336.6

Library of the Museum

OF

COMPARATIVE ZOÖLOGY,

AT HARVARD COLLEGE, CAMBRIDGE, MASS.

The gift of A. V. Ljungman,

No. 10,124.

Jan. 26, 1886.

BOHUSLÄNSK

36-4-ag

FISKERITIDSKRIFT.

LIBRARY
MUSEUM OF ZOOLOGY
CAMBRIDGE, MASS.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

II.

1885.

N:o IX—XVI.

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1885.

D

LIBRARY
MUS. COMP. ZOOLOGY,
CAMBRIDGE, MASS.

Icke blott den förestående behandlingen af den för Bohus län så vigtiga fiskerilagstiftningen jemte behofvet af en förbättrad fiskeriadministration i förening med en kraftfullare och mer planmessig offentlig verksamhet till fiskerinäringens förkofran, utan äfven det lifliga deltagandet uti sträfvandena, att genom åtgärder för särskildt samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården främja denne sist nämndes utveckling till allt större välstånd, har föranledt Redaktionen, att allt ifrån Tidskriftens första början i långt högre grad, än eljes blifvit fallet, lemna plats inom Tidskriften för meddelandet af handlingar, rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket.

Behofvet af en genomgående och grundlig utredning af särskildt de inom Bohus län befintliga fiskerättsförhållandena, af den beskaffenhet att den så vidt möjligt kunde förekomma de eljes sinnesupprörande fiskerättsprocesserna, har sålunda bland annat nödgat Redaktionen att påskynda utgifvandet af sådana handlingar och äldre stadganden, som äro oumbärliga att ega kännedom om, såväl för att rätt kunna uppfatta och tillämpa nu gällande fiskeristadga, som för utarbetandet af en tidens ökade kraf och olika förhållanden mer motsvarande sådan. Utan verklig kännedom om både äldre stadganden och de utredningar, som ligga till grund för den befintliga lagstiftningen, är det nemligen omöjligt, icke allenast att för dennas rätta uppfattning och tillämpning inse hennes verkliga syfte, utan äfven att tillgodogöra sig för hennes tidsenliga förbättring den värdefulla erfarenhet, de föregående stadgarnes innehåll och tillämpning lemnat. Rätt bjuda derför obestridligen domareregleme: "domaren akte i all lag hvad hans uppsåt var, som lagen

gjorde, annars varder den missbrukad och vändes till ett annat sinne, än hans mening var, som lagen gjorde", samt "den vränger lagen, som icke blifver vid hans mening, som lagen gjorde;" men hur vill väl vare sig domaren eller lagstiftaren, hvilken sistnämnde äfven har att tillse, det bestående rättsförhållanden ej lättsinnigt kränkas, utan tillräcklig kännedom om både den äldre lagstiftningen och den till grund för den nu gällande stadgan liggande utredningen förmå att i hvarje fall inse dennas verkliga syfte. Det är derför ock hög tid att den brist, som finnes i här åsyftade stadgars och handlingars svårtillgänglighet, varder snarast möjligt afhjelpt och att ett slut göres på den tyvärr ej ovanliga oseden, att man åberopar sig på stadganden, om hvars innehåll och syfte man är i okunnighet eller åtminstone icke ärligt vill begagna, i den förhoppning att slikt må, till följd af den allmänna okunnigheten om nämnda innehåll och syfte, kunna gå för sig alldeles oanmärkt. — Äfven framdeles kommer Redaktionen derför, om än i mindre omfattning, att, i mon af tillgång till dylika handlingar, fortsätta med deras offentliggörande, för att slutligen, sedan medel derigenom lemnats allmänheten i händer att kontrollera en företedd utredning, i sin tur sjelf framlägga en sådan, som skall från alla synpunkter möjligast genomträngande, fullständigt och systematiskt belysa det svåra ämnet.

Ej mindre vigtigt för den både offentliga och enskilda verksamheten till fiskerinäringens och skärgårdens förkofran är, att ega tillgång till sådana handlingar och förarbeten, som angå samfärdselsförbättringar och dylikt inom bohuslänska skärgården; ty lika betydelsefullt som utförandet i verkligheten af sådana förbättringar vore för vinnandet af nämnda verksamhets mål, lika litet är det öfver hufvud taget möjligt, vare sig att under den närmaste tiden kunna helt hastigt förverkliga allt det myckna i den vägen behöfliga, eller att, utan en föregående allsidig och äfven genom offentlig diskussion förvärfvad utredning, åstad-

komma ens en duglig *plan* för det successiva genomförandet under en längre tid af detsamma. Den offentliga kontrollen från allmänhetens sida på sträfvandena är i liknande fall synbarligen af sådant värde, att den på allt sätt och äfven genom samlandet och utgifvandet af de vigtigaste åtminstone af hithörande handlingar bör underlättas; ty på samma gång som ett gynnande i smyg af den enskilda egennyttan på det allmännas bekostnad derigenom försvåras, sättes ock den intresserade allmänheten i tillfälle att följa med, hålla vid lif och vidare till fullständigt genomförande under hand utveckla hithörande frågor. Bohuslänsk Fiskeritidskrift skulle alltså illa motsvarat sin bestämmelse, om den lemnat just dessa för bohuslänska skärgården så ytterst vigtiga frågor obeaktade och försummat att meddela resultaten af de märkligaste sträfvandena till deras lösning, blott derföre att hvarken offentligheten eller dessa resultat äro angenäma för alle.

Med anledning särskildt af nu innevarande sillfiskeperiod har de bohuslänska fiskeriernas historia vunnit en ökad betydelse. För att med något hopp om visshet kunna bedöma vårt sillfiskes framtida utsigter, har man nemligen ingen annan utväg att tillgripa än jemförelse med erfarenheten från föregående fiskeperioder; och på det att allmänheten måtte varda i tillfälle, att sjelf göra sina beräkningar efter tillförlitliga historiska uppgifter, ligger det ock i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte, att samla och offentliggöra åtminstone det vigtigaste materialet till de bohuslänska fiskeriernas och särskildt sillfiskets historia. Detta material är nemligen så spridt, litet kändt och föga tillgängligt, att redan ett ihopförande af detsamma på ett ställe måste anses vara af behofvet i hög grad påkalladt.

Skulle nu än Bohuslänsk Fiskeritidskrift genom en dylik samlareverksamhet under några år erhålla väl mycket karakteren af ett fiskerihistoriskt arkiv, så måste man dock medgifva, att äfven ett dylikt är både behöfligt och

af värde samt att man bör vara tacksam för allt hvad som genom *frivilligt* arbete göres för bohuslänska fiskerierna, äfven om det icke motsvarar alla önskningar och behof. Man må ej heller förgäta, att fiskeriyrket icke läres genom läsning och att den vanliga tidningspressen är lämpligaste medlet för spridningen af de flesta äfven rent praktiska notiser, rörande fiskerierna.

Den ensidighet, som sålunda i viss mon hittills gjort sig gällande inom Tidskriften, hoppas Redaktionen kunna under följande år så småningom afhjelpa derhän att, hvad som är af omedelbart praktiskt intresse för fiskebedriftens utöfning, kommer att allt mer intaga en förherrskande ställning inom Tidskriften.

Tjörn d. 8 December 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

Innehållsförteckning:

Äldre uppsatser, rörande bohuslänska fiskerierna . . . . . sid. 1.
Äldre handlingar, rörande lagstiftningen för bohuslänska fiskerierna „ 15.
Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården . . . . . „ 158.
Ansökningar, rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket . . . . „ 212.
Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården . . . . . „ 225.
Äldre uppsatser, rörande bohuslänska fiskerierna . . . . . „ 280.
Källvikens salteri samt olje- och guanofabrik, af C. W. Collander „ 322.
Om beredning af s. k. konserver, af W. A. Macfie . . . . . „ 335.
Några anmärkningar om sillsaltning samt om handelsmärken för saltad sill, af A. V. L. . . . . „ 351.
Angkraften i bankfiskets tjenst, af M. Rubenson . . . . . „ 357.
Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under andra året af dess tillvaro, af Axel Vilh. Ljungman . . . . . „ 363.

Äldre uppsatser, rörande bohusländska fiskerierna.

I.

Til Hr Baron General Majoren, Landz Höfdingen etc. etc. Joh. Fried. von Kaulbars relation til nästinstundande Riksdag, angående Stadens plantager, Fiskerier, tegel-, Socker-, Pappers-, poudre- och Stärkelse-bruk, Handel, manufacturer och Handtwerkerjer, plantager, Fiskerier, Hospital, Barns-, Spin- och Fattighus etc. Götheborg d. 25 Octob. 1754.

Sedan Kongl. May:t uti bref, af d. 13 April 1753, allernådigst täkts befalla, thet Riksdags relationerne hädanefter i underdånighet böra insändas efter första månadens förlopp i det året, tå Riksdag skal hållas, — — — —

— — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — —

Pärle- och andra fiskerier:

Pärlefiskeri har, såwida witterligit är, aldrig här å orten warit, eller blifwit idkat; men at frit fiskeri i Götha Älf samt wid Styrsö och omliggande skär är af Glorwördigst i åminnelse Konung GUSTAF ADOLPH, uti 2 §. af thes för Staden, then 4 Junii 1621, utfärdade Fundations-Privilegier, thenna Staden förundt, hwilket af Stadens Fiskare blifwit nyttiadt, som med Not, Nät, Ståndgarn och Krokar fånga i Älfwen gäddor, Abbor, Id och mört, samt til någon

del Torsk och Hwitling, ther Älfwen med salta watnet sig blandar, och samma fiskeslag Stadens Inwånare til salu hålla, dock har thetta Fiske tilförene warit och ännu är ganska ringa och otilräckeligt, så at thet i ingen måtto swarat emot Inwånarnes behof och consumtionen, Warandes en lika beskaffenhet med Stadens Laxefiske i Säfweå, hwilket under arrende är bortlemnat och i flera år tilbaka warit ganska ringa.

Hwad Saltsiöfiskeriet beträffar, Så har i forna tider uti Skärgården mellan Götheborg, Marstrand och Lysekil warit ganska ymnigt Sillefiske, hwilket kan inhemtas af Kongl. May:ts Placat och Reglemente af then 13 Octob. 1666 *); men i senare tider har thet samma så mycket aftagit, at Sillen i thenna Skärgård på 50 års tid, utom åren 1713 och 1714 samt 1723 näppeligen blifwit fångad, intil åren 1748, 1749 och 1751, tå then til stor myckenhet stigit til landet uti Bohus läns Norra Skärgård emellan Strömstad samt Kongshamnen och Grafwarne, och åren 1752 och 1753 samt i innewarande år emot höstetiden har samma Fiskeslag åter til obeskrifwelig mängd inkommit uti Skärgården emellan Götheborg och Marstrand, ther then i förra tider haft thes egenteliga stånd, hafwandes år 1752 i the tre sista månaderna ongefärligen 2,000 tunnor färsk Sill hit til Staden inkommit, som dels til husbehof och salu blifwit saltad, dels färsk i Staden consumerad och på landet utförd. År 1753 har til det ringesta 7,000 tunnor färsk Sill hit til Staden samt Haga och Masthugget blifwit införd, utom 830 tunnor Sill, som Fiskeri Societeten här i Staden låtit uti Skärgården tå insalta. Men uti innewarande år ifrån September månads början til medium Octobris har långt öfwer 10,000 tunnor färsk Sill hit til Staden inkommit, som dels åter blifwit af almogen til landet utförd, dels inne i Staden saltad, förutan the ansenliga qvantiteter Sill,

*) Infördt uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 216—221.

som Stadens Inwånare dels i Skärgården, dels uti theras hamner i Masthugget låtit och ännu låta salta; skolandes Magistraten, så snart Sillefisket för innewarande år upphört, inkomma med närmare berättelse therom. Eljest bör man ei förbigå at berätta, thet sedan Kongl. May:t, then 8 Septemb. 1752, i nåder täkts förunna Fiskeriidkare åtskilliga förmoner, hafwa några handlande och Ståndspersoner här i Staden theraf upmuntrade då genast sammanskjutit til Fiskeri-inrätning et Capital af 100,000 dal:r Kopp:mt samt i förl. år tidigt ifrån Holland införskaffat 2:ne Fiskehukare, then ena Geddan kallad och then andra wid namn Abboren, begge så inrättade, at the til Sill och Cabillau fisket tillika kunna nyttias, och blef thet förre samma år, fast något sent, utskickadt til Hitland*) på Sillefiske, men återkom, utan at hafwa giordt någon fångst. Uti innewarande år hafwa berörde Fiskehukare äfwen tidigt warit utgångne, then större til Hitland på Sillefiske, och then mindre til Nordsiön på Cabillau fisket; men oaktadt the hela Fisketiden warit ute, har dock theras fiske ei synnerl. lyckats, emedan then förre hemkommit med allena 28 tunnor Sill och then senare med .....tunnor Cabillau och flundror samt flera slag til mer och mindre ymnighet och öfwerflöd.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Magistraten förblifwer med wördnad

And. H. Busck.	Jacob Schultz.
Petter Jernstedt.	Johan Mellenberg.
M. Simming.	Daniel Pettersson.
Lorentz Tanggren.	L. Ekman.
Petter Coopman.	

O. Westman.

*) Äldre benämning å Shetland. (*Utg. anm.*)

II.

Underrättelse om Sillfisket i Skärgården utanföre Götheborg etc. etc.

1 §.

Man har säkra och påliteliga bewis, at ifrån långliga tider tilbaka ymnigt Sillfiske warit uti Skärgården utanföre Götheborg och wid Marstrand; ty uti Konung GUSTAF ADOLPHS för then förra Staden, then 4 Junii 1621, i Nå der utfärdade Privilegier och thes 2 § förunnas Borgerskapet at frit fiske uppå Götha Älf så wäl som wid Styrsö och omliggande Skär, som then för 140 år sedan raserade och ödelagda Ny Lödese Stads Borgerskap tilförene nyttiat, samt at på the platser tilsätta wissa personer til Sillens fång och insaltande samt Trankokeri. Hwarförutan af Kongl. Maj:ts Placat och Reglemente angående Sillfisket, af then 13 Octob. 1666, inhemtas, thet Sillen then tiden til stor myckenhet stigit til stranderna i thenna Skärgård, hwarföre ock therutinnan Götheborg, Kalfsund, Marstrand, Mållesund och Lysekil blifwit utsatta til Hamnar, tit Fiskarna hade frihet at med theras Fartyg och Nät anlända och Sillen föra, ther städes then feta Sillen ifrån then magra skilja och i särskilda kärel insalta, samt sedan wräka och packa låta *).

2 §.

Men af Publiques Handlingar finnes Klagan wara förd at thetta Fisket wid slutet af 70:de och början af 80:de talet i förra århundradet mer och mer minskades hwartil man uträknar orsaken, dels af the danskes, åren 1677 och 1678, giorda häftiga anfall på Marstrand och skedda Siödrabbningar dels ock af the sedan år 1680 företagna starka berg-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 216—221. (*Utg. anm.*)

sprängningar til Carlstens Fästnings upbyggande, helst man af förfarenheten wet, thet alle fiskelekar i gemen samt i synnerhet Sill- och Strömmingsfisken af buller och Canoners lossande skadas och förderfwas *).

3 §.

Sedan har uppå några 50 eller 60 års tid Sillen i Götheborgs och Bohus Läns Skärgård, utom åren 1713 och 1714 samt 1723, näppeligen funnits, eller åtminstone icke stigit til grunderna och fångad blifwit, förrän åren 1748, 1749, 1750 och 1751, tå then i stor myckenhet höstetiden inkommit i Bohus Läns Norra Skärgård, emellan Strömstad och then så kallade Kongshamnen samt Grafwarna, och år 1752 samt intil närwarande tid har Sillen förr och senare i Sept. Oct. Nov. och Dec. månader til obeskriflig mängd ifrån diupet stigit til stranderna och uppå grund i Skärgården utan för Götheborg och wid Marstrand, ther then i forna tider haft sit stånd, och således hafwer Sillfisket, å en ort, ther thet tilförene warit, åter tagit thes början, sedan Kongl. Maj:t kort förut, uppå Riksens Ständers tilstyrkande wid 1752 års Riksdag, widtagit the alrakraftigaste utwägar och medel, at igenom præmier och flera förmoner uphielpa Saltsiöfiskerierna **).

4 §.

Wetenskapen och handalaget at gela och salta Sillen war just år 1752, tå fisket åter tog thes början, här å orten icke aldeles kunnigt; Men sedan Kongl. Maj:t, år 1754 then 8 April, i Nåder utfärdat et särskildt Reglement för Saltsiöfiskerierna ***), samt Thes och Riksens Commerce

*) Bedröfweligste bewis af denna sanning inkomma ständigt ifrån Lovisa, der det bekanta Strömmingsfisket afstadnat, och fisken flydt för de många skott och berg-sprängningar, som fästnings arbeten med sig förer.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 230—231. (*Utg. anm.*)

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 232—246. (*Utg. anm.*)

Collegium berörda år utgifwit beskrifning om Sille- och annan Saltsiöfisks ans och insaltning, hwaraf man här i staden låtit trycka Utdrager jemte en särskild beskrifning, så har insaltningssättet mer och mer blifwit til fullkomlighet bragt.

5 §.

Men som i Stockholm, ther then saltade Sillen the första åren förnämligast debiterad blifwit, icke thes mindre klagadt är, thet then Swenska Sillen warit för löst inlagd, och icke nog packad, samt liten och stor, mager och fet om hwar annan lagd och sammanblandad; så hafwer Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce Collegium, til förekommande häraf, tilförordnat för thetta Sille-Buys-Skepparen HAEGGREN och STRANDBERG, at såsom Upsyningsmän i Götheborg och Marstrand, samt therwid belägna Skärgårdar, hafwa inseende öfwer Sillens gelning, inläggande och saltning, påminna och warna Fiskeri-Idkare, at the therwid rätta sig efter Reglementet, och then särskildt trykta underrättelsen, samt meddela the enfaldiga och okunniga goda råd och underrättelser, med mera. Hwarföre man ock förmodar, at then härutinnan förda klagan hädanefter lärer upphöra, helst som Fiskeri Idkare, i stället för, at the förra åren skyndat med Sillens wräk- och fullpackning, til at så mycket förr få præmierne, nu mera dröga thermed, til thes Sillen til andra orter skal bortföras, och icke låta thensamma undergå wräkning och fullpackning förr än Saltet wäl begynt smälta, och trängt sig genom Sillen, samt therpå blifwit tilräckelig lake, så at waran kunnat anses för fullkomligen färdig.

6 §.

The förra åren äro ock försök giorde med Sills rökning, men hafwa misslyckats, så at then rökta Sillen i ingen måtto kunnat sättas i jemförelse med Yarmouths Bökling, utan nog kort efter rökningen möglat och blifwit oduglig.

Hwarföre man ock trodt thet Sillfisket här å orten infölle uppå en tid, tå Sillen wore fet, eller eljest otienlig at röka, eller ock at man ej wisste rätteligen thermed omgå. Men nu mera märker man, at then i sistl. år af Styrmannen Toutin rökta Sill är af förswarlig godhet, hwaraf man har anledning at tro, thet man framdeles härstädes lärer kunna af Färsk Sill bereda Bökling, som i godhet swarar emot then ifrån Yarmouth tilförene kommit.

7 §.

Likaledes äro försök giordt, at af skämd Sill och Sillråk koka tran. Men huruwida thet härstädes, som är en skoglös ort, och man följakteligen i framtiden har at befara än större brist och dyrhet på wed, skulle wara nyttigt och löna kostnaden, at anlägga Trankokeri af skämd Sill och Sills inmäte, är ännu icke afgiordt, utan ankommer på närmare försök och prof. Imedlertid skulle jag hålla före ei wara otienligt, at nyttia Sillråk och til insaltning otienlig Sill antingen til Saltpetters-beredning, eller ock at läggas ibland Hästedynga och sedan then förutnelse undergått brukas til gödsel på åker, äng, och Tobaks Plantager.

8 §.

Jemlikt hwad här frammanföre i 3 §. anfördt är, har Sillfisket the förflutne 7 åren förr och senare tagit sin början i Sept. och uphört i Decemb. månad, ehuru man ei med wisshet kan weta, om icke Sillen tilförene äfwen Jultiden samt i Januarii månad, åtminstone något år, haft sit stånd i Skärgården, fast then för köld och is skul ei blifwit eftersökt och fångad. Men icke thes mindre är thet något besynnerligt, at Sillen nu til så ganska stor myckenhet finnes både i Marstrands Hamn och Skärgården theromkring, skolande, efter tilförlåteliga berättelser, then större och fetare Sillen hålla sig närmare til botn, men thet smärre och magrare slaget gå högre up emot watnbrynet, hwar-

före ock til thes fångande Notar eller så kallade Wader icke skola wara så tienliga, som Nät, hwarå, såsom mindre täta bundna, endast then större och fetare Sillen skal fastna.

9 §.

Thetta rika Sillfisket har i the förflutna åren blifwit idkadt dels af Städernas Inwånare och Skärgårds Almogen i Länet jemte Fiskeri Compagniet i Stockholm och Fiskeri-Bolaget här i Götheborg, dels ock af Skeppare ifrån the flesta i Götha-Riket wid Saltsiön belägna Städer, och har utom then färska Sill, som i Staden blifwit förtärd, til husbehof insaltad, och rökt, samt äfwen til stor myckenhet, särdeles the förra åren, af Almogen ifrån andra Län til landet utförd, Fiskeri Idkarne här i Götheborg dels utom, dels ock inne i Staden til salu insaltad Sill

År 1752	ongefärligen	„ 1500:	tunnor
År 1753	efter noga förtekning ...	„ 4460:	—
År 1754	.....	„ 22046:	—
År 1755	.....	„ 25658:	—
År 1756	.....	„ 22000:	—
År 1757	.....	„ 40718:	—
År 1758	.....	„ 45469:	–

Hwilken Sill Fiskeri Idkarne dels sjelfwa med egit folk och redskap fångat, dels ock til större delen af Skärgårds Almogen färsk köpt samt sedan rensa och insalta låtit. Dock begripes härunder äfwen then Sill, som Fiskeri-bolaget härstädes the förra åren i Skärgården fånga och insalta låtit, neml.

År 1753:	Opackad	830	T:r	packad	744 T:r.
År 1754:	„	3,158¾	„	„	2,770 „
År 1755:	„	2,219	„	„	1,980 „
Summa	opackad	6,207¾	T:r	packad	5,494 T:r

10 §.

Thet i nästförutgående § omförmälta Fiskeri Compagnie i Stockholm blef år 1745 uprättadt, sedan Kongl. Maj:t berörde år then 12 Aug. utfärdat Thes Nådiga Privilegium för Handelsmännen Abraham och Jacob Arfwedsson & Compagnie uppå Sill och Torsk-Fiskeri samt Hwalfiske och Siälfång tillika med Trankokeri, Rökeri, Tunnbinderi och Nätbinderi, Och ehuruwäl Wår nu Regerande Allernådigste Konung, såsom Rikets ArfFörste, Sig åtagit at wara thetta Compagniets Höga Protector, Compagniet jemväl sig emellan upprättat wissa Associations Reglor, som af Kongl. Maj:t, then 13 Jan. 1746, i Nåder blifwit stadfästade; Så hafwer thetta Compagnie likwäl, twifwelsutan af brist på många Interessenter och stora Capitaler, nog lamt idkat fisket, the få af them til Nordsiön och Shitland på Sill- och Cabliaufiske några gånger utsände Buyser med ringa fångst återkommit, samt ei then minsta anstalt blifwit giord til Hwalfisk- och Skälfänge. Hwarföre ock samtel. Städerne wid 1747 års Riksdag ibland theras almänna beswär förde klagan emot thetta Compagnie, som icke thesmindre blef förklaradt allena wara berättigadt till fiskeri med Buyser efter Holländska sättet. Therefter har Compagniet förwärfwat sig Skatträttigheten på Käringö, hwarifrån thet, i stället för at efter thes Privilegier sielft fiska, igenom thes therwarande Factor, drifwit handel med Skärgårds Almogen och upköpt fiskewaror. Men emedan Städerne å nyo theröfwer sig besvärade wid 1752 års Riksdag; Så hafwer Kongl. Maj:t, sedan Compagniet efter berättelse skal undfått en ansenlig summa penningar til sin skadeslöshet, igenom Nådigt Bref, af then 8 Sept. 1752, upmanat samtl. Rikets Inbyggare, at taga del i Fiskeri näringen, och förundt them lika förmoner med thetta Compagniet, samt anslagit wissa Præmier til Fiskeriernes uphielpande, samt i synnerhet för Sille Buyser, som wederbörligen idkade Fisket, 40 daler Silf:mt för hwar läst, och för Cabillau-fisket i stora hafwet 30 daler

Silf.t på Lästen. Thetta Compagniet har jemwäl sedan, fast ej med then drift som andra, nyttiat Sillfisket i Skärgården intil 1756, hwarefter thet aldeles thermed uphört, samt försålt både Käringö och alla andra thes Fiskeriinrättningar, hafwande slutel. utom Herrar Abraham och Jacob Arfwedson, Herr General Lieutnanten Lantingshausen, Herr Hof Cancelleren Carleson, Herr Stats Secreteraren Arnell, Herr Cancellie Rådet Stenhagen, Herr Banco Commissarien Robsam, Herr Secreteraren Weste och flere, therwid warit Dirceteurer. Noli me tangere nisi valde leviter.

11 §.

Hwad åter beträffar thet här ofwanföre nämnde Fiskeri-Bolaget i Götheborg; Så hafwa några Handlande och Ståndspersoner härstädes, upmuntrade af the år 1752 Fiskeri-Idkare förunde förmoner, til Fiskeriinrätning giordt sammanskott af 100,000 daler koppm:ts Capital, samt 1753 låtit ifrån Holland hit införskaffa 2:ne Fiskehukare, then ena Geddan och then andra Abboren kallade, begge så inrättade, at the både til Cabillau- och Sillfisket uti Nordsiön och under Shitland skulle kunna nyttias, och blef thet förre samma år, fast något sent, til Shitland på Sillfiske utskickadt, men återkom utan fångst. Therefter hafwa ock thesse Fiske-Fartyg äfwen warit på Fiske uti Nordsiön och under Shitland utgångne; Men emedan på thet större eller Geddan, år 1754, allenast 26 tunnor Sill och 1 tunna Gråsej samt, år 1755, 65:$^1/_2$ tunnor Cabliau jemte 10:$^1/_2$ tunnor Gråsej, och uppå thet mindre fartyget Aborren kalladt, år 1754, 18:$^1/_2$ tunnor Cabliau blefwo fångade, och Interessenterne således funno, thet fångsten i ingen måtto swarade mot kostnaden på utredningen, samt, hwad Strandfisket angår, hwarom här frammanföre i 9:de § förmält är, aktade fördelaktigare at thetsamma särskildt hwar för sig, än uti bolag, idka; Ty blef thetta Bolag wid 1755 års slut uphäfwit,

samt thes fartyg jemte Fiske-Redskap och flera inrätningar år 1756 sålde.

12 §.

I lika måtto hafwa wissa Interessenter så wäl i Carlscrona som Carlshamn the förra åren utskickat Fartyg til Nordsiön at idka Sillfisket under Shitland; Men fångsten har altid warit ringa och aldeles icke upgått emot kostnaden, så at ther Fartygen, wid återkomsten om höstarne, icke fåt taga theras fylnad igenom Sillfisket i Skärgården härstädes, Interessenterne fåt göra alt för slätt räkning, Häraf kan slutas, at sedan the af oss giorda försök, at fiska i öpna Siön och fånga Sill under Skottska wallen efter Holländarnes exempel, så illa utslagit, kunna wi icke så snart göra uträkning på, at thetta slags fiske skal kunna af oss med någon reel båtnad nyttias, eller til någon höjd upbringas, helst Nationen tyckes ännu icke äga nog hog, idoghet, styrka och förmögenhet thertil.

13 §.

Til Fiskeriernes uphielpande har Kongl. Maj:t uti Nådiga Bref, af then 8 Sept. 1752 och 4 Oct. 1756, anslagit til Præmier Ethundrade Tusende dal. Silf:mt årligen af Manufactur Fonden tillika med the i Taxan theröfwer upförde afgifter för allahanda Fiskewaror, som til inga andra behof få anwändas.

Och warda thessa Præmier af Kongl. Commerce Collegio utbetalte sålunda, at för Sillfisket på Holländske sättet med Buyser undfå Redarne årligen 40 daler Silf:mt för hwar Läst, samt för Cabliau-fisket i stora hafwet likaledes efter hwar Läst 30 daler samma mynt, såsom i 10 § förmält är, så wida fisket idkas å then tid, samt fisken insaltas med Portugisiskt Salt i sådana käril och å sätt, som i 1754 års Fiskeri Reglemente föreskrifwit är. Och hwad Strandfisket beträffar; Så betalas såsom Præmium för hwar Tunna Torsk, som i Skären blifwit fångad, 4 daler, för Ma-

kril och Sik 2 daler, och för Sill har intil år 1757 3 daler Silf:mt blifwit betalde; Men nu mera betalas för hwar tunna af sistnämnde Fiskeslag, inpackad i Ek- och Boktunnor, allenast 1 daler S:mt, men icke för Sill i Gran- ej eller i Furukärel, hwilke siste ei eller böra til Sillsaltning nyttias.

Thesutom betalas i följe af Kongl. Maj:ts Nådige Bref til Thes och Riksens Commerce Collegium, af then 9 Novemb. 1757, Exportations-Præmier så för rökt och pressad, som insaltad Sill, som til utrikes orter utföres, alt efter orternas aflägsenhet och thet större äfwentyr, som then på fiermare platser utsända Sillen kan wara underkastad, neml. för en tunna Sill, som i Ek- och Bokkäril utskeppas til orterne kring Östersiön 2:$^1/_2$ dal. och i Grankäril 1:$^1/_2$ dal., med hvilka senare slags kärel utförslen dock allenast til Öster Siön är tillåten.

För Sill, som försändes til Hamburg, Holland och Flandern 3 dal. til Frankrike, Spanien och Portugall 3$^1/_2$ dal. samt til Medelhafwet 4 dal. och ändteligen til Venedig 5 dal. tunnan, alt i Silf:mt. Likaledes betalas i Exportations Præmier för en tunna Tran 4 dal. Silf:mt och lika mycket för et Lispund Hwalfisk-ben. Hwarjemte til upmuntran för them, som winlägga sig om utskepningen af Swenska Fiskewaror Kongl. Maj:t i Nåder befalt, thet Exportations-Præmierne först skola utbetalas och sedan the som för Nordsiö- och Strandfisket bestås.

För Fondens otilräckelighet hafwa Præmierne endast för åren 1752, 1753, 1754 och 1755 hunnit betalas, men äro för the följande åren obetalde.

14 §.

År 1755 hafwa Handelsmännen Nicolas och Harder Mattsen härstädes jemte flere Associerade sökt och under then 6 Maji berörde år erhållit Kongl. Maj:ts nådiga Privilegium på Hwalfiskfänge under Grönland, samt til tå utsändt

et i Hamburg upköpt Hukert-Skep, Fiskaren kalladt, af 140 swåra Lästers storlek, som samma år lyckeligen hit anländt med Fem Hwalfiskar, och året therpå med en Fisk, hwarefter första året fallit 216:$^1/_2$ tunnor Tran och 217 Lispund Fiskeben, samt senare året 95 tunnor Tran och 94 Lispund Fiskeben. Men åren 1757 och 1758 har thetta Skep, utan fångst återkommit.

Thesutom hafwer thetta Compagnie, sedan Kongl. Maj:t för thetsamma Ytterligare Privilegium på fart til Straat Davis och Robben-slageri eller Siälfänge, then 30 Junii 1756, i Nåder utfärdat, til sistnämnde fänge nyttiat en i Holland bygd Hukare, Geddan wid namn, af 50 Lästers storlek, som fångat wid Grönland

År 1756	Siälar	1620	stycken.
År 1757	Dito	1120	„
År 1758	Dito	1730	„

Efter hwilka Siälar eller Siöhundar, bestigande tilsamman til 4470 stycken, utom et lika antal skin, man undfått 412 tunnor ren- och klarkokad Tran.

Men hittills hafwer Compagniet ei hunnit utrusta någon Strat-Davis-Farare.

Til upmuntran för thetta Compagniet har Kongl. Maj:t förunt thetsamma Swenska Friheten för begge ofwanberörde Skep, tå the på andra Farter brukas, änskönt the äro utom Riket bygde, samt therjemte tillagt hwarje Compagniets Skep, som til Hwalfisk fänge på Grönland nyttias, Tiugu dal. Silf:mts Præmium per Läst, jemte Fyra dal. Silf:mt för hwarje tunna kokad Tran och en lika summa för hwart Lispund Hwalfiskben; Men fastställt Præmien til $^1/_3$ högre för Strat-Davis-Farare, och lemnat til Interessenternes eget fria wal, at, wid Fartygens återkomst ifrån Robbenslageri, niuta præmier antingen efter Fartygens Lästetal allena, eller ock efter sielfwa fångsten, lika med thet, som i anseende til Hwalfisket wid Grönland för hwarje

tunna Tran är bewiljadt, och thesutom Sex dal. kopparmynt för hwart dussin Siälskin.

Thenna lemnade underrättelse, ehuru slätt den finnes författad, är likwäl tilförlitelig och riktig, och som then framdeles wid Relationens uprättande för nästa Riksdag kan nyttias, tå man ei behöfwer med beswär eftersöka, hwad på många ställen är kringströdt; Så begäres hörsamst at tå thetta papper är nyttiadt och theraf uttagit hwad, som tiena kan, och ej lärer wara mycket, samma papper benägit återställas må. För öfrigt åberopar jag mig the uppå Frågorna upstäldta korte swar, hwaraf åtskilligt här är utelemnadt.

Götheborg d. 15 Febr. 1759.

O. Westman.

Äldre handlingar, rörande lagstiftningen för bohuslänska fiskerierna.

I.

Project til Kongl. Maj:ts Allmänne Nådige Privilegier och Ordning för Rikets Hafs- Skjär- Ström- och Insiö-Fske, med hwad therwid i akt tagas bör.

Kongl. Maj:t täckes i Nåder under Sitt Höga Namn göra witterligit, at, emedan en så nyttig och för thet Allmänna betydelig Handels och närings gren, som Rikets Fiskerier nu åstadkommit och underhålla kan, ofelbart bör på thet eftertryckeligaste wårdas och befordras, och thenne handtering ej mindre, än Handtwärkerierne i Riket, förses med allmänne Privilegier och Ordning, bidragande til thess utwidgande och Fiskerie-idkares säkerhet, så lärer Kongl. Maj:t, i anledning af Riksens Ständers underdånige tilstyrkan och flere i thetta ärende förr utkomne Kongl. Påbud, pröfwa nödigt uti Nåder förordna och stadga.

§. 1.

Utom thet särskilte Kongl. hägn och förswar Rikets Fiskerier, thess Idkare, folk och fartyg, med hwad them tilhörer, härigenom i Nåder försäkras, äga alle Swenske undersåtare, af hwad stånd och wilkor the wara kunna, en oinskränckt rättighet til hwarjehanda fiskes idkande, utan afgift til Kongl. Maj:t och Kronan, uti öpna Hafwet, å djup, bankar och ref samt wid Rikets Kuster och Saltsiö-strander, uti allmänna Fiske-lägen, wid Krono-Holmar och Skjär, antingen sådant Fiske för någon Swensk undersåtares enskylte räkning anställes, eller flere af them uti Bolag träda, samt i öfrigit en hwar obetagit at nyttja sine enskilte Fiskewatn, bäst han gitter och förmår.

Then fångade Fiskens insaltning och beredning på flere sätt samt fria försälgning innom eller utom Riket, sedan then behörig wräkning och packning undergått och med märke försedd blifwit, så at samma förswars god för Köpmans wara kan anses, ware jämwäl en hwar efterlåten; Dock, at utskeppningen til utrikes orter sker ifrån the Städer och Hamnar, som äga Sjö-Tulls Kammare, til alla underslefs förekommande.

Thet skal likwäl åligga alle Fiskerie-Idkare, at hwad häruti föreskrifwes, eller framdeles påbjudas kan, med hwad för upricktige Fiske-warors winnande redan särskilt stadgat är och uti thenne författning ingen ändring undergått, noga i akt taga och efterlefwa.

§. 2.

Tå Swenske och främmande undersåtare, under en tid och å en högd eller redd, i öpna Sjön idka fiske, åligger them at noga i akt taga then ordning som å allmänna Fiske-platser brukelig är, med then skyldighet Bundsförwanter i en eller annan måtto wisas bör; hwaremot Kongl. Maj:t täckes i Nåder försäkra alle Fiskerie-Idkare om Thess Kongl. hägn och beskydd emot alt olaga intrång af främmande eller med-undersåtare, innom eller utom Riket; Och therföre ej heller tillåter utländske Fiskare, at innom Swenske Skjärgården fiske anställa, eller färske Fiske-waror upköpa, Swenske undersåtare til förfång, så wida the hit i Riket icke inflytta och sig här nedsätta, som hwarjom och enom efterlåtit är, och til then ändan, uti hela theras lifstid för alla utskylder, som åtfölja personen, frikallade blifwa.

§. 3.

Allmänne Hamnar, Fiskelägen, Skjär och Krono-lägenheter stå til ut- och inlöpande Fiske-Fartyg öpne, hwarwid dock i akt tagas bör, at ingen handel af til intörsel för-

budne waror af Fiskerie-Idkare föröfwas må, eller Lossningen uti owanlige Hamnar anställas, utom Laga tilsyn.

Bodar och Beredningshus för then Fisk, som innom eller utom Skjärgården fångas, Warf- och Byggningsplatser för Fiske-fartyg, Kjäril och redskap, Wåningshus för thet folk och arbetare, som til Hafsfisket brukas, med hwad thertil hörer, äga alle Swenske undersåtare rättighet, at å dylike Krono-lägenheter och allmänne platser anlägga, ther thet, utan andras hinder och wärckelig intrång, ske kan, samt få samma efter sin nödtorft nyttja och för sig samt sin rätts innehafware behålla, utan någon afgift, så länge Hafsfiske eller Fiske-warors tilredande therstädes förswarligen underhålles.

§. 4.

Inrättningar til Sillsaltning och thess beredning på flere sätt samt Trankokning af Skjäl-späck, Fiske-råk, skadad Sill och andre Fiskeslag, som af Fiskare färsk uphandlas kan, och thesse äga frihet at, bäst the gitta, försälja eller bortbyta, så wid sielfwe Fiske-lägen, som inne i Städerne, tillåtes alle Swenske undersåtare i gemen, fast the sielfwe ej idka samma fiske, och thet utan minsta intrång och hinder, med lika rättigheter til nödige byggningsplatser och utrymme för dylike anläggningar, som uti 1. §. stadgat är; Jemte oinskränkt frihet at sine tilwärkningar, efter förrättad wräkning, packning och märkning, tå then såsom god Köpmans wara är ansadd, genast försälja, til utrikes ort försända, i Städerne uplägga eller in uti Landet föryttra, alt som thet tilwärkaren beqwämligast faller.

All Gårdfari-handel förbiudes dock härigenom at idkas, såsom för skadelig Landt-handel är at anse. Inwånare ifrån främmande Län och Städer, som sielfwe eller uti Bolag thenna näring idka, böra, til förswars god Köpmans wara, likwäl minst insalta Etthundrade Tunnor Sill hwarje år, men wäl theröfwer, tå the sådant åstadkomma kunna.

Skulle andre fiskeslag i then ömnoghet tilstöta, at hwarken Fiskare sielfwe medhinna at samma bereda och insalta, eller desse uti Städerne färske kunna afsättas, utan hinder och uppehåll för Fiskare, som icke med sin afsättning til någon wiss ort eller Stad förbundne blifwa, utan äga innom Riket at söka bästa och fördelacktigaste pris och sin beqwämlighet; Så förhålles i dylikt fall, som om Sillsaltning näst förut omrördt är.

Enahanda rättigheter äga ock the, som med fartyg ifrån andre inrikes orter til Skärgårdar och Fiskelägen, ther Sillen färsk wankar, anlända kunna; Men blifwa icke til wisst Tunnetal förbundne, the måge salta then upköpte färske Sillen på Fartygen eller å Land och Holmar, och ware thesse jämwäl skyldige, innan the ifrån Fiskelägen bortgå, at låta waran undergå behörig besiktning, wräkning och packning samt med märke förses; jämte ålagd skyldighet att taga Pass ifrån närmaste Sjö-Tull-Kammare, hwarest the sig sluteligen anmäla böra, til then ort the ärna Fiske-warorne uplägga; warandes thess utom alle i gemen förpligtade at hafwa Hamn-fogdars eller wräkares skrifteliga bewis, efter thet Formulair Kongl. Commerce-Collegium meddelar, för then Fisk, som å Landet och, efter Magistratens anstalt, för then, som i Städerne saltas, tå samma i partier ifrån Fiskelägen och then ena inrikes orten til then andra föres, til efterrättelse, at sådan Fisk är thess egen tilwärckning, som bör i Tull-Kammaren påskrifwas, tå Städerne thermed igenomfares, utom thet Sjö-Tulls Kammarens pass för hwad Sjö-Städerne emellan sändes waran städse åtfölja bör.

§. 5.

Hwar, som byggnad å Krono-lägenheter och Allmänningar, efter hwad redan stadgat är, inrätta wil, anmäle sig thertil hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som åligger platsen skåda och efter nödtorften utstaka låta samt thereſter besittnings bref meddela; Ägandes then förmåns rät-

ten til sådane lägenheter, som sig först thertil anmäler, och, innom förlags tid, idkar Fiske eller om thess saltning wederbörlig omsorg drager.

§. 6.

Som til twisters undwikande och wederbörandes efterrättelse pröfwas nödigt at något wisst stadga om rätta förståndet af Jordäganderätten wid Hafsfisket; Så warder härigenom förklarat och förordnat, thet må rätter Jordäganderätt och samma åtföljande enskilte Fiskewattn uti Hafsskjären ej sträcka sig längre ifrån landet, eller Jordägarens enskilte Holmar och Skjär, än Not-drägten therifrån nyttjas kan, eller Landfäste, med ref och nät, för möjelig anses; hwarföre ock hela redden ther utanföre för Allmännings fiske räknas.

Indelt Krono-Jord samt Städernes donerade och skiftade mark, med thertil stötande strander, äga lika rätt, så wida inge allmänne Fiskelägen å sådan grund redan finnas eller framdeles, efter behörigt bepröfwande, ther utses kunna.

§. 7.

Uti the Skjärgårdar, som Fiskare, oklandrat och efter gammal wana, ömsom fiskat wid hwarandras land och följt Salt-Sjö-Fisken efter thess dref och stånd, förblifwer thet efter förra wanligheten, och lärer Kongl. Maj:t med Nådigt wälbehag anse, om flere Fiskelägen uti Skjärgårdarne kunna förmås at på dylikt sätt sig förena *); Jordegaren förbehålles dock bästa beqwämligheten uti fisket wid thess land, jämte skälig ärsättning för nyttjandet af thess ägor, tå the på något sätt meen af andre lida.

§. 8.

Tå Sill och annan Saltsiö-Fisk wid Strander, Holmar och Skjär, som enskylte Jordägare tilhöra, uti then ömnog-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 179—181, 259, 260. (*Utg. anm.*)

het tilstöter, at thesse icke förmå then samma at bärga, fånga och sig nyttig göra *), bör thet ej wägras andre, som thertil hugade äro, at med Jordägare, i slikt fall, uti Fisket deltaga, när the sig thertil anmäla.

För Fäste och beqwämlighet wid annars land betale dock then Fisket nyttjar, efter omständigheterne och Strandernes beskaffenhet, thet, som Kongl. Maj:ts Befallningshafwande pröfwar skäligt utsätta, hwilket så lämpas bör, at Jordägaren til alla delar hålles skadeslös. Skjälar, Uttrar och andra skade-djur i Sjön må en hwar saklöst fånga och fälla, på hwars grund the anträffas, jemwäl ock Lommar, Måssar och Hägrar, såsom Fisködande; Swanor dock undantagne, jämte the lägenheter, som för enskilt rättighet til Skjälfånge skattlagde äro och hwarwid Innehafware, utan intrång, böra bibehållas; Men all matnyttig Sjö-fogel må, wid bot efter Lag och the om olofligt skjutande utkomne Förordningar, icke fångas eller utödas, emellan Wårfru- och Larsmässo-dag, wid hwad Strander thet wara må, mindre, wid lika wite, theras ägg och ungar ofredas eller förstöras.

§. 9.

Utan rätter Jordägares lof och minne fördriste sig ingen, wid thet straff Lag förmår, at nyttja thess enskylte Fiske-watn eller å thess grund inrätta byggnad och annan anstalt, ej eller at fånga matnyttig Sjö-fogel någon tid på året; Hwarföre then, som sådan rättighet sig förwärfwa will, åligga skal at therom med rätter Jordägare sig förena och gjälle hwad, på sådant sätt, friwilligt afhandlat blifwer, som ock för innehafwarens wälfångna egendom, efter öfwerenskommelsens lydelse, är at anse, så länge fiske eller saltning ther underhålles.

Dock blifwer ingen tillåtit, at, igenom thylike öfwerenskommelser, eller å allmänna platser, inkräckta sig större

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 179—181, 259, 260. (*Utg. anm.*)

Tomter och lägenheter, än för thess Fiske eller Salterie inrättning tarfwas; ej eller förswara mera af the redan förwärfwade, än til thess handtering kan pröfwas nödig, efter sådant strider emot förbudet om skattskyldig jords minskning, och Kongl. Maj:ts Nådige wilje och tillåtelse, at dylike lägenheter sig förskaffa, endast grundar sig på lika fri- och rättigheter för alle Thess trogne undersåtare at af tilfället sig gagna, och således än öppet står för flere at med en och samma Jordägare om nödigt utrymme sig förena, enär lägenheten thet medgifwer.

Wägar til och ifrån Fiskelägen och Salterier, som för oumgängelige anses, bör ingen öfwer sina ägor wägra, och hwad här ofwanföre stadgat är, hörer til Domarens bepröfwande och Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes wård. Then, som öfwer tre års tid, tå på färsk Fisk är tilgång i närmaste Fiskeläge och Skjärgård, så nedlägger sit Fiske eller Salterie, at han icke, efter belägenheten, fiskar eller insaltar thet Tunnetal, som skäligt kan pröfwas, eller idkar thet oförswarligen samt under sken, at therifrån afstänga andra, ware skyldig, at för thess inrättning taga lösen, efter mätesmanna ordom, af Jordägaren, men eljest af then sig först thertil lagligen anmäler, sedan behörig undersökning och Domarens bepröfwande förut gått, at lägenheten förwärkad är.

§. 10.

Som säker tilgång på tienligit Salt och nödige kjäril mäst bidrager til Fiskeriernes upprätthållande och förkofran, så har Kongl. Maj:t nu fogat särskilt Nådig anstalt om ständigt och tilräckeligit Salt-förråd för thetta behof, til drägeligit pris, och tillika låtit utgå Nådig Förordning om Böckerier och Fiske-kärils förfärdigande, samt i Nåder ytterligare lärer försäkra alle Fiskerie-idkare, at theröfwer hålla Nådig hand, så at the hädanefter icke måge lida brist på nödigt Salt och käril; Och therföre härigenom i Nåder alfwarligen befaller Thess och Riksens Commerce-

Collegium och Befallningshafwande, at, på Fiskerie-idkares anmälan, genast rätta, om något lidande them härutinnan tilskyndas, och at hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmäla, hwad på Thess egen Nådige åtgärd än ankomma kan och til Fiskeriernes förkofran bidrager.

§. 11.

The Fiskare eller Sill-saltare, som, för theras enskilte behof, åstunda at sielfwe ifrån utrikes orter införskrifwa Salt, Tunstäfwer och band, Lin, Hampa, Fiske-redskap och Matwaror, Wircke til Fiske-käril och Fartyg, med hwad mera til thenna handterings befordran lända kan, täckes Kongl. Maj:t i Nåder lämna thertil tilstånd, under thet Nådiga förbehåll, at samma wid nästbelägne Sjö-Tulls Kammare angifwes, och at inge sådane waror, som redan äro eller framdeles kunna förbjudas, eller för Fiskerierne kunna umbäras och i Riket, til then ömnoghet som tarfwas, stå at ärhållas, ther under få begripas; mindre at med sådane, för theras enskilte behof införskrifne waror skadelig Landthandel, Städerne til förfång, wid straff som i allmänna Lagen stadgas, på något sätt föröfwas må.

Flere Fiskerie-idkare warder likwäl obetagit at sätta sig tilsammans och på en gång, för sine Fiskerie-behof, införskrifwa hwad them nu tillåtit blifwer.

Then Fiskerie-idkare, som thetta Nådige tilstånd i så måtto missbrukar, at han med Lurendrägerie af til införsel förbudne waror eller Landt-handel thermed beträdes, blifwe, utom thet straff Förordningarne theremot utsätta, äfwen förlustig all rättighet at widare thenna förmon nyttja.

§. 12.

Til at än ytterligare befrämja thenna nyttiga handtering, täcktes Kongl. Maj:t i Nåder för godt finna, at then Fiske-Fartyg, Salterier, Bodar och Wåningshus för Fiskare och Saltare bygga wil, eller Fiske-käril förfärdiga låta, skal

af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, så långt thet för andra behof umbäras kan, utan uppehåll, thertil understödjas med utsyningar å Krono-skogar, jämwäl af Allmänningar och Skatte-skogar, sedan med wederbörande Jordägare öfwerenskommelse therom träffad blifwit och skogarne sådant, utan Hemmanens och andre näringars meen och förfång, kunna tåla.

Skulle någon fördrista sig at utskeppa eller utan särskilt lof och tilstånd, til annat behof anwända thet Wircke, som til Fiskeriernes tarfwor erhålles, böte dubbelt emot hwad allmänna Lagen om olaga skogs missbruk stadgar, och ware widare förlustig all rättighet at, på thetta sätt af Kronans skogar underhjelpas.

Then Ämbetsman, som sådant missbruk understödjer eller nedtystar, tå han å Embetes wägnar therå äger kjära, miste Embete sitt.

§. 13.

På thet all nödig kundskap om Salt-Sjö-Fisket i gemen och hwarje thess del i synnerhet må så mycket säkrare winnas, så åligger thet Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium, at, tå skickelige ämnen til utrikes orter på allmän bekostnad försändas, them åläggas må, och the åter, som resa på egne medel, upmuntrade blifwa at förwärfwa sig all möjelig kundskap om andre Folckslags Fiskerier och Fiskeslagens bästa berednings sätt, jemte then fördelaktigaste försättningen med dylike waror på utrikes orter, hwilka underrättelser bemälte Collegium, efter befunnen och pröfwad beskaffenhet om theras nytta, sedermera allmänt kundgör.

Äfwen som Kongl. Maj:ts och Riksens Amiralitets Collegium tillika åligga skal, at, tå skickelige ämnen permitteras til Sjöresor, the antydas måge, at, på lika sätt, om Hafs Fiskerierne, med mera, sig på thet nogaste underrätta och, wid återkomsten, therom berättelse afgifwa, som samma Collegium therefter Kongl. Commerce-Collegium meddelar,

at, på sätt som förmält är, til thet almännas nytta kundgöra.

Kongl. Maj:t lärer therföre i Nåder försäkra en hwar, som uptäcker något til Rikets Fiskeriers upkomst och märkeliga fromma, therföre med Kongl. Nåd ihogkommas.

Utom the underrättelser Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium åligger at som oftast anskaffa ifrån Swenske Consuler och Agenter, med flere, som för Handelens skul wistas på främmande orter, och Fiskerierne til förkofran lända kan; blifwer thet jämwäl then nu tilförordnade Handels Intendentens skyldighet, at på alt sätt biträda Fiskerie-idkare uti allmänhet, och then honom therom anmodar, i synnerhet med hwad afsättningen utrikes på Swenske Fiske-waror beträffar; kommande så wäl Kongl. Commerce-Collegium, som Handels-Intendenten, at uti sine Riksdags berättelser anföra, hwad i thetta ämne tilgjordt blifwit, eller widare therwid i akt tagas bör.

§. 14.

Som wid Hafs-Fiskerierne, hälst thet Grönländske, Nordsiö- och Straet-Davids, kan upammas härlige Sjömän; Altså åligger thet Kongl. Amiralitets Collegium upmuntra the Ynglingar, som ärna njuta befordran, efter wunnen skickelighet wid Örlogs Flåttan, at ej allenast taga tjenst på utländske Fiske-Fartyg, utan i synnerhet på sådane, som här i Riket utredas, efter dylike Sjöresor them til wärkelig förtjenst lända skola.

Uppå Fiskerie-Idkares anmälan uti Kongl. Maj:ts och Riksens Amiralitets Collegio warder jämwäl i Nåder tillåtit, då Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst sådant kan medgifwa, thet Indelte eller Fördubblings Båtsmän få, til theras öfning, med mera, antaga tjenst på Swenske Undersåtares Fiske-Fartyg, enär Redare med manskapet och Rote-hållare therom öfwerenskomma; äfwen som Enrollerings manskapet i fredstider få wid Rikets Fiskerier göra betjäning, och, un-

der Krigstider, tå Kronans tjenst sådant fordrar, allenast hälften af thet med Fiskerier wärkeligen sysselsatte Enrollerings manskapet skiftewis få upbådas, på thet Fiskerie-Idkare ej måge sakna tilgång af oumgängeligit arbetsfolk för thenna nyttiga handtering: hwaröfwer Kongl. Maj:ts Befallningshafwande böra hålla alfwarsam hand.

§. 15.

Härigenom warder jämwäl i Nåder försäkrat, at Fiskerie-Idkares folk och arbetare blifwa frikallade ifrån wärfning och prässning, så i Freds- som Krigstider, utom hwad om Krono-Båtsmän och Enrollerings manskapet redan här stadgat är; Likaledes theras Fartyg ifrån kröning eller beslag för Kronans behof och räkning, samt alle Fiskerie-Idkare i gemen för utskrifningar, inqvarteringar, Gjärder, Skjutsningar och flere dylike beswär, så wida the icke bebo Skattlagde Hemman, tå the som andre Hemmans brukare anses böra; Men för Mantals penningar och andre personelle Utskylder kunna the, til förekommande af underslef, hädanefter ej frikännas, äfwen som Fiskerie-Idkare ej måga hysa och förswara mera folk, än the til sin närings widmagthållande nödwändigt tarfwa, som alt uppå Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes inseende ankomma skal.

§. 16.

De Swenske undersåtare, som olofligen utur Riket afwikit, på främmande orter sig nedsatt och icke begått sådane brott, som med lif och ära bort umgällas, afwikandet ther under icke begripit, blifwa ifrån then dag thenne författning fastställes och allmänt kundgöres i Nåder tillåtne at få uti Riket frie och feloge inkomma, så wida the uti then yttra Skjärgården sig nedsätta wilja och wärkeligit Hafs Fiske Idka eller thertil sig bruka låta; Dock måge the ej, utan Kongl. Maj:ts synnerlige Nådige tillåtelse, drista sig längre än en mil ifrån thet Fiskeläge, hwartil the höra,

in uti Landet; Blifwandes likwäl sådane inkommande flycktingar i Nåder försäkrade, så wida the sitt förra lefwerne förbättra, at, på Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes underdånige föreskrift, återbekomma theras förra frihet och eftergift för alt brott, så länge the Fiskerierne idka. Thet skal therföre åligga Kongl. Commerce-Collegium at foga anstalt, thet thenne Kongl. Maj:ts Nådige Försäkran uppå utrikes orter kan blifwa kunnig, samt Kongl. Maj:ts Befallningshafwande at årligen til Kongl. Maj:t insända förtekningar på the Personer, som, i anledning häraf, uti Riket återkomma, hwilke först böra hos närmaste Befallningshafwande sig anmäla och theras bewis therom taga, så wida the wilja njuta thenne Kongl. Nåd til godo.

§. 17.

Alle Fiskerie-Idkare, utan åtskilnad, ware skyldige, wid Tjugu dal. Silfwermynts wite första gången, dubbelt then andra, och så widare, tå the oftare beträdas, til treskiftes, för Konungen, Fiskeläget och angifwaren, samt hwarje gång, wid warans förwärkande, tå then än är uti Saltarens hand, angifwarens ensak, at förswarligen handtera the til Salu ärnade Fiske-waror och sådane, som uti kjäril inpackas böra, med sit enskilte af Upsyningsmännen öfwer Fisket i orten, ther thesse finnas, gillade märcke tekna, innan samma af wräkaren undergår behörig wräkning och packning samt han sit Ämbetes märke therå sätter, hwilket äfwen af bemälte Upsyningsman bör gillas och thenne hålla en ricktig Bok eller Längd på alle enskildte Fiskerie-Idkares och under inseende stående wräkares märken, så inrättad, at ingen må bruka annars eller lika märke, och at then skal tjena til nödig upplysning och Saltares med wräkares ertappande, tå underslef och wårdslöshet wid Fiskens tilredande och försälgning sig yppa eller angifwas kan, wid hwilket tilfälle, så wäl Fiskerie-Idkaren som wräkaren, stå uti lika answar med skyldighet at ersätta Köparen all kostnad och skada

af oförswarligen handterade Fiske-waror, enär Domaren pröfwar, at sådant af theras wårdslöshet härrördt, och hwarå Upsyningsmannen tillika, å Ämbetes wägnar, kära bör och then lidande til uprättelse befordra samt wederbörande Ämbetsmän all laga handräkning therutinnan meddela.

Then å Fiske-käril sit annors märke sätter, eller annat brukar, än för honom gillat är, stånde Tjufsrätt; Samma Lag ware ock för then, som annars märke förfalskar, gör wåldsam åtgjärd eller inbrått uti Fiske-kjäril, eller Fisklakan aftappar; Kommandes then brottslige tillika skadan at ersätta.

Til säkerhet härutinnan, åligger thet en hwar, som, för egen eller andres räkning, emottager salta Fiske-waror, at uti Forsedelen tydeligen utsätta, hwilke kjäril befinnas skadade eller med läck och afrunnen laka, på thet then, som dylike Fiske-waror emottagit, må häfta för theras åkomma, tå sådant igenom befunnen wårdslöshet sig tildraga kan.

§. 18.

Uti Handel med Swenske färske Fiske-waror bör, efter Kongl. Förordningen af then 29 Maji 1739. krönt och justerad Mätare-tunna brukas, men uppå hel-tunnan bestås en fierdedels tunna såsom öfwermål för packningen.

Kjäril til salte Fiske-waror böra ock, emellan bottnar, innehålla 48. Kannor och the mindre i proportion, enligt bemälte Förordning, och, innan the nyttjas, undergå behörig justering samt Kärilen så förses och packas, at laken ej förspilles eller ledige rum båtnar emellan gifwas må.

§. 19.

The Privilegier och friheter, som antingen wisse Fiskerie-inrättningar redan meddelte äro eller the sig framdeles utwärka kunna, försäkras i Nåder at, efter theras innehåll, therwid bibehållne blifwa, så länge the fullgöra hwad therutinnan förordnat är.

Äfwen som Kongl. Maj:t täckes försäkra Fiskerierne i gemen at theröfwer hålla Nådig hand, thet the præmier, som them tilslagne blifwit, jemte the, i Tull-arrende Contractet och 9. Capit. at Tull- och Accis-Ordningen, Fiskerierne förbehåldne Tull-friheter, them wärkeligen skola til godo komma, och at theruti ingen ändring göras må, utom Riksens Ständers samtycke.

§. 20.

The Fiskerie-inrättningar, hwilke af Bolag bestå, böra gemensamt och för alle Delägares räkning drifwas, så länge och med the wilkor, som, wid inrättningen, Bolagsmännen emellan öfwerenskommit är; Dock blifwer ingen förment at försälja sin andel i Bolaget til then sådant åstundar och med ägaren therom åsämjas kan, sedan sådane Lotter först blifwit Bolaget hembudne och the therföre wägra betala hwad en annan redeligen bjuder.

The fläste röster efter Lotterne gälla jemwäl städse wid alla Fiskerie-Bolags öfwerläggningar och beslut, om ej annorlunda wid första inrättningen aftalt är, och then Delägare, som, wid fastställt tid, icke utgör the förskotter, hwilke til Fiskets idkande bewiljade blifwa, ware skyldig at af the öfrige Bolagsmän återtaga hwad thess andel, efter slutade räkningar i Bolaget, wid samma tid sig bestiga kan, sedan Bolagets bewislige skada af drögsmålet afräknad blifwit.

The medel och waror, som uti Fiskerie- och Salterie-Bolag, såsom wid alla tilfällen lika ansedde, instuckne blifwa, warda ock härigenom frikallade för beslag och arrester, och, i then händelse Borgenär söker then Gäldenär, som uti Fiskerie-Bolag är Delägare, böra the öfrige af Bolaget icke wägra Konungens Befallningshafwande och wederbörande Domare nödig uplysning om Gäldenärens andel i Bolaget, som dock Borgenären, med annan rätt och wilkor, icke får tilträda, än Gäldenären samma innehaft och således

ingen utbrytning therföre söka eller Bolaget rubba, utom theras gemensamma samtycke.

I öfrigt ware Fiskerie-Idkare i allmänhet och Fiskerie-Bolagen i synnerhet frikallade at för någon, eho thet wara må, utom Bolaget, upwisa sina Böcker och Handlingar, eller hwad theras enskilta Handtering och Hushållning röra kan; ej eller at, wid andra tilfällen än redan sagt är, upgifwa thess med-delägare och Förlagsmän, tå the åstunda at wara obekante.

§. 21.

Inwånare i Städer och på Landet, utan åtskillnad, äga en ostridig rättighet at in uti Sjö-Städerne eller Fiske-lägen på Landet, alt som thet en hwar beqwämligast falla kan, til enskilt Husbehof för sig och sine underhafwande uphandla eller tilbyta sig färske blodsaltade eller helt och hållit färdige beredde Fiske-waror af alla slag, utan någons hinder och intrång: Warandes them äfwen tillåtit, at sådane Fiskeslag sielfwe handtera och inpacka, på hwad sätt eller i hwad Käril thet en hwar beqwämligast falla kan, utan at dylike Husbehofs Fiske-waror behöfwa undergå besigtning, packning och wräkning.

Dock blifwer thet en hwar förbudit at, til afsalu, en så handterad Husbehofs Fiske-wara kring Landet föra och fahl hålla, och thet wid bot, som för Landsköp stadgat är; til hvilken ända, sådane omärckte Husbehofs Fiske-waror ej heller få i Städerne eller allmänne Marknads platser til salu upläggas eller utbjudas.

§. 22.

Til beqwämlighet för Fiskerie-Idkare och Salterier uti Skjärgårdarne, förordna genast Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwar i sin ort, tilräckelige wräkare å Landet, så at ingen i sin handtering, för brist å them, må lida och uppehållas, efter wräkningen bör wid Salteriet anställas, innan Waran får afföras.

Uti Fiske-lägen innom Städernes Jurisdiction förordnar Magistraten therom, hwilke samtelige med Instructioner af Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium böra förses, jämte Thess särskilte Instruction för the i Bohusländske Skjärgården antagne twenne Upsyningsmän, som, hwar i sit District, noga böra tilse och igenom wederbörande Hamn-Fogdar och wräkare handhafwa, at ingen ruten eller stinckande Fisk, wid Tjugu Daler Silfwermynts bot första gången, dubbelt then andra, och så widare, så ofta någon thermed beträdes, hädanefter får säljas eller upläggas, utan til Tran-Sjudning genast anwändas, mindre at samma, eller Fiske-råk, får kastas i Sjön och Strander med Notkast dymedelst eller med pålar, sänckning eller harcklande, wid lika bot, skadas; Kommandes Kongl. Maj:ts Befallningshafwande at jämka och föreslå och Kongl. Commerce-Collegium at utsätta Upsyningsmän och Wräkares Arfwodes lön, för hwarje Tunna, som the med sit märke gilla, hwaröfwer Märck-längd hålles och årligen til Kongl. Commerce-Collegium insändes afskrift theraf; Blifwandes jemväl härigenom the så kallade Handels Districter för Städerne, hwad Fiskerierna angår, framdeles uphäfne, såsom ledande till twång för thenne nyttige näring och handtering, som hädanefter en hwar öpen står.

§. 23.

Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium, Befallningshafwande, Magistrater och Krono-Betjente skal thet åligga, hwar å sin ort, at göra Fiskerie-Idkare all laga handräkning samt noga hålla theröfwer hand, at Fiskerierne måge utwidgas, och en hwar therwid i akt taga sina skyldigheter, samt at upricktige Fiske-waror stå at erhållas, och then, som therutinnan swikeligen umgår, til behörigt answar och skadans ersättjande befordras, på sätt, som här förut stadgat är.

Til Fiskeriernes än ytterligare wård är jämwäl then

anstalt fogad, at en särskilt Ledamot uti Kongl. Commerce-Collegio skal, i synnerhet, gå Fiskerie-Idkare tilhanda, efter honom meddelt Instruction, med råd, bref-wäxling och bistånd, uti alt, hwad thenna nyttiga närings angelägenheten röra kan, och thet utan theras kostnad, samt, i öfrigit, at hafwa noga akt therå, thet the faststäldte Præmier ricktigt utdelas och behörig redo therföre wisas, nödigt Salt och Kjäril blifwer at tilgå, samt at wid Certificater för præmier intet underslef sig tildraga må; Äfwen som Handels Intendenten tillika bör gå Fiskerie-Idkare tilhanda med lika råd och bistånd uti hwad, som kan befordra Fiske-warors fördelacktigaste afsättning på utrikes orter; Och, på thet the uprigtigaste Fiske-waror, som någonsin möjeligit är, måge til utrikes orter försändas, at thymedelst bibehålla them i anseende och pris, så skal alle thylike, som utskeppas, så wida præmier för them will erhållas, jemwäl andra gången och innan the bekomma Sjö-Tulls Kammarens Pass, af Upsyningsmannen i Districtet, ther then finnas tilordnad, ordenteligen besigtigas och, wid befunnen godhet, med thess egit märcke til inlastning teknas, hwaröfwer bewis, jemte Certificaterne til utskeppnings præmierne, beläggas bör, samt i öfrigit igenom Kongl. Commerce-Collegii och Handels Intendentens gemensamma försorg, nödig kundskap ifrån utrikes orter anskaffas, i hwad tilstånd Swenske Fiske-waror thit anlända, och, i fall några skulle finnas skämde, at then utskeppningen gjordt blifwer skyldig the upburne præmier återbära, och Upsyningsmannen, med wräkaren, til answar ställas, alt efter behörig ransakning och Dom, hälst Kongl. Maj:ts Nådiga afsigt är, thet utskeppnings præmier endast böra tilfalla them, som beflita sig om upricktige Fiske-waror, så länge the beståddе blifwa, och thet på lika sätt, som i Handels Intendentens Instruction om Manufacturwaror förmält är.

§. 24.

Kongl. Maj:t täckes i Näder försäkra, at Fiskerie-Idkare skola, wid sådane mål och ärenders förehafwande, som röra theras Handtering i gemen, på hwad ort och ställe thet wara må, theraf förut erhålla del och underrättelse, på thet the, innan slutet fastställes, kunna inkomma med sine föreställningar, och theras tarfwor och angelägenheter sedermera, efter omständigheter, afgöras; til hwilken ända the äfwen få frihet, at til Riksdagarne afsända sine fullmägtige at theras angelägenheter bewaka, på sätt som sådant andre Societeter redan tillåtit är.

§. 25.

Til rättwisans owälduga skipande wid Fiskerierne, warder för nödigt acktadt, thet brått och twistemål wid Fiske-Lägen och Salterier, å Städernes grund eller Fartyg, som ifrån Städernes enskilte Hamnar utlöpa, tillika med the fel eller twister, som kunna yppas wid the ifrån Landet til Städerne anlände Fiske-waror, jemte underslef wid præmiers sökande eller upbärande, böra af Stadsens Domstolar uptagas och afdömas; Men åter, hwad uti thylike Rättegångs mål wid Fiske-lägen och Salterier å Landet sig yppa kan, af Härads-Rätten ransakas och afgöras, så at Domsagor emellan Stad och Land på intet sätt blandas måge.

Uti the Domsagor å Landet, hwarest ansenlige Fiskelägen och Strand-sittare, med Salterier, nu finnas eller framdeles kunna tilwäxa, i synnerhet uti Götheborgs och Bohus Län, therest et ymnogt Sill-Fiske tilstött, åligger thet Domaren, efter Fiske-lägens underdåniga anmälan och Kongl. Maj:ts Nådige förordnande, at å beqwäme ställen, ther thet uti Skjärgårdarne sig göra låter, särskilte Laga Ting förrätta, hälst näst efter Lagtima Tinget uti Häradet, då Härads-Höfdingen biträdes med Nämd ifrån Fiske-lägen, jemte handräkning af Hamn-Fogdarne, och thet af sådane pålitelige Män, som Fiske-lägen i Häradet sielfwe utwälja,

til thet antal, at Rätten är beständigt Domför; Börandes sådane Tings ställen i Skjärgårdarne lämpas, at thet, å ena sidan, blifwer för Domaren drägeligit, och, å then andra, för Fiskerie-Idkare, så långt möjeligit är, beqwämligit.

The mål, som under Lagmans eller Håf-Rättens skärskådande, såsom Öfwer-Domstolar, höra, förblifwa therwid efter wanligheten.

Men, hwad Hushållningen och wården för Fisket, med hwad thertil hörer, jemte Fiskerie-præmier, angår, så bör Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium, såsom Öfwer-Domare, samma uptaga och skärskåda, under lika fatalier, som i andre Hushålds mål redan utsatte äro.

Uti mål och ärender af mindre beskaffenhet wid Fiskerierne ransakar och dömer Hamn-Rätten, på sätt, som Hamn-Ordningen af år 1726. stadgar, hwarföre ock Hamn-Fogdar böra tilsättas, ther sådant ej redan skedt; Börandes i öfrigt Tull-Betjente, Hamn-Fogdar, jemte Upsyningsmän och Wräkare, med flere wederbörande, på alt sätt förekomma och uptäcka, om skjutande och buller i Skärgården, tå Sillen tilstöter, föröfwas, och hwarmed förfares, som särskilt stadgat är.

§. 26.

Som Rikets Insiö-Fiske uti Sjöar, Floder och Strömmar är at anse ibland the nyttigaste näringar och Förråds hus för Riket, så lärer Kongl. Maj:t jemwäl finna för godt i Nåder stadga, at the Fisken uti In-Sjöar och Strömmar, som Kronan tilhörige äro, efter then anledning äldre Jorde-Böcker kunna gifwa, och redan ej indelte blifwit, må, under offenteligit uprop, efter allmän Kundgjörelse, til Skatte försäljas, med årlig stadgad Ränta, lämpad efter beskaffenheten och Kronans säkerhet för framtiden.

The Jordägare, som med sine land och ägor stöta til dylike Fisken dock förmons rätten til dylik lösen förbehållen, tå the genast, wid upropet, åtaga sig at til Kronan är-

lägga Tre fierdedelar af hwad en annan högst redeligen budit; Kongl. Maj:ts och Riksens Cammar-Collegium likwäl obetagit at låta dylike Krono-Fisken til then mästbjudande på wisse år bort-arrenderas, eller ock låta them åtfölja andra Kronans lägenheter, alt som thet til thet allmännas förmon och bästa pröfwas kan; Näst intil gräntsande Jordägare jemwäl förmons rätten til thylike Arrenden, på omförmälte wilkor, städse förbehållen, tå sådana Fisken, utom andre them åtföljande Krono-lägenheter, blifwa utbudne.

At Krono-Fisken uti Hafwet hädanefter blifwa som Allmännings Fisken at anse, är redan uti 1. §. stadgat, så wida the ej redan emot Ränta wisse Hemman underlagde blifwit; Alle Contracter och Arrenden, som om Krono-Fisken redan slutade äro, förblifwa dock uti sin kraft och wärkan, til thess Arrende-tiden förlupit, och alle indelte Fisken blifwa orubbade i alla tider, efter författningarne therom.

§. 27.

På thet en likhet öfwer hela Riket må i akt tagas, huru långt rättighet til Krono-Fisken med angräntsande Jordägares uteslutande sig sträcka skal, the måge antingen för Kronans räkning drifwas och af wisse Förpacktare innehafwas, indelte och wisse stater på lön eller understöd anslagne blifwit, eller redan på ett eller annat sätt Kronan ifrångångne; så förklaras härigenom i Nåder, at alle thylike Fisken, efter Jord-Böckernes anledning, bibehållas ifrån andres intrång och deltagande uti Floder, Sjöar och Strömmar, allenast på sådane Fiske-ställen, hwarest Kronan eller thess rätts innehafware af ålder haft inrättningar och Fiske-bragder til Fiskens fångande på et eller annat sätt, eller, therest thylike anstalter, utan åtal, wunnit gammal häfd, Krono-Fisken må stöta in til hwad land the kunna, under förbehåll, at Adelige eller andre Ståndts wälfångne Privilegier dock på intet sätt härigenom kränkas, och at ingen Jord-

ägares grund och marck thymedelst skadas och ofredas, widare än til Landfäste och Farled tarfwas.

Å alle andre ställen och lägenheter må rätter Jordägare nyttja thet Fiske, som til thess land och privilegerade watn-wärk stöter, thet må wara efter Lax eller annan Fisk, utan åtskilnad och thet utan hinder och intrång af Krono-Fisket, som ej bör sträcka sin rättighet längre, än nu sagt är.

Och, som allmänna Lagen stadgar om Segel-led och Kungsåder, hwilken sednare bör wara Tridjung af watnet, ther hon af ålder warit samt sådant ej mindre på Segelleders bibehållande än Drif-Fiskens obehindrade lopp syftar, på thet Fisket ofwan och nedan ej skämmas eller hindras må, andre til meen eller skada; så förklaras jemwäl i Nåder, at Kungsådren bör til sin widd följa efter djupaste leden, at ther Fisken hinderlöst kan upgå, och Tredjedelen allenast räknas efter Flodernes beskaffenhet wid lägsta watn; Börandes uti alla Sund, Floder och Strömmar, ther Kungsådren wara bör, samma hållas fri och ledig för all Fiske-redskap och hinder, til Drif-Fiskens up- och nedgång, och thet utan åtskilnad, så wid Krono- som enskilte Fisken.

Kongl. Maj:ts Befallningshafwande och Domare åligger therföre at hålla alfwarsam hand häröfwer, och wite, utom hwad Lag säger, then brottslige förelägga, tå han flere resor med Kungsådrens stängande beträdes.

The, som bo ofwan och nedan, äga härutinnan bewaka sin rätt, och, på theras anmälan och efter Laga undersökning, böra thylike Fiske-redskaper och hinder för Fiskens up- och nedergång genast uprifwas samt förbrytaren åläggas then lidandes skada, efter Domarens bepröfwande, genast at ersätta.

Uti the Ström-lägenheter, ther watn-wärk redan inrättade äro eller framdeles til nyttige behof inrättas kunna, bör Ägaren eller thess rätts innehafware ej hindras, ther så tarfwas, at anlägga Dammar twärt öfwer Kungsådren,

så wida båt-led icke theraf hindras och Sluss för Timmerflottning inrättas kan; dock med then ofelbara skyldigheten för anläggaren och innehafwaren af dylika wärck, at uti Kungsådren, nedan om Dammen, trappevis bygga och underhålla sådane afsättningar, at Drif-Fisken får sina hwiloställen til obehindrad upgång, med ej högre watn-fall emellan hwarje sådant hwilo-ställe eller afsättning än Strömfallet haft, innan Dambyggnaden anstältes, hwarmedelst watnets lodräta fall öfwer Dammen i Kungsådran undwikas kan, såsom för Drif-Fiskens upgång hinderlig; tå thymedelst twenne nyttige handteringar och näringar, utan hwar andras förfång, befordras kunna: börandes dock igenom Kungsådran så mycket watn öfwer dylike Dammar släppas, som för Fiskens upgång nödigt pröfwas.

Uti Sund eller Floders in- och utlopp i Siöar, bör i synnerhet ej heller sådane Fiske-bragder brukas, och pålar eller försänkningar fästas så när in til åmynnet, at Fisken theraf skrämes eller hindras at fritt och obehindrat framgå; Äfwen som alt buller, under Fiskens lekar, jämte sågspån, ris och kassors fällande i wattnet, med annat hinder för Fisket, härigenom förbudet warder, wid bot, som om Kongsådrens stängande utsatt är.

§. 28.

Uti stora insiöar, ther Fisken ej lätteligen utödas kan, såsom ock, til then grofwe Swalg-Fiskens minskande, tillåtes en hwar, at, å djup, saklöst fiska med ref och krok, enär med jordegare kan åsämjas om frihet at med Båt ifrån och til thess strand fara; men, utan rätter jordägares låf och minne, må ingen fiska wid thess land, strander, holmar och skiär eller andre nyttja allmännings Fisken, än the, som thertil berättigade äro, wid bot efter allmänna Lagen.

§. 29.

Segel- och stora winter-notars bruk warda uti the mindre Insiöar, ther Fisken snart kan utödas, för skadelige an-

sedde: jämväl ock, all Fiske-redskap af then beskaffenhet, at små Fisken thermed utödes; undantagandes sådane, som för wisse små Fiskeslag nödwändigt måste brukas: äfwen som thet idkesamma Fiskandet, under leketiden, i Siöar och Strömmar helt och hållit ödelägger fisket å the fleste Folckrike orter. Kongl. Maj:t lämnar således i Nåder thess trogne Undersåtare at sielfwe besinna påfölgden häraf, och hwad saknad theras efterkommande thymedelst tilskyndas, och therföre i Nåder täckes förordna och tillåta, at, tå the fläste delägare uti dylike Siöar, i jemnförelse med rymden af theras ägande rätt i wattnet, sig förena, och hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande anmäla, hwad Fiske-redskaper i sådane Siöar allmänt brukas böra, på hwad sätt fiskens utödande, under leketiden, må förekommas, med hwad mera, som til Fiskens förmerande och tilwäxt samt ständig tilgång på thenne nödige wara kan nödigt agtas, med fastställt wite sins emellan; åligger thet wederbörande Befallningshafwande sådane föreningar at gilla och stadfästa, så wida samma icke strida emot thetta helsosamma ändamål, och sedan theröfwer hand hålla, at samtelige delägare uti Fisket och Fiskewattnet samma sig til efterrättelse ställa, och äga Konungens Befallningshafwande at, til bibehållande af Kronans Fisken, på lika sätt theras rätt och förmon bewaka och i agt taga: Agtandes Kongl. Maj:t jämwäl nödigt at förbiuda alt ljustrande eller fiskande med eld, såsom skrämsel för Fisken i the wikar, ther annan redskap brukas kan, wid Tio Dalers bot för sielfwe jordäganden, men dubbelt, tå thet skier i annars Fiskewattn.

§. 30.

Kongl. Maj:ts och Riksens Kammar- och Commerce-Collegier samt Befallningshafwande äga, hwar å sitt sätt, at om Insiö-Fiskets upkomst och tilwäxt ej mindre, än om thet drägtiga Hafs- och Lax-Fisket, draga then ömmaste wård och försorg, och, til then ändan, tå sådant tarfwas,

til Kongl. Maj:t i underdånighet inkomma med sine utlåtelser och förslag, på hwad sätt thet ena med thet andra må kunna bättras och förkofras samt Fiskets aftagande i gemen afböjas; hwarefter Kongl. Maj:t widare i nåder lärer widtaga sådane mått och utwägar, som til samtelige undersåtares och Allmännas fördel härutinnan för tjenligast kunna agtas; Men, i synnerhet, böra Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, Domhafwande i orterne och Krono-Betjente, wid theras Embetes resor, på thet lämpeligaste söka att förmå Allmogen och andre wederbörande at gjöra sig, ju förr thess häldre, om sådane anstalter angelägne, som för en framtid icke utställer them uti mera saknad af hwarjehanda Fiskeslag, som tilförene här i Riket i ömnoghet wankat, och therwid särdeles sig winlägga, att Laxen i sit dref upföre Strömmar icke hindras eller under sin Leketid utödas må, så ock med säkerhet utröna, hwad orsaken månde wara, at Lax-Fisket så ansenligen aftager, i synnerhet uti the Strömmar, som leda sig til Bottniske wiken, hwarom Kongl. Maj:t ifrån thess Befallningshafwande förwäntar tidig berättelse, med hwad the, för sin del, therwid hafwa at anföra och til hielp härutinnan föreslå kunna.

§. 31.

The Reglementer och författningar, som röra Fiskerierne i gemen, eller någon del theraf i synnerhet, och ej, igenom thesse allmänne Privilegier och ordning för Hafs- Skjär- Ström- och Insiö-fisket äro uphäfne, här sammandragne eller förklarade blifwit, gälla i sin kraft och wärckan, til thess Kongl. Maj:t i Nåder finner för godt at, på wederbörandes underdånige tilstyrkan, therutinnan ändring göra.

Uppå Deputationens för Fiskeriernes wård i Riket giorde tilstyrkan, och Riksens Ständers godt finnande, kommer thetta underdånige Project, som, i anledning af thenne Deputations Instruction, upsat är och af Deputerade öfwer

thetta ärende öfwersedt och justeradt blifwit, at med första igenom trycket allmänt gjöras, med frihet för en hwar, som thetta i någor måtto angå kan, at hos Konungens Befallningshafwande i Landsorterne afgifwa härwid nödige påminnelser, och hwilke sedermera, med theras egit Embetes utlåtande häröfwer, til Kongl. Maj:ts och Riksens Commerce-Collegium så tidigt inkomma, at samma får råderum, innom nästa Riksdags början, thetta ärende Kongl. Maj:t i underdånighet föredraga, med hwad thet för sin del therwid kan hafwa at anföra, och hwarefter Riksens Ständer, sedan Kongl. Maj:t sig häröfwer i Nåder yttrat, blifwa i tilstånd at thetta underdåniga Project öfwerse samt sluteligen gilla och fastställa, sedan thet blifwit i möjeligaste måtto lämpat efter hwarje Landsorts särskilte belägenhet, omständigheter och beskaffenhet. Stockholm then 21 Junii 1762.

II.

Riksens Höglofl. Ständers Fiskerie och Förordnings Deputationers betänkande med project til en förnyad förordning om Kongs-Ådra och hwad därwid i acktagas bör. Gifwit wid Riksdagen i Stockholm den 5 Junii 1772.

De beswär, som wid denna Riksdag hos Riksens Höglofl. Ständer andragne blifwit, besynnerligen af Hallandska Allmogen, öfwer intrång uti nyttan af theras ägande fiskewattn medelst Kongs-Ådrans tiltäppande til några få personers winning å de ställen där det förnämsta fiskesteg eljest skulle giöra hela Landsortens gemensamme förmohn, hafwa föranlåtit Riksens Höglofl. Ständers Fiskerie och Förordnings Deputationer, at uti sammanträde öfwerwäga alla de om-

ständigheter, som uti ett så granlaga och wigtigt ärende förekomma.

Öfwer sielfwa det specielle beswärs målet, hwaröfwer Höglofl. Allmänna Beswärs Deputationen åstundat desse Deputationers yttrande, har redan deras betänckande til wälbem:te Deputation blifwit aflemnat som därifrån til Riksens Höglofl. Ständers sluteliga afgiörande lärer upgifwas.

Vid utarbetandet däraf hafwa Deputationerne trodt deras skyldighet kräfja, at uti nogaste måtto giöra sig underrättad om alt hwad genom Lag och Kongl. Förordningar, så uti äldre, som sednare tider angående detta ämnet i gemen kunde wara stadgat och funnit at ehuru ändamålet så i alla tider, som uti alla författningar, synts leda därhän, at bibehålla Kongs-Åder fri för all stängsel och intrång, finnes dock föga tydeligen utstakat, så wäl hwaräst Kongsådra wara bör, såsom ock huru den bör hållas; Likasom wäl flere gånger finnes förordnat, at om sådant borde undersökas, samt af Konungens Befallningshafwande öfwer det ena och det andra borde hand hålla, men huru alt sådant skulle i wärket ställas, därom hafwa Deputationerne intet tydeligit stadgande kunnat öfwerkomma.

Deputationerne anse öfwerflödigt at bewisa billigheten och nödwändigheten af en Lag, hwilken förkofrar och för framtiden bewarar en så dyrbar wälsignelse, som uti Fiskafwelens förmering ligger, då wid leketider åtminstone något ställe oppit lemnas för all slags fisk, at ifrån haf och stora siöar uppstiga, til at å grundare wattn söka beqwämlige kläckningzplatser för dess tusenfaltiga Rom.

Den har ey undfallit detta med strömmar och wattndrag så rikt genomskurna Lands första inbyggare. De äldste provincielagar hafwa där öfwer wakat, och samma ändamål har genom mångfaldige, tid efter annan utgångne förordningar och resolutioner, så mycket mera blifwit påyrkat, som nästan alla Landets skattskyldige inbyggare ifrån äldre tider til mera eller mindre för fiske blifwit til någon

afgift skattlagde uti deras ägande hemmans Grundränta, äfwen de som längre ifrån Fiskeställen och wattndrag belägne finnas, hwilka altså skulle draga en obehörig tunga, om til några få Personers förmohn, genom Kongs-Ådrans tiltäppande, fiskens upstigning och utspridande uti landet skulle få förhindras.

Deputationerne hafwa fördenskull aktat sådane wigtige föremål, hwaruppå både enskilt och allmän förmohn så känbart beror, wärdiga Riksens Höglofl. Ständers ömaste upmärksamhet och kraftigaste åtgiärd.

Då Deputationerne altså, uti härhos wördsamt bifogade korte utdrag af alle i detta ämne förekomne stadgar och Resolutioner, ey tyckt sig igenfinna alla de omständigheter, som tydeligheten i en så högst angelägen sak kräfwer, och til wärkställigheten af ett altid lika påsyftat föremål ärfordras, hafwa Deputationerne trodt sig närmast upfylla det dem af Riksens Höglofl. Ständer updragne förtroende genom sammanfattande af alt hwad förut stadgat finnes uti ett project til en *Förnyad Förordning om Kongs-Ådra och hwad därwid i ackttagas bör*, med tilläggningar och förklaringar uti de omständigheter, som tilförene icke ärfordeligen determinerade finnas; Hwilket project Deputationerne härjämte til Riksens Höglofl. Ständers närmare pröfning wördsamst öfwerlemna.

Riksens Höglofl. Ständer torde uplyst täckas finna, at då mera ärfarenhet och påfundne missbruk tid efter annan aftwungit lagstiftande Magten nya författningar och förklaringar, hwar igenom de, uti nästan alla Lagskipningsämnen, til en fast okiännelig myckenhet blifwit förökade, samt tillämpningsgrunderne i samma mohn förwillade och ställte under domarens insigt, kundskap och skiön, wore högst önskeligit, om tilfälle och tidsutrymme kunde medgifwa, at öfwer alla särskilte ämnen på sina wisse ställen sammanleta, förklara, efter tidernas förändrade omständigheter lämpa och alltså i en förordning sammanfatta alt, hwad antingen

redan stadgat blifwit, eller för framtiden kunde kräfja, at tilläggas, på det både Embetsmän och undersåtare måtte, med ett ögnakast kunna hämta den efterrättelse om deras skyldigheter, som nu ibland ett oräckneligit antal Lagar, Placater, Förordningar, Resolutioner, förklaringar och rescripter, oftast måste, tör hända med både ofullkomlig wilja, urskilling, mödosamt efterletas, och ofta äfwen med bästa upsåt icke kan igenfinnas. Deputationerne förmoda altså wördsammast, at, än skiönt detta deras upgifne försök, til en sådan fullständig stadga om Kongzådra, icke uti alt skulle winna Riksens Höglofl. Ständers wördade bifall, torde ändock Deputationernes därutinnan betygade wälmening och widtagne generelle principe, med et upmuntrande wälbehag godt kiännas.

På Riksens Högl. Ständers Fiskerie- och Œconomie Förordnings Deputationers wägnar.

Gustaf Reuterhohm.

Kongl. Maj:ts förnyade Stadga och Förordning angående Kongs-Ådra och hwad därwid i akt tagas bör.

Wi GUSTAF etc. Giöre witterligit, at som wid thenna Riksdag åtskillige klagomål deröfwer förekommit, at Allmänna Lagen och wåre nådige Förordnanden om Kongsådra samt huru then bör öppen hållas, ey til alla delar efterlefwes och jämwäl å somlige orter uti olike förstånd drages, hwilket egenteligen däraf härröra torde, at hwad förut härom är stadgat, ey på ett ställe igenfinnes och således mindre kunnogt blifwit; ty hafwa Wj uppå Riksens Ständers underdåniga tilstyrckande i nåder för godt funnit, at hwad Allmänne Lagen samt flere Kongl. Förordningar i

detta ämne innehålla, här medelst uti sammandrag förnya och förklara samt stadga och förordna som följer:

§. 1.

Kongsådra ware i alla the Älfwar, Strömmar, Åar och Sund ther then af ålder warit, eller ther hon framdeles kan nödig pröfwas; Likaledes ther Segel- Båt- eller flottled är, eller blifwa kan; så ock thär flere längs Wattendraget belägne Hemmans Åboer af Ålder fiske idkat eller therföre skattlagde blifwit, antingen wattnet genast löper i Hafwet eller på wägen infaller uti Insjöar och andre Strömmar. Jämwäl uti sådane Bäckar och Rännilar, som omedelbarligen löpa ut i hafswikar och wid upsjö eller Höst- och Wårfloder, främja fiskesteg, än skiönt de wid andra Årstider kunna wara uttorkade.

§. 2.

För Segelled ware tolf alnar af wattnet öppit och för Båtled åtta alnar, och där ändå Kongsådra wara bör, ther ware tredjung af wattnet öppit alla tider om året, räknat emellan strand och strand, wid wattnets wanligaste högd och thet alt ther diupaste och stridaste wattnet är samt uti alla the grenar och Ådrar hwarest all slags fisk upstiga kan. Men i de wattn där intet annat fiskeslag än Lax upstiger, må tre alnars bred öppning uti diupaste wattnet och stridaste strömmen för behörig Kongs-Ådra gälla.

Utan för Åmynnet i Hafwet och the större Sjöar, sträcke sig Kongs-Ådra obehindrad alt ut til diupet, och i the Smärre Sjöar, til Trehundrade alnar uti rätt Linia från utloppet, och hålles ther Kongs-Ådra öppen til samma bredd, som alt wattnet uti sielfwa strömmen eller Sundet.

Ther genom särskilte Laga kraft wundne Utslag, dommar och Föreningar, annorlunda om Kongs-Ådras bredd stadgat är, eller ther framdeles genom alla delägares öfwer-

enskommelse på annat sätt therom fast ställes, må sådant för Lag giälla.

§. 3.

Ther således Kungs-Ådra wara bör, må then ey med fiske wärck eller Bragder, af hwad namn thet wara må, igen stängas, hwarcken i sielfwa strömmen eller ther utan före i Sjön wid Femtio dahler Silfwermynts bot, thens ensak som åkiärar, och giälde thess utan allan skada och Rättegångskostnad. Skier thet annan gång, böte dubbelt och lägge Domaren större wite före. Likaledes må ingen wid Åmynnet sätta fiske wärk eller bragder, närmare in til Kongsådran, än theras Grannar, som upp wid sielfwa Strömmen eller Sundet bo och fiske idka, därtill rättighet äga, wid samma bot. Ey heller må någon med Not eller Nät twärt öfwer wattnet fiske idka, eller längre från Land än Kungs-Ådra tillåter, ware sig uti sielfwa strömmen eller Sundet, eller ock utan för mynningarne däraf; skier thet miste fiskedon och plickte som ofwanföre stadgas. Skier thet af then ingen dehl och rätt till fiske därstädes hafwer, plickte dubbelt. Under hwilket förbud dock ej må inbegripas de wahnlige smärre draggarn, hwarmed å somlige orter uti riket, längs stridaste strömmen plägar fiskas.

§. 4.

På alla the ställen, ther Kungsådra til sin bredd och sitt ställe ey redan ärkänd och lagligen bewist är, ther ware therom ofördröijeligen utredt och för framtiden stadgat. Förmenar någon som rätt til Fiske äger i Ström, Å eller Sund, at ther Kungs-Ådra wara bör, och at honom genom thess tiltäppande orätt tilfogas, anmäle thet hos Wår Befallningshafwande skrifteliga med begiäran at therom lagliga må undersökt warda, och ärhålle öfwer ingifwandet af dess ansökning Lands Contoirets Bewis. Så snart sådan anmälan skiedt, föranstalte Landshöfdingen at häradshöfdingen med uthärads Nämnd på Landet, men å stads ägor

med tilkallade bisittjare af Ståndspersoner, uti samtelige delägares närwaro efter therom å Prädikostolarne skiedd kundgiörelse, Laglig undersökning hålla må, Om ther Kungs-Ådra wara bör, hwad bredd then bör äga, och hwaräst thess rätta ställe wara skall. Denne undersöknings-Rätt författar theröfwer sitt Betänckande som för delägarne upläses, och sedan the sine påminnelser derwid afgifwit, öfwersändes thet til Landshöfdingen af Honom sluteligen at pröfwas och afgiöras.

Alt thetta bör utan någon delägarnes Kostnad wärkställas, liksom andre Kronoförrättningar, undantagandes utlösen af LandsHöfdingens sluteliga Utslag, til et Exemplar för hwarje Sokn ther delägare bo; Och i acktages härwid then skyndsamhet, at alt innom Natt och År, sedan thet första gången hos Landshöfdingen anmält blef, wid strängaste answar til ändteligit slut bringas. Och gånge då straxt i werkställighet, ehwad sig någon theröfwer beswärar eller ey.

§. 5.

Sedan Kungs-Ådra å föreskrefne sätt utstakad och fastställt blifwit och någon delägare uti wattnet finner sig genom andras intrång i fiske wattn förnär skie, på det sätt, at Kungs-Ådra för mycket tilstänges, säge therom i wittnes närwaro närmaste Krono-Betient til, hwilken sig tå genast på stället begifwer och tilser om sig så förhåller och låte genast, sedan then öfwerklagade därom tilsagd blifwit, saklöst upriſwa dämme eller fiske bragd, som olagliga utsatt finnas, samt them brottslige til wederbörligt straff befordra.

Försummar Krono-Betient at thet giöra, tå han lagl. therom tilsagd är, eller förhåller sig annorlunda än thenna Förordning stadgar, plickte ett halft Års Lön, thens ensak, som åkiärar, samt uprätte allan skada, och äge hwar och en, eho thet wara må, ett sådant Krono-Betienternes förhållande åkiära. Blifwer han annan gång med försummelse eller olaga åtgiärd beträdd, miste Embetet.

Förmenar then som således för Kungs-Ådras tilstängande angifwen eller anklagad blifwit, sig härwid af Krono-Betienten wara förnär skiedt, stämme både honom och åklagaren til wederbörlig domstohl och före sedan sin sak ut såsom Lagen om andre Rättegångsmål stadgar, Men ey må then för hwilken fiske wärk eller bragder således uprifne äro, them så långt ut, åter nedsätta, förr än han therå laga kraft wunnit Utslag fått; skier thet, ware allan talan i saken sedan förlustig och plickte som föregående §. stadgar.

§. 6.

Om något Krono eller enskilt fiske, skulle innehafwa rättighet, at aldeles eller annorlunda, än här stadgas, Kungs-Ådra tilstänga, ware therwid oförkränkt bibehållen, så wida sådant sig grundar på Privilegier, laga kraftwundne Utslag, dommar och bref eller ock med delägarne af wattnet ingångne föreningar, och icke blott på en af ålder föreburen häfd. Men på thet ingen må tilwälla sig mera än honom lagligen tilkommer, andre til förfång och skada, så åligger hwar ock en som sådan särskilt rättighet tiltror sig äga, at innom Natt och År från then dag thenne Wår Nådige Förordning kungiord warder, sådant inför Wår Befallningshafwande i orten fulltyga och bewisa. Til then ändan låter Landshöfdingen tå ett sådant mål til thess pröfning förekommer, i så god tid förut genom kundgiörelse å Prädikostolarne, hopkalla alla them som del i samma wattn äga, at the sig på utsatt dag infinna kunna; Och tå warde alla the Handlingar och skrifter som til bestyrkiande af en sådan förment rättighet ingifne äro, offenteligen upläste samt til sin ricktighet noga öfwersedde, och må ey någon af the närwarande förmenas, at äfwen se och granska samma Documenter, och lägge sedan Landzhöfdingen wiss dag före innom hwilken alle the påminnelser och Handlingar måge ingifwas, som å alla sidor nödige pröfwas, hwilket alt ricktigt til Protocollet föras bör, och thet för alle delägare ju-

steras innan the bort gå samt af några af them underskrifwas. Sedan alt thetta föregått, gifwe Landshöfdingen sitt skrifteliga Utslag ther öfwer, och gånge sådant Utslag genast i wärkställighet änskiönt Beswär theröfwer anföres. Försummar någon at på thetta sätt sin rätt Lagligen styrcka innom then här föreskrefne tid, hålles Kungs-Ådra obehindrat öppen likmätigt hwad thenna wår Nådiga Förordning i allmänhet föreskrifwer.

Skulle något Kronones fiske nu wara bort arrenderat med det uttryckelige förbehåll, at få tilstänga Kungs-Ådra, så bör Landshöfdingen therom besörja, at wid Arrende Årens förlopp the ey på andre wilkor å nyo bort arrenderas, än att Kungs-Ådra altid öppen bibehålles.

§. 7.

Dämningar som för allehanda wattnwärck i större eller mindre wattnledningar förekomma, förblifwa orubbade efter the rättigheter som hwar och en Ägare innehafwa kan.

§. 8.

Wid alla nya wattnwärk af hwad Natur the wara må, ther fiskesteg förefalla, böra alla dammar med nödiga bottnluckor förses, för then upp och nedgående fisken.

Likaledes bör ock thär flott- eller farled utan betalning öppen förbehållas, när någon them behöfwer nyttja.

§. 9.

The öfwerst emot Lappland samt Ryska och Norska Gräntzorne belägne fiskeställen, må med så grofmaskade Laxnät öfwerstängas, at annan fisk kan genom gå, dock at farled ey hindrad blifwer.

§. 10.

Tå Ägaren af strand å ömse sidor af Ström, å eller sund för hwarjehanda hinder icke kan inrätta fiske å båda

sidor om Kungs-Åder, äger han frihet, sedan thet lagligen, i wederbörandes närwaro, pröfwat är, at til Fiske Bygnad intaga then ena hälften och then andra som Kongs-Ader öppen hålla, tå fisken ther igenom lika beqwämt framkomma kan, och farled ey giöres osäker.

§. 11.

Som upgrundningar och Sandbanckar uti större och mindre sund, strömmar och åar, men i synnerhet wid deras utlopp ganska mycket hindra Båtfart och Fiskens upgång utur Hafwet och stora Sjöar, så böra alla som i Fisket därstädes och ofwanföre, i samma Älf eller Ström delägande äro, efter hwars och ens lott och förmohn theraf, sig förena, at samfäldt wid lägsta wattn i thet möijeligaste upgräfwa, upmuddra eller på annat sätt så ränsa slika utlopp, at de sig yppande Bankar genom sielfwa strömstråken widare kunna utskiäras, til beqwämlighet både för fiske och Båtled, åliggandes Konungens Befallningshafwande, at ther sådan ränsning tarfwas, om wärckställigheten föranstalta.

Fördärfwar någon eller med sten och Grus fyller then Adra, som til Båtled, wattnets utlopp eller Fiskens upgång af ålder tienlig warit eller ock på Kronans eller Landets kostnad upränsad blifwit, plickte Tiugu Dahler Silfwermynt och sätte alt sammans i sitt förra skick.

Bilaga.

Utdrag af Publiques Handlingar och Påbud rörande Kongs-Ådra.

1.) Riks Beslutet af den 20 November 1643.

Transumt.

Härhos och thetta med skiäl är at påminna, thet Kongl. May:ts Förordningar måtte utgå om Kongsådror, at ther

Kongs-Ådror äro the måge blifwa oigentäpte, och the som täpte, Lagligen uprifwas, och the som ofwanför bo theras rätt til Fiskerien hållas oförkränkt.

2.) Kongl. May:ts nådiga Resolution uppå samteliga Almogens ifrån Stranda, Handbörds, Assbolands och Östra Häraders genom deras utskickade Fullmägtige Häradsmän underdånigst gifne beswärs punct. Datum Stockholm den 30 Oct. 1650.

Beswärar sig gemene Almogen i ofwanberörde Härader, at Emeström eller Kongs-Adrorne blifwit af en hop egenwillige och egennyttige, antingen med olaga och otidiga wärken uti wattndämningen af Fiskerien igenbygde eller af hwarjehanda prætext och orsak igenstängde, den menige Almogen och andre Intresserande til icke ringa præjudice, meen och förfång; Så alldenstund sådant redan emot Sweriges Lag och laga stadgar och åtskillige Riks-Beslut i synnerhet emot det som Anno 1643 uti Stockholm giordt och uprättat är; Ty will Hans May:tt sine åtskillige förre här öfwer utgångne förbud och Resolutioner nådigst uprättade hafwa, at där några Kongs Ådror här i Riket finnes, de måge så wida blifwa öpne och ey igentäpte, och där de täpte äro Lagl. uprifwas igen, och således androm som ofwanför bo, thess tilständige rätt och rättighet til Fiskerien och annat hållas oförkränckt. Hwarföre Landshöfdingarne skola hafwa noga Inspection och inseende, at hwarcken Kongl May:tt och Kronan eller de som kunna hafwa arrenderat, härutinnan i någon måtto præjudiceras.

3.) Riksdags Beslutet eller Kongl. May:ts Resolution på Riksens Ständers Beswär, af then 10 November 1650.

At sådane qwarndammar och andre åwärken som wattnets fall och Strömmens utlopp hindra, skola Lands-Höfdingarne granneligen ransaka hwar slika bygnader finnas och sedan utan förhalning, respect eller anseende til en eller annan Person, dem uprifwa och afskaffa. Skier försummelse skall Landshöfdingen wara förtient at swara til skadan.

4.) Riksdags Beslutet eller Kongl. May:ts resolution på Adelens Beswär den 26 November 1660. §. 3.

At olaga bygnader med Swalte-Qwarnar och annor wärck igenom dämning och Kongs Ådrens tilstoppande, skola genom ordres til wederbörande ransakas och afskaffas.

5.) Dito Dito af den 1 September 1664. §. 3.

Innehåller nästan det samma.

6.) Kongl. May:ts resolution på Almogens Beswär af den 22 November 1680. §. 25.

At Almogen må förhielpas til sin rätt enligit Kongl. Förordningen af den 10 Martii detta år, angående Kongs Ådrors öpnande.

7.) Kongl. May:ts Resolution af then 29 November 1680. §. 68.

Kongl. May:tt acktar ock eliest aldeles nödigt att Kongs Ådrorne måge efter Lag och förre Resolutioner i alla strömmar öpnas.

At Kongs Ådror intet äro i alla strömmar, utan at först om hwars och ens beskaffenhet lagl. bör ransakas, men där hon är skal hon hållas öpen. Se Kongl. Resol:n på Almogens Beswär af then 3 Januarii 1683. §. 48.

8.) Qwarn Commissionens Instruction af then 13 Aprill 1697. §. 4.

Det är fuller uti åtskillige Kongl. Påbud så wäl som uti 1678 Års Riksdags Beslut, men särdeles uti Memorialet til Landshöfdingarne om Skwalte-Qwarnar och andre wärk som tiltäppa Kongs Å l ran de Anno 1661 den 4 Maii förordnat, at slik skadelig åwärkan skal hindras och afskaffas, men emedan sådant intet på alla orter ärnått sin fullkomliga fullbordan; Ty åligger Commissionen, at giöra sig noga underrättad om Kongs Ådrens tiltäppande på de orter, där sådant kan wara skiedt, och sedan, at rätta hwad således emot Lag och Kongl. Förordningar kan wara förelupit, men twistigheter, som emellan private Personer kunna yppas,

hafwer Commissionen at remittera til wederbörande domstolar, där sammastädes Lagl. at afhielpas.

9:o.) Kongl. May:ts Beslut af then 17 September 1723 på Almogens Beswär.

At Kongs-Ådrorne ey böra dämmas, öfwerbyggas eller med Fiskedon upfyllas, är mot Sweriges Lag och Kongl. Resolutioner, allenast efter hwar och en orts beskaffenhet Lagl. ransakas, hwilka rätteligen för Kongs-Ådror hållas böra eller ey.

10.) Allmänna Lagen: Byggn. Balken 17 Cap. 4 §. 20 Cap. 2 et 3 §.§.

11.) Kongl. Resolution på Almogens kring Wästra och Marums Ström i Småland och Blekingen beswär af den 29 Junii 1752. (§. 45).

Kongs-Ådran bör til $^1/_3$ af wattnet hållas öpen, men om Arrendatoren ey wil betala fulla Arrendet, skal Almogen godtgiöra differencen.

12.) Förordningen om Hafs- Skiär- och Insiö- etc. Fiskerierne af den 20 Nov. 1786.

13.) Förklaringen därå.

III.

Project til Instruction hwarefter de wid Sillfisket i Götheborgs- och Bohus Län nödige fundne Upsyningsmän böra hafwa sig at rätta.

(Upläst i Fisk. Utsk. d. 18 Aug. 1772.)

Til ordnings winnande wid Sillfisket i Götheborgs och Bohus Län har (Tit.) för nödigt pröfwat, at wisse Upsyningsmän därwid förordnas måtte och hwarom (Tit.) altså welat stadga som följer:

§. 1.

Wad-egare, innom så widsträckte Tracter som det läggligast åtbära kan, ege til Upsyningsmän sjelfwe wälja och

utnämna dem til hwilka de hysa förtroende, ware sig Ståndspersoner eller af Landt-Almogens egne Ledamöter. På den händelse, at flere tillika komma i åtanka och det skiljer Almogen imellan, gälle flesta rösterne.

§. 2.

Til Upsyningsmäns aflönande ärlägges af samtel. Wadlagerne 10 Daler Silfwermynt för hwarje Not, årligen, behållandes hwarje Upsynings-district för sig dessa sammanskott i Cassa, å säkert Rum, inom 3 el. flere interessenters Nycklar och förwar. Och kommer därutaf ej allenast Upsyningsmännen, efter den öfwerenskommelse som med dem träffas kan, at aflönas, utan jemwäl hwarjehanda omkostningar til nya Notwarps uprensande, med dylikt mera, alt som det af delegarne sjelfwe til Fiskets förkofring kan nyttigt pröfwas, at godtgöras och bestridas.

§. 3.

Nu är Upsyningsman wald, arfwode hans utstakadt: Blifwe då, på Wadegares anmälan, försedd med Konungens Befallningshafwandes Constitutorial, at Kongl. Fiskeri-Stadgarne och denne Instruction enligit des Upsyningsmanssyssla förrätta, så länge och intil dess Wäljande för godt finna at någon annan i dess ställe utse och sig derom på Lands Cancelliet anmäla.

§. 4.

Dem, som det enligt 3 §. i Kongl. Förklaringen af d. 24 Januarii 1771 ålegat, om tilstånd at med Sillupköpande sig befatta hos Cronofogdarne på Landet eller Magistraterne i Städerne sig anmäla, ege nu Upsyningsman, utan särskildt betalning, således gå tilhanda, at han gifwer Båten namn och nummer, förfarandes i det öfrige aldeles så, som det i 2:dra Momentet af berörde §. stadgas. Och blifwer således Cronobetjentes och Magistraternes befattning med detta mål härigenom aldeles uphäfwen och förändrad.

§. 5.

Så snart med Sillfisket börjadt är, ware då Upsyningsman, hwar och en inom sitt district förbunden, at Notdrägterne biwista, alt kifwande, oljud och slagsmål med hwarjehanda annat förolämpande afråda samt så wida hos honom står dämpa och afböja.

§. 6.

Finnes någon så wrångsindt at han på föreställning från otidighet sin icke afstår och hwarken med godo eller alfwar sig rätta låter, hafwe Upsyningsman wåld, at med påkallades tilhjelp honom från Fisket aldeles bortskaffa så länge och intil dess han rätt för sig gör och til ett bättre upförande sig låter beqwäma.

§. 7.

Som öfwerlastande med starka drycker är et ondt hwarifrån de mästa oredor gemenl. sig härleda: Ty warder ock härmedelst wid 20 Daler Silfwermynts wyte och warans förlust förbudet at på någon Båt, ware sig Fiskares eller Upköpares, wid sjelfwa Notdrägten medhafwa mera Bränwin, än 2 Jungfru-Mått per man om dagen. Upsyningsmans skyldighet ware at häröfwer noga hålla hand och däräst han större partie Bränwin, således som nu sagdt är, anträffar, det genast confiscera och förbrytaren til behörig näpst befordra.

§ 8.

Emot det skadel. missbruk, at neml. större mängd af Sill i Waden slutes och stängd hålles, än til hwars mottagande tilstädes warande Båtar likligen förslå kunna, åligger Upsyningsman at alfwarsamt åtwarna och däräst egenwillige förbrytelser deremot skje, dem wederbörl. beifra och åkära.

§ 9.

Den frihet som Landtmannen, eller eho af Swenske Undersåtare det wara må, förund är, at til husbehof sitt

färsk Sill uphandla, sjelf gäla och insalta, warde ingalunda under något slags skjen inskränkt, minskad eller förhindrad. Dock på det Råk och Gäl emot högstberörde Förklarings 2 §. hwarken måtte störtas i Sjön eller, wid skeende insaltning på Stranderne, hoptals på Landet upwräkt för luft och Sol til förrutnelse utställas och en för hälsan mehnlig stank dymedelst förorsakas: Ty blifwer det Upsyningsmannens skyldighet, at noga och sorgfälligt tilse, det alt affall, Råk och gäl, som wid insaltningen wankar, hwaräst den då anställes, blifwer antingen til Trankokerierne afförd eller ock i gropar störtad, samt hwaräst sig så göra låter til sammanbrinning med hackadt Granris eller andre ämnen blandad, för at om någon tids förlopp til Åkergödning med nytta kunna anwändas.

§. 10.

Beträdes någon med den förbrytelse, at i Hamn eller Notwarp utkasta Barlast, åligge Upsyningsman at til wederhörig Hamne-Rätt Förbrytaren instämma för at efter Stadgarne til Laga Näpst skyndsammeligen befordras.

§. 11.

För at med det eftertryck, som wederbör, Upsyningsmanskapet kunna bestrida, warde Upsyningsman tagen i Kongl. May:ts synnerl. hägn och njute, så länge han i Laga tjenstgöring stadder är, samma anseende som i Cronoförrättning stadde nämde- och fjerdings-män, blifwandes dess bemötande med wåld ansedt som Edsöres-brott. Också til skilnad från den öfrige menigheten tillåtes Upsyningsman, at i toppen af dess Båtmast föra särskildt wimpel eller flagg, så at ingen okunnoghet om hans Person måtte kunna förebäras.

§. 12.

Til winnande af desto nogare kännedom om Fiskeriernas förlopp, dess brister och förmohner, samt med de

oredor, som därwid i synnerhet förekomma, ware Upsyningsman pligtig, at öfwer förefallande märkel. händelser föra Dag-Bok, wid Bråttmålens åkärande sig däraf betjena och densamma underskrifwen til Konungens Befallningshafwande sedermera insända.

IV.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

(Inkommet d. 28 Juni 1774.)

R. C. d. 6 Julii 1774.
St. Se. d. 21 d:o — Hos H:s M:s i underd. anmält och bifallit ut in prot. — exp. genom Allmän förordning och bref til Am. Coll. samt Lands H. Du Rietz.

Hos Eder Kongl. Majestät få härmedelst Committerade i underdånighet göra redo för den igenom nådigt Constitutorial af den 19 Augusti förledit år them updragne förrättning at granska de hittils utkomne Författningar rörande Saltsjö-fiskerierne och inkomma med underdånigt yttrande, i hwilka delar samma Författningar någon förbättring kunna tarfwa.

Til fullgörande häraf hafwa Committerade samlat och genomläst så wäl äldre som nyare Handlingar, hwilka i detta ämne utkommit, samt däraf funnit, at Fiskeri-Handteringen här i Riket äfwen i forna tider warit kunnig, och om dess rätta idkande hwarjehanda underrättelser och uplysningar alt ifrån Konung GUSTAF den Förstes Regering tid efter annan blifwit meddelte samt wisse Författningar därom äfwen utfärdade, men därjemte i förflutne tider många skiften warit underkastad, och ej långt efter medium i förra Seculo ändteligen uphörd, då Sill-fisket afstadnade och we-

tenskapen både at fiska och bereda Sillen omsider under de påföljande krigen aldeles förswunno.

Slike med denna Näring i äldre tider sig tildragne märkeliga förändringar, hafwa Committerade blifwit warse; men at om dessa fordna händelser nu aflämna en omständelig berättelse, skulle blifwa ganska swårt, i anseende til ofullkomlige Handlingar, och dessutan wara mindre nödigt: Det tjenar mer til ändamålet at i akttaga och granska handteringens förhållande i senare tider, då efter år 1720 Regeringen å nyo började arbeta på Sill-fiskets befrämjande, och Riket därefter med Sillfångst åter wälsignades.

Ifrån den tiden har denna angelägna Näring med en särdeles sorgfällighet och omtanka alt stadigt warit omfattad, och så wäl flere Reglementen och Förordningar åren 1724, 1745, 1748, 1754, 1766 och 1771, som ock däremellan mångfaldige andre Stadgar, Förklaringar, Påbud och Kundgörelser, än i en än i en annan omständighet blifwit utgifne, alla syftandes uppå Handteringens widare befrämjande. Men igenom desse wid förflutne Riksdagar på olika tider under olika omständigheter, och kan ske äfwen i somliga mål af olika Interesse utwärkade Författningars mångfaldighet, deras af sistnämde orsak i en och annan del befinteliga stridighet, samt ett därunder upkommit betänkeligit twång uti Näringen, förmedelst beskaffenheten af en i senare åren wid fisket tilförordnad publique Upsyn, har af förenämde sig emellan skiljaktige Reglementen, Förklaringar, Stadgar, Påbud och Kundgörelser samt åter Förklaringar öfwer desse, den wärkan numera blifwit förspord, at Fiskeri-Idkarne hafwa wäckt en nästan allmän klagan öfwer det lidande, hwaruti Författningarnes så täta som hufwudsakeliga förändringar dem skola försatt, hwilken klagan äfwen lärer til Committerades i nåder updragne förrättning hafwa gifwit anledning. Den samma hafwa därföre Committerade med all sorgfällighet fortsatt. Och som en stor del af ofwannämde Författningar nu för tiden i många mål så litet

äro lämpelige, som förrbemält är; så hålla Committerade före, at intet bättre medel lärer wara til at afböja den där af upkomne och öfwerklagade oreda i handteringen, än at uphäfwa alla dessa Författningar och i deras ställe utfärda en Förnyad Fiskeri-Stadga, som wore lämpad til närwarande tid, icke som de förra beswärad med mindre nödiga och ej til annat än otydlighet, hinder och twång med tiden ledande föreskrifter i små och obetydeliga mål, utan i dess ställe en allmän och til ändamålet egenteligen lämpad Stadga och Ordning, hwilken uti denna Egenskap äfwen i tilkommande tider kunde blifwa tienlig och beståndande.

I sådant afseende hafwa Committerade utarbetat ett Project til en dylik allmän Fiskeri-Stadga för Nordsjöfisket och Salterierne i Götheborgs och Bohus Län, hwilken längre fram närmare skall beskrifwas och de grunder tillika anmärkas, hwaråå den i gemen är bygd. Och ehuruwäl mångfaldige omständigheter i anledning af de förra Författningars mängd och skiljaktighet wid detta arbete förekommit, hafwa dock de fleste icke warit andra, än som efter deras beskaffenhet genom Commiterades enskilta pröfning i den nya Stadgan antingen kunnat bibehållas, på ett eller annat sätt rättas och jämkas, eller ock aldeles afskiljas, i hwilka delar icke lärer wara nödigt, at med någon widare berättelse, som mycket skulle öka widlöftigheten, Eder Kongl. Majestät beswära. Men därjämte hafwa förefallit wisse andra omständigheter af mera wigt och betydelse, som wäl äfwen uti nya Stadgan blifwit i akttagne och applicerade, på sätt som å hwar sitt ställe wisas, eller där uteslutne, men hwilka dock Committerade i den ordning som de förekommit, genom följande puncter i underdånighet böra anmäla.

1:o. I förra Kongl. Fiskeri-Förordningar har Kongl. Majestät å Kronans skogar och Allmänningar bewiljat wilkorliga utsyningar til fiskebåtar och kärils förfärdigande för de Idkare som sjelfwe ingen tjenlig skog hafwa, näml.

såwida det kunde skje utan känbar skada och utan saknad för nödigare behof. Det skulle wäl tyckas, at detta wilkohr wore tilräckeligt, at å Kronans skogar förekomma öfwerflödiga hyggen til Fiskeriernes behof, och at derföre utsyningar på samma sätt hädanefter som hittils kunde öpna gifwas. Men Committerade hålla före, at detta tilstånd uti nya Stadgan med alt skäl bör utelämnas, ty fastän ringa hopp kan gifwas, at fiske- och Salteri-Idkare derigenom aldeles lära afwänjas från Utsyningars begärande, finnes åtminstone icke i Stadgan en gifwen öppen anledning för dem, at å Kronans skogar hämta sådant wirke, som de från private ägor å andra Rikets orter beqwämligen kunna erhålla. I wissa Provincer finnas rika och öfwerflödiga skogar, hwarifrån Fiskeriernes behof i detta ämne både kunde och borde anskaffas; men det har gått med denne som med flere andre hushållsanstalter, at många goda tilfällen försummas, allenast derföre, at wederbörande icke sättas liksom i en trängsel, som förmår dem at däraf sig betjena. Med det wirke, som til Fiskeriernes behof i stor myckenhet årligen anskaffas, lärer icke eller den sparsammaste hushållning altid hafwa blifwit brukad; åtminstone synes detta blifwa ofelbart, i anseende til de många tusende käril, som ifrån Salterierne til alla Rikets orter årligen försändas och sedan antingen förspillas, eller til bränsle nyttjas, men til ytterligare bruk wid fiskerierne aldrig anwändas, där likwäl den hushålls anstalt synes icke böra föraktas, at Idkarne af Salterier låta i Landet samla de til sådane käril hörande timmer eller trän och dem til enahanda bruk å nyo anwända: Dock emedan en af Salteri-Idkare, då han härom blifwit hörd, förment, at denne hushållning icke skulle löna någon möda, ty hafwa Committerade allenast anmärkningswis detta welat omnämna, såsom ett ämne, hwars wärde i sig sjelft och möjelighet i wärkställigheten uppå Kongl. Commerce-Collegii närmare utrönande kunde få ankomma. Men imedlertid torde för anförde skäl Eder

Kongl. Majestät i Nåder täckas bifalla, at om utsyningar å Krono-skogar til Fiskeriernes förnödenhet i nya Stadgan ingenting förmäles.

2:o. Kongl. Maj:t har funnit nödigt så wäl i 1766 års Fiskeri-Stadga, som i Förklaringen däröfwer af år 1771, at förbjuda utländsk man något fiske-fänge i Sweriges Skärgård idka, Salteri ther anlägga, eller på annat sätt i thenna Näring deltaga. Detta uppå Fiskeri-Näringens fredande ifrån oskäligt intrång af utländska män syftande Förbud, anse äfwen Committerade än widare utur lika billig afsigt i allmänhet blifwa nödigt, hwarföre de ej allenast bibehållit det samma i Projectet til nya Stadgan, utan ock wid öfwerläggningen härom fästat sin upmärksamhet på ett nytt missbruk, hwaraf under ofwannämde Förbud, Utlänningar synes sig betjena, til at ändå kunna blifwa deltagande uti Fiskerihandteringen här i Swerige. Af förpassnings Journaler med flere förekomne Data hafwa Committerade tyckt sig blifwa warse, at i några Städer wisse personer, som med Fiskerihandteringen i synnerhet haft befattning, skola wunnit Burskap, de där likwäl lära bo i utländska orter, och följaktteligen icke äro rätte Swenske Borgare. Detta dem bewiljade Burskap här i Swerige är således stridande emot Författningarne, hwilka ej tillåta Borgarerätt åt andra, än antingen födde Swenske män, eller sådana Utlänningar, som sig här nedsättja och med alt sitt bo hit flytta. Och emedan så mycket angelägnare är at behörigen undersöka om i denna delen emot berörde Författningar något underslef skulle hafwa tilkommit, som i stället för den Rikets winning, hwilken påsyftas af rätte och idoge borgare och af de borgerliga Rörelser och handteringar dem til idkande öpna lämnas, Riket twärtom förlorar och lider i sin egen rätt, som til slike Rörelser och handteringar sådane personer admitteras, som til namnet allenast äro Swenske, men til gagnet utländske borgare; ty hafwa Committerade häraf lämnat Kongl. Commerce Collegio del, som lärer detta be-

hörigen efterfråga och en billig rättelse däruti skaffa. Men ehuru således främmande Magters undersåtare både igenom förra Förordningar warit och genom denna nya Stadgan äfwen blifwa förbudne at Fiske här i Riket idka, kan dock någon gång den Casus Specialis infalla, at ett undantag i detta Förbud blifwer högst af nöden. Ty som det är bekant, at Sill-stimmor sent inpå Hösten, då fisket uphörer, i Skärgården wid Strömstad uti stor myckenhet pläga inlöpa; så hålla Committerade före, at om Sill-stimman blefwe så öfwerflödande, at hwarken tid, folk eller Redskap til dess bärgande och uptagande woro tilräckelige, kunde utlänningar wid Fisket hälre admitteras, än at Sillen af myckenhet och trängsel skulle störta, inficiera stranden samt skämma fisket för en annan gång. Skulle Eder Kongl. Majestät i anledning häraf finna, at i Förbudet emot Utlänningars delaktighet i Swenska Fisket något undantag wid ofwannämde tilfällen kunde wara nyttigt, så kunde Kongl. Commerce-Collegium särskilt få befallning at anmäla hwarje Casus, utstaka de tider och ställen, när och hwarest fiske-friheten under behörig tull-bewakning utländske män må uplåtas, och taga nödige mått emot alla underslef.

3:o. Ibland annat som til Fiskeriernes befrämjande blifwit förordnat, har Kongl. Majestät tillåtit dem åtskillige friheter wid tullen, och deribland äfwen, at wid Salterierne directe få lossa ankommande Skepp med waror, som tjena til Fiskeriernes behof. Dessa friheter synes hafwa warit til nog widlöftige gräntsor utsträckte, så at med mycken anledning kan befaras, at mångfaldig oriktighet, underslef och Lurendrägeri derunder kan föröfwas.

Til närmare uplysning om sådane tid efter annan bewiljade friheter äro ibland andre, följande i denne delen gjorde Författningar nödige at i synnerhet anmärkas, nämligen: At Handelsmannen i Malmö Haqvin Bager, enligit Kongl. Maj:ts Nådiga bref af d. 15 Julii 1756, äger tillstånd, at ifrån en honom tilhörig och under Fiske-tiden i

Götheborgs-Skären ständigt liggande Brigantin med förbi seglande toma Jagter under wederbörande Jagt-Lieutenants förpassning til Malmö eller Landscrona afsända den Fisk, som genom hans försorg kan blifwa ansad, saltad och inpackad: At de Fartyg, som från Finland, Öster- och Wästerbotten samt Wästernorrland och andra inrikes orter til Bohus Länska och Götheborgska Skärgården på fiske eller Sill-saltning utlöpa, sig därstädes med fiske-wahror låta befrakta, eller dylika wahror emot deras Landsproducter tilbyta och eljest anskaffa, måge, utan afwäg eller skyldighet at i andra Hamnar inlöpa, få nyttja den för dem beqwämligaste fart, och således, der ingen Sjö-Tull-Cammare gifwes, af Land-Tulls-Cammaren där lasten intages blifwa förpassade: At Fiske-Fartyg, enligit Kongl. Stadgan af d. 14 November 1766 äga rättighet, at till alla Hamnar, Salterier, Fiskelägen, Skär och Krono-Lägenheter fritt in- och utlöpa: Och att enligt Kongl. Stadgan af den 20:de i samma månad och år, ankommande Fartyg, som hafwa Ladningar af Spanmål, Salt, Hampa, tjära, tunnor, klappholts, tunnestäfwar, bottnar och band samt annat träwirke, få wid Fiske- och Salterierne anlägga, utlossa, och til fiske- och Salteriernes behof slike wahror föryttra, efter anmälan på Tull-Cammaren samt Tullens erläggande för hwad tullbart är. Under dessa friheter är tullbewakningen ganska osäker, i synnerhet på inrikes Fartyg, som til stort antal komma och gå, flytta sig från ena til andra stället i Skärgården, lossa och lasta, byta och handla efter behag: Och emedan dessa Fartyg under fram- och återresan passera främmande kuster, så kunna många oriktigheter förelöpa. Committerade äro underrättade, at i nya Kongl. Seglations-Ordningen, som snart lärer utkomma, lärer tienlig Författning widtagas, huru i anseende til sådane kommande och gående inrikes Fartyg, til säker bewaknings erhållande och underslefs förekommande bör förhållas; hwarföre de ock hålla före, at i Fiskeri-Stadgan ingen ting annat derom må förmälas, än at

med förpassningar och visitationer af fiskare- samt andre til och ifrån inrikes Städer och Skärgårdar seglande Fartyg, då de i fram- och återresan passera utrikes kuster, wederbörande böra sig rätta efter bemälte Seglations Ordning. Men hwad angår de ifrån utländske orter til Fiskerierne förnödenhet ankommande Salt-Laddningar, hwarom i Fiskeri-Stadgan något särskildt widare behöfwer förordnas; så må den hittils wid Salterierne däråt tillåtne lossning äfwen hädanefter bewiljas, men med uttryckeligit wilkohr, at Skeppen först böra inlöpa til närmaste Stapel Stad, där undergå tilbörlig visitation och klargörning samt tullen och afgifterne därföre erlägga. Det är nogsamt bekant, at wid Salterierne ansenlige partier utländske wahror under beslag blifwit tagne och dömde, bestigandes allenast för de twänne åren 1768 och 1769, enligt en erhållen ojäfwig upgift, til 34,525 Daler kopparmynts wärde. Sådane underslef kunna icke tilräckeligen förekommas, om Fartygen directe få gå til Salterierne, men förbindas de at aldraförst inlöpa i någon Stapel Stads Hamn, där visiteras, klargöras och aftullas; så kan bewakningen blifwa säkrare.

4:o. Sill-fisket på djup, eller utom klabbarne i Skären, har i de senare åren, då ett så ömnigt fiske wid Stranderne gifwits, merendels uphört. Ty som det är förknippat med wida större kostnad, omgång, beswärlighet och äfwentyr, så har i samma mon som Strandfisket blifwit ömnogare, Idkarne wändt sin hog ifrån djupfisket. Detta senare har likwäl flere betydeliga förmohner med sig. Det kan möjeligen någon gång hända, at Sillen öfwergifwer wåra Strander, hwarwid wore en stor olycka, om tienlige anstalter då ej blifwit tagne at söka henne på djupet. Sillen kommer sällan til Stranderne förrän i September eller October månader, då seglationen så nära är til slut at under påstående insaltning, den ofta kan aldeles uphöra, så at en stor del af fångsten icke hinner til Salterierne afsändas, utan måste blifwa qwar, liggande tils seglationen åter öp-

nas; hwaremot djupfisket kan börjas bittida om Sommaren, bättre och fetare Sill där äfwen erhållas, samt en tidigare, lättare och fördelaktigare handel därmed drifwas både innom och utom Riket. I anseende härtil hafwa Committerade ansedt för ganska angelägit at på tjenligt sätt förmå wederbörande at om Sillfiske på djup sig åter beflita, i hwilken afsigt de för Idkare af detta fiske föreslagit wisse lämpeliga præmier, samt utstakat hwad pröfning wahran bör undergå, innan den för præmii-gill får anses.

5:o. Af Sill-fångsten, ehuru ömnog den ock warit och än må blifwa, kan dock Riket icke draga all den möjeliga fördel, förrän afsättningen af Swensk Sill på främmande orter underlättas. Wårt fiske har til största delen blifwit idkadt wid Rikets Strander, hwarutinnan Swerige således ägt ett stort försteg framför Holländaren, som på mycket aflägsne ställen och på kostsammare sätt måste idka sitt fiske. Om därföre Swenska Sillen saltas och beredes likaså wäl som af Holländaren, så borde wi kunna tilegna oss en stor och betydelig del af den ansenliga handel med Sill, som han på flere orter i Europa innehafwer. Dock som insaltningen här i Swerige är ganska kostsam; så blifwer concurrensen med andra Nationer och i synnerhet Holländaren icke möjelig, förrän den å inkommande Salt lagde dryga tull och umgälder, hwilka stiga til ej mindre än 12 Daler 20 öre kopparmynt på hwarje tunna, blifwa något jämkade och modererade. Huruwida detta må låta sig göra, det lärer ankomma på de Committerades pröfning, som Eders Kongl. Majestät til Tull-Taxornas öfwerseende i nåder behagat förordna.

6:o. Däremot synes at afsättningen af rökt Sill å främmande orter lättare kunde winnas, emedan den med en så dryg insaltningskostnad icke är belastad. Committerade hafwa derföre, til följe af Eder Kongl. Maj:ts nådiga befallning, genom skrifwelse af den 16:de nästlidne Martii tagit i öfwerwägande, huruwida exporten af denne wahra må

ännu widare kunna fordra at upmuntras med den uti Kongl. brefwet af d. 26 April förlidit år bewiljade tillökning uti de därå förut bestådde præmier. I de Catholske orterne är consumtionen af rökt Sill så ansenlig, at det i högsta måtto synes förtjena wårt bemödande at dela denna Rörelse med Ängeland, hwars årliga winst igenom rökt Sill plägar skattas til 200,000 pund. sterl. Möjeligheten at komma därtil, beror endast på twänne omständigheter, nämligen kundskapen at röka och tilreda Sillen på samma sätt som den Ängelska, samt tilfället at ifrån Swerige så tidigt kunna expediera den rökta Sillen, at den Ängelske ej må wara den samma i förwäg wid nyårstiden eller början af Fastlagen. Således och som kundskapen om Sillens rökande nu mera förmodeligen är wunnen genom de i Götheborg inrättade twänne rökhus til Sills beredande på det i Yarmouth brukeliga sättet; så skulle tyckas, at om Sillen wäljes af rätta slaget, omständigheterne i akttagas och exporten regleras til sin rätta tid, den då kunde i anseende til wahrans begärlighet i Catholske Länderne, utan præmier exporteras. Men emedan fisket hos oss infaller ganska sent på året och exporten däraf är förknippad med mycken swårighet; ty hålla Committerade före, at den tils widare må underlättas med lämpeliga præmier, til dess denna Näring kommer til stadga, och Kongl. Commerce Collegium efter omständigheterne anmäler, huruwida de kunna förminskas eller uphöra. Efter Committerades tanka måge dessa præmier blifwa tre Daler Silfwermynt för hwarje tunna rökt Sill, som innom December månads slut til någon utom Östersjön belägen utrikes ort exporteras: Och som förnämligaste handelen med denne wahran winnes på Medelhafwet och i de södra Catholske Länderne; så anse Committerade onödigt, at præmierne sträckas til de exporter, som ske på Östersjöiske orterne.

7:o. För öfrigt och som Eder Kongl. Majestät uti nådig skrifwelse af den 2 nästlidne Februarii behagat gifwa

Committerade del af några Salteri-Idkares uti Götheborg och Uddewalla underdåniga ansökning i de omständigheter, 1:o at, i stället för hwarje båt, hwarje Sill-salteri måtte åläggas at hålla ett wisst mått af 63 kannor, sådant, som uti Cammar- och Commerce Collegiernes kundgörelse af d. 31 sistl. Augusti*) är påbudit; Och 2:o at det igenom Commerce Collegii kundgörelse af den 26 sistlidne Augusti**) utfärdade Förbud emot de hittils nyttjade Sill-Upköpare må warda ändrat och uphäfwit, dock at igenom något Krono-Fartyg noga upsikt hålles, det färsk Sill af Utlänningar icke upköpes och til Utrikes Hamnar bortföres; Altså få Committerade om dessa puncter yttra sina tankar. Hwad angår den första; så finna Committerade, at det blefwe ganska widlöftigt, beswärligt, kostsamt och til ändamålet särdeles icke nödigt, om hwarje båt skulle förses med det fastställte wissa tunnemåttet, hwarföre Committerade icke hafwa något at påminna wid den derom utfärdade Författningens ändrande på det sätt, at allenast wid hwarje Salteri ett sådant särskilt tunnemått må hållas: blifwandes dock båtegarne obetagit, at därmed äfwen sig förse, om de så behaga. Äfwen som det icke eller är förment, at wid Salterierne bruka de tillförene wanlige så kallade Sill-wagnar, sedan de wederbörligen blifwit afmätte, krönte och innehållet til jämt hel- eller half-tunnetal jämkat samt på Sill-wagnen inbränt.

Widkommande åter Salteri-Idkarenas begäran, at Inrättningen med de så kallade Sill-Upköpare må återställas sådan den tillförene warit, så bör därwid i underdånighet anmärkas följande. Sill-Upköpare hafwa i den mån som Sillfisket tilwäxt och mera sysselsatt Fiskeri-Idkarne blifwit nödwändige för desse, at wid sjelfwa Notdrägten få en snar och beqwämlig afsättning på Sillen, så fort den uptages ur Sjön; och för Salterierne, at utan widare beswär

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 286 – 288. (*Utg. anm.*)
**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 283—285. (*Utg. anm.*)

i sine Hamnar och wid Salterierne få köpa Sill til insaltning. Men sedan Eder Kongl. Majestät på Commerce-Collegii underdåniga hemställande, för twänne år sedan i Nåder behagade bifalla, at Assessoren Arved Wirgin tils widare finge antagas, at såsom Öfwer-Upsyningsman wid Nordsjö-fisket ther befordra all möjelig ordning, så har han anmält, at i anseende til de personers mängd, som med Sill-Upköperi sig befatta, mycken oordentelighet under fiske-tiden i deras befattning skall hafwa upkommit. Uti denna klagan hafwa de Salteri-Idkare, hwilkas Salteri-wärk intil Not-drägterne och Fiskelägen nära äro belägne äfwen instämt och andragit, at den af Sill-Upköparne föröfwade oordentligheten däruti skall bestå: at de upjaga priset på färska Sillen; at den Sill de föra til Salterierne merendels skall wara skämd; och när då Saltaren icke will eller kan köpa henne, de därmed skola fara up åt Götha Älf och utprångla den skämda Sillen åt Allmogen, som således får en osund spis, hwaraf smittosamma sjukdomar kunna upkomma; at bemelte Sill-Upköpare skola föra ett oanständigt Lefwerne i Skärgården och transportera lurendrägade wahror: att Landt-bruket i Bohus Län genom dem mycket skall lida; Och at de skola skydda mycket löst Folk som de taga til hjelp uti sin Näring; för hwilka skäl man ansedt desse Sill-Upköpare såsom skadelige; Och har Eder Kongl. Majestät förledit år i nåder behagat inskränka deras antal på sådant sätt, at ingen skulle få idka Sill-Upköperi, som icke af Assessoren Wirgin därtil blefwe legitimerad.

Men sedan denna Författning gått i wärkställighet, så hafwa åter Idkarne af de från Not-drägterne och Fiskelägen mera aflägne Salterier anhållit, at Sill-Upköparne måtte bibehållas, såsom de der skola befordra en skyndesam afsättning på färska Sillen samt sättja Fiskaren i stånd at nyttja sin Not oftare, för at under sjelfwa fiske-tiden, då storm och owäder ofta infalla och göra hans tid kort, utur Hafwet kunna hämta så mycket ömnogare färsk Sill, som

thy förutan ej stode at erhållas, och hwilken mängd utgör hufwudgrunden til Rikets winst wid Handteringen: Upköpare skola betjena både Fiskaren och Saltaren på egen risico at kringföra och försälja den färska Sillen och upprätthålla den concurrence, som i all slags handel utgör Lifwet och bibehåller en täflan äfwen så nödig wid inköp som försäljning af all slags wahra, rå eller förädlad; de skola öka antalet af båtar, säljare och arbetande händer i Skärgården, hwilke förstnämde, näst Notarne, skola wara de angelägnaste redskap, som under fiske-tiden fordras; Och hwad priset på färska Sillen widkommer, som förmenas at Upköpare dyrka eller fördyra; så skall erfarenheten witna, at det samma regleras efter den mer eller mindre tilgång som fås ur Hafwet, förr eller sednare årstid af sjelfwa fångsten, Saltares egna olika speculationer emot hwarandra, wisse Handels-Conjuncturer uti afsättningen med mera: Men den hufwudsakeligaste nyttan af Sill-Upköpare skall wara den, at de skola upmuntra Fiskaren, som är hufwudpersonen wid hela denna widsträckta handtering, i det han skall få nyttja sin frihet under en wig afsättning, enär och til hwilken han behagar, förekomma ett skadeligit Monopolium på den färska Sillen, hwaraf eljest några få i Skärgården nära intil Fiskelägen anlagda Sill-salterier kunde komma i besittning, hwilket innom få år skulle ödelägga de stora och kostsamma Salteri-Inrättningar, som wid Städerne Götheborg och Uddewalla äro gjorde.

När desse å ömse sidor anförde skäl och omständigheter behörigen öfwerwägas; så synas de wara kraftigast, som råda til Sill-Upköpares bibehållande, ty eljest skulle antingen Fiskeri-Idkaren sig förskaffa och underhålla de flere hundrade båtar, som til färska Sillens afförande til Salterierne behöfwas, eller ock Saltaren göra detsamma, hwilket skulle förorsaka en stor kostnad, möda och twång, både för den ene och den andre, men i synnerhet för Fiskeri-Idkarne, som behöfwa all sin tid til fiskandet allena

och tarfwa en snar afsättning på stället. I anseende härtil, och som frihet i denna widsträckta handtering är äfwen så nödwändig, som uti all annan handel, om den skall kunna underhållas til Rikets och hwar mans enskilta förmån; så äro Committerade af den tanka, at Sill-Upköpare til ömse betjening både för Fiskaren och Saltaren nödwändigt böra bibehållas: Dock på det Landtbruket eller andra Näringar genom ett alt för oinskränkt deltagande uti Sill-Upköperiet ej måge sakna nödige arbetare, och en skälig ordning hållas på dem som åstunda at blifwa Sill-Upköpare, så böra därtil icke admitteras andre, utom Fiskaren och Saltaren, än 1:o Kronans Båtsmän, som icke äro commenderade på Flottan eller til annat arbete, och kunna få sina Rot-hållares tillstånd; 2:o Kronans Enrollerings Manskap, enär det ej behöfwes i Rikets tjenst, utan erhåller behörig permission, 3:o de som wilja låta sig enrollera, 4:o de som låtit sig bruka wid Storfisket, och ändteligen 5:o Borgare i Götheborgs och Bohus Länske Städerne samt Strandsittjare i nyssnämde Läns Skärgård, som wilja förwärfwa sig denna rättigheten genom en afgift af fyra daler Silfwermynt, hwilken afgift kunde samlas och tjena til understöd i den kostnad som blifwer nödig til bewakningen under fiske-tiden. Til denna bewaknings hållande har Eder Kongl. Majestät år 1772 på ett års tid behagat förordna Assessoren Wirgin, såsom Öfwer-Upsyningsman wid fisket för en arfwodes lön 6,000 daler kopparmynt, och lämna til hans biträde 2:ne Under-Upsyningsmän och nödige Båtsmän; samt i förledit år genom nådig skrifwelse af den 18 Augusti honom wid denna sin förrättning än ytterligare på ett års tid behagat bibehålla, räknat ifrån den dag hans förut erhållne Constitutorial skulle komma at uphöra; hwilken upsyn kostat Kronan i desse twänne år 24,103½ daler kopparmynt, eller 12,051¾ daler om året; Men som Eder Kongl. Majestät nu mera genom nådig Skrifwelse af den 4:de nästledne Maji i nåder förordnat, at berörde Assesso-

ren Wirgin wid Fiskerierne updragne öfwer-upsyn så wäl som all den däraf beroende Under-upsyn aldeles bör inställas och uphöra, dock så, at de bewiljade Arfwoden äfwen för detta år böra bestås; så hafwa Committerade därwid intet at påminna.

Däremot och på det de Swenske Fiskare med flere som därwid hafwa befattning måge njuta all den frihet i denna handterings idkande, som med det Allmännas rätt och säkerhet kan förenas samt alt sjelfswåld och förbrytelser emot Fiskeri-Stadgan, som under fiske-tiden kunna utöfwas, hämmas och beifras, äro Committerade af den tanka, at twänne bewäpnade Krono-Fartyg måge sändas til Skärgården, at där ifrån början til slutet af hwarje års fiske qwarblifwa, och sådane stationer intaga, at behörig upsigt därifrån kan hållas på alla dem, som med Sill-fisket i någor måtto sig befatta.

De på dessa Fartyg commenderande Officerare skulle undfå full myndighet at stänga Utlänningar ifrån fisket; at i alt hwad uppå deras åtgärd kunde ankomma, söka at hindra understucken handel med förbudne wahror och meddela Tull-Betjeningen erfordelig handräckning wid skeende Reqvisitioner; at antekna antagne Sill-Upköpare, på sätt som i Fiskeri-Stadgan förordnas; hämma sjelfswåld och oredor af Fiskare och Upköpare; samt i öfrigt, at uti alt underhålla en god ordning i Skärgården och wid Fisket, enligit så wäl Fiskeri-stadgan som särskilt Instruction, hwilken Lands-Höfdingen i orten och Chefen för Götheborgske Esqvadren för dem måge utfärda. Och som igenom denna utwäg det påsyftade ändamål med största säkerhet och bästa eftertryck kan winnas; så lärer Eder Kongl. Majestät så mycket häldre i nåder täckas bifalla, at twänne sådane Krono-Fartyg til Fiskets fredande med mera måge beordras at intaga tjenlige stationer, som enligit medföljande Calcul, denne anstalt på långt när icke är så kostsam, som den förra upsyn, men likwäl mycket mera wärkande.

8:o. Hwad egenteligen angår Cabeljou eller det så kallade Storfisket; så böra Committerade anmärka, at som detta fiske endast kan idkas på djupet, så är nödigt, at fisken å stället äfwen bör insaltas, ty eljest kan icke wahran få en fullkomlig godhet. Wisse premier äro i förra Författningar för detta fiske bewiljade, och det förtjenar, at de widare bibehållas. Men i Författningarne har det aldeles blifwit förgätit, at om insaltningen på Fartyget något förordna, utan hafwa Premierne blifwit betalte, utan afseende på stället där insaltningen skedt. Detta är således en omständighet, som för framtiden nödwändigt bör rättas, emedan premierne kunna anses för aldeles fruktlösa, om de hädanefter som hittils äfwen skulle betalas för strand-saltad Cabillau, hwarföre Committerade hålla före, at de endast böra bestås för den Cabillau-fisk af Torsk eller Långor, som straxt efter fångsten på Fartyget rensas, ansas och i tunnor insaltas, hwilken inskränkning af præmierne bör i akt tagas i anseende til det Cabillau-fiske, som hädanefter idkas. Alt detta hafwa Committerade i Projectet til nya Stadgan antingen i akt tagit, eller ock därifrån uteslutit, på skäl de wid hwarje punct nu anfört hafwa, och hwarutinnan Deras åtgärd Eders Kongl. Majestäts nådiga öfwerwägande underkastas.

I öfrigt hafwa Committerade wid utarbetningen af berörde Project förelagt sig den grund at så långt Rikets rätt och säkerhet kunnat medgifwa afskilja och undanrödja all ting, som kunde leda til twång eller hinder så wäl för fiskare som saltare med flere, hwilke i en eller annan måtto i Handteringen deltaga, och i stället på alt möjeligit sätt gifwa anledning til samt befordra och uphjelpa en allmän Näringens frihet.

I andra Slögder kunna flerehanda Reglor så wäl för Slögden i gemen, som dess särskilta arbetsdelar wara mycket nyttige och ofta helt nödwändige; men med Fiskeri-Näringen, som är ibland de äldste och naturligaste handterin-

gar, är efter Committerades tanka en ganska olika beskaffenhet. Om wid den samma uti dess flere delar och stycken skulle föreskrifwas lika detaillerade Reglor och Ordningar i smått och stort, som wid wisse andra Handteringar, så at til Exempel nu sedan premier uphört för Notar, skutor och båtar skulle gifwas en noga föreskrift om Notarnes storlek intil och med antal af Slingor och Maskor, hwaraf de borde bestå, om Fartygens Läste-tal och Redskapernes beskaffenhet wid Cabillau-fisket, med mera, alt i afsigt at utsträcka fiskarens omtanka och åtgärd wid fisket; och om det skulle blifwa förbudit at til trankokning anwända färsk Sill, änskönt fångsten wore så öfwerflödig, at hwarken tid eller tilfälle gåfwes, at om all sådan myckenhets insaltande besörja, med mycket mera dylikt; så befara Committerade, at i stället för därmed påsyftad ordning och förkofring i fisket, mycken oordning, hinder, twång och swårare följder däraf skulle upkomma, än om alt sådant finge reglera sig sjelft efter omständigheterne.

I anseende härtil och som fiskeriet är en Näring, som fordrar ansenliga Förlager och flere tusende arbetande händer, som i sin natur är mycket äfwentyrlig, och til sin afkastning för Idkaren mera beror på Lycka och tilfällighet än djupsinniga Calculer, hwilken således i afseende på tillgångs och ömnoghets beredande af producten icke är grundad uppå Idkarens genie, utan uppå den wälsignelse Skaparen nedlagt i Hafwet, och följakteligen icke kan stadgas genom twång och widlöftige Lagar, utan genom allmänna, okonstlade och tydeliga Författningar, endast syftandes däruppå at upmuntra Allmänheten til dess idkande, undanrödja äfwentyr och beswärligheter så widt möjeligit är, uplysa om dess rätta nyttjande, förekomma hinder och oordningar samt freda för intrång; Altså och likmätigt dessa allmänna grunder, hafwa Committerade warit sorgfällige at utarbeta ofwannämde nya Fiskeri-Stadga, sådan som när-

lagde därtil upsatte Project*) utwisar, hwaruti altsammans innefattas uti följande fyra Articlar. Den 1:sta om deras allmänna fri- och rättigheter, som i någon slags Fiskeri-Inrättning i Nordsjön antingen redan ingått eller hädanefter wilja ingå;

Den 2:dra Om Sill-fisket på djupet samt i och wid Bohus Länske Skären;

Den 3:dje om Storfisket och huru det bör idkas;

Och den 4:de Hwad i öfrigt så wäl wid Sill- som Storfisket bör i akt tagas.

Hwilken projecterade Stadga tillika med hwad Committerade i förenämde omständigheter därwid anmärkt, til Eders Kongl. Majestäts nådiga ompröfwande i underdånighet hemställes.

Committerade framhärda med djupaste wördnad

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eders Kongl. Majestäts

Aller Underdånigste Tropliktigste Tjenare och Undersåtare

C. Falkengréen.

J. Liljencrants. C. v. Stapelmohr.

Joh. J. Westberg. C. E. Bergquist.

Dan. Wigius.

Stockholm den 23 Junii 1774.

V.

Underdånigt utlåtande.

(Ingifvet till K. Civil.-Dep:t d. 19 Maj 1847).

Stormäktigste Allernådigste Konung!

I nådiga remisser af den 8 Augusti 1844 och af den 27 Maj 1845 har Eders Kongl. Majestät täckts befalla Dess

*) Infördt såsom stadfäst reglemente uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 288—302. (*Utg. anm.*)

Vetenskaps-Akademi att inkomma med underdånigt utlåtande öfver de nådiga remisserna bifogade handlingar till Fiskeristadgarnes förbättrande, härrörande såväl från Rikets Ständer, som från embetsverk och enskilde personer.

Akademien har uppdragit åt dem bland hennes i staden varande ledamöter som af dithörande ämnen ega största kännedom och erfarenhet, nemligen f. d. Statsrådet m. m. Poppius, Statsrådet m. m. Fåhræus, Professoren m. m. Sundevall och Professoren Lovén, att taga detta ämne i öfvervägande och deröfver afgifva utlåtande.

Åtskilliga lokalundersökningar hafva med Eders Kongl. Maj:ts nådiga begifvande af Professoren Sundevall blifvit anställda, längs Sveriges Östersjöstränder i afseende på laxfisket, hvilka fordrat tid, hvarföre Committerade ej förr medhunnit uppfyllandet af detta åtagande.

Med allt förtroende till sina Committerades kunskaper i ämnet och mogna pröfning af de i nåder remitterade handlingar får Akademien härhos i underdånighet öfverlemna deras i ämnet afgifna utlåtanden, nemligen:

1:o) 'Committerades gemensamma anmärkningar med afseende på en blifvande Fiskeristadga;

2:o) Särskildt utlåtande af f. d. Statsrådet Poppius, beledsagadt af ett förslag till Fiskeristadga.

De nådigst remitterade handlingarne återställas härjemte underdånigst.

Vetenskaps-Akademien framhärdar med djupaste undersåtliga vördnad trohet och nit

Eders Kongl. Maj:ts
underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåter

Ol. Im. Fåhræus.
n. v. Præses.

Jac. Berzelius.

Bilaga A.

Anmärkningar med afseende på en blifvande Fiskeristadga.

1. Vid *ström- och insjöfisket i allmänhet* torde ej mycket vara att förändra uti den, med afseende härå, väl uttänkta och i korthet affattade, nu gällande Fiskeristadgan af 1766, hvars föreskrifter om kungsådras öppenhållande, om förekommandet af uppgrundningar och om öfverenskommelse till motarbetande af fiskynglets utödande (kap. 3, §§ 14 –15) synas innefatta det vigtigaste, som i allmänhet är att vidgöra. Följande torde dock särskildt böra anföras.

---

2. Om *Laxfisket* innehåller Kammar-Collegii Cirkulär af den 30 Sept. 1836 nära nog det, som derom lämpligen kan föreskrifvas, men något lagbud finnes allenast med afseende på skonandet af laxynglet i Stadgan af 1766, kap. 3, § 15. I fall ett sådant anses nödigt för reglerandet af sjelfva laxfisket, bör det grunda sig på kännedomen om Laxens lefnadssätt, hvaraf grunddragen äro följande:

Laxen tillbringar vintern på djupet, i hafvet eller de större insjöarne, t. ex. Venern och Vettern. Vid sommarens början eller förr går den upp i floderne, hvilket sker senare ju längre mot norr, så att då laxen i södra Sverige redan börjar uppstiga tidigt på våren, sker detta i Norrbottens län knappt före medlet af Juni månad. Den går då småningom uppåt, mot strömmen, och under detta uppstigande inträffar det bästa laxfisket, som förrättas med Stakagårdar, Laxkar, Laxnot, Karsinor o. s. v., vanligtvis på de ställen, der mer eller mindre betydliga forsar finnas, och som plär räcka 3 till 4 veckors tid på hvarje ställe, hvarefter det alldeles afstannar, då största delen af fisken hunnit draga sig längre upp i floden. Äfven uti närliggande floder kan tiden för laxens uppgående vara ganska olika, t. ex. uti Ljungan, vid

Njurunda, helt nära hafvet, inträffar bästa fisket ej förr än mot medlet af Juli, då det vanligen är slut uti nästliggande elfvar, både norr- och söderut, nemligen Ljusne, Indals och Ångermanelfvarne.

Mot slutet af sommaren samlas laxen uti och omkring vissa starkare forsar, i hvilka den leker. Först vid nämnda tid börja rom och mjölke att tillväxa, och med detsamma antager fisken småningom ett i hög grad förändradt utseende, ej blott till färgen, som blir mörkgrå och fläckig, utan äfven till formen, hvilket isynnerhet gäller om hanarne, som få lång nos med en stor krok i underkäken, så att man lätt skulle kunna tro dem tillhöra ett helt annat djurslägte. Den kallas nu Grålax eller Kroklax, men fiskarena känna i allmänhet ganska väl dennas slägtskap med Blanklaxen. Lektiden infaller i September till November, olika efter lokalerne, och tyckes på hvarje ställe räcka omkring 3 veckor; dock så, att icke alla de individer, som leka på ett ställe, komma eller bli färdiga på samma gång. Tvärtom finner man, under en betydlig del af lektiden individer, som hafva lekt ut och äro tomma, tillhopa med sådana, hos hvilka rommen eller mjölken nyss blifvit flytande, och med andra, hos hvilka dessa delar ännu äro fasta. Sjelfva leken tyckes för hvarje individ blott påstå några få dagars tid; den förrättas ej i flock, utan emellan spridda hanar och honor.

I den mon individerna slutat leka, återgå de *vanligen med strömmen*, till sina vinterstationer. De äro då tomma och magra och benämnas ofta Vraklax, dock plägar man vid många laxfisken passa på för att fånga en del deraf under förbifarten.

Lokalernas olika beskaffenhet förorsakar betydlig olikhet i laxens vandringar. Således går den vid Motala ned från Vettern *med floden*, för att leka i forsarne nedom Motala by och efter lekens slut återgår den *mot* strömmen, upp i sjön, der den tillbringar vintern och största delen af

året. Lektiden inträffar der tidigt, nemligen i början af September, men då den egentliga laxen slutar, uppkommer en annan, något mindre laxart, från den nedanför belägna sjön Boren, för att leka i samma forsar. Denna kallas derstädes Borens-lax, men är samma fiskart, som i Norrland kallas börting, vid Gefle ockla o. s. v. Uti forsarne vid Norrköping uppgår laxen från Bråviken i medlet af sommaren, nedgår derefter tillbaka och återkommer omsider såsom grålax, för att leka i Oktober. Här anser man derföre blanklax och grålax (eller kroklax) för två olika fiskarter; men man har ej gifvit akt derpå, att blanklax aldrig förekommer med utbildad mjölke eller rom.

Af det anförda synes, att alla föreskrifter för laxfiske måste vara, åtminstone till tiden, särskildt bestämda för hvarje ställe, der detta fiske idkas, och upprättade efter de grunder, som i Kammar-Collegii anförda cirkulär anbefallas; men det blir äfven tydligt, att en särskild uppmärksamhet bör lemnas åt de ställen, der laxen leker, enär ett oförsigtigt fiskande derstädes lätteligen kan medföra stor skada för framtiden. På de flesta ställen och öfverhufvud i spakvatten af de större elfvarne upphörer laxfisket, såsom nyss nämndes, af sig sjelf, då laxen dragit sig längre uppåt, hvarefter det ej bör åter få företagas på hösten, då det är föga lönande; men uti de forsar, der laxen leker, sker det ymnigaste fisket strax före och under sjelfva lektiden. På dessa ställen borde derföre, till afvelns befrämjande, all fångst upphöra, då leken är i full gång, hvilket synes deraf, att de flesta individerna hafva flytande rom eller mjölke och till följd deraf redan börjat bli bleka och lösa i köttet samt sämre till föda. Från den tid, då laxfångsten från hvarje ställe förbjudes, böra alla redskap och bragder för denna fångst vara upptagna ur vattnet och laxnoten ej få begagnas under den återstående delen af året. Detta, jemte den föreskrift, som afser ynglets skyddande och redan finnes (uti 1766 års Stadga, kap. III, § 15) synes vara allt,

som kan iakttagas till laxfiskets förkofran; men för att något mera omfattande anföra de på olika ställen högst olika tiderna för ynglets vandringar, kunde orden i början af nämnda § således ändras: "På det Laxynglet, som vid slutet af sommaren eller på hösten begifver sig till hafvet eller större sjöar och vårtiden plägar åter uppkomma i floderne, icke hädanefter må etc."

Det nog indrägtiga fiske, som på många ställen sker i hafvet om våren, då laxen går upp mot landet för att inträngа i floderna, synes knappt kunna bli föremål för särskilda föreskrifter, ehuru det skulle kunna sägas ske till förfång för fisket i floderna. I Norrland plägar det ske på vissa tider och ställen nära flodmynningarne och gemenligen tillhöra strandegarne, lika som strömmingsfisket. Vid Skånes sydöstra kuster uppehåller sig i April eller Maj en betydlig del af den lax, som ämnar sig upp för att leka i Mörrums å. Understundom fångas deraf ymnigt med garnredskap; andra år uteblir fisket, då laxen håller sig mera spridd utåt hafvet.

---

3. Med afseende på några omständigheter af mindre vigt, som röra insjöfisket, anmärka vi följande:

a) Uti gällande Fiskestadga (1766: III, 13.) säges, att "*lundar, etc., som genom sin skugga*" visat sig vara nyttiga för Braxen o. s. v., ej få förstöras. Uttrycken böra här ändras, då det ej är genom sin skugga, utan genom sitt skydd mot vindarne och genom det tillhåll de lemna åt insekter, hvilkas larver lefva i vattnet och tjena fisken till föda, som de äro gagneliga.

Vid Östersjöns stränder säges man äfven hafva iakttagit, att skog utmed vattnet varit gagnelig för fiskerierna, hvilket synes af Landshöfdinge-Embetets i Gefle skrifvelse af den 31 December 1834 (bland de till komitén remitterade handlingar), deruti det nämnda stadgandets utsträckande till Östersjökusterne påyrkas; och att denna sägen

ej lärer sakna grund synes deraf, att insektlarver i mängd (särdeles af myggslägtena Culex och Chironomus) om sommaren uppehålla sig i det föga salta vattnet längs hela Bottniska vikens stränder.

b) De två §§ (1766: III, 16 och 17), som handla om "*vakar å is*" och om *Fiskdammars* inrättande, äro visserligen i god afsigt tillkomne; men vakarne å isen gagna egentligen blott i sådana små insjöar eller dammar, som ej emottaga något betydligare tillflöde af ständigt rinnande vatten. I de norra provinserne, hvarest dessa tillflöden om vintern alldeles uttorka, skulle vakars uppehållande på större vatten föga gagna, äfven om det vore möjligt för den starka frostens skull. Naturen drager der sjelf försorg om vakningen på ett långt verksammare sätt genom isens tidtals skeende sönderspricknings vid temperaturförändringar och vattenminskning. Uti små gölar, der vakningen oftast är gagnelig, är fisket vanligen en eller få jordegares tillhörighet och torde lämpligast kunna öfverlemnas åt deras enskilda omsorg. I fall fisket på sådane ställen något flitigare begagnas, plägar dessutom vakar hållas öppna just för detta ändamål.

c) Vid inrättningen af *Fiskdammar*, § 17, kan anmärkas, att man i vårt klimat näppeligen lärer med framgång kunna hålla annan nyttig fiskart än Ruda uti smärre konstgjorda fiskedammar. I insjöar eller större naturliga dammar kan väl fiskplantering vara af nytta, men äfven detta torde allenast böra tillhöra den enskilda omtankan. Uti Commerce-Collegii förslag till ny Fiskeristadga finnes, i enlighet med denna åsigt, icke heller något om detta ämne.

---

4. Såsom redskap, hvilkas bruk vid insjöfiske torde böra vara förbudet, kunna följande anföras:

a) De å somliga orter brukliga *Puls-* och *Stötnotar*, som dock endast kunna vara skadliga genom fiskelekens förskingrande, äfvensom *Notkilar af väf* samt i allmänhet

så täta notkilar och *mjärdar*, at de borttaga det späda yngleт; hvilka alla redan äro förbjudna i Kongl. Förklaringen af den 24 Jan. 1771 och till en del i 1766 års Stadga (III, 15, mom. 2). Dessa redskap, som blott kunna komma i fråga vid sötvattensfiske, torde lämpligast kunna omnämnas i sammanhang med de öfverenskommelser, som anbefallas i gamla Fiskestadgan (1766: III, 14.)

b) *Ljusterfiske vid bloss*, eller så kallad *Eldstödning* anses vara ett genom fiskelekarnes störande och bortskrämmande ganska skadligt fiskesätt och förbjudes såsom sådant helt och hållet "under lektiderna" i Kongl. Förklaringen af 1771. Detta oaktadt bibehålles det ännu allmänt i de skogiga provinsernas insjöar, floder och inre skärgärdar, särdeles om våren för fångsten af gädda, och betraktas ej blott såsom näringsfång, utan nästan ännu mer såsom ett nöje. Efter all anledning lärer den anförda förmodan om dess skadlighet endast grunda sig derpå, att eldstödning verkat skadligt på braxenlek. I grannskapet af laxfisken säges det äfven vara ofördelaktigt för leken om hösten och för bortskrämmandet af den uppgående fisken vår- och sommartid. Men denna sägen tyckes hvila på lika så lös grund, som den nyss anförda, så att åtminstone ej skäl tyckes finnas att utsträcka förbudet deremot vidare, än till de ställen, der Lax eller Braxen leka. Under vintern, då laxen vistas i hafvet, kan detta fiske svårligen företagas. Den enda tid, då detsamma kunde begagnas, utan att sammanträffa med laxfisket, vore således i slutet af sommaren, då laxen på hvarje ställe dragit sig längre upp.

c) Man har i arbeten om fiskeri framstält den önskan, att förbud måtte utfärdas mot fiske med åtskilliga slags *hugg-redskaper* af krokar och draggar, med hvilka fiskaren på måfå hugger i fiskstimmet, och dervid ofta skadar eller sönderrifver flere fiskar än han fångar. Dit höra t. ex. pimpling efter strömming inomskärs och ett nog allmänt vinterfiske genom vakar på tjock-is, lakskifva o. s. v., äfven-

som det i Bohus län brukliga fisket med Pirk efter makrill. Dessa fisken äro grymma och föga lönande, men, såsom det synes, ej i betydlig skala brukliga och torde svårligen kunna med framgång förbjudas, — Vi hafva ej hört, att de hit hörande i Norge förr brukliga, men nu förbudna hafsfiskena med Sejkrok och med Kastvad varit hos oss begagnade, och anföra detta slags fisken i allmänhet allenast derföre, att deras förbjudande nyligen varit i Norge mycket omtaladt.

---

5. Hvad angår *Skott och buller*, som förbjudes vid fiske, må ingen tro, att ett eller annat skott eller hastigt öfvergående, om än betydligt, buller skulle kunna i märklig mon skada ett fiske. Det är ett fortsatt skjutande eller ihållande och ofta upprepadt buller, som förjagar fisken eller gör den skygg. Ett så vidsträckt förbud mot skjutande, som det, hvilket finnes i gamla Fiskestadgan (1766: I, 9), och som blifvit nästan ännu vidsträcktare i Commerce-Collegii Förslag af år 1840 (§ 46), kan således ej behöfvas, i fall det skulle befinnas medföra svårigheter, hvilket väl varit orsaken till dess upphäfvande genom Kongl. Resolutionen af den 9 December 1766. Uti de nya förslagen till Norsk Lov for Haffiske — Betænkning in 8:vo af Bergen den 17 Oktober 1842, § 52, och oförändradt i Betænkning af 28 Januari 1845 (tryckt in folio) § 59 — finnes derom följande stadgande: "Om någon afsigtligt eller efter erhållen varning genom onödigt skjutande eller buller söker hindra eller skada ett påstående fiske med notkastning (notfiske), plikte derföre 2 till 10 spdr efter sakens beskaffenhet." Märkligt och, som det synes, orätt är dock, att detta stadgande allenast inskränkes till sillfiske med not.

---

6. Om *Hafsfisken* i allmänhet märkes, att vid Sveriges kuster icke finnas sådana stora och till bestämd lokal bundna lekfisken, som Norges Torskfiskerier, till hvilka hundrade- eller tusentals fiskare samlas från alla håll vid vissa

tider om året; hvarföre ej heller ordningens bestämmande vid fiskeriet kan blifva af så stor vigt i en Svensk som i en Norsk Fiskestadga. Det enda, som kunde kräfva ett särskildt reglemente för ordningens vidmakthållande, vore stort Sillfiske vid Bohus län, i fall detsamma återkomme sådant som före 1808.

---

7. Bland fiskerier i Östersjön är *Strömmingsfisket* det betydligaste, och det bör vid detta tillfälle ådraga sig så mycket större uppmärksamhet, som detsamma genom de Norrländska städernas fiskerisamhällens flera gånger upprepade anhållan hos Kongl. Maj:t, att erhålla så utvidgade fiskerirättigheter, att de skulle få fiska strömming vid hvilken strand som helst, synes hafva föranledt en stor del af de undersökningar och skriftvexlingar om fiskeriet, som fortgått åtminstone sedan 1818, då Kongl. Maj:t genom resolution af den 18 November afslog en af Gefle fiskare i nämnda afseende gjord anhållan.

Emellertid synes, så vidt man af hittills anställda undersökningar kunnat erfara, ej mycket vara att vidgöra eller stadga angående detta fiske, som under tiden ordnat sig sjelf sålunda, att hvarje strandegares rätt respekteras, och att fisket vid de skär och stränder, der strömmingen går till och som tillhöra byalag eller enskilde, i allmänhet arrenderas af fiskare, som äro deraf i ostörd besittning. På ett par ställen befans fisket utarrenderadt vid sådana skär och bergsstränder, der det enligt gällande lag (1766: II: 8) hade kunnat anses fritt för en och hvar, t. ex. i trakten kring Umeå elfs mynning, der fisket vid ett litet skär under sistlidne sommar arrenderades mot $^1/_4$ tunna strömming för hvarje båt som dertill begagnades.

---

8. Med Strömmingsfisket har det *Sillfiske* mycken likhet, som förekommer i södra delen af Östersjön, i Sundet och i det egentliga Kattegat, vid nordöstra Skåne och på

ett par ställen vid Halland. Sillen synes, så vidt för handen varande underrättelser upplysa, öfverallt i dessa trakter leka om hösten; dock finnas i Östersjön äfven sillvarieteter, som leka om våren. Hafvet, jemfördt med det vid Bohus län, emottager der öfverallt betydliga qvantiteter sött vatten, har öfverallt mindre djup, nemligen blott 12 till 20 famnar, och är mindre rikt på små sjödjur, som utgöra sillens föda, hvilket allt torde bidraga dertill att qvantiteten af sill aldrig kan blifva så betydlig der, som längre norrut. Det synes sannolikt, att de stora sillfisken, som omtalas från forntiden vid Falsterbo och andra ställen i södra delen af Östersjön, varit stora blott relativt till sillens dåvarande värde, emedan man ännu ej hade funnit och lärt sig taga sillen på de ställen, der den var ännu ymnigare. Dessa fisken voro kanhända föga betydligare än de nuvarande i samma orter; men dessa torde nu bedrifvas på andra ställen än då, till följd af förändringar i hafsbottnen. Falsterbo var blott centralpunkten för ett Compagnie, som fiskade vida omkring. Fisket, som hufvudsakligen bedrifves med sättgarn (Skötar, Näringar) om sommaren, ger således en mindre ymnig vara, hvaraf den s. k. Kullasillen mest förekommer i handeln; men denna vara är god, emedan sillen i allmänhet fångas före lektiden, medan den är fet och köttfull. Vid detta fiske är för närvarande intet behöfligt att föreskrifva, men det omtalas här dels såsom supplement till det nästföregående och nästföljande, dels emedan det kommer att längre fram åberopas.

---

9. *Sillfisket vid Bohus län* är af en något olika beskaffenhet. Den sill, som derstädes går in för att lägga ägg, och som äfven tidtals visar sig i grannskapet af landet utom fortplantningstiden, lefver och tillväxer i den hafstrakt, som kallas Skagerrack, hvilken bibehåller samma karaktär som Nordsjön och Norska hafvet. Den har betydligt djup, nemligen 80—150 famnar och emottager i förhållande der-

till en obetydlig massa flodvatten samt är rikt på små sjödjur, som tjena fisken till föda. Sillen kan här tillväxa till en långt större qvantitet, och troligen är den mängd, som finnes der nu, då den anses obetydlig, ändock större än den, som finnes i det egentliga Kattegat och Sundet. Den här alstrade sillen leker tidigt om våren i April och visar någon liten olikhet med den i södra Kattegat, så att fiskare anse sig kunna igenkänna hvartdera slaget för sig. Den betydliga mängd af sill, som förr gått till vid Bohus län, har föranledt uppfinnandet af den stora sillvaden, hvarmed 1,000-tals tunnor kunnat fångas med ringa besvär i ett enda drag, och detta redskap har derstädes blifvit det enda brukliga vid sillfångst, ehuru garnfiske är det allmännaste vid alla andra kuster af Sverige. Af äldre underrättelser synes dock, att man ännu på 1780- eller 1790-talet i Bohus län brukat garn, för att erhålla något litet god fetsill, som svårligen kunde påräknas att fås med vaden; men detta mindre gifvande fiske har så kommit ur bruk, att den nuvarande generationen ej eger kännedom derom, och att det mött svårighet att deruti undervisa en och annan.

Till detta sillfiskes upphjelpande anse vi hufvudsakligen en åtgärd vara att vidtaga, nemligen den, att, i enlighet med Rikets Ständers förslag i underdånig skrifvelse af den 22 April 1845 *), bruket af stora sillvadar förbjudes på det sätt, att de, som nu finnas, må få begagnas i trenne år, hvaretter förbudet inträder; en ny vadduk anses nemligen ej hålla öfver 2 till 3 år, ifall den någorlunda begagnas. Under tiden behöfves dock, såsom redan sker, sillfisket med garn uppmuntras genom premier.

Då just detta ämne om vadars förbjudande eller bibehållande är ett af dem, som mest af alla blifvit föremål för olika åsigter, anse vi oss böra äfven här tala något utförligare derom och i korthet sammandraga det, som blifvit sagdt till stöd för vår mening.

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 159—165. (*Utg. anm.*)

Det torde dock vara tillräckligt, att här allenast afse det nuvarande förhållandet i Bohus län, då blott ett obetydligt sillfiske finnes, och att alldeles lemna ur sigte det gamla, stora fisket, hvarom vi i allt fall ej ega tillräcklig kännedom. Till en början erinra vi, att stora sillvaden uteslutande kan anses beräknad på sillfångst och hos oss allenast begagnas vid Bohus län. Den är inrättad för att omringa och uppfiska ett helt stim och har derföre de ofantliga dimensionerna af 100—120 famnars längd och 15 till 20 famnars djup samt drages med 280 till 300 famnars linor.

Angående sjelfva sillen har det ofta blifvit framstäldt och visadt, att hvarje stim deraf tillhörer den hafstrakt, der den är född, och att sillen, liksom andra djur, årligen återkommer till samma trakt för att fortplanta sig, i fall den ej hindras genom tillfälliga, yttre, mäktigt verkande orsaker. Vi hafva nyss anfört de i detta afseende ganska upplysande exemplen, att Kattegats sill leker på några ställen (vid Skåne och Halland) om *hösten*, men Skagerracks (vid Bohus län) om *våren*. I allmänhet har hvarje kusttrakt sin egen varietet, som, liksom i dessa sistnämnda exempel, visar någon tydlig olikhet med den vid en närbelägen kust. Sillens vandringar inskränka sig alltså dertill, att stimmen tillbringa en del af året, särdeles den egentliga sommaren, på djupet, troligen något spridda, högst 5 till 10 mil från land, men sannolikt icke längre bort, samt att ett stim, som t. ex. innevarande år leker vid en viss del af skärgården (t. ex. den norra), vid ett annat tillfälle särdeles utom fortplantningstiden, kan visa sig nära kusten några mil derifrån, men icke så långt bort, som t. ex. vid Halland, der en för detta stim ovanlig naturbeskaffenhet finnes. Man känner, att sillen blott ytterst sällan visat sig vid Skagerracks Norska kust (mellan Lindesnäs och Bohus län), hvarest således intet sillfiske kan idkas. Af allt detta kan man draga följande resultater, som äfven förr blifvit fram-

ställda: 1:o att, emedan Bohus läns sill tillhörer Bohus län och endast der kan fiskas, så kan man, genom att derstädes skona ynglet och de lekande stimmen, åt sig bereda utväg att framdeles erhålla en större mängd fullvuxen sill; och 2:o, emedan sillen tillhörer orten och återkommer, så är det ej skäl att taga den, då den är dålig, åtminstone så länge ej en stor qvantitet finnes, som kan ersätta qvaliteten, utan det är bättre att fånga den, då den är köttfull och god och kan lemna en i handeln eftersökt vara.

Dessa båda mål anse vi motverkas genom fisket med stor vad och detta på följande grunder:

Ehuru man visserligen uti vad kan erhålla rätt god sill, så är det dock sannolikare att den skall fås dålig, och denna sannolikhet ökas med den ringare tillgången; ty man kan ej med vaden välja, utan måste taga den sill, som kommer in och uppehåller sig något i fjordarne, hurudan den är, god eller dålig. Men dit kommer sillen hufvudsakligen antingen såsom yngel (Loddsill—Sillmör), som är dålig genom sin litenhet, eller såsom lekstim, då rom och mjölke redan äro flytande och fisken förlorat i köttfullhet, så att den blir lös och osmaklig såsom föda; eller såsom utlekt, s. k. Gräs-sill, som är tom och mager. — Den fullvuxna, feta sillen håller sig före fortplantningstiden oftast något ut från stranden och är allt för rörlig att med lätthet kunna tagas med vad, så att, om någon gång ett sådant stim ingår i en vik, så uppehåller det sig ej der; det märkes dessutom föga, då det ej är ganska stort, hvilket icke kan vara händelsen under ringa tillgång på sill, såsom nu. Den goda sillen går således oftast fri för vaden, under det den dåliga fångas. Men olyckligtvis blir denna fångad just under sådana förhållanden, som i hög grad verka till men för artens förökande, i det dels yngelstimmen, dels de lekande stimmen blifva totalt uppfiskade. Man må härvid ihågkomma, att sillen i alla åldrar går i tätt slutna och skarpt begränsade stim, som kunna kringrännas och ända intill sista in-

dividen upptagas lättare än andra fiskstim, som hålla sig mera spridda, om blott dervid begagnas tillräckligt stor vad. Och just till detta uppfiskande är den stora sillvaden inventerad. Men så länge blott få stim finnas, hvilka öfverallt påpassas med vadar och borttagas, så snart de ingå i bugterna, blir fisken derigenom årligen allt för mycket utrotad, att någon betydlig tillväxt skulle kunna ske. De stora vadarne skada ytterligare genom lekstimmens störande och bortjagande, i den händelse man ej skulle lyckas fånga dem, genom den afsatta rommens uppskrapande och uppdragande på land samt genom bottenvegetationens upprifvande, hvilken fisken behöfver för att derpå afsätta rommen.

Vi tro, att de upprepade olägenheterna skulle i väsentlig mon afhjelpas genom införande af fiske med garn, som icke fånga yngel, så vida icke garnen äro för detta ändamål tillräckligt finbundna, men som äfven i denna händelse icke borttaga hela stimmet, och som ej en gång i betydlig mon oroa ett lekstim, än mindre skada bottnen eller den afsatta rommen. Med garn kan man ungefär lika lätt passa på den goda, som den dåliga sillen, hvilket hufvudsakligen beror på valet af årstiden, såsom nyss anfördes, och garnen äro så litet kostsamma, att de lätt kunna förfärdigas eller inköpas af de fattigare fiskarena och således blifva ett godt medel för denna för vårt sjöväsende vigtiga befolknings utkomst. Vadarne, som äro allt för dyra för den fattige fiskaren, egas gemenligen af bolag, af förmögnare bönder, ståndspersoner på landet och köpmän, sålunda att hvarje delegare rår om sitt stycke af vaden, och att dessa stycken, som kallas dukar, sammanbindas till begagnande. Ehuru visserligen vadarnes dragande hvarken fordrar sjövana eller kunskap i fisket, så blir dock praxis den, att en del af de fattigare fiskarena användas till deras skötande.

Oaktadt det anförda och ehuru fiskaren borde inse, att landtbrukaren ej skulle kunna uthålla en täflan med honom

i garnfiske, som fordrar vana och skicklighet, tyckas dock fiskarena i Bohus län ej med särdeles ifver hafva omfattat de försök, som blifvit gjorda till införande af garnfiske. Det är till och med troligt, att detta senare aldrig kommer rätt i gång, så länge vadfisket bibehålles, eller, hvad som är detsamma, får begagnas. Såsom förr nämndes, känner den nuvarande generationen derstädes intet annat redskap till sillfångst än den stora vaden, som af dem betraktas såsom det enda rätta. De garn, som man vill lära dem begagna, anses med denna misstro till allt nytt, som är högst vanlig och som lätt förklaras deraf, att det nya, man vill införa, kanhända icke är fullt afpassadt efter ställets behof, utan tarfva någon liten rättelse, hvilken endast kan göras efter några misslyckade försök, hvilka åter föranleda att hela saken framstår såsom misslyckad. Mången anser dessutom dessa försök ej löna mödan, "så länge det ej en gång vill löna sig väl med vaden." Ty så vidt man hört hafva vadegarne i allmänhet föga vunnit, snarare förlorat under ett par årtionden, eller allt sedan 1808. Men ett eller annat år inträffar det, att ett vadbolag vinner betydligt, man har ett par gånger hört, att ett bolag förtjenat 2- till 3,000 rdr på en vår. Dessa underrättelser löpa längs kusten och uppfattas med samma begärlighet, som de om hvarje lotterivinst, samt stadfästa hoppet att lyckan kan gynna såväl den ena som den andra vaden. De underhålla dessutom hoppet, att sillen snart skall återkomma (såsom det heter). År 1832 var man t. ex. alldeles viss på att detta skulle snart inträffa, emedan några bolag i norra skärgården på våren hade lyckats upptaga ovanligt mycket sill, som dock mest var yngel; men 15 år hafva förflutit, utan att spådomen gått i fullbordan. Således fortfar man att hålla vadar, om det än ej lönar sig, och att dermed förhindra just det, som man efterlängtar: *sillens återkomst.* Men hvarje större fångst med vaden är ett nederlag för bruket af garn genom upplifvande af nyssnämnde hopp och genom det under nå-

gon tid fortfarande fallandet af sillens värde, som det förorsakar. Garnfisket behöfver således ännu rätt väl den uppmuntran, som regeringen sedan ett par års tid börjat lemna detsamma genom premiers utdelande med afseende å de ändringar och förbättringar, som kunna behöfva iakttagas vid dess införande i Bohus läns skärgård. Men emedan sill kan fångas något längre ut från kusten med drifgarn än med sättgarn, och således dessa redskaps införande, efter all sannolikhet, skulle ytterligare bidraga till erhållandet af god sill, så vore det utan tvifvel fördelaktigt, om våra fiskare lärde sig handtera detta slags garn, som finnas beskrifne uti den nyligen på Kongl. Maj:ts befallning utgifna och i skärgården gratis utdelade handboken af Ekström.

Den här gjorda framställningen är, såsom nämndes, grundad på det nuvarande förhållandet. Skulle det visa sig, att intet stort sillfiske uppkommer genom vadarnes afsynande, så vore dock intet skäl att återtaga deras bruk; skulle deremot ett öfverflödigt fiske uppstå, så vore då tid att förordna med afseende på då inträffande förhållanden. Men enligt den kännedom, man kunnat inhemta, och som här blifvit framlagd, synes de stora vadarnes ofta påyrkade afskaffande, verkställdt i enlighet med Rikets Ständers ofvan åberopade underdåniga anhållan, vara det bästa, som under nuvarande förhållanden kan företagas hos oss till sillfiskets upphjelpande, om det nemligen anses vigtigt, att ett större sillfiske må uppkomma.

Vid detta tillfälle kunna vi ej underlåta att vidröra en alldeles motsatt åsigt, som i senare tider gjort sig gällande i Norge, hvarest man påyrkar ej blott upphäfvandet af de hinder för bruket af vad („Sildnot“), som finnas i äldre författningar, utan äfven att alla andra fiskeredskaper skola undanrödjas, der not drages, och hvarest man föreslagit betydliga inskränkningar i tillåtelsen att bruka drifgarn till sillfångst, emedan de anses kunna vara hinderliga för fisket med not. Dessa förslag, som torde vara antagne såsom lag

sedan början af år 1847, äro tydligen till en del föranledda deraf, att vaden ger en vida större fångst, då stor tillgång finnes på fisk, och att man anser sig ega ett outtömligt förråd deraf. Det synes tydligt, att man önskar till trankokning få använda ett öfverskott af fångsten, som icke åtginge till föda eller insaltning. Vi kunna ej yttra oss häröfver, men inse väl, att det vidsträcktare öppna Norska hafvet måste ega en betydlig rikedom på sill. — Man hoppas dessutom att, tvärtemot de ofvan yttrade åsigterna, erhålla bättre sill med "Sildnot" än med garn. För det första anföres en grund härföre, som synes nog tvifvelaktig, att sillen skulle behöfva gå ett par dygn i vaden, innan den upptages, för att bli af med det Rödaat, d. ä. små rödaktiga sjödjur (crustaceer), hvaraf den lefver och hvaraf den vid Norge plär hafva magen full. Detta kan ej iakttagas med den sill, som tages med garn, men det bör anmärkas, att vid gälningen (rensningen) af den sill, som skall saltas, uttages magen med tarmen, då nödvändigt de osmälta födoämnena följa med. Den anförda åsigten synes således ej vara riktig, och bestyrkes i allmänhet ej deraf, att den bästa af all sill, den s. k. Holländska, fångas med *garn*. Detta sker vid kusterna af St. Britannien. Enligt lag får sillen der ej tagas närmare land än på ett par mils afstånd. Äfven Norrmännen hafva i lång tid utskeppat ofantliga qvantiteter sill, fångad med *garn*, som föga, om alls något, eftergifvit den Holländska i godhet. Hela hemligheten, hvarpå det beror att få god sill, består uti att fånga den vid riktig årstid, då den *är* god, nemligen på slutet af sommaren, på hösten eller tidigt på vintern, blott ej under fortplantningstiden i April eller snart derefter, samt att *straxt* salta den med godt salt. Således, i fall ej betydligen olika förhållanden råda i Norges och våra skärgårdar, är det sannolikt, att man ej skall vinna på erhållandet af de större qvantiteterna medels vad, i fall nemligen garnfisket derigenom försummas, såsom hos oss skett.

Emellertid bör det dock ihågkommas, att verkligen något olika förhållanden ega rum; ty dels har man, såsom ofvan antyddes, en vida större sannolikhet att med vad kunna fiska god sill, då tillgången är stor, än då den är liten, dels finna vi uppgifvet, att ehuru man i alla tider obehindradt skall hafva fiskat sill med "Sildnot" på några ställen i Norge (Bergens stift), der riklig tillgång funnits, så lärer man dock icke hafva erhållit så mycket, att trankok lönat sig eller att man dertill behöft använda sillen, hvilket t. o. m. i vissa trakter skall af folket anses för syndigt. Af bristande detaljkännedom kunna vi dock ej här närmare redogöra för detta ämne, som väl skulle förtjena en egen undersökning.

Såsom supplement tlll det förut sagda torde här få erinras om det förslag, som professor Nilsson framstält uti underdånig berättelse af den 1 Nov. 1832 (se Handl. rör. Sillfisket, Stockh. 1843, sid. 78), att till en början och såsom försök afskaffa vadarnes bruk (genom deras inköpande) uti en del af Bohus läns skärgård, der fiskarena sjelfve befunnos villige härtill. Kalfsunds skärgård i södra delen af Bohus län föreslogs till detta försök, som, i fall det blifvit verkställdt, då det gjordes, längesedan skulle hafva skaffat oss visshet i den länge omtvistade frågan. Det bör dock ej lemnas oanmärkt, att en mindre betydlig qvantitet sill ingår vid den föreslagna delen af skärgården, och att de vida större stimmen beständigt visa sig tillhöra en ort i norra skärgården, samt att, ehuru sillstimmen, äfven inom Bohuslänska kusten, tydligen mest hålla sig till de orter, som de känna, och dit de ledas af bottnens beskaffenhet, så skulle det vid det antagna försöket snart inträffa, att en del af de, genom inskränkning i fisket, uppfredade stimmen visade sig nära kusten på andra, några mil aflägsna ställen, der de möjligen kunde blifva med vadar uppfiskade.

10. De vanliga, vid alla kuster brukliga *små vadarne* eller egentligen så kallade *notarne* kunna för strandfiskets skull ej heller i Bohus län umbäras; men vid dem bör stadgas, att de ej få öfverstiga 35 till 40 famnars längd och 4 famnars djup, samt att maskorna måste hafva minst en tum från knut till knut, äfven i bröstet.

Makrillvad, som till särskildt ändamål (makrillfiske) begagnas, bör hafva högst 72 famnars längd och 20 alnars djup med maskor af minst $1^1/_4$ tum från knut till knut.

---

11. För det Reglemente, som torde befinnas nödigt med afseende på ett väntadt större sillfiske, det må komma att bedrifves med vadar, drifgarn eller sättgarn, kan erinras att sättgarnen ställas rätt ut från stranden och ej längs utmed den, samt att de ej böra komma hvarandra för nära m. m., hvilket allenast af fiskare rätt bedömes; att afskräde efter rensning af fisk i allmänhet, om det vräkes i hafvet, allenast kan skada i trånga vikar eller grunda sund, men att det i ett djupare och större vatten snart förtäres af sjödjur; att trangrums ej bör få utflyta i de vikar, der sill går in eller annan fisk plär fångas, såsom skadligt för leken och bottenvegetationen. Vid ett fiske, som blott bedrifves med garn, är det ej sannolikt att trankok af sill i någon betydligare skala skall kunna företagas eller bära sig; men om man besinnar de oordningar, den försummelse i åkerbruket och det förderf bland folket i nästliggande landskap, som förr åstadkommits genom stort sillfiske med vad och åtföljande trankokeri, hvilka allenast en kort tid af året eller knappt tre månader kunna bedrifvas, lärer vinsten deraf befinnas mera skenbar än verklig, och i allt fall ej så betydlig, att förnyandet af samma uppträden vore önskvärdt. Åtminstone torde de anförda oordningarne väl behöfva tagas i betraktande i ett nytt reglemente.

---

12. I enlighet med ofvan yttrade åsigter och med Rikets Ständers framställning uti ofvan citerade underdåniga skrifvelse måste, i fall dessa åsigter antagas, den uppmaning och tillåtelse, som finnes uti nu gällande författning (1766: II, 7, senare hälften) att fiska sill vid alla stränder, äfven der, hvarest allt annat fiske är enskild egendom, helt och hållet utgå. Sill torde ej behöfva betraktas annorlunda än såsom annan fisk, och rättigheten att fånga den borde väl följa af de begrepp om rättighet till fiske i allmänhet samt af de lokala författningar, som på hvarje ort äro gällande. Skulle tillgången blifva stor, så lärer väl ej fisket blifva obegagnadt, och det torde vara tillräckligen sörjdt för en allmänt medgifven fiskerättighet vid en del stränder genom det, som innehålles uti första hälften af nyss citerade § (1766: II, 7 = § 24 af Com. Coll. förslag), nemligen: "Uti de skärgårdar, som fiskare oklandradt och efter gammal vana fiskat vid hvarandras land och följt saltsjöfisken efter dess dref, förblifver det dock efter förra vanligheten." Detta ställe, som i alla händelser måste i en ny Stadga bibehållas, gäller naturligtvis äfven för strömmingsfiske och allt annat fiske *).

---

13. Vid *Hummerfisket* anmärkes, att åtminstone den förbudstid, som hos oss är stadgad genom förordningen af den 21 April 1837 och som räcker från den 1 Juli till den 15 September, bör bibehållas, såsom verkligen gagnelig och såsom sådan erkänd af fiskarena sjelfva. Om förbudstiden kunde utsträckas äfven till senare hälften af Juni eller ännu bättre till hela Juni, så skulle detta hafva en betydlig inverkan på fortplantningen, som allmännast synes föregå i Juni månad. Möjligtvis torde dock detta senare röna motstånd, emedan man, åtminstone i början af Juni, lärer för-

*) Jfr. Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 147—148, 151—152, 162, 164, 166, 179—181, 203, 210, 217, 219—220, 259—260, 271, 272, 288—289, 302; 1885, sid. 19—20. (*Utg. anm.*)

tjena något på hummerfångst till följd af den utförsel, som då sker till England, hvarest sedan lång tid tillbaka ej får fångas hummer efter den 1 Juni. Derstädes är äfven sedan gammalt stadgadt, att ingen hummer under 8 Engelska ($8^1/_4$ Sv.) tums längd får förekomma i handel, hvilket äfven haft inflytande på hummerhandeln i Bohus län, så vida att 2 undermåliga humrar räknas för en.

---

14. Emedan *Ostronen* äro orörligt bundna till vissa för dem tjenliga platser på hafsbottnen, som allmänt kallas ostronbankar, der de, efter borttagning, så hastigt återväxa, allenast några blifvit qvarlemnade, att samma ställe af ostronbanken kan, efter 3 eller 4 års förlopp, lemna ny och ymnig afkastning; så kan en ordentlig hushållning dermed ske efter skiftesbrukets grunder, hvartill dock någon årlig skötsel fordras. I fall man således vill påräkna betydlig afkastning af ostronbankar, bör hvarje sådan vara enskild egendom eller upplåten till enskild mans uteslutande brukningsrätt. Men då ostronbankar förekomma såväl invid land, som längre ut till sjös och ända till ett något större djup, behöfves ännu en bestämning eller en gräns, som utvisar hvilka som böra vara i enskildt ego. De nyare förslagen till ny Fiskestadga för Norge antaga denna gräns vid 10 famnars djup. Det synes dock, som om ortens innevånare bäst kunde afgöra denna fråga, hvilken måste bedömas efter en mängd olika, lokala förhållanden. Man kan med afseende härå, såsom vid många andra tillfällen, hafva anledning önska, att menigheterna egde disponera öfver denna egendom, som de facto ej tillhörer någon enskild Att utsätta viss årstid för ostronfångst torde vara mindre vigtigt.

---

15. Vid *Storfisket* lärer intet annat vara att vidgöra, än det, som redan eger rum, och som allenast kan vara föremål för temporära förfoganden, nemligen dels att under-

visa fiskarena om bästa sättet att fånga och sköta fisken, för hvilket ändamål den på Kongl. Maj:ts befallning af prosten Ekström författade handboken blifvit ombesörjd, dels att befordra bruket af däckade sjöbåtar, inredda till fiskens saltning ombord genast då den är fångad. Det förut brukliga sättet att fiska med öppna båtar, deri saltning ej kunde företagas, och att således hemföra 8 dagar gammal eller ännu äldre fisk, som redan börjat taga röta och som behöfver i hafvet utblötas, för att förlora en del af den ruttna lukten, ger en dålig vara, som ej kan hålla sig i pris jemte den bättre beredda Norska. Dessutom fås genom rötan, utlakningen i hafvet och anfrätningen derunder af sjödjur, en betydligt förminskad qvantitet, hvarigenom fiskaren på dubbelt sätt förlorar, oansedt det osunda uti förtärandet af skämd föda. Detta förfaringssätt bör visserligen på allt sätt förekommas, hvilket utan tvifvel verksammast sker genom införande af de nämnde däckade båtarne, medels hvilka en bättre vara kan åstadkommas. Har man en gång blifvit vand vid denna, så lärer väl den sämre af sig sjelft komma ur bruk. Dessa fartyg äro dessutom af vigt genom sin större säkerhet i sjön, så att besättningen ej är utsatt för lifsfara vid hvarje påkommande oväder. De ega samma företräden som de s. k. fiskeskutorna, utan att vara så dyra. Vid premiers utdelande för sådana fartyg är det en hufvudsak till förekommande af underslef, att de äro nya och fullt färdiga, försedda med den för dem egna inredningen.

---

16. I öfrigt om fisks *beredning till handelsvara:* saltning, torkning m. m., innehåller Ekström's nyss citerade bok tillräckliga upplysningar. I en lag torde detaljerade föreskrifter derom vara mindre lämpliga, emedan flera sätt kunna gifvas att komma till samma mål och emedan man, genom att anbefalla ett sätt, kan löpa fara att indirekt förbjuda ett annat lika godt eller bättre, som under tiden kunde uppfinnas. Dessutom lärer knappt i något fall lagens

efterlefnad vara så svår att kontrollera, som i detta. Om något derom skall inflyta, torde det böra vara såsom goda råd med afseende på bästa sättet samt såsom definitioner med afseende på benämningarne, hvilka väl torde kunna vara af nytta. I denna afsigt tyckes det hafva tillkommit, som finnes i gällande Fiskeristadga (1766: I, §§ 5 och 7), hvaraf dock en en del (§ 5) är orätt framställd, ty af de fiskvaror, som deruti omtalas eller hvarpå denna § kan hafva afseende, kan svårligen någon annan än saltad sill och makrill (hvilken senare dock sällan förekommer i handel) vara med lake försedd och de s. k. gråsidorna säljas torkade, ej insaltade; hvaremot den större fisk, som starkt insaltas, derefter torkas och i laggkärl utan lake inpackas, heter *kabeljou*. Den kan vara af torsk eller långa, utom några andra hos oss ej eller föga brukliga arter (t. ex. sej och kummel).

Såsom allmän regel för den första beredningen af storfiskeprodukter kan man antaga: att fisk, som är ämnad till beredning såsom saltad eller torkad handelsvara, bör slagtas (blodtappas), rensas och fläkas genast, sedan den är fångad, och insaltas inom ett (högst och blott i nödfall två) dygn derefter, antingen om bord å fartyg eller i salteri på land, samt att den ej må före insaltningen utläggas i hafvet. Vid rensningen afskäres hufvudet, den mörka bukhinnan borttages fullständigt och ryggbenet uttages till tre led från fiskeborran (eller längre vid de tillfällen, då sådant är brukligt, t. ex. på stockfisk, som dock ej plär beredas i Bohus län).

Det bör anmärkas, att ingen annan större *rökt fisk* lärer uti Sverige i stort beredas, än lax och ål, och alls ingen i vestra skärgården, hvarefter det derom handlande stadgandet i 1766: I, 7 torde böra ändras, i fall det skulle anses behöfligt att bibehållas.

17. Slutligen torde följande böra anföras: att det gamla stadgandet, som nära nog förbjuder bruket af tall (eller furu-) träd till laggkärl för fisk, så att allenast de af ek, bok eller gran få begagnas (1766: I, 4; Com. Coll. § 54), eger god grund deruti, att tallkärlen meddela kådig smak och lukt åt varan och anses bidraga till dess härsknande; vidare: att termen *våla* (= 10 stycken), som finnes upptagen i 1766: I, 4, men i Com. Coll. förslag (§ 52) är utelemnad, uti vestra skärgården allmänt begagnas. Uti Com. Coll. förslag till ny Fiskestadga äro de, kanhända riktigare till Jagtstadgan hörande förordningarne utlemnade, som röra fångst af "*skadedjur i sjön*" såsom *sälar* och *uttrar* (1766: I, 8) samt af *sjöfågel* (1766: I: 10); hvarom här erinras, då desamma, i anseende till lokalen, der fångsten sker, i hafvet, icke synas vara för en fiskerilag alldeles främmande.

Såsom resultat af det förut sagda få Committerade slutligen afgifva nedanstående i korthet affattade: *Förslag eller anvisningar till stadganden för ett blifvande Fiskeri-reglemente*, hvaruti hvarje moment motsvarar den utförligare afhandling, som innehålles i den med samma nummer betecknade § af föregående anmärkningar.

1. För fisket uti insjöar och strömmar är det i första rummet af vigt att bibehålla de föreskrifter, som redan finnas i gällande Stadga om kungsådras öppenhållande (1766: III, 5 och följande §§), om förekommandet af uppgrundningar (ibd. § 9) och särskildt med afseende på sågspån (ibd. § 10), äfvensom föreskriften om öfverenskommelser på hvarje ställe, angående tiden, redskaperna m. m. för fisket, till ynglets fredande (ibd. § 14 och § 15, mom. 2).

2. Med afseende å laxfisket bör det stadgandet bibehållas, som finnes angående laxynglets fredande (i 1766: III, 15, mom. 1); men för att lämpa ordalagen efter den ganska betydliga olikheten i tiden för ynglets vandringar

på olika ställen, kunde uttrycken sålunda affattas: På det laxynglet, som vid slutet af sommaren eller på hösten plägar begifva sig till hafvet eller större sjöar och vårtiden åter uppkommer i floderna, icke hädanefter må etc. etc.

Dessutom anse Kommitterade följande föreskrifter, som till en del öfverensstämma med dem i Kammar-Collegii cirkulär af Sept 1836, kunna bidraga till fiskets förkofran: Laxfisket må ej fortsättas inpå hösten, då laxen är mindre god, utan laxgårdar och andra redskap för laxfisket upptagas, sedan laxen om sommaren förbigått. I de forsar, der laxen leker, bör fisket icke fortsättas, sedan leken om hösten kommit i full gång, hvilket igenkännes derpå, att de flesta laxar börjat få flytande rom eller mjölke; och bör denna tid för hvarje särskildt ställe utrönas och bestämmas, så att öfverenskommelse må kunna träffas. Der två (eller flera) laxarter, som anses ega betydligare värde, gå till på samma ställe, må särskildt afseende fästas på hvardera af dem.

3. a) Stadgandet i 1766: III, 13 (angående lundar vid vattnet belägne) torde kunna utvidgas äfven till hafskusterna, dock med utelemnande af det oriktiga skälet: "genom sin skugga."

b) Föreskriften angående vakars öppenhållande på isen (1766: III, 16) torde lämpligast kunna alldeles utgå eller inbegripas under de öfverenskommelser, som på hvarje ställe böra göras (enligt 1766: III: 14).

c) Anläggandet af fiskedammar synes alldeles icke böra omtalas i lag.

4. Det nu gällande förbudet mot notkilar af väf och i allmänhet mot så täta fiskeredskaper, att de borttaga det späda ynglet, synes böra bibehållas. Förbudet mot puls- och stötnotar kunde lämpligast omnämnas under det nyss ofvan citerade stadgandet om öfverenskommelser, såsom varande endast skadliga för fisklek.

På lika sätt torde förbudet mot ljusterfiske vid bloss

böra anses; så att förbud deremot endast borde ifrågakomma med afseende å lek och i de forssar, der lax leker.

5. Förbudet mot skott och buller torde böra få en redaktion, öfverensstämmande med den, hvilken ofvan anföres (i § 5).

6. Hafsfisken och sötvattensfisken böra, såsom i nu gällande Stadga, särskildt afhandlas.

7. Vid strömmingsfisket synes intet vara att förordna, så vida ej ett allmännare antaget bruk skulle göra bibehållandet af en del af 1766: II, 8, angående fritt fiske vid skogs-, bergs- och stenstränder, nödvändigt. Jemför härvid det som ofvan anföres i slutet af § 16.

9. Den vigtigaste och enda verksamma åtgärden för sillfiskets förbättrande vid Bohuslänska kusten anse Kommitterade under nuvarande förhållanden vara: att de s. k. stora sillvadarne förbjudas, nemligen sålunda, att, enligt Rikets Ständers vid sista Riksdagen gjorda underdåniga förslag, de vadar, som nu finnas, må få begagnas i 3:ne år efter derom gjord kungörelse, hvarefter förbudet inträder. Härvid ihågkommes, att rätta tiden för sillfiske med vad är i Mars och April månader, samt att en betydlig tillväxt af sillfisket ej må väntas, så vida ej förbudet af vadarnes bruk får fortfara 6 till 10 år.

Sillfiske med garn, så väl drifgarn som sättgarn, torde böra under nämnde tre år med premier uppmuntras, hvarvid bör iakttagas, att garnens form allenast bestämmes till minimum af de dimensioner och den storlek af maskorna, som fordras för erhållande af premium, så att större eller mera stormaskade garn, än de föreskrifna, äro lika berättigade till premium som dessa.

10. De vanliga små vadarne och makrillvadarne må dock få framgent bibehållas; men böra bestämmas till storlek och maskor, såsom förut nämnes i § 10.

11. Anmärkningar till ett blifvande Reglemente för sillfiske anföras ofvan i § 11.

12. I sammanhang med ofvan föreslagna åtgärder blefve en ändring nödvändig af 1766: II, 7 och andra i samma mening författade, nu gällande stadganden, hvarom se ofvan § 12.

13. Det nuvarande förbudet mot hummerfångst från den 1 Juli till 15 September bibehålles. För hummerns förökande vore en utvidgning af förbudet, äfven innefattande senare hälften af Juni månad, förmonlig.

14. Ostronbankar böra, för att kunna lemna rätt betydlig afkastning, vara upplåtne till enskild mans eller menighets ego eller ostörda bruk (hvarom se ofvan § 14).

15. I afseende å storfisket synes ej annat böra tillgöras, än att, på sätt som nu sker, genom uppmuntringar befordra förbättrade fiskesätt.

16. 17. Om fiskens beredning till handelsvara m. m., se motsvarande §§.

Bilaga B.

Utlåtande af f. d. statsrådet Poppius

i Mars 1847.

Ehuruväl den skiljaktighet i åsigter, som egt rum mellan öfrige Herrar Kommitterade och mig, inskränker sig egentligen till formen för behandlingen af ifrågavarande ärende och vissa frågor angående Nordsjöfisket, synnerligen det af sill, har jag likväl ansett mig böra, i det särskilda yttrande, jag nu får afgifva, upptaga omförmälda ärende till hela dess vidd, med hvad dermed eger närmare sammanhang, för att derigenom kunna omständligen redovisa för de skäl och grunder, hvilka föranledt mig till det förfaringssätt, hvartill jag mig beslutat.

Mer än 40 år äro förflutne, sedan uppmärksamheten först blef väckt å det ärende, som nu utgör föremål för

Kommitténs åtgärd. Det har med afbrott af kortare eller längre hvilostunder blifvit under tiden behandladt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Magistrater i flere städer, Kommers-Collegium, Kammar-Collegium, Vetenskaps-Akademien, enskilde vetenskapsmän samt Rikets Högloft. Ständer. Bland handlingarne har jag återfunnit sådane, som innehålla redogörelse för det uppdrag, som blef af Kongl. Maj:t mig ålagdt år 1833, att genom resor och besök uti Bohuslänska skärgården mellan Göteborg och Strömstad samla bidrag till nödiga ansedda underrättelser, angående tillståndet med fiskerierna der och hvad dermed egde gemenskap. Denne gamle bekante finner jag nu utgöra ett bihang till en mer och mer sammanhopad massa af handlingar, men sjelfva saken, hvarom varit och är fråga, ännu beroende på vidare åtgärd. Då jag, i följd af K. Vetenskaps-Akademiens uppdrag, borde i egenskap af ledamot uti denna Kommitté taga befattning med ifrågavarande ärende, hvarmed jag fordom i kraftfullare dagar och i utöfning af offentligt embete lagt handen, befinner jag mig tveksam om det sätt, på hvilket jag härvid borde gå tillväga, och huru långt mina tillgöranden borde sträckas. Rådfrågande mina önskningar att kunna medverka för hvad mig synes allmänt gagneligt, finner jag för mig inga gränser. Lyssnar jag åter till den röst, som varnande erinrar, att god vilja utan motsvarande krafter ej leder till något mål, borde jag hålla mig på ytan af ämnet och halka deröfver så lätt som möjligt. Likväl och då mitt omdöme och yttrande blifvit äskadt, känner jag mig oemotståndligen uppmanad till handling, efter det ringa jag förmår åstadkomma.

Det första, jag härvid har att ställa mig för ögonen, äro gränserna för det fält, som jag har att beträda. Dervid har jag att vägleda mig af Kongl. Maj:ts nådiga remiss till Vetenskaps-Akademien och Akademiens deraf föranledda uppdrag åt mig. Jag har för min del uppfattat meningen af omförmälda höga remiss så, att jag derigenom icke är

bunden att inskränka mig till någon viss del af föremålen för remissen, utan att det fast heldre är min rättighet och pligt att inlåta mig så djupt i forskning af det förekomna ämnet till hela dess vidd, som jag det förmår och förstår, och yttra mig och föreslå mer eller mindre omständligt hvad jag kunde för min del föreställa mig att vara ledande till åsyftadt ändamål. Bestämd att i sådan mening lägga hand vid saken, har jag sökt inhemta noga kännedom såväl af äldre och senare lagar och stadgar i ämnet, som ock af de skiljaktige meningar, hvilka af embetsmyndigheter, vetenskapsmän och enskilde blifvit derom afgifne och yttrade under den långa tid, som ärendet utgjort föremål för förberedande behandling. Jag har ock fästat nödig uppmärksamhet vid den erfarenhet och de facta, hvilka blifvit iakttagne och samlade vid de anställde undersökningarne å orter och ställen inom Bohuslänska skärgården, der Nordsjöfiske egentligen utgjort och utgör en särskild vigtig näring, och jag har genom en högt värderad enskild vän samt i sitt land högaktad Norrman varit i tillfälle, att inhemta och samla tillförlitliga upplysningar om fiskerierna vid Norges kuster, om de lagar och stadgar, hvilka der blifvit iakttagna angående detta ärende, och hvilka förändringar tid efter annan deri skett eller äro i fråga, att efter mångsidiga förberedelser vidtagas.

Då jag omnämner den vigt, som jag anser böra fästas på erfarenhetens läror, bör jag ej underlåta att i förbigående vidröra, hvad som ej bör eller kan lemnas alldeles utan uppmärksamhet.

Den af Kongl. Maj:t år 1833 i nåder anbefallda undersökning angående fiskerierna verkställdes på det sätt, att offentliga sammankomster, efter derom förut utfärdade kungörelser, höllos vid särskilda fiskelägen, belägna utmed kusten mellan Göteborg och Strömstad. Vid sammankomsterna voro, utom den person, hvilken hade sig uppdraget att verkställa undersökningarne, och officielt biträde af till-

förordnad protokollsförande, närvarande Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i länet, en af Kongl. Maj:t i nåder tillförordnad vidtberömd vetenskapsman, ortens presterskap, kronobetjente samt innevånarne i den trakt, som besöktes, desse senare till ett antal af 300 till 400 personer och stundom deröfver. Undersökningen försiggick genom framställande af bestämda frågor och å dem äskade bestämda svar i allt hvad angick fisket i trakten och dermed egde gemenskap. Förklaringen af de sålunda i dagen framställda facta och det derpå grundade omdöme skulle naturligtvis bero af en hvar, efter dess uppfattning af hvarje ämne. Men något, som ej bort förväntas, uppenbarar sig deri, att verkan af de vid den offentliga undersökningen samlade facta velat till deras verkan förringas derigenom, att af enskilde personer sedermera utgifna bevis blifvit åberopade, i syfte att ådagalägga, att nyssnämnda facta i vissa fall ej voro sådana, som de vid den offentliga undersökningen blifvit uppgifna och antecknade. Något annat härmed liknande kan ej anföras än om, efter det offentlig ransakning vid laga domstol blifvit hållen och alla åberopade vitnen varit hörda, alla till saken hörande handlingar blifvit företedda och åberopade samt ransakningen ansetts fulländad, någon enskild efteråt ville förebära, att de i ransakningsprotokollerna upptagna förhållandena voro i flere eller färre delar ej öfverensstämmande med dem sjelfva i verkligheten. Att så möjligen kunde inträffa, vore att beklaga, men sanning och rätt skulle icke vinna derpå, att dylika uppgifter lemnades vitsord, utan att genom anställande af ny offentlig undersökning blifva bekräftade. En sådan åtgärd har likväl ej blifvit satt i fråga eller ansetts behöflig. Exempel gifves någon gång att, då vid forskning i ämnen, hvilka utgöra föremål för menskligt vetande, vissa allmänna grundsatser blifvit uppgifna och förklarade att vara ofelbara, men dessa vid tillämpningen ej låtit sig väl inpassas på facta, dem erfarenheten ställt i dagen, dessa facta heldre förnekas eller om möjligt veta

fogas efter formen af grundsatserna, än att äran af uppgifternas osviklighet försakas. Men den största aktning för theoriens läror förmår jag för min del ej skilja mig från tvifvel om ofelbarheten af sådana, hvilka ej lemna fullt nöjaktiga förklaringsgrunder för sig företeende fenomener och deras orsaker.

För tillfredsställande af min önskan att kunna medverka till åtgärder, hvarigenom ett slut må omsider vinnas i de redan länge nog fortsatta stridigheterna om Nordsjöfisket, finner jag någon annan utväg för mig ej gifvas, än att behandla detta ämne till hela dess vidd enligt åsigter, som hos mig gjort sig gällande, och utan att anse mig bunden i ett eller annat afseende af de många uppgifter och förslag, som derom förefinnas. Jag tillåter mig icke att klandra dessa olika uppgifter eller förslag. Fast heldre har jag af dem sökt hemta ledning och stöd för det omdöme, som vunnit stadga hos mig. Jag inser allt för väl, att till fullständigheten af ärendets utredning skulle höra, att afhandla allt hvad angår Nordsjöfisket från äldsta tider intill den närvarande, uppgifva alla derom utkomna stadgar och författningar, förklara deras motiver, anmärka huru de tid efter annan blifvit ändrade genom nya, och i hvad mon följderna af dessa svarat mot hvad med dem åsyftats, samt ändtligen parafrasera alla de förslager, hvilka senast äro i fråga att bringas i verkställighet, men då allt detta ej kan ske utan en tröttande vidlyftighet, så inskränker jag mig till den uppgift, att det utkast till nya Stadgar angående Nordsjöfisket, som jag tillåter mig att underställa andras mognare omdöme, är det resultat, hvartill jag kommit, samt att jag dervid gifvit akt på allt hvad som i ämnet föreskrifves i Kongl. förnyade hamnordningen 1771, allmänna lagen af 1734, fiskeristadgan 1766, förklaringen deröfver af 1771, förordningen om Nordsjöfisket af 1774 samt den af 1799, jemte de tillfälliga särskilda förklaringar och förändringar, hvilka egt rum i nyssnämnda stadgar, såsom jag

ock fästat uppmärksamhet på undersökningen i Bohuslänska skärgården 1833, vederbörande embetsmyndigheters, enskilda personers och vetenskapsidkares afgifna yttranden, Kongl. Kommers-Collegii afgifna förslag till allmän ny Fiskeristadga, Rikets Höglofl. Ständers und. framställning till Kongl. Maj:t*), samt de underrättelser och upplysningar, jag inhemtat om förhållandena i Norge, och de iakttagelser, hvilka på grund af mångårig erfarenhet der egt rum, samt de slutsater, som deraf ansetts kunna hemtas.

Vid behandlingen af förevarande ämne uppstå två frågor af beskaffenhet att innefatta allmänna grundsatser, om hvilka begreppet måste vara förut stadgadt, innan fråga blir om föreskrifter i afseende på deras tillämpning.

Dessa frågor äro:

1:o) rättighet att idka fiske, och

2:o) sättet huru det syftesenligt må utföras.

Sedan det är afgjordt hvad i dessa delar må anses vara rätt och nyttigt, följer i naturlig ordning hvilka särskilda föreskrifter må blifva nödiga till befrämjande deraf att rättigheten till fiske skyddas och det ändamål vinnes, som genom fiskesättet afses.

Hvad nu angår rättigheten till fiske i Nordsjön, så visar sig hurusom bland andra frågor jemväl den blifvit uppkastad, att fisket der borde begripas under föremålen för enskild egande rätt. Denna mening synas Rikets Höglofl. Ständer hafva hyllat uti deras till Kongl. Maj:t i underd. gjorda framställning. Härvid måste likväl anmärkas att, enligt allmänt erkända rättsgrunder, rättigheten att befara de vida verldshafven och på dem eller utur deras sköte tillegna sig och upphemta de alster, som der kunde vara att tillgå, är öppen och fri för hela verldens innebyggare, och att hafvens stränder och derinom befintliga skär och klippor endast tillhöra innebyggare i det derintill stötande fasta

*) Införd uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 159—165.
(*Utg. anm.*)

land. Sveriges äldsta lagar hvila på denna grundsats. De nyare hafva befästat den och gifvit deråt en ännu vidsträcktare tillämpning. De bestående lagarne innehålla: Alla Sveriges inbyggare ega rättighet att idka fiske i hafven, som omgifva Sverige, och vid deras stränder och der befintliga skärgårdar, dock att, ifall kronan eller enskilde skulle ega uteslutande rätt till något fiske vid någon eller några delar af hafvens stränder eller der befintliga klippor och skär, hvilken rätt vore grundad på skattläggning, gåfva, köp, skifte, urminnes häfd eller andra sådana åtkomst-sätt, hvilka lagen godkänner såsom laga fång, så skulle egaren vid sin rätt vara tryggad*). I motsats med denna grund för fiske i hafvet, der rättigheten är gemensam för alla med undantag af mellankommen enskild rätt, förklarar Sveriges lag, att öfver fiske i sött vatten, insjöar, strömmar och åar råder den, som eger det dertill gränsande landet, dock med undantag, att, om någon genom laga fång är blifven rättsinnehafvare till fiske vid annan strand, han skall vid sin rätt varda bibehållen. Visserligen vore det beqvämt och gagneligt för vissa intressen, om dessa uråldriga rättsgrunder kunde genom ett penndrag förändras till allmänt lagbud, så att hvad som är föremål för enskild rätt kunde blifva det för allmän, eller ock att föremålen för allmän rätt kunde iklädas egenskapen af dem, som lyda under den enskilda, allt efter dagens rådande opinioner. Lagar hafva till ändamål att skydda eganderättens helgd, ej att blifva medel att den omstörta, hvilket senare skulle ofelbart inträffa, ifall att eganderätt till egendom, befästad genom äldre lagar, kunde genom nya och mot innehafvarens vilja honom beröfvas. Man har till skäl för de yrkade nya lagbuden anmärkt såsom fel och brister i de äldre bland annat, att dessa ej noga bestämma alla de fall, då enskild

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 7, 148, 151—152, 154, 180—181, 231, 246—247, 249, 251, 262, 271, 288, 302; 1885, sid. 19—20. (*Utg. anm.*)

eller allmän rätt skall gälla. Deri ligger en villfarelse. Lagstiftarens vishet och varsamhet uppenbarar sig just i de klandrade föreskrifterna, hvarigenom han undvikit att träda någons rätt för nära. Det står ju öppet för hvar och en, att, om han anser någon hafva olagligen tillvällat sig enskild rätt till fiske, som bör vara allmänt eller gemensamt för flere, eller om tvärtom någon klagar, att andra göra intrång i hans enskilda fiskerätt, så ega de ju öppet, att i laga ordning söka domaren, hvilken sedan har till pligt, att skilja de tvistande emellan enligt lagens allmänna grund och mening och förekommande omständigheter i alla de många skiljaktiga fall, om hvilka lagstiftaren ej bör i förtid inlåta sig i speciella föreskrifter, utan våda att gifva anledningar till ännu flera tvisteämnen, än dem hans afsigt var att afböja.

Vidkommande fiskesättet och de redskap, som dervid användas, så hafva från äldre tider de fiskande fått, med få undantag i vissa fall, begagna sig af sådana, som de funnit vara de tjenligaste för ändamålet. De allmännast brukliga hafva varit kända under namn af linor och backor för stor fisk, och vadar, not, garn, dörj m. m. för sill, makrill och annan småfisk. Då för 40 år sedan det plötsligen inträffade, att sill upphörde att gå till vid Bohuslänska skärgården i de stora stimmar och massor, hvilka der vissa tider årligen hopade sig under ett föregående redan länge fortfarande tidskifte, och förväntan, att de ymnighetskällor, hvilka derintill beredts genom ett ymnigt sillfiske, skulle åter uppvälla, fördröjdes år från år, blef uppmärksamheten fästad på orsaken till detta oväntade förhållande såväl som på möjligheten att genom vidtagande åtgärder kunna återställa hvad som nu syntes vara förloradt. Till förklarande af fenomenet rådfrågades vetenskaperna. Uppgifterna af deras tolkare gingo bland annat ut derpå, att orsaken till sillens försvinnande från kusten var förnämligast att finna deri, att fisket blifvit idkadt med vadar och dessa med små

maskor, hvarigenom sillen blifvit fångad med rom och dess yngel; att det affall, som uppkommit vid salterier och trankokerier, fått hopa sig vid stränderna och i det grundare vatten, der fångsten skedde, hvarigenom sjelfva vattnet och dess botten orenades, så att sillen ej fann trefnad, samt ändtligen att sådana oordningar genom hvarjehanda buller och stoj fått ega rum under fisketiden, att fisken derigenom skrämdes och förjagades från kusten och den inre skärgården. Bland medlen att återställa det förlorade fisket, uppgafs afskaffandet åtminstone för en bestämd tid af allt bruk utaf så kallade vadar och användandet i stället endast af garn med större maskor, hvarigenom sillyngel skonades och sparades att förökas och mogna i ymnighet. Det visade sig, att en sådan reform i afseende på sillfisket, som blef nödig i följd af omförmälda åsigter, ej kunde bringas i verkställighet utan betydande omkostnader för det allmänna och många och mångfaldiga betänkligheter i afseende på de enskilde, hvilke talrikt hade egnat sig åt fiskeri och derpå hufvudsakligen grundat beräkningarne om deras bergning och utkomst. Deraf föranleddes den undersökning i Bohuslänska skärgården, som år 1833 anbefalldes af Kongl. Maj:t, i syfte att närmare utreda, huruvida vetenskapens uppgifter instämde med de faktiska förhållanden, som mångårig erfarenhet hade att lägga i dagen. Vid denna undersökning blef det, bland annat, angifvet och erkändt utan motsägelse af någon, att året före det, då sillen plötsligen försvann, den gått lika ymnigt till som de föregående; att något aftagande under hela tiden ej förmärkts i sillfångsten, och att under denna tid yngel tillika med den stora mogna sillen sällan och äfven då i ganska ringa mått varit synligt och blifvit fångadt. Väl kan det uppfattas, att om i insjö eller ännu hellre i en fiskdamm fisken sparas, så kan den öka sig och egaren af sjön eller dammen framdeles uppfånga deraf hvad han sparat, men svårare är att inse, huruvida den, som råder öfver någon strand af hafvet, kan be-

räkna, att hvad han underlåter att fånga af de hafsdjur, hvilka närma sig till hans land, skall derigenom spara åt sig till annan tid en ymnigare fångst eller endast bereda en fördel för någon vid en annan strand, den hafsvandraren senare besöker och der ej behandlas enligt samma hushållnings grundsatser. Skulle väl den menlösa tro i detta, som i många andra fall, då naturens under ej kunna af menniskoförnuft förklaras, icke vara ursäktlig, att fiskens gång uti hafvets rymder dock ej låter utstaka sig efter mensklig beräkning. Det är ära nog att veta, hvad det är menniskan tillåtet att veta, och denna ära ökas ej derigenom, att de gränser vilja öfverträdas, vid hvilka det står skrifvet: "*Så långt, icke längre*". Och huru vanskligt vore det icke, om samhällslagar och inrättningar ej kunde hvila på säkrare grunder, än sådana, som uppresas på möjligheten af hvad som kan vara och ej på vissheten af hvad som är. Det bör härvid ej lemnas obemärkt, hvad som hos Norske och Bohuslänske Nordsjökustbebyggare är bekant dels genom facta, om hvilka historien vitnar, dels genom minnen, dem traditionen bevarar, att sill i ymnighet gått till vid dessa kuster, vexelvis under olika tidskiften, så att, då den samlat sig i massor vid det ena landets stränder, den liktidigt aflägsnat sig från det andra. Besynnerligt nog är det en folktro, som bibehåller sig hos begge ländernas kustboer, att så skall komma att inträffa förr eller senare i framtiden. Hvad man härom må tänka, så lärer dock det afgörande svaret härå kunna förväntas endast af den kommande tiden. Emellertid och så länge denna förväntan fortgår, synes en klok omtanke bjuda, att om och när gåfvan af ymnig sillfångst erbjudes Bohuslänske kustboerna, desse, likt grannarne i Norge, må vara beredda att kunna använda den sig till godo, och förblifva i åtnjutande deraf, så länge Gifvaren den beskär och det kan bero af menskliga beräkningar och åtgärder.

Af förhandlingarne i Norge, der sillfisket länge utgjort

en rikedomskälla och ännu fortfar att vara det, har fisket med vadar varit idkadt med undantag af några enskilda fiskelägen. Genom år 1845 antagen och gillad lag hafva dessa undantag blifvit upphäfna, så att fiske med vadar är tillåtet och öfligt utmed hela landets kuster. I de förslag till nya fiskestadgar, hvilka der blifvit uppgjorda och till Regeringen ingifna, för att vid nästa Storting befordras till sanction (i Norge är nemligen äfven den så kallade ekonomiska lagstiftningen föremål för Statsmakternas gemensamma handläggning), går man ända så långt, att i den stund, tecken visa sig att sillen nalkas kusten och är på väg att gå in i skärgården, garn ej mer få brukas, på det sillen ej må deraf hindras eller skrämmas att gå in, hvarefter och sedan den inkommit den instänges med vadar och hindras att komma ut igen, emedan den läran gjort sig gällande der, att ingen anledning gifves, att, om något försummas vid fångandet af den sill, som gått in, något deraf skall blifva besparadt till en annan gång, samt att den ymnigaste fångsten endast kan ske med vadar. Garn deremot anses tjenliga ute i öppna sjön eller då sillen ej visar sig i stora stimmar eller massor, eller icke är på väg att gå in i skärgården.

Man har i Norge tagit kännedom om våra förslagsmeningar, angående sillens afvikande från våra kuster och medlen till befrämjande af dess återkomst. De tro der, att sillen går till vid den ena eller andra kusten efter lagar, som ännu äro okända, men antaga möjligheten, att orenade stränder och vatten genom affall af den fångade sillen samt buller och hvarjehanda oväsende under fisketiden skall kunna medverka till sillens uteblifvande, hvarföre de ock anse varsamheten bjuda, att i detta afseende iakttaga den uppmärksamhet, som i hvarje fall kan vinna tillämpning utan öfvervägande svårigheter.

Erfarenheten i Norge och förhandlingarne der angående sillfiske torde förtjena så mycket större uppmärksam-

het vid behandlingen af samma ämne hos oss, som förhållandena i begge länderna äro i många fall, hvad sillfiske angår, nära liknande hvarandra, och nämnda förhandlingar fyllest vitna om den sakkännedom, lugna forskning och osparade möda, hvarmed man der sökt komma till målet af det sanna, rätta och allmänt gagneliga i denna vigtiga angelägenhet.

Fisket i Norge är gemensamt för alla Norrmän utan afseende på strandrätt hvad sill angår. Af flera upptagna skäl har man antagit, att, då sillfiske ej eger rum, strandrätten till annat fiske bör vara uteslutande förbehållen strandegaren inom ett afstånd af 100 famnar från stranden, derinom ingen annan utan hans bifall eger att idka fiske med hvad slags redskap som helst.

Beträffande det så kallade storfisket af torsk, sej, långor m. m. d., så idkas det längre ut i öppna hafvet, och torde föreskrifterna derom i äldre författningar icke fordra andra tillägg, än hvad som afser upplysningar och råd om tjenliga fiskesätt och den fångade fiskens behandling samt uppmuntringar att sådana tjenligare ansedda fiskesätt må antagas, hvilket allt ej utgör föremål för en allmän fiskestadga eller lag, utan bättre räknas bland sådana anordningar, hvilka tid efter annan kunna meddelas och vidtagas efter de anledningar, som under tiden kunna ådraga sig uppmärksamhet.

I afseende på medlen att bibehålla och befrämja hummerfiske är förbud satt i fråga mot fångande och handel med hummer, som ej innehåller i storlek 8 tum mellan hufvud och stjert, samt att den sedan år 1833 fridlyste tiden för hummerfiske från medlet af Juni till den 1 September borde vidare utsträckas. Om än det föreslagna måttet på hummer må vara ledande till det ändamål, som derföre uppgifves, så vill det likväl synas, som skulle handhafvandet af denna föreskrift, om någonsin möjlig, dock alltid blifva vid verkställigheten förenad med många svårig-

heter och chikaner samt lemna tillfälle till prejerier. Huru ville man ställa till, att nödiga kontroller ändamålsenligt kunde tillvägabringas vid alla tillfällen, då hummer fångas eller utgör handelsvara, så att hvarje hummer innehöll det bestämda måttet; och hvilka stridigheter kunde ej uppkomma vid frågor att hummer fanns, som på $^1/_2$ eller $^1/_4$ tum understeg det stadgade måttet. Jag har haft tillfälle att besöka en så kallad Engelsk Hummer-huk, hvilken låg för ankar vid Bohuslänska kusten och samlade hummer genom uppköp af kringboende fiskare för att öfverföras till England. Befälhafvaren uppgaf, att fartyget då innehade 7,000 st. lefvande hummer i den massa, som jag skådade. Jag förmår ej inse, huru kontrollen skulle verkställas, att flera eller färre af de inom fartyget krälande djuren ej innehölle det uppgifna måttet, annorledes, än att en fiskal för beständigt fanns sittande på fartyget, för att uppmäta stycke för stycke den till fartyget ankommande hummern. Lämpligheten af en dylik anstalt måste hafva sina betänkligheter.

Inskränkningen i tiden för hummerfisket blef vidtagen, sedan vederbörande i orten derom hördes vid undersökningen 1833. Man begaf sig då godvilligt att antaga denna inskränkning med försäkrande af den fördel, som idkare af hummerfiske trodde sig göra genom att den frihet, de förut egt att fiska alla tider på året, nu bestämdes till viss tid. Måhända skulle ytterligare inskränkning i denna tid kunna anbefallas från den 1 Juni till den 1 September utan olägenhet, som ej öfvervägdes genom följderna af ett ymnigare fiske, emedan det är kändt och erkändt, att hummer uppehåller sig å vissa bankar och grund i skärgården och der fortplantar sig, utan att flytta från ort till annan.

Efter att sålunda hafva gjort redo för mina åsigter angående ifrågavarande ämne i allmänhet och de grunder, från hvilka de reglementariska föreskrifterna borde efter mitt förmenande härledas, har jag inlåtit mig i försöket att sammanfatta det utkast i sin helhet till nya Stadgar angå-

ende fiske i Nordsjön och vid derintill stötande Svenska kuster, som anspråkslöst öfverlemnas till närmare granskning och bedömande af den eller dem, som finna det förtjent af någon uppmärksamhet.

En erinring tillåter jag mig ännu och den innefattar en hemställan, om det ej må vara lämpligt, att Stadgan om Nordsjöfisket kunde blifva en lag för sig, utan att förblandas med reglementen om fiske i Östersjön, sött vatten och insjöar, eller vid elfvar, strömmar och åar m. m. Fiske i Nordsjön är i väsentliga delar olika med det öfriga i riket. Genom fördelning af ämnen förenklas behandlingen af dessa. Det är så lätt, att i de högst sällsynta fall, då föreskrifterna i det ena ämnet kunna vinna tillämpning i det andra, hänvisning dertill eller åberopande deraf begagnas, då sådant kan blifva behöfligt.

Gabr. Poppius.

Bilaga C.

Utkast till förnyad Allmän Författning om Fiskerierne i Nordsjön och utmed kusten samt i skärgården i Bohus län, så långt denne kust sig sträcker mellan Öresund och Norges gränser.

Art. 1.

Om rättighet till Fiske.

§ 1.

Denne rättighet är fri och öppen för alla Sveriges rikes inbyggare utan afseende på stånd och vilkor, antingen de bo och ega hemvist i orten eller annorstädes, eller att Hafvets vatten, deri fiske sker, stöter till land eller omgifver

holme, skär eller klippa, hvartill annan innehar eganderätt, dock att den, som på grund af häfd eller annat laga fång har enskild rätt till fiske, antingen det ligger vid hans eller annan strand och land, skall deri förblifva oförkränkt.

§. 2.

Egare af land, holme, skär eller klippa skall, i det fall att annan ej eger särskild rättighet till fiske derutanföre, njuta till godo den fördel att, med andras uteslutande, idka all slags fiske, till ett afstånd af 30 famnar ifrån landet eller stranden. Ligger annat land, holme, skär eller klippa så nära intill de förstnämnde, att 30 famnar från desse utgör mer än halfva afståndet derimellan, vare då hälften af det mellanliggande vattnet gränsen för strandegarens rätt *).

§. 3.

Nyssnämnde undantag i afseende på enskild rätt till fiske, på grund af rättighet till land eller strand eller annat laga fång, uphör i det fall och vid de tillfällen, då sill går till i stora stimmar **), hvarom här nedanföre vidare afhandlas.

§. 4.

Såsom allmän regel skall gälla, att i de fall, då egare af land eller strand lider skada mer eller mindre derigenom att andra under fiskande hafva landgång eller der fästa båt eller fartyg, eller uptaga och uplägga deras redskap, skall han derföre vara berättigad till skälig ersättning efter gode mäns pröfning, der ej vänlig öfverenskommelse träffas kan.

§. 5.

I motsats mot hvad som är sagdt om Svensk mans rätt till fiske, är utländsk Makts undersåtare derifrån aldeles uteslutne, så att, om någon sådan inlåter sig att fiska vid

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 259. (*Utg. anm.*)

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 260. (*Utg. anm.*)

kusten eller i skärgården, och på varning ej genast afstår derifrån, han anses hafva förverkat fartyg, båt och redskap, jemte den fisk, som han kunnat fånga, hvilket allt honom fråntages och ställes i taka händer, till dess, efter skyndsam anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, derom varder vidare förordnadt.

Art. 2.

Allmänna föreskrifter, angående fiskesätt och hvad dervid är att iakttaga.

§. 6.

Den eller de, hvilka egna sig åt denna näring, ega att bedrifva den enskildt för sig eller i bolag: Att för ändamålet utrusta fartyg och båtar, använda förut brukelig och känd redskap, såsom Not, Vad, sätt- eller dref-Garn, Backor, Linor, Dörj m. m., som för hvarje fiskeslag äro tjenlige eller igenom vunnen ny erfarenhet visa sig vara ändamålsenlige; Att förfärdiga eller låta förfärdiga eller af andra köpa erforderliga käril till den fångade fiskens ansande och förvarande; Att upbygga eller låta upbygga, å dertill tillgängliga ställen, nödiga hus, till härbergen för de fiskande och förvarande af redskap och fisk; Att inrätta Salterier och Trankokerier och antaga så många arbetare och biträden, som i hvarje fall kan erfordras, samt ändtligen att försälja den fångade fisken färsk, saltad, torkad eller rökt, till hvem som helst det åstundar, eller den afföra till ort och ställe i stad eller på landet, der afsättning är att finna, dock att härvid iakttages, hvad till befrämjande af god ordning och säkerhet i handel och vandel kan vara eller blifva i allmänhet stadgadt.

§. 7.

Vid begagnande af de i förenämnde § omnämnde friheter och förmoner, hafva de fiskande i allmänhet att iakttaga: a) att den fångade fisken ansas och skötes så, att

den ej tager skada; b) att de käril, hvari fisk insaltas och säljes skola till sammansättning vara fullgoda och tillverkade af Ek, Bok eller Gran, samt vederbörligen krönte, efter mått af 48 kannor på en tunna, och i förhållande derefter för halftunna samt fjerding; att hvarje käril, som skall vara väl fullpackadt, dessutom är märkt med insaltarens namn och årtal, då saltning skett, samt med bokstäfverne G. V. B. V. eller S. V., till antydande att innehållet utgör fullgod, blandad eller sämre vara; c) att allt afskräde efter fångad fisk, som föres i land, för att ansas och skötas, ej störtas i sjön eller qvarlemnas vid strand till förruttnelse, utan afföres af den, som fångat fisken eller köpt den, för att vidare skötas, å tjenligt ställe i land, derifrån något ej kan återflyta i sjön, dock att den, som råder om fisk, efter hvilken affall upkommit, skall ega använda det, för ändamål, som han anser för sig gagneliga, eller sin rätt å annan öfverlåta. Låter han affall qvarligga längre än en månad, hafve förverkat all rätt dertill, och vare skyldig att gälda all den kostnad, som fordrats, då affallet på föranstaltande af den eller de, åt hvilka upsigt till ordnings vinnande är updragen, skolat undanskaffas; d) att buller och oväsende eller stoj, hvarigenom sådant åstadkommes, så väl som skjutande, vare sig med handgevär eller kanon, ej får ega rum under fisketiden, synnerligen då anledning är att förvänta, att sill går till i stimmar eller den redan gått till, eller medan fisklek i allmänhet pågår; e) att derest icke synnerliga skäl föranleda till undantag, Byggnader af hvad slag som helst, behöflige för fiskets bedrifvande, eller för Salterier och Trankokerier, ej må upföras nära stränder, vid sund och öppningar mellan hafvet och den inre skärgården eller vid fjordar och vikar inom den sistnämnde; f) att de fiskande ej må utlägga deras redskap så att de kunna utsträcka sig öfver annans, som redan förut blifvit utkastad; g) att, i fall fleres redskap igenom storm eller strömdrag invecklas i hvarandra, utan någons vållande, den invecklade

redskapen då bör uptagas gemensamt af dem hvilka deraf äro egare, och den deri fångade fisken äfven gemensamt delas; h) att då flere anlända till strand, holme, skär eller grund, der fiskerätt är gemensam, de ega att, i den ordning, som de ankommit, utlägga deras redskap bredvid hvarandra från stranden eller grundet rakt utåt hafvet eller öppna sjön, dock i fall utrymmet ej räcker till för alla, den som kommer efter börjar med sin redskap, der den föregående slutat, samt fortgår ut åt öppna sjön, att ej någon utlägger redskapen omkring holme eller grund eller utmed stranden annan till förfång; i) att om någon uphittar Garn eller redskap, som igenom storm eller strömdrag eller annat ofall förkommit för egaren, den förstnämnde är berättigad och pligtig, att taga vara derpå, dock att han inom 24 timmar derefter gör det bekant, vid äfventyr att stå till ansvar lika med den, enligt allmän Lag, hvilken förtegat hittegods; k) att i de fall, då flere förenat sig att gemensamt idka fiske, hufvudman för båt, fartyg, vad eller bolag alltid står i ansvar för de förbrytelser mot denna stadga, hvilka komma dem till last gemensamt, som i båt, fartyg eller vad eller annan redskap delegare äro; l) att all redskap, som utlägges den ena dagen skall blifva uptagen innan utgången af den nästa, der ej storm eller oväder sådant hindrar; m) att något fiskande ej får ega rum om Sön- eller helgedag till kl. 5 eft. midd., vid ansvar som för sabbatsbrott efter Lag, samt ändtligen att de fiskande eller andra, hvilka dervid samlas, äro skyldige att hörsamma råd och tillsägelser af de offentliga Embetsmän och Betjente, hvilka äro tillsatte att handhafva och befrämja god ordning och efterlefnaden af hvad till dess bibehållande är föreskrifvet.

§. 8.

Den som underlåter att iakttaga eller förbryter sig mot någon af föreskrifterne under Mom. a, b, c, d, f, g, h och l, i nästföregående §, skall böta från 5 till 30 R:dr, efter

omständigheterna, och dertill vara skyldig att ersätta skada, då den eger rum, efter gode mäns pröfning.

§. 9.

Den som, efter att derom hafva blifvit varnad, utlägger sin redskap så, att den nedtrycker annans, eller att denna deraf skadas eller förderfvas, plikte dubbelt och godtgöre skada.

§. 10.

Sätter sig någon upp mot den eller dem, hvilka äro satte att vaka öfver ordningen vid fisket, eller öfverfaller dem med ord eller gerning, skall ståndа till ansvar enligt 18 Cap. 8 och 9 §§ M. B. — Begår någon af desse sjelfva fel och brott i deras tjenstebefattning, ligge det i tveböte mot enahanda fall och brott af enskild man.

Art. 3.

Särskilde bestämmelser om Sillfiske.

§. 11.

Fiske af Sill är väl tillåtet alla tider på året, som dertill äro tjenlige, och med redskap, som dervid varit från äldre tider begagnad, eller kan enligt vunnen senare erfarenhet anses vara för ändamålet tjenligare. Men vid tillfällen, då anledning sig visar, att Sill närmar sig kusten i stora stimmar, eller ännu mer, då förväntas kan, att den i sådana stimmar skall gå till i den inre skärgården, är det ej tillåtet att utlägga dref- eller sättgarn nära kusten eller vid inlopp i skärgården, i sund eller annan farled, på det sillen ej må hindras eller skrämas från vidare ingång. Har den redan ingått i stimmar uti inre skärgården och der belägne fjordar och vikar, och vadar äro tillreds att den fånga eller instänga, må bruket af garn ej heller der vara tillåtet, så länge vad nyttjas kan eller sillen i stimmar sig derifrån ej aflägsnat. Hvar som häremot bryter, och efter åtvarning

ej genast uptager sin utlagde redskap, för så vidt som hinder derföre ej möter igenom väder och vind, skall böta från 10 till 20 R:dr och hafva förverkat så väl redskap som den deri fångade fisken; dock kan, medan sillen håller sig inne i den inre skärgården, garn begagnas i öppna sjön utanför kusten.

§. 12.

Är fjord eller vik, der sill gått in, icke af det omfång, att alla de vadar, med hvilka fiskare anländt, der kunna utläggas på en gång, utan att med hvarannan invecklas, skall den ena efter den andra utläggas i den ordning, som de ankommit till stället, och den föregående dragits i land samt den deri fångade fisken derutur kunnat uphemtas, dock att strandegaren, i fall han har vad och är tillreds dermed tillika med andra, har sig förbehållet att, om han det vill, draga det första varpet i ordningen.

§. 13.

Sätter sig någon upp mot denna ordning för vadarnes utläggande och derigenom vållar hinder mot fiskets tillbörliga bedrifvande, plikte 50 R:dr, ändock att ingen skada sker: Orsakas sådan, ersättes den af den skyldige, efter gode mäns pröfning. Förbryter han sig annan gång, plikte dubbelt och hafve förverkat sin rätt till vadfiske för det året.

§. 14.

Så snart sillvad är dragen i land, skall den fångade fisken uptagas så skyndsamt som möjligen ske kan, innan den tager skada, och död fisk ej må skämma varpet för dem, som komma efter, eller desse ej uppehållas i deras rätt att i stadgad ordning få utlägga deras vad. Underlåtes detta eller lemnas fisk i vad längre än högst 24 timmar, efter det vaden är dragen i land, utan att oöfvervinnerlige hinder dertill äro orsak, plikte vadegaren 50 R:dr.

§. 15.

Vid handel om färsk sill, skall det härintill bruklige måttet af 63 K:r på tunnan vara äfven härefter gällande; dock må, för beqvämlighet skull, de tillförene bruklige så kallade Sillvagnar äfven framgent nyttjas, vederbörligen krönte, till jemnt innehåll af hel eller half tunna. Begagnar sig någon af andra än vederbörligen krönte käril, plikte 5 R:dr.

§. 16.

Skulle så hända, hvad erfarenheten visar hafva egt rum tillförene, att sill går till i Bohuslänska skärgården till den ymnighet att den förmonligare, än att användas till insaltning, kan begagnas för tillverkning af Tran, så är det en hvar obetaget, att inrätta Trankokeri, hvarvid bemödandet bör gå ut derpå, att tillverkningen må bringas till den högsta möjliga fullkomlighet, som den igenom ändamålsenligt förfaringssätt kan uppnå.

§. 17.

Den som egnar sig åt Trankokeri, har att iakttaga, att den tillverkning, som går i handel, bör aftappas på käril, vederbörligen krönte om 60 kannors rymd, eller hälften eller 4:de delen eller 8:de delen deraf; att den bör skiljas i bättre och sämre slag, allt efter beskaffenheten af det råämne, som dertill blifvit användt; att de käril, som innehålla bättre slaget, som är klarare och ljusare till färgen, skall märkas med bokstäfverne B. T. och de med innehåll af sämre, med S. T.; samt att Trankokeriidkaren skall låta inbränna å hvarje käril sitt namn och årtalet, alldeles på sätt som är sagdt i 7 § om käril för saltad fisk i allmänhet. Saknas dessa märken å Trankäril eller sämre vara blifvit såld och angifven färgad, plikte idkaren i hvardera fallet 5 R:dr och ersätte skadan.

§. 18.

Trankokerier och salterier eller byggnader i allmänhet till härbergen för de fiskande eller så kallade fiskbodar få hädanefter ej anläggas, inrättas och upföras nära stränder af kusten eller sund eller fjordar eller vikar i skärgården, på det alla anledningar må undanrödjas till farhågor att särskilda slag af fisk och deribland sill, som enligt naturdrift samlar sig vissa tider i stimmar och söker närma sig land samt uppehålla sig der någon tid, kan, vid fullföljande af deras väg, hindras och störas af det buller och det stoj, som på hvarjehanda sätt upkommer der, hvarest större folksamlingar eger rum och lifligare rörelser upstår igenom mångfaldig verksamhet. Innan dylike Byggnader, som omnämnde äro, upföras i och för bedrifvande af fiske, skall anmälan göras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilken, efter sakkunnige mäns i orten hörande, har att förfoga i hvarje fall efter förekommande omständigheter, på sätt här nedanföre sägs. Byggnader, hädanefter upförde utan anmälan och bifall dertill kunna, enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes meddelande förordnande, nedrifvas och förstöras, i hvilket fall alla Byggnadsämnen jemväl anses förverkade.

§. 19.

Till vad och garn, hvilka förfärdigas härefter, skola maskorna ej vara mindre, än att endast mogen fisk i dem må fångas och yngel eller små sill, hvilken ännu tillvexer, förskonas från att i förtid förstöras. Närmare föreskrifter om hvad i detta afseende äro att iakttaga finnas här nedanföre i 6 Art. § 27.

Art. 4

Om Storfisken.

§. 20.

Detta fiske afser egentligen Cabiljou, Långor, Torsk, Makrill m. m. och idkas allmännast utom skärgården på

grund och bankar i öppna hafvet. Hvar som egnar sig deråt, har att ställa sig till efterrättelse hvad här framföre är stadgadt om fiske i allmänhet och jemväl finner tillämpning på storfiske isynnerhet.

§. 21.

Särskildt är vid detta fiske att iakttaga, att då Storfisk beredes till handelsvara, vare sig igenom insaltning eller torkning, skall hufvud och inelfvor fråntagas; för underlåtenhet häri pliktas med 5 R:dr.

§. 22.

Torkad fisk får ock säljas efter stycke eller i våla om 10 st. eller i val om 80 st.

§. 23.

Då erfarenheten visar, att storfiske utfaller förmonligast och bästa vara erhålles, när den fångade fisken kan ansas och skötas å Fartyg uti öppna hafvet, utan att de fiskande behöfva för sådant ändamål, efter hvarje fångst, söka land, så böra de fiskande låta sig angeläget vara, att i hvad möjligt är förse sig med sådane Fartyg, redskap och öfrige förnödenheter, hvarigenom förut omförmälda ändamål må kunna befrämjas och vinnas. Åtgärder och anstalter, hvilka kunna finnas tjenlige att vidtagas, i syfte att igenom uplysningar och råd eller igenom utfästande af belöningar, upmuntringar eller understöd befrämja enskilda bemödanden för bedrifvande af storfiske med högsta möjliga framgång, höra ej till denna Stadga, utan utgöra ämnen till särskilde förfoganden efter sig företeende omständigheter.

Art. 5.

Om fiske af Hummer och Ostron samt annan fisk inom skärgården.

§. 24.

Om detta slags fiske skall vara gällande hvad som är föreskrifvet om fiske i allmänhet och jemväl här är tillämpligt.

§. 25.

Särskildt är att iakttaga, hvad angår Hummer, att det ej är tillåtet att fånga detta fiskslag under tiden från och med den 1 Juni till den 1 September. Den häremot bryter, skall böta 5 R:dr.

§. 26.

Måttet för käril, deri Ostron och Hummer inläggas till försäljning, skall vara 24 Kannor för de förstnämnde och 16 Kannor för de senare. Den som beträdes med förbrytelse häremot skall böta 5 R:dr.

Art. 6.

Om handhafvande och tillsyn att, hvad om Nordsjöfiske är förordnadt och kan lända till dess förkofran, ej må sakna tillbörlig verkställighet.

§. 27.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall det åligga i första rummet, att egna upmärksamhet och omsorger på allt hvad som länder till denna Närings bestånd eller förkofran.

§. 28.

Han skall ega a) att, efter det sakkunnige och aktade män i orten blifvit hörde, tillse att kusten och skärgården derinnanföre blir fördelt i vissa tjenliga distrikter, af omfång, att tillsyn må kunna hållas af vederbörande Kronobetjente, som bo inom distriktet, eller särskilde dertill utsedde och antagne Ordningsmän, i de fall, då nödigt blir att sådane förordna; b) att för desse utfärda nödige Instructioner; c) att vid anställande sammankomster i distrikten och, efter sakkunnige mäns hörande, söka befordra vänliga öfverenskommelser emellan de fiskande om hvad som kan angå stridigheter angående allmän eller enskild rätt till fiske vid vissa ställen, om fiskesätt och den red-

skap, som dervid begagnas, om storleken af Maskor i Vad, Not eller Garn eller annan redskap, så att endast den fisk må fångas, som i sitt slag är mogen, och yngel ej förstöras, med hvad mer till ordnings vinnande länder; d) att igenom meddelande beslut och utslag fastställa till efterrättelse de öfverenskommelser, som i hvarje fall kunna träffas, för så vidt de ej strida mot denna allmänna stadga eller de grunder, från hvilka den utgår, i hvilka fall, eller då öfverenskommelser ej kunnat träffas, men Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för sin del finner att ytterligare föreskrifter eller bestämmelser äro nödige, han bör anmäla befintliga förhållanden hos Kongl. Maj:t till den åtgärd, som Kongl. Maj:t i Nåder finner behöflig och lämplig; e) att i alla frågor om inrättande af nya Salterier och Trankokerier eller upförande af hus och byggnader i afseende på fiske, vid meddelande af Tillståndsbref dertill, tillse, hvad stället beträffar, att de olägenheter, hvarå föreskrifterne i 18 § syfta, kunna i möjligaste måtto afböjas; f) att uptaga och skyndsammeligen afgöra alla sådana mål och ärenden, hvilka hos honom anmälas och enligt denna Stadga äro föremål för Politi och god ordning. På Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ankommer det, att, då klagomålen föras mot tillsatte Upsyningsmän och Kronobetjente, gifva varningar eller ock de förstnämnde genast skilja från deras befattningar och andra i stället förordna. Annan Kronobetjent står till ansvar såsom för tjenstefel i allmänhet.

§. 29.

Uti de Utslag och Beslut, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelar, skall alltid underrättelse särskildt lemnas, att den dermed missnöjde eger, att sist inom 14 dagar efter erhållen del anföra underdåniga besvär hos Kongl. Maj:t, och i sådant afseende inlemna besvärshandlingarna till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som deröfver infordrar vederbörandes förklaring, och alltsammans, jemte eget

underdånigt utlåtande, till Kongl. Maj:t i underdånighet insänder.

§. 30.

Böter, hvartill Kongl. Maj:ts Befallningshafvande enligt denna Stadga fäller, skola genast utgå eller i taka händer nedsättas, antingen underdåniga besvär anföras eller icke. I fall af ändring i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut, skola utbetalta eller nedsatte böter den sakfälde återställas.

§. 31.

Alla böter enligt denna Stadga delas till hälften mellan åklagaren och den fond, som bildas för beredande af tillgång till aflöning för tillsatte Ordningsmän eller andre omkostnader, som äro nödige för fiskets befrämjande. För hvilket ändamål jemväl användes inflytande värde för redskap eller gods, som i följd af begångne förbrytelser anses förverkade af egaren.

§. 32.

Till denna fond skall jemväl ingå de afgifter, hvilka skäligen kunna åläggas de fiskande i och för idkande af denna näring.

§. 33.

Omförmälda medel insättas och förvaras i Länets ränteri och stå under Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes disposition för dertill bestämde ändamål, samt redovisas derför på sätt som sker med andra allmänna medel.

§. 34.

Tvänne gånger om året nemligen efter fulländadt vårfiske och höstfiske åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifva berättelse, huru fisket slagit ut, och hvilka iakttagelser, dervid blifvit gjorde, med hvad mera som kan vara förtjent af särskild upmärksamhet.

§. 35.

Vid bestämmande af löner för Ordningsmän eller vidtagande af åtgärder i allmänhet, hvarmed utgifter och omkostnader äro förenade, bör Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, innan verkställighet eger rum, derom i underdånighet göra förslag hos Kongl. Maj:t och dess Nådiga förordnande afvakta.

§. 36.

Vederbörande Kronobetjente och de särskilde Ordningsmän, hvilka det kan blifva nödigt att tillsätta, äro skyldige att hvar i sin stad vaka deröfver att denna allmänna Stadga af dem som vederbör efterlefves.

§. 37.

Synnerligen tillkommer dem att söka afböja stridigheter mellan de fiskande och medla dem emellan att i god sämja gå till väga.

§. 38.

De skola ock, synnerligen då fisk i stimmar går till, och fiskare från olika orter samlas till större antal, hålla register, hvari antecknas de fiskandes namn, båtar och särskilde slag af redskap, samt, då flere äro delegare i båt eller redskap, särskildt bemärkes hvem som är hufvudman för det gemensamma företaget. Myckenhet af fisk, som fångas, bör ock antecknas.

§. 39.

Förbrytelser, hvilka begås af de fiskande och ej kunna i godo rättas, böra skyndsamt anmälas hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, dervid förbrytarens namn, hemvist, vitnen och andra omständigheter, som till uplysning i ämnet lända, böra upgifvas.

§. 40.

Tillsatt Ordningsman bör alltid bära på sig det kännetecken, som varder bestämdt att vitna om hans befattning och göra honom känd bland dem som vederbör.

§. 41.

Han skall ock inom distriktet göra bekant, hvar han har sitt boningsställe eller kan träffas, utan tidsutdrägt, af den eller dem, som önska att erhålla hans biträde, i allt hvad på honom kan ankomma. Det är ej honom tillåtet, att aflägsna sig under fisketiden utom distriktet, utan att hafva updragit åt någon annan att i sitt ställe och på eget ansvar vaka för upfyllande af sina åligganden, derest Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke förut förordnat, huru förhållas skall i dylikt fall, eller då Ordningsman af sjukdom eller annat ofall hindras i sin befattning.

§. 42.

De omkostnader, hvilka erfordras för verkställigheten af denna Stadga, och hvartill den fond, som omtalas i 31 § ej lemnar tillgång, skola bestridas med andra allmänna medel, hvilka för ändamålet kunna vara eller blifva att använda.

§. 43.

Alla tvister och stridigheter så väl som brott och förbrytelser, af hvad namn de må vara, hvilka upkomma mellan de fiskande eller andra, som der uppehålla sig, och ej begripas under sådana ordningsmål, som kunna enligt denna Stadga uptagas och afgöras af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, skola utföras vid Domstol, som vederbör, i laglig ordning.

§. 44.

Böter, enligt denna Stadga, till hvilkas gäldande de sakfälde ej ega tillgång, skola förvandlas till fängelse, enligt grunder och beräkningar, som i allmän Lag eller särskilde Stadgar derföre äro föreskrifne.

Stockholm i Mars 1847.

Gabr. Poppius.

VI.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

(1851 den 20 Juni underdånigst anmäld inför Kongl. Maj:t i Statsrådet å Stockholms Slott).

Rikets Ständer, som, i anledning af väckt fråga om förändring uti Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Hamn-Ordning af den 24 Januari 1771, förehaft granskning af denna Stadga, hafva dervid funnit densamma icke innefatta fullständiga föreskrifter, för att vid hvarje inträffande händelse kunna tjena ledamöterne i Hamn-Rätt till behörig ledning för sina domslut och öfriga åtgärder; till stöd för hvilken åsigt förekommit, bland annat, hurusom stadganden saknas, ej mindre rörande jäfs-förhållanden för Hamnfogde eller Bisittare, samt huru i dylika fall förfogas bör, på det Rätten må blifva domför, än ock till bestämmande af det eller de ställen, der de fiskande ega utlägga garn eller draga notar, i händelse tvist derom yppas; hvarjemte, och i afseende på straffbestämmelserne, Rikets Ständer fästat uppmärksamhet, dels deråt att enahanda ansvar följer, ehvad någon drager not i annans notvarp eller fiskeredskap af annat slag inpå annans sätter, oaktadt den förra förseelsen, såsom i allmänhet ledande till större förfång och skada, måste anses gröfre än den senare, dels ock att uti 4 kap. 1 § föreskrifves, att den, som snattar, men ej orkar böta, skall sitta i stocken, ehuru stockstraffet redan genom Kongl. Förordningen den 10 Juni 1841 blifvit afskaffadt och i de fall, der böter ega rum, fängelsestraff i stället infördt.

En sådan Ordnings-Stadga, som den ifrågavarande, synes likväl, efter Rikets Ständers tanka, böra, affattad i öfverenstämmelse med allmän lag, innehålla alla de föreskrifter, som kunna vara erforderliga för ledamöter i Hamn-Rätt, i och för utöfvande af en sådan befattning, så att dessa ledamöter, af hvilka icke kan påräknas någon egentlig lagkunskap, ej må begå felsteg och misstag, i brist på känne-

dom om allmänna lagen eller de förändringar, som deruti egt rum; Och få Rikets Ständer alltså i underdånighet anhålla, att Eders Kongl. Maj:t Nådigst täcktes låta öfverse Hamn-Ordningen af den 24 Januari 1771, så att densamma vinner den fullständighet, som af förhållandena påkallas, och i öfrigt öfverensstämmelse med allmän lag.

Rikets Ständer framhärda med djupaste vördnad, trohet och nit,

Stormäktigste, Allernådigste Konung,
Eders Kongl. Maj:ts
Underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåter

På Ridderskapets och Adelns vägnar
L. Herm. Gyllenhaal.
n. v. Landtmarskalk.

På Preste-Ståndets vägnar
C. Fr. af Wingård.
Talman.

På Borgare-Ståndets vägnar
Olof Wijk.
n. v. Talman.

På Bonde-Ståndets vägnar
Nils Pehrsson.
n. v. Talman.

Stockholm den 15 Februari 1851.

Till Kongl. Maj:t underdånigst, med anhållan att Kongl. Hamn-Ordningen af den 24 Januari 1771 måtte öfverses och förbättras. (N:o 10.)

(Allm. Besvärs- och Ekon. Utsk:ts Utlåtande N:o 6.)

VII.

Till
Herr Stats-Rådet och Chefen för Kongl. Civil-Departementet.

Ödmjukaste förslag till Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse, angående hvad, till upprätthållande af god ordning i fiskelägen och deras hamnar, bör iakttagas *); Gifven Stockholms Slott den .....

P. p. Att Vi, efter skedd granskning af de angående fiskerierna i riket utfärdade allmänna föreskrifter och den, i förbindelse dermed stående, Kongl. Hamnordningen af den 24 Januari 1771, i nåder funnit nödigt, att, med uphäfvande af samma författning, om hvad som bör iakttagas, till upprätthållande af god ordning i fiskelägen och deras hamnar, meddela följande stadganden:

§. 1.

I hvarje fiskeläge, eller på hvart och ett ställe, der flere fiske-idkande personer sig stadigt bosatt, skall, under namn af "ordningsman", eller "förman", eller "hamn-fogde," finnas en pålitlig och välfräjdad mansperson, som, så vidt görligt är, tillser att Våra allmänna författningar, äfvensom ock särskilda, lagligen fastställda, föreningar, angående fiskets utöfning, blifva af de fiskande noggrannt efterföljda, och äfven behörigen ombesörjer tillåtna fisk-kärils lagliga krönande, der tillfälle saknas, att om sådan åtgärd anlita examinerad justerare, samt i allmänhet handhafver ordningen på stället och under fisket.

§. 2.

Ordningsman bör till sitt bistånd hafva tvänne, likaledes välkända, manspersoner, som, när de af honom anlitas, gifva

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 176, 199—200. — Förslaget hör till de handlingar, som användts vid utarbetandet af fiskeristadgan den 29 Juni 1852. (*Utg. anm.*)

honom råd och verkställa hans, med lag enliga, föreskrifter angående de göromål, som här omförmälas, men icke deltaga i hans beslut, eller med fisk-kärilens mätning och stämplande, på egen hand, sig befatta.

§. 3.

Ordningsmannen och hans biträden böra sjelfva vara fiskare och väljas, i Februari månad, af de åldrige fiskeriidkande, uti laglig socknestämma och på ett år, men kunna derefter återväljas; dock må de, som i tvänne år efter hvarandra innehaft sina befattningar, vid näst derefter skeende val kunna samma updrags emottagande, för den gången, sig afsäga.

§. 4.

Äro de fiske-idkande, på något ställe, så få, att deras hushåll icke upgår till ett antal af tio, eller finnes icke, bland dem, någon, som de öfrige vilja utmärka med sitt förtroende, må sådant mindre fiskeläge förena sig med ett annat, närliggande, om en och samma Ordningsman, der sådant lämpligen kan ske; Men Ordningsmans biträden böra i hvarje fiskeläge alltid finnas.

§. 5.

Något arfvode må icke, af Ordningsmannen, eller hans biträden, fordras, med mindre öfverenskommelse derom blifvit, före valet, af de fiskande träffad; I hvilket fall arfvode bör utgifvas af alla dem, som utfästat sig till dess erläggande, men ej af de nekande, hvilka, deremot sjelfve icke kunna å något sådant göra anspråk, i fall de till denna befattning utses.

§. 6.

Ordningsmannen skall ej allenast förfoga om allt hvad som är nödigt i afseende på fisket, så ofta detta utöfvas gemensamt och med samnad hand, utan ock hålla noggrann förteckning öfver alla de till fiske-läget redan hörande, dit

inflyttande, eller tidtals sig der uppehållande, personer, hvilken förteckning afgående Ordningsman bör öfverlemna till sin efterträdare: Han skall äfven, både personligen och genom sina biträden, söka att förekomma alla olagliga företag och oordningar på stället och under fiskande; på fogligt och allvarligt sätt tillrättavisa dem, som, af okunnighet eller ovana, fela emot ordningen i mindre betydande mål; tillse, att, om skada sker någon af fiskelägets innevånare, ersättning varder den lidande i vänlighet beredd, och, i fall denne känner sig sjelf sakna förmåga dertill, hans rätt, personligen, eller genom laga ombud, behörigen bevaka, i fall den måste af domstol pröfvas; årligen, och så ofta nödigt är, hålla brandsyn, hvartill alla grannarne böra kallas och hvarvid de alla ega rätt att anmärka hvad som kan vara eldfarligt; noga besigtiga hvarje eldstad i fiske-läget; föreskrifva hvilka förbättringar böra ske och förelägga viss, kort tid dertill, låta dessa verkställas för lego, på den tredskandes bekostnad, om de icke godvilligt fullgöras, samt förekomma felaktig eldstads begagnande under tiden, i fall eldsvåda genom den kan upstå, dock att, i fall särskild brandordning för fiske-läget är gällande, denna varder efterföljd; utsyna och bestämma tjenliga byggnadsplatser, för dem, som vilja till fiske-läget inflytta och der upföra egna hus; söka att, i vänlighet, bilägga de emellan grannarne möjligen uppstående stridigheter angående nyttjanderätt till hus och gemensamt egande tomter, fartyg, fiskeredskap m. m., vårda sig, noga, om allt hvad, som kan befrämja god ordning, sundhet, trefnad och välstånd bland innevånarne i fiskeläget; äfven gå de mindre erfarne tillhanda med goda råd och uplysningar i fisket; vara upmärksam på möjliga förbättringar i allt hvad till detta yrke hörer samt söka att göra dem, inom fiske-läget, allmänt kända och iakttagna; bistå alla de nödlidande och tillse, att de fiskandes barn icke lida skada genom försummad, eller felaktig, upfostran under sin späda ålder samt, i fall sådant förmärkes, genast

gifva församlingens tjenst-förrättande pastor underrättelse derom; söka att för de fiske-idkande bereda möjligast lätt tillfälle till sabbatens värdiga begående och förekomma dess vanhelgd genom då onödigt arbete m. m. och i öfrigt gifva presterskapet den handräckning, som skäligen kan af Ordningsmannen fordras, samt särskildt, med all omsorg, afböja dryckenskap, spel och slagsmål, varna emot lättsinniga svordomar och oqväden, förekomma lönkrögeri och, om någon med oloflig minutering af rusgifvande drycker inom fiske-lägets område, eller i närheten deraf, beträdes, sådant vid domstolen genast åtala, eller hos ortens Kronobetjening bevisligen anmäla till laga beifran; Hvarförutan Ordningsmannen skall bistå Kronobetjeningen med alla de uplysningar, bevis och åtgärder i fråga om lagbrott inom fiskeläget och om der bosatta, eller dit ankomna, okända och passlösa, personer, som af honom möjligen kunna meddelas.

§. 7.

Hvar och en af de till fiske-läget hörande personer skall hörsamma Ordningsmannens kallelse, när han nödgas utfärda någon sådan, och ege han rätt, att den tredskande till sig hemta. De föreskrifter Ordningsmannen i öfrigt gifver, i enlighet med denna Vår författning, skola ock genast verkställas, på hans ansvar; men uti de fiskandes enskilda angelägenheter och lofliga bestyr inom hus, må han icke, emot deras vilja, sig inblanda.

§. 8.

Ordningsman och hans biträden skola, emot ofredande med ord eller gerning, ega samma beskydd af lag, som ortens Kronobetjening, och efter lag ansvara de äfven för egna förbrytelser. Missbruka de det dem gifna updrag, eller sker skada genom deras pligt-försummelse, varde den felande, ofördröjeligen, skild från sin befattning och annan person till hans efterträdare, för återstoden af året, vald,

i skyndsamt utsättande laglig socknestämma; Hvarförutan hvar och en, som skäligen kan anse sig vara lidande genom fel af Ordningsmannen, eller hans biträden, är öppet, att särskildt, i brist af godvillig förening, vid laga domstol göra den talan derom gällande, hvartill han kan anse sig befogad.

§. 9.

Kronofogden och Länsmannen i orten skola, genom möjligast täta, årliga besök i fiskelägena, göra sig noga underrättade om tillståndet derstädes och genast rätta hvad som kan finnas vara af Ordningsmannen feladt i mindre vigtiga fall. Förmärkas gröfre förseelser, bör anmälan derom, ofördröjeligen, ske så väl hos Vår Befallningshafvande, som hos församlingens Pastor, hvilken har att genast ombesörja socknestämma och ombyte af Ordningsman.

§. 10.

Våra Befallningshafvande i de län, der ständiga fiskelägen finnas, skola upmärksamt vårda sig om denna Vår författnings behöriga verkställighet. De böra, oafbrutet, ega de uplysningar från hvarje ort, som i detta afseende äro af nöden, äfvensom ock, der fiske-lägenas innevånare vilja sins emellan träffa närmare förening om hvad, som bör iakttagas till bibehållande af ordning, säkerhet och trefnad ibland dem, och derföre öfverenskomma om viten emot vissa förbudsöfverträdelser, länsstyrelserna ega, att, sedan den församling inom hvilken de fiskande äro boende, blifvit hörd, sådan förening pröfva, och, så framt den icke är lagstridig, fastställa; Hvilket etc. etc.

VIII.

Till

Herr Stats-Rådet och Chefen för Kongl. Civil-Departementet.

Ödmjukaste förslag till Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Stadga, angående fisket i Nordsjön och vid kusterna af detta haf, från Kullen i Skåne till Norska gränsen*); Gifven Stockholms slott d.....

P. p. Att, sedan Vi inhemtat så väl Rikets Ständers, som öfrige vederbörandes yttranden i ärendet, Vi i nåder funnit nödigt, att, angående fisket i Sveriges andel af Nordsjön och vid detta hafs kuster, från Kullen i Malmöhus län till Norska gränsen, meddela följande stadganden, hvarigenom alla äldre föreskrifter i samma ämnen uphäfvas och förfalla:

1. Art.

Om rättigheterna till fiske.

§. 1.

Hvarje svensk undersåte eger rättighet, att idka fiske, ej allenast uti öppna hafvet samt å der varande bankar, så vidt den trakt af hafvet, hvarest han vill fisket bedrifva, tillhör Sverige, utan ock vid de holmar, skär och stränder, som egas af Kronan och egentligen icke tillhöra något hemman, eller under särskildt vilkor innehafvas; Dock att, der Kronan, menighet, allmän inrättning, eller enskild person, på grund af urminnes häfd, skattläggning, dombref, eller annat laga fång, eger sig förbehållen uteslutande rättighet till fiske, ute i hafvet, eller vid strand, denna rätt, ovilkorligen förblifver oförkränkt.

---

*) Hör till de handlingar, som användts vid utarbetandet af fiskeristadgan den 29 Juni 1852. (*Utg. anm.*)

§. 2.

Egare, vare sig af öppen strand å fasta landet, eller af ö, holme, skär, bank, eller klippa, skall, derest någon annan icke innehafver särskildt gifven, eller af urminnes häfd bekräftad, rättighet dertill, njuta den förmon till godo, att, med andras uteslutande, idka allt slags fiske, både vid land och till ett afstånd af minst ett hundrade famnar från den trakt af stranden, der vattnet börjar upnå en famns djup, men ännu längre ut i sjön, om han kan lagligen styrka sig redan ega rätt dertill. Ligger annans strand så nära derintill, att 100 famnar från land utgöra mera än halfva afståndet emellan särskilda ego-områden, då är, utan afseende å vattnets djup, hälften af det mellanliggande vattnet hvardera grannens tillhörighet; Skolande likväl en tredjedel af vattnet, der det är djupast, eller alla slags fisk kan framgå, utanföre alla flod- och å-mynningar och i sådana, till fiske-plats eller hamn ledande, sund emellan skär, holmar, öar och fastland, der fiskebragder skulle kunna skada fasta landets innevånares skäliga rätt, såsom Kongsådra, enligt lag, hållas öppen och alla tider på året, fri från stängsel, vid vite af 10 rdr., jemte skadeersättning, samt, der förbrytelsen förnyas, äfven redskapens och fiskfångstens förlust, jemte 20 rdr. böter.

§. 3.

Att, å djup, i hafsbandet och näst inom de yttersta skären, idka fiske med allt slags krok och ref, vare icke någon förmenadt; Och uti de skärgårdar, der fiskare, från urminnes tider, fått ömsom fiska vid hvarandras stränder och följa hafsfisken efter dess dref, eller lopp, skola de, äfven hädanefter, ega denna frihet; Dock måste alla pålar och stakar efter fisket genast borttagas, vid vite af 2 rdr. för hvarje der qvarlemnad påle eller stake.

§. 4.

Om någon vill, på annans grund, eller ego-område, uptaga nytt, eller uprensa gammalt och fördärfvadt notvarp, eller eljest till förmonlig fiske-plats bereda ett dertill förut onyttigt ställe vid stranden, eller inom strandegarens område ute i vattnet, vare han, efter skedd bevislig anmälan derom hos jordegaren, eller, om stranden tillhörer Kronan, menighet eller allmän inrättning, hos Vår Befallningshafvande, berättigad, att samma fiske-lägenhet, gemensamt med strandegaren begagna, under sin lifstid, derest särskild behörig öfverenskommelse derom icke är träffad; Dock under vilkor, att jordegaren ej sker skada, samt att denne, och dernäst, hans närmaste granne i fisket, står fritt, att, inom ett år från tillsägelsen, samma uprensning, företrädesvis, verkställa,

§. 5.

I de fall, då egare af strand lider någon skada derigenom, att fiskare der hafva landgång, fästa fartyg, eller uplägga sin redskap m. m., skall derföre, af de fiskande, gifvas jordegaren fullkomlig ersättning, hvilken, i brist af vänlig öfverenskommelse derom, bestämmes, antingen af domstolen, eller ock genom pröfning af fem gode män, på det sätt utsedde, att hvardera parten väljer tvänne personer och desse fyra gemensamt, eller, om de icke kunna derom förena sig, genom lottning, tillkalla den femte.

§. 6.

Vill någon, för sitt behof, eller nöje, utöfva fiske i ett vatten, som honom icke tillhörer, öfverenskomme då med den, som eger laglig rätt, att fiske-vattnet begagna. Den, som, med not, fiskar vid en strand, eller i en trakt, der han icke är berättigad till fiske, böte 6 rdr. 32 s. och miste den fångade fisken, hvilken skall till fiske-vattnets innehafvare genast öfverlemnas, eller fullt ersättas, om den genom tidsutdrägt tagit skada. Sker obehörigt fiske der

med nät, böte 3 rdr. 16 s. och hafve likaledes förverkat den der fångade fisk. Till 3 rdr. 16 s. böter, jemte skadeersättning, vare ock den förfallen, som, utan strandegarens lof, i hans fiske-vatten idkar annat fiske, af hvilket slag det vara må. Förnyas dessa förbrytelser, plikte dubbelt och ersätte all bevislig skada. Är den fiskande okänd eller fremmande person, må hans båt och fiskeredskap, af vattnets innehafvare eller Kronobetjeningen, genast tagas i förvar, tills förbrytelsen blifvit af domstol pröfvad, eller behörig borgen är ställd.

Sälar, uttrar och rof-foglar, som orsaka fisket skada, må dock fritt fångas eller dödas, ehvarest de anträffas, med undantag af de lägenheter, som äro särskildt skattlagda för dylik fångst.

§. 7.

Hädanefter, såsom hitintills, ega blott Sveriges innebyggare rättighet, att bedrifva fiske i rikets andel af Nordsjön och dess skärgårdar; och om någon utländing med fiskande der beträdes, samt icke genast efter erhållen bevislig varning afstår derifrån, skall han derföre anses hafva förverkat redskapen och den fisk han fångat, hvilket förbrutna gods bör honom genast fråntagas och i behörigt förvar sättas, intill dess, efter anmälan hos Vår Befallningshafvande, derom vidare varder förordnadt. Har utländing vunnit svensk medborgarerätt, men utöfvar fisket genom fremmande personer, då eger han, att denna rätt, oqvaldt, tillgodo njuta äfven i och för fisket, med allt hvad dertill hörer.

2. Art.

Allmänna föreskrifter angående fisket och fiskvarors behandling.

§. 8.

Med den, af tvingande nödvändighet påkallade, inskränkning, som här nedan, i § 9. påbjudes, ega alla de, hvilka

begagna sig af fisket i Nordsjön, fritt: Att bedrifva denna näring antingen hvar för sig, enskildt, eller i bolag; Att för sådant ändamål utrusta båtar och större fartyg; Att vid fisket använda antingen förut bruklig och känd redskap, eller sådan, som genom vunnen nyare erfarenhet visat sig vara, i allo, mera ändamålsenlig än den gamla; Att sjelfva förfärdiga, eller annorledes förskaffa sig, den för fisket behöfliga redskap, jemte tjenliga käril till den fångade fiskens ansande och förvaring; Att, uppå ställen i skärgården, der något slags skada eller olägenhet derigenom icke kan upkomma, upföra nödiga boningshus samt byggnader för fiskens och redskapens förvar, likväl så, att dertill erfordras jordegarens bifall, om marken tillhör en enskild person, men Vår Befallningshafvandes tillstånd, i fall jorden eges af Kronan, menighet eller allmän inrättning; Att, likaledes sedan jordegaren dertill samtyckt och Vår Befallningshafvande, efter inhemtad noggrann kännedom om belägenheten m. m. lemnat sitt bifall, inrätta salterier och trankokerier; Att antaga så många biträden och arbetare dervid, som i hvarje fall kunna erfordras, samt att den af dem fångade fisk, färsk, saltad, rökt eller torkad, på stället, eller å annan inrikes ort afyttra; Dock under noggrannt iakttagande af allt hvad, till befrämjande af god ordning och säkerhet samt fiskets förkofran och framtida bestånd, är, eller kan blifva, af Oss, eller med Vårt bifall, i allmänhet stadgadt.

§. 9.

Vid begagnandet af de i nästförestående § omförmälda förmoner, skall iakttagas, 1:o) att *allt* fiske bör utöfvas med noggrann omtanka, icke blott på den närvarande stundens behof, utan ock på framtidens kraf, samt att, således, hvarje fisk-slag måste under sin *lek*, eller fortplantningstid, skonsamt behandlas, så att leken aldrig blifver, hel och hållen, förstörd, och att fiskens afföda omsorgsfullt besparas, intill dess den upnått sin rätta mognad och är, med full förmon,

användbar för människans behof, äfvensom ock, att den nyss utlekta, och då nästan odugliga, fisken lemnas tid att återhemta hull, innan den bortfångas; Skolande den, som begagnar not af mindre maskor än de tillåtna, böta 20 rdr. och vara den fångade fisken förlustig, till hvilka påföljder ock den skall vara förfallen, som annorledes öfverträder ingångna lagliga föreningar, eller gifna allmänna stadganden, angående fiskets utöfning. Förnyas dessa förbrytelser, vare ock då böterna fördubblade samt redskapen förverkad; 2:o) Att, derföre, de nu brukliga, långa och djupa sill-notar, eller stora vadar, genom hvilka så väl den späda och omogna fisken, som den större, bortfångas, lekstimmarne oroas och antingen skrämmas från land, eller alldeles förstöras, den afsatta rommen skrapas bort och göres onyttig, samt de växter på hafsbottnen, som af sillen och annan fisk sökas, blifva uprifna och från stället bortförda, så att trakten utblottas på de ämnen, fisken behöfver för sin föda och fortplantning, icke få, under något vilkor, begagnas längre än högst i trenne (3:ne) år, räknade från ...., äfvensom ock icke någon af de smärre notar, eller vadar, hvarmed sill och annan fisk fångas, får nyttjas efter sistnämnda tids förlopp, så framt den not, som begagnas till strandfiske har mera än 40 famnars längd, 4 famnars djup och mindre maskor än en tum från knut till knut, äfven i bröstet, och derest den till makrill-fångst inrättade not, eller vad, har mera än 72 famnars längd och 20 alnars djup, med maskor af minst $1\frac{1}{4}$ tum från knut till knut, och detta allt vid denna redskaps förlust och särskildt ansvar af 25 rdr. böter för hvarje delegare deruti, som sig af noten, eller vaden, begagnar; dock äro de små-notar, hvarmed endast agn, eller bete för ref, eller storfisk, fångas, härifrån undantagna, så framt de blott för sådant ändamål användas; och vilja Vi framdeles, sedan sig, tillförlitligt, visat hvad verkan detta Vårt förbud medfört, Oss yttra om och i hvad mon någon ändring deruti må kunna ske; 3:o) Att de

fiskande icke må, emot sitt bättre vetande, utlägga sin redskap så, att den sträcker sig öfver annan persons förut utlagda fiske-bragder, vid vite från 5 till 20 rdr., jemte skadeersättning; 4:o) Att, i fall fleras utlagda fiskedon, genom storm eller strömdrag, och således utan någon människas vållande, invecklas i hvarandra så, att de tyckas ej kunna vid uptagandet åtskiljas utan skada, dessa då böra, efter öfverenskommelse, antingen af endera egaren, eller af egarne gemensamt, uptagas, och den dermed då fångade fisk dem emellan fördelas i mon af den möda och kostnad hvar och en af dem, för tillfället användt, och sådant vid vite af 6 rdr. 32 s. jemte skadeersättning; 5:o) Att då flera anlända till en strand, eller trakt af hafvet, der rättigheten till fiske är för hela allmänheten gemensam, de ega utlägga sin fiskeredskap i den ordning, hvaruti de ankommit till stället, och att, om flera infunnit sig på samma gång, ordningen dessa emellan då bör genom lottning bestämmas, samt att den ena aldrig får, onödigtvis, uppehålla den andra i sin fiskerättighet, efter som icke heller fisk och redskap må i längre tid, än nödvändigheten fordrar, qvarlemnas vid hafsstranden i det skick, att olägenhet för andra derigenom vållas, vid vite af 6 rdr. 32 s. jemte skyldighet, att ersätta all orsakad skada; 6:o) Att fiske-redskap aldrig må utläggas rundt omkring holme, eller grund, eller längs efter strand, andra till förfång, utan skola dessa redskap anbringas bredvid hvarandra, rakt ut åt öppna vattnet, från stranden till grundet, och så, att i händelse fiske-donen icke kunna få lämpligt utrymme på detta sätt, den senare ankomne fiskaren, för den dagen börjar med sin redskap der den föregående slutat, vid vite af 10 rdr. jemte skadeersättning; och böra alla tvister om förmonsrätt till vissa fiske-platser i öfrigt afgöras genom lottning; 7:o) Att om någon, i vattnet, igenfinner garn, eller redskap, som genom storm, strömdrag, eller annat ofall, för egaren förkommit, uphittaren ofelbart skall taga vara derpå, men måste, inom ett dygn efter sin

ankomst till land, gifva händelsen tillkänna så allmänt, som ske kan, och, i öfrigt, med hittegodset lagligen förfara, vid äfventyr, att anses såsom den der samma gods förtegat; 8:o) Att, der rättighet till fiske eges af flere gemensamt, någon fremmande person icke må till delaktighet i samma fiske inlåtas utan de flesta delegarnes bifall, vid äfventyr, att den, som lof dertill gifvit, skall ersätta de öfriga all inträffad skada och att samma löfte är ogildt, så framt han icke afstått från eget fiskande och således öfverlåtit blott sin egen fiske-rättighet, hvilket icke kan honom vägras; 9:o) Att, ifall flere förenat sig, att gemensamt idka fiske, en hufvudman för hvarje fartyg, båt, not eller bolag alltid skall af de öfrige delegarne väljas, och äfven alltid bör, så framt han icke kan lagligen styrka sin obrottslighet, främst stå i ansvar för de förbrytelser emot denna stadga, hvilka kunna komma dem gemensamt till last, som i fartyget, båten, noten eller bolaget ega del, eller redskapen m. m. för tillfället begagnat; 10) Att fiske icke må, i annat fall än då verkligt nödtvång dertill föranleder, bedrifvas å söndagar och helgedagar, vid ansvar efter lag, såsom för sabbatsbrott, samt att de fiskande, då då de sakna annat tillfälle, att ostörda öfva sin Gudstjenst, omsorgsfullt söka, att bereda sig lägenhet dertill på den ort, der de sig i större antal samlat; 11:o) Att alla de i och för fisket sammankomna personer äro pligtiga att åtlyda tillsägelserna af de offentlige tjenstemän och särskildt valde ombud, som äro tillsatte för att handhafva god ordning och efterlefnaden af hvad till dess pålitliga bibehållande är föreskrifvet; 12:o) Att, innan gemensamt fiske börjas, de fiskande skola ibland sig välja, ej allenast en hufvudman för hvarje båtlag m. m. såsom ofvan är sagdt, utan ock en förman för hela fiskeläget, hvilkens, med denna Vår stadga enliga, föreskrifter likaledes skola af de fiskande följas, vid vite, för den ohörsamme, af 3 rdr. 16 s. första gången och dubbelt, i fall oordningen förnyas, hvarjemte han då ock bör från fiske-

läget skiljas, för det året, i fall de flesta delegarne deri sådant påyrka; 13:o) Att all den fångade fisk, som skall beredas till afsalu, måste med all möjlig omtänksamhet behandlas, och så, att den icke dör i vattnet eller tager skada, vare sig genom alldeles obetäckt qvarliggande i fria luften, eller genom vårdslös betäckning emot luft och sol, eller genom försummelse af skyndsam, behörig rensning och insaltning med *godt* salt, innan ett, eller i nödfall högst tvänne dygn ifrån den stund, då fångsten skedde; och detta vid äfventyr att varan, i fall den är skämd, anses förbruten och tages i allmänt förvar, samt skall, om den gifver osundt födoämne, förstöras, men eljest å offentlig auction försäljas, med tillkännagifvande af dess fel; 14:o) Att hvar och en, som sjelf, eller genom andra, bereder fisk till handelsvara medelst dess insaltande och, antingen af egennytta eller vårdslöshet, dertill använder sämre salt än det, som är tjenligast att bereda fisk-varan till ett, under längre tid, sig bibehållande, sundt och smakligt, födoämne, eller ock annorledes med detta sitt yrke så förfar, att köpares skäliga rätt derigenom kränkes, skall derföre ansvara efter lag, hvarjemte brottet bör, af domaren, tillkännagifvas Vår Befallningshafvande, som sedan åligger, att allmänheten derom, genom kungörelser ofördröjligen underrätta. Förnyas förbrytelsen, vare ock böterna derigenom fördubblade samt rättigheten, att med legda arbetare idka salteri, förverkad; men om detta yrke, ändock, af samma salteri-egare utöfvas, skall varan anses förbruten; 15:o) Att hvarje egare af salteri skall, ehvad han personligen der vistas, eller icke, sjelf, i första rummet, ansvara för de förbrytelser, som, i och för näringen, vid salteriet föröfvas, så framt han icke kan lagligen styrka, att de egt rum emot hans bestämdt tillkännagifna vilja och lemnade föreskrifter; 16:o) Att de käril, hvaruti fisk är insaltad och säljes, skola, till sin sammansättning vara fullgoda, riktiga till sin rymd, och tillverkade af ek, bok, eller gran, men, vid 5 rdr. vite för hvarje säljare

af sådant käril, icke af tall eller furu (hvilket trädslag är, till detta behof, otjenligt och skadligt) samt behörigen krönta, efter mått af 48 kannor på en hel tunna och i förhållande derefter på mindre käril, vid vite, för den saltade fiskens förste säljare, af 10 rdr., jemte skadeersättning; 17:o) Att hvarje käril skall vara väl fullpackadt, märkt med salteriegarens inbrända namn och årtalet då saltningen skedde, samt försedt med, likaledes inbrända, bokstäfverna G. V., B. V., eller S. V., för att dermed beteckna, det kärilet innehåller *God vara*, *Blandad vara*, eller *Sämre vara*, vid sistnämnde vite och påföljd; 18) Att död fisk, eller afskräde efter sill, eller annan fisk, aldrig får, från salterier, trankokerier, eller andra ställen i skärgården, af fiskvaru-beredare störtas i sjön, eller å strand qvarlemnas, utan skall allt sådant, derest fiskegaren icke använder afskrädet för annat ändamål, af honom genast, och sist inom en månad från den tid, då samma affall blef utkastadt, föras till så afsides beläget ställe, att något deraf icke kan i hafvet utflyta, eller annan olägenhet må deraf upkomma, vid 20 rdr. vite och det äfventyr, att hans rätt till detta gödningsämne förverkas, samt att, så framt dess försäljning å auction, med vilkor af borthemtning inom viss, kort tid, icke kan ske, deras skyndsamma bortförande, på förre fiskegarens bekostnad, skall verkställas genom ortens Kronobetjenings försorg; 19:o) Att, å den ort, der fisk fångas och till framtida gagn beredes, något onödigt, starkt och långvarigt, buller genom fortsatt skjutande utur eldgevär eller genom stensprängning, eller annorledes, icke må ega rum under fisketiden, eller då anledning är, att vänta, det sill, eller annan fisk, skall i stimmar gå in i skärgården, vid vite från 5 till 50 rdr., efter domstolens pröfning, samt 20:o) Att någon byggnad, af hvad slag och för hvad ändamål det vara må, icke får upföras så, att fisket derigenom kan skadas, vid vite af 10 rdr. och den påföljd, att byggnaden varder, efter för sig gången besigtning af sakkunnige och ojäfvige

män, ofördröjeligen nedrifven genom Kronobetjeningens i orten försorg emot skyldighet för egaren, att alla kostnader för besigtning samt Kronobetjeningens åtgärder och resor vidkännas.

§. 10.

Vilja tvänne, eller flera, idka fiske, eller, i och för denna näringsgren, drifva sjöfart eller handel i bolag, då bör skriftelig öfverenskommelse derom ske och med den samma förfaras, på sätt lag bjuder.

§. 11.

Den, som utlägger not, nät, eller annan fiskeredskap, i allmän farled, skylle sig sjelf, om samma redskap tager skada genom öfversegling m. m. d. — Fasta, för sjöfarten hinderliga, större fiske-verk må icke der anbringas, vid vite från 10 till 50 rdr. och skyldighet, att samma verk genast bortskaffa. Är åter fiske-redskapen annorstädes lagd, och har den blifvit så utmärkt, att den kan undvikas, men likväl varder genom okynne, eller af vårdslöshet, skadad, af fartyg, böte befälhafvaren derå 10 rdr. och godtgöre fiskaren all hans förlust.

3 Art.

Särskilda föreskrifter angående fisket.

§. 12.

Till de drif- och sätt-garn samt smärre sill-notar, som framdeles förfärdigas, skola maskorna vara så stora, att endast mogen, fullväxt fisk kan i dem fångas och att det tillväxande ynglet således kan skonas från för tidig förstörelse, vid vid vite och påföljd, som i § 9 äro bestämda. Skulle smått fisk-yngel, likväl, i mängd medfölja i notarne, bör det samma, vid lika vite, genast och lefvande, i hafvet åter utläggas och ingalunda förstöras.

§. 13.

Om en till allmänt fiske af ålder uplåten fjord, eller vik, der sill ingått, icke är af det omfång, att alla de drif- och sätt-garn samt tillåtna notar, med hvilka fiskare anländt, (under de i Bohus län, om våren, men, i Halland och Skåne, på hösten, inträffande tider, då sillen leker) kunna der begagnas på en och samma gång, utan att derigenom sker skada, då skall så, som i § 9 är föreskrifvet, förfaras; Strandegaren dock förbehållet, att draga det första notvarpet, eller först utlägga sina nät, om han det vill, och är dertill, i allo, så beredd, att de öfriga fiskande af honom icke uppehållas, eller hindras; Och skall den, som emot samma ordning bryter, böta 3 rdr. 16 s., samt, i fall skada derigenom skett, den ersätta.

§. 14.

Död och skämd fisk samt afskräden af fisk, må väl, i nödfall, af den fiskande utkastas i hafvet, men dock endast der detta eger öppen vidd och har stort djup, och deremot icke i grunda vikar eller sund, samt icke heller på stranden, vid vattnet, qvarlemnas efter fisket, vid vite från 5 till 50 rdr., efter domstolens bepröfvande.

§. 15.

Sådana, vid hafsstranden belägna, skogslundar, som veterligen gjort fisket gagn, må icke afsvedjas, eller nedhuggas, vid vite af 5 rdr. för hvarje bortröjdt, större eller mindre, träd, ehvad dessa må befinnas på allmänt, eller enskildt, område.

§. 16.

Vid handel om färsk sill, i större mängd, skall det hittills använda mått af 63 kannor på tunnan, vara gällande,

dock så, att de tillförene brukliga så kallade sill-vagnar äfven framgent må nyttjas, så framt de äro vederbörligen krönta, till jämnt innehåll i hel- eller half-tunnor. Begagnar sig någon, i och för denna handel, af andra än behörigen krönta mål-käril, plikte 5 rdr. och vare samma käril förlustig samt ersätte skadan, om sådan skett.

§. 17.

Vid bedrifvandet af trankokeri skall, utom hvad ofvan är påbjudet, iakttagas: Att tillverkningen bör, genom ändamålsenligt förfarande, bringas till högsta möjliga fullkomlighet; att den tran, som går i handeln, bör aftappas på behörigen krönta käril om 60 kannors rymd, eller $^1/_2$, $^1/_4$, eller $^1/_8$ deraf; att sådan tran skall tydligt skiljas i de bättre och sämre slag, hvaraf den består; att således de käril, som innehåller tran af bättre slag, skola märkas med bokstäfverna B. T. och de af sämre innehåll med S. T., samt att trankokeri-idkaren skall, å hvarje sådant käril, låta inbränna sitt namn och årtalet, på sätt, som om käril, för saltad fisk är i § 9, här ofvan, föreskrifvet. Saknas dessa märken å trankärilet, eller säljes sämre vara såsom god, pliktar trankokeri-idkaren i hvardera fallet 5 rdr. och ersätte skadan, der någon sådan inträffat.

§. 18.

Vid det så kallade stor-fisket, som egenteligen afser Cabeljou, långor, torsk och makrill, och hvilket vanligen idkas utom skärgården, på grund och bankar i öppna hafvet, bör hvar och en, som egnar sig deråt, ställa sig till efterrättelse hvad här ofvan, angående annat fiske, är stadgadt och på storfiske kan tillämpas.

§. 19.

Då stor-fisk beredes till handelsvara, genom insaltning, torkning eller rökning, skall den genast, fullkomligen väl,

rensas, och böra följakteligen hvarje fisks hufvud och inelfvor alltid då borttagas, vid vite af 5 rdr., jemte skadeersättning.

§. 20.

Färsk, torkad, eller rökt fisk må säljas efter vigt, eller styckevis, eller i våla om 10 st. eller val om 80 st. enligt köpares och säljares öfverenskommelse.

§. 21.

Då det gamla sättet, att idka storfiske, är förenadt med de svåra olägenheter, att den fångade fiskens insaltning ofta fördröjts så mycket, att den tagit skada genom mer eller mindre stark förruttnelse och att en oersättlig tid gått för de fiskande förlorad genom långa resor till och från land, kräfver detta fiske, ofelbart, mycken förbättring för att blifva så fördelaktigt, som det möjeligen kunde vara, för landet i allmänhet och särdeles för de fiskande, hvilka derföre, sjelfve, böra vara betänkte på sådana förbättringar, både i sjelfva yrket och i den sjöfart, som det samma fordrar. Kongl. Maj:t vill ock, efter öfverläggning med Rikets Ständer, och sedan nödiga medel blifvit af dem anvisade, särskildt, i nåder, närmare förordna angående de åtgärder, som för samma förbättringars pålitliga ernående må finnas nödiga och lämpliga.

§. 22.

Om fiske af hummer och ostron gäller äfven hvad, som angående fiske i allmänhet är, här ofvan, föreskrifvet och på ämnet tillämpeligt, med iakttagande deraf, att ostronbankar icke må anses och begagnas såsom allmänheten tillhöriga, med mindre de ligga ute i hafvet på större djup än 10 famnar, i hvilket fall de ändock böra behandlas efter skeende öfverenskommelser och med den försigtighet, att fisket icke skadas.

§. 23.

Från och med den 16 Juni till och med den 31 Augusti (Denna tidsförändring projecteras ödmjukt, derföre, att *förbudet* emot hummerfiske i *Juni* torde vara af mera väsentligt gagn, än dess fortfarande under förra hälften af af September månad. Förbudets *förlängning* torde nemligen anses vara alltför tryckande för fiske-idkarne, så att det ej kan i nåder beviljas.) hvarje år, eller under den tid, då hummern ombyter skal samt gifver osundt födoämne och äfven anses allmännast fälla sin romm, må icke någon hummer fångas vid rikets hafskuster eller i dess skärgårdar, äfvensom den icke heller får, under samma tid, till salu utbjudas, allt vid 6 rdr. 32 s. vite, åklagarens ensak.

§. 24.

De käril, hvaruti ostron inläggas till afsalu, böra vara af 24 kannors rymd, och de, hvaruti hummer försäljes, innehålla 16 kannor, samt vara fullpackade och krönta såsom nämndt är, allt vid vite af 5 rdr. jemte skadeersättning.

§. 25.

Salt, för de fiskandes och salteriernes behof, må, med vilkor att det samma är fullkomligen tjenligt till fisk-varornas möjligast långvariga bibehållande såsom sunda och smakliga födoämnen, i skärgårdarne fritt hållas till salu, hvaremot den, som derstädes föryttrar odugligt salt, skall derföre böta 20 rdr. och ersätta skadan.

4. Art.

Om handhafvandet af denna stadgas verkställighet.

§. 26.

Våre Befallningshafvande skola egna allvarlig omsorg åt allt hvad, som kan lända till Nordsjö-fiskets bestånd och

förkofran samt upmärksamt hålla hand öfver denna Vår stadgas noggranna efterlefnad.

§. 27.

Läns-styrelserna skola besörja, 1:o) att kusten och skärgården så fördelas i vissa områden emellan ortens Kronobetjening, att någon ovisshet om hvar och en persons tjenstgörings-district aldrig må kunna ega rum; 2:o) att årligen, i Februari månad, hvarje skärgårds församling, i laglig sockenstämma, inom sig väljer, i mon af behofvet, visse, för rättskaffenhet, verksamhet och god omtanka kände män, för att, under loppet af ett år, dels gå Kronobetjeningen tillhanda med biträde i och för allmänna ordningens och säkerhetens noggranna upprätthållande inom nyssnämnda districter, och dels vara de fiskande behjelplige med råd, uplysningar och beskydd emot lagöfverträdelser, enär så kan omtränga; 3:o) att, sedan församlingarne blifvit i ämnet hörda, desse district-ordningsmän ofördröjligen erhålla Vår Befallningshafvandes föreskrift, hvaruti deras pligter, klart och fullständigt, men i möjligaste korthet, bestämmas; 4:o) att, vid sammankomster inom häraderna, i närvaro af aktade och sakkunnige män, jemte Kronofogden i orten, så fort möjligen ske kan, men senast inom trenne ... efter denna Vår författnings kungörande, vänliga öfverenskommelser emellan de fiskande inbördes, såväl som ock emellan dem och strandegarne, uppgöras, dels till undanrödjande af alla stridigheter angående rättigheten till fiskande på vissa ställen, dels ock till bestämmande af de tider, då fiske-lekarne böra skonas, samt den redskap, som vid fisket må begagnas, storleken af maskor i not och garn, eller nät, så vidt den icke är genom denna Vår författning föreskrifven, rättighet till hemtning af skal och bete för storfisket, med de flera ämnen, som angå fisket och åsyfta dess förbättring, så väl för framtiden, som för det närvarande; Skolande

dessa sammankomster ske häradsvis, sedan Vår Befallningshafvande, inom en månad från det att denna stadga blifvit kungjord, utfärdat kallelsen dertill, under föreläggande af äfventyr, att de, som uteblifva, måste åtnöjas med de närvarandes beslut; Och böra äfven de städer, som innehafva någon med landtboen gemensam fiske-rättighet, i dessa sammankomster deltaga med nästgränsande härads innebyggare; 5:o) att dessa öfverenskommelser, jemte Kronofogdens i orten fullständiga utlåtande, ofördröjeligen inlemnas i Lands-Cancelliet, och, sedan ärendet blifvit pröfvadt, handlingarne derom, såsom oumbärliga inventarier, förvaras i Kronofogde-Contoret, jemte Vår Befallningshafvandes stadfästelse-resolution; 6:o) att der, emot Vår förmodan, sådana vänliga föreningar emellan ortens innevånare omöjeligen kunna tillvägabringas, eller åsigterna, om hvad till fiskets betryggande och förbättring bör ske, äro så skiljaktiga, att skälig betänklighet möter en förenings stadfästande, sådant då ofördröjeligen varder hos Oss i underdånighet anmäldt, jemte det att Vår Befallningshafvande bör, genom utslag, som Vårt och rikets Kammar-Collegii pröfning underställes, bestämma de närmare åtgärder, som bort genom nämnda förening afgöras, hvarefter Kammar-Collegium har, att med ärendet utan upskof, laglikmätigt förfara och gifva den missnöjde anvisning, att, inom tvänne månader efter undfången del af beslutet, det samma, hos Oss, i Vårt Civil-Departement, i underdånighet öfverklaga; 7:o) att dessa föreningar, eller, i brist deraf gifna, laga beslut, varda i 5 år eller så länge, tills de äro af en hvar noggrannt kända, årligen behörigt kungjorda för districternes innevånare, och, dessutom, en hvar som äskar del deraf, tillhanda hållne i afskrifter, emot lösen med 16 s. b:o för hvarje ark; 8:o) att, om Vår Befallningshafvande anser ytterligare föreskrifter af Oss vara af nöden, dessa då, utan upskof, i underdånighet begäras; 9:o) att alla på Vår Befallningshafvandes pröfning ankommande frågor, rörande fisket och hvad dertill hörer, skynd-

samt lagligen handläggas, och, sedan vederbörande blifvit hörda, till behörigt slut befordras, hvarförutan, 10:o) Vår Befallningshafvande årligen, före Februari månads slut, bör till Oss i underdånighet inkomma med fullständig berättelse om Nordsjöfiskets och dess idkares tillstånd under det sistförflutna året samt om hvad till denna närings förkofran blifvit tillgjordt och hvad, i detta afseende, vidare kan vara mest behöfligt.

Dessutom skola Våre Befallningshafvande, efter öfverläggning med sakkunnige personer och ombud från de orter, hvarest fiske är hufvudnäring för en större mängd af innevånarne, genast vidtaga samt årligen, och på bästa sätt, söka att med allvar vidmakthålla, de ändamålsenligaste åtgärder, hvarigenom sådan hog för slögder och handarbeten, jemte skicklighet deri, kunna bland de fiskande spridas, att dessa derigenom må, under de tider, då fisket misslyckas, eller icke kan utöfvas, vinna medel till nyttig sysselsättning, trefnad och lugn bergning för sig och de sina. Att Gudsfruktan, sedlighet, omtanka och flit, hos de fiskandes barn, *af begge könen, med lika omsorg*, rotfästas ända ifrån de spädaste åren, åligger väl hvarje församlings presterskap, att nitfullt, efter sin embetspligt, besörja; Men Vår Befallningshafvande skall, jemväl, upmärksamt tillse, om anmärkningsvärda fel af föräldrarne härutinnan blifva begångna, och då genast gifva domcapitlet i orten sådant tillkänna, på det allvarlig rättelse må härutinnan ske, utan skadlig tidsutdrägt.

§. 28.

Uti de utslag, Vår Befallningshafvande meddelar, skall underrättelse alltid lemnas, det den dermed missnöjde eger, att, sist inom 14 dagar efter undfången del deraf, hos Oss i underdånighet anföra besvär deremot, samt att besvärshandlingarne skola, i sådant afseende, inlemnas å Lands-Cancelliet, hvarefter Vår Befallningshafvande, utan uppskof,

infordrar vederbörandes förklaring och den samma, jemte eget fullständigt utlåtande och alla öfriga handlingar i ärendet, ofördröjeligen, till Oss i underdånighet insänder.

§. 29.

Vår Befallningshafvandes utslag, enligt denna stadga, bör genast gå i verkställighet, så framt tillämnade underdåniga klagomål emot hvad det beslutadt är, derigenom icke blifva onyttiga. De bötes- och ersättningsmedel, hvartill Vår Befallningshafvande kan sakfälla, skola derföre, utan upskof, utgå och nedsättas, antingen i Landtränteriet, eller i taka händer hos någon person i orten, hvilkens vederhäftighet Vår Befallningshafvande, eller domaren, eller vederdelomannen, godkänt. I fall Vi i nåder ändra Vår Befallningshafvandes beslut, skola böterne och ersättningsmedlen, kostnadsfritt, till den sakfällde återställas genom Vår Befallningshafvandes försorg, så framt de äro i Landtränteriet nedsatta, och sedan behörig kännedom om målets utgång blifvit Vår Befallningshafvande, af vinnande parten, meddelad. — Är åter den pliktfällde så fattig, att hvad ådömt är icke kan af honom betalas, bifoge han sina underdåniga besvär församlingens tjenstförrättande pastors fattigdomsbevis, i fall denne anser sig kunna sådant, med tillförlitlig visshet, meddela, eller, å landet, Kronofogdens, och, i stad, Borgmästarens, betyg derom.

§. 30.

Alla efter denna stadga utgående vitesböter och de medel, som för förverkadt gods inflyta, skola fördelas och redovisas på sätt af Oss redan är, eller framdeles varder, föreskrifvet; dock med iakttagande deraf, att förbrutna färska fisk-varor, de der rätteligen tillhöra vattnets innehafvare under enskild eganderätt, böra, så vidt ske kan, *genast* till honom aflemnas. Böternas förvandling skall ske efter lag,

men kroppsstraffet må dock icke ega rum förr, än tillförlitligen är utrönt, och med sockne-stämmo-bevis styrkt, det böterna ej kunna med arbete hos enskild person aftjenas. Ersättning för förbrutet gods, eller skedd skada, som icke annorledes kan varda gäldad, bör likaledes, med lämpligt arbete godtgöras.

§. 31.

Äro redskap, eller fisk-varor, enligt denna stadga, förbrutna, då skola de af Kronofogden i orten, eller stadens Magistrat, så fort utslaget derom lagligen kan verkställas, å offentlig auction, till den, eller de, högstbjudande försäljas, hvarefter medlen, med afdrag af ersättning för oundvikliga kostnader enligt behöriga räkningar, så framt de icke kunna genast komma vederbörande tillhanda, insättas i Landträntеriet och Vår Befallningshafvande derom, särskildt, af den, som medlen insatt, genom skriftelig anmälan underrättas. Är åter det förbrutna godsets beskaffenhet sådan, att dess skadande genom längre tidsutdrägt skäligen kan befaras hvarom, der så ske kan, Vår Befallningshafvandes, eller domstolens, yttrande jemväl bör begäras och meddelas, varde detsamma, ofördröjeligen å offentlig auction i orten försåldt af nämnde Magistrat, eller Kronofogde. Färska fisk-varor, som äro förbrutna och ej kunna till rätt egare genast återställas, eller oskadade förvaras, böra, emot redovisning, af Magistraten, eller Kronobetjeningen, utan upskof försäljas, under hand, till det högsta pris, som erhållas kan, derest tillfälle till deras förmonligare föryttrande å auction saknas.

§. 32.

Till Vår Befallningshafvandes pröfning höra alla frågor angående byggnaders otillåtna, eller lagstridiga, upförande, på kusten, eller i skärgården; Kronobetjentes och Magistrats fel emot denna Vår stadga; försummelser, att bortföra af-

fall efter sill och annan fisk, samt förbrytelser emot de, rörande tid, ort och sätt för fiskets idkande träffade föreningar, eller de derom gifna, laga kraft egande, beslut, så vidt dessa frågor äro klara och, följakteligen, kunna af Vår Befallningshafvande, med tillförlitlig visshet om rätta förhållandet, bedömas; Men alla andra ordningsöfverträdelser, äfvensom ock de bland ofvannämnda förbrytelser, hvarom vitnens hörande erfordras, böra af domstolen i orten afgöras.

§. 33.

Kronobetjeningen i orten, men i synnerhet Länsmannen i districtet, skall, i första rummet, vaka öfver denna författnings noggranna efterlefnad, hålla den uppmärksammaste tillsyn å salterierna, och söka hindra lagöfverträdelser derstädes, hvarföre Kronobetjeningen ock skall till alla sådana verk och deras förrådsrum ega fritt tillträde, i närvaro af egaren eller hans ombud på stället; genast gifva Vår Befallningshafvande tillkänna, om otjenligt salt vid salterierna användes och insända prof deraf, hvarefter och sedan sakkunnige män, jemte salteriegaren, deröfver blifvit hörda Vår Befallningshafvande åligger, att om salteriegarens förfarande allmänheten underrätta, der skälig anledning dertill förekommer; söka att, på lämpligaste sätt, befrämja vänliga öfverenskommelser angående fisket; så vidt ske kan afböja alla stridigheter emellan de fiskande inbördes samt emellan dessa och strandegarne; söka att, genom goda råd och uplysningar tillvägabringa verkliga förbättringar både i sättet att fånga fisken och i sättet, att behandla den så, att den gifver högsta möjliga fördelar, både åt köpare och säljare; fullständigt anteckna de fiskandes namn vid hvarje fiskeläge och deras rätta hemvist jemte namnen på förmännen för hvarje fiske-lag, båtarnes antal och drägtighet, fiskeredskapens antal och beskaffenheten så väl deraf, som ock fångstens mera eller mindre fördelaktighet under årets lopp,

jemte alla brott emot allmän lag eller denna staga samt förbrytarnes namn och hemvist, vitnen m. m., för hvilka ändamåls vinnande Länsmannen i districtet, och äfven Kronofogden i orten, böra, så vidt deras öfriga tjenstegöromål möjligen kunna sådant tillåta, sig i skärgården, under fiske- och salteri-tiden uppehålla. Krono-Länsmannen skall ock, fogligen och genast, utföra åtal af lagöfverträdelserna och till Vår Befallningshafvande, minst en gång i hvarje månad under fiske-tiden, inberätta hvad, i dessa afseenden, inom districtet förefallit, samt jemväl, der Kronofogden i orten sådant äskar, meddela honom underrättelse derom, genom afskrifter af de till Vår Befallningshafvande ingående månadsraporter; Äfvensom ock Kronofogden åligger, att, så ofta sådant af länsstyrelsen anses nödigt, till Vår Befallningshafvande inberätta hvad Kronofogden, angående fisket i och utom skärgården inom fögderiet, har sig bekant; Hvarförutan Kronobetjeningen bör gifva Vår Befallningshafvande tillkänna, om sådana oordningar förmärkas, som röja grof försummelse i de med fiske sysslosatta personers skyldiga vård om sina barns uppfostran under den ålder, då dessa ännu, i allt, bero af föräldrarnes behöriga omsorg.

När fiske idkas gemensamt af landsboer och innevånare i städerna, rätte sig de senare äfven efter Kronobetjeningens bud. Eges fisket enskildt af stad, då åligger Magistraten, att besörja om behörigt fullgörande af hvad i denna § är föreskrifvet samt att raporter derom, en gång i månaden, under fiske-tiden, till Vår Befallningshafvande ingifva; Varande Krono-fogden i det till stadens fiske-vatten närmast gränsande härad skyldig, att, genom afskrift, meddela Magistraten behörig kännedom om den i häradet träffade förening till fiskets betryggande, eller det derom gifna lagliga beslut.

§. 34.

District-ordningsman skall genast lemna Kronobetjeningen det biträde, den kan påkalla i enlighet med den i § 27 här ofvan omförmälda föreskrift, eller instruction. Då hans befattning är ett sådant updrag af menighetens förtroende, som icke bör kunna vålla synnerligt stor tidsspillan, eller eljest medföra känbar förlust, är Ordningsmannen icke, i annat fall, än att vänlig öfverenskommelse derom före valet skett, berättigad, att för sitt besvär njuta arfvode af de väljande. — I och för utöfningen af sitt kall eger Ordningsman samma beskydd af lag, som ortens Kronobetjening; Dock skall han gifva fremmande och okända personer sitt updrag behörigen tillkänna, innan detsamma emot dem utöfvas.

Är Ordningsman försumlig eller opålitlig i sina åligganden, varde sådant genast, af Krono-Länsmannen i districtet, med bifogande af trovärdiga bevis, anmäldt hos Vår Befallningshafvande samt hos den församling, som Ordningsmannen utsett, och varde då annan person, af församlingen, i laglig socknestämma, till Ordningsman för återstoden af året vald, så fort ske kan. Utan laga förfall må icke någon afsäga sig detta updrag.

§. 35.

Är någon upstudsig emot den, som är tillsatt att hålla hand öfver allmänna ordningen vid fisket och hvad dertill hörer, eller öfverfaller honom, med ord, eller gerning, varde straffad efter lag. Begår tjensteman, eller af någon församling vald Ordningsman, sjelf brott i sin tjenstebefattning, ligge sådant i tve-böte, emot enahanda förbrytelse af enskild person.

Denna Vår författning skall, i alla de delar, hvaruti den nu kan vara tillämpelig, genast efter kungörandet träda i verkställighet; Hvilket, äfvensom att Vi, genom förnyad nådig stadga, denna dag, särskildt oss yttrat, angående fisket i Östersjön och Öresund, till Kullen i Skåne, samt i insjöar och floder m. m., samteliga vederbörande till underdånig efterrättelse länder etc.

Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården*).

I.

Motion i Andra Kammaren, N:o 4: Angående dels skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om utredning rörande erforderliga åtgärder för vinnande af ett hela riket omfattande statsbanesystem, dels anslag för sådant ändamål.

Att samfärdseln spelar en den största rol uti vårt lands både ekonomiska och andliga utveckling, är ett lika allmänt erkändt förhållande som att jernvägarne bland nutidens samfärdselsanstalter intaga det främsta rummet. Vårt land har också med en, i förhållande till dess jemförelsevis glesa befolkning, ringa nationalförmögenhet och stora utsträckning, rent af förvånansvärd hastighet skyndat att tillegna sig förmonen af att ega ett omfattande jernvägsnät; men sjelfva sättet, hvarpå detta skett, i förening med den nästan fullständiga saknaden af en enhetlig plan för detta nät, har äfven medfört en ojemnhet i det sätt, på hvilket de särskilda landsdelarne blifvit tillgodosedda, och en ofullständighet, som med allt större tydlighet visar behofvet af en ändring i verksamheten, eller åtminstone ett afhjelpande af de värsta bristerna. Staten tarfvar derför synbarligen en fullständig plan för den återstående delen af sin verksamhet till näringslifvets främjande inom riket medels jernvägar,

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 309—342.

och detta icke allenast med hänsyn till Norrlands anspråk att erhålla norra stambanan fortsatt från Ångermanelfven till Lule elf, utan äfven med hänsyn till södra halfvan af landet, hvilken ingalunda kan sägas vara nog fullständigt eller på ett med statens bästa i allt fullt öfverensstämmande sätt tillgodosedd med för dess näringslifs rätta utveckling oumbärliga statsjernvägar.

Den ursprungliga äldsta planen för rikets förseende med jernvägar afsåg nemligen, att ernå dessa, dels genom byggandet af ett ringa fåtal centralt belägna statsbanor, dels genom koncessioner åt aktiebolag att anlägga s. k. privatbanor. Härigenom har visserligen vunnits stora sträckor jernväg, men dessa hafva blifvit mycket ojemnt fördelade, på samma gång som mäktiga enskilda intressen förmått göra sig gällande på bekostnad af svagare sådana samt förvärfva sig faktiska *monopol* af den allra största betydenhet med hänsyn till äfven vidsträckta landsdelars hela framtida utveckling. Så kan t. ex. ett stort privatbaneintresse ofta förhindra, det sådana bibanor anslutas till dess hufvudlinie, som kunna konkurrera med större delar af denna eller draga trafiken i någon mon från den nuvarande hufvudändpunkten till nya sådana, och det eger derigenom någon gång äfven ett faktiskt *veto* mot byggandet af sådana jernvägslinier, som skulle kunna löna sig, inom ett allt för betydande område. Derför måste ock staten i sådana fall träda emellan och rädda dylika landsdelar undan det ekonomiska öfvervälde, som den lemnat i enskildas händer, och dymedels möjliggöra för sådana trakter, att tillgodose äfven sina intressen, om ej dessa landsdelar skall vederfaras orättvisa och om ej landets nödigt fullständiga och planmessiga förseende med jernvägar skall offras.

Staten har visserligen under de senare åren måst allt mer frångå den ursprungliga planen att för egen räkning blott befatta sig med ett fåtal stambanor, då den dels inlöst flera privatbanor, dels i Norrland börjat genomföra ett nära

nog uteslutande statsbanesystem; men detta är blott en ringa början till åstadkommande af ett fullständigare, mer planmessigt statsbanesystem äfven med hänsyn till de med statsstambanor icke gynnade landskapen. Den *ofullständighet i landets jernvägsnät*, som i flera fall uti ej oväsentlig mon vållats af rike enskilde personers eller kommuners förmåga att göra sina egna intressen gällande och att hålla andras sådana tillbaka, torde emellertid böra, i mon af behofvets betydenhet och statens förmåga att afhjelpa detsamma, undanrödjas genom en tillräcklig komplettering, hvilken åter synbarligen endast på ett fullt tillfredsställande sätt samt inom den närmare framtiden kan åvägabringas genom statens mellankomst, derigenom att dels åtskilliga sådana vigtigare linier nybyggas för statens räkning, hvilka eljes icke kunna antagas skola snart nog åtminstone komma till stånd, dels att i samband dermed flera för det planmessiga liksom för det äfven i ekonomiskt hänseende lyckade genomförandet af en sådan komplettering vigtiga privatbanor genom inlösen förvärfvas åt staten. Men icke blott för kompletteringen af landets jernvägsnät utan äfven af talrika andra betydande skäl är det af vigt, att staten förvärfvar sig flera af de mera vigtiga privatbanorna inom landet.

För dylika vigtigare jernvägar, som det såväl för nämnda komplettering af landets jernvägsnät som för erhållandet at ett i allt hufvudsakligt åtminstone tillfredsställande statsbanesystem är nödigt för staten att genom nybyggnad eller genom inköp af privatbanor förskaffa sig, äro att räkna dels sådane stamlinier som sammanbinda mer betydande hufvudorter med hvarandra, dels sådana stam- eller grenlinier, som sammanbinda det inre landet med de främsta exporthamnarne, dels sådane linier som med hufvudstaden sammanbinda landets aflägsnare hufvuddelar (såvidt möjligt hvarje län och dess hufvudort), dels sådane linier som sammanbinda landets vigtigaste stamlinier sins emellan eller landets jernvägsnät med angränsande länder och dels sådane linier

som äro af särskild framstående vigt för försvarsväsendet. En omsorgsfull granskning af en jernvägskarta öfver vårt land ådagalägger snart, både att staten icke är i besittning af flera redan befintliga jernvägslinier, som äro af den betydenhet för det allmänna, att de ej borde tillhöra enskilda aktiebolag, och att flera större delar af landet ännu äro i saknad af till och med sådana jernvägslinier som, enligt hvad nyss framhållits, borde finnas till såsom statsbanor.

De skäl, man gemenligen anfört för utsträckningen af statens jernvägar till att omfatta åtminstone alla mer betydande jernvägslinier inom landet, äro, i största korthet anförda, hufvudsakligast följande:

Från allmänt politisk och social synpunkt har man nemligen framhållit förmonen af en sådan utveckling af jernvägsväsendet, dels deruti att såväl regeringsmakten som särskildt försvarsväsendet derigenom stärkes, dels deri att det är en afgjord fördel för särskildt den mindre förmögna delen af folket, att staten derigenom får i sin hand bestämmandet af den finansiella planen för åtminstone alla de vigtigare jernvägarnes förvaltning, dels deri att den talrika jernvägspersonalen derigenom kommer i en bättre ställning, än då den är i enskilda bolags tjenst, och dels deri att de nämnda jernvägarnes hela förvaltning kommer under kontroll icke blott af regeringen utan äfven af representationen. Vidare har man från samma synpunkt påpekat, hurusom "summan af de materiella intressen och den ur dem härrörande makt, som jernvägsväsendet i sig inbegriper, vore för stor, för att det borgerliga samhället kunde öfverlåta en sådan institution åt enskilde" (i en allt för betydande omfattning åtminstone), samt hurusom särskildt de större enskilda jernvägsbolagen vore ett slags stater i staten, verkande äfven till skada, och hurusom fara funnes, *att* den betänkliga betydelsen af det monopol, som alltid medföljer en privat jernvägsanläggning, skulle med tiden

ökas, derigenom att denna tillhör eller råkar i händerna på utländingar eller kanske till och med en utländsk stat eller genom sammanslutningen af flera dylika anläggningar till större och mäktigare bangrupper, och *att* aktierna uti de enskilde jernvägarne till allt för stor del slutligen komme att stanna hos ett fåtal millionärer eller eljest öfvermäktiga privatintressen, som derigenom också skulle varda i tillfälle att efter sina sjelfviska syften i strid mot det allmännas behof leda eller inverka på den ekonomiska utvecklingen i hela landsdelar o. s. v. — Såsom ett ytterligare skäl kunde man kanske anföra, att då vid de så kallade "stora frågornas" förestående lösning städerna säkerligen komme att få vidkännas de jemförelsevis största uppoffringarne, och då de flesta af rikets städer för aktier i jernvägsbyggnader upptagit betydande lån, hvilkas amortering medförde en tryckande beskattning, så vore det blott en gärd af rättvisa, om staten bragte dem ett vederlag, genom att nu tillösa sig dessa aktier.

Från särskildt statsekonomisk synpunkt har man förordat en dylik utsträckning af statsbanesystemet, emedan *dels* jernvägar äro att hålla för de allra lämpligaste statsdomäner, hvilkas värde i regeln oafbrutet stiger, under det att det i dem nedlagda och mestadels upplånta kapitalets värde minskas genom penningvärdets prisfall, *dels* statsjernvägar kunna (utan att för dem någon större del af det för landets näringslif nödiga kapitalet behöfver fastläsas uti jernvägsaktier och utan att landets kredit, såsom eljes i händelse af allt för många privatbanor lätt ske kan, behöfver störas genom misslyckade privatbaneanläggningar) utföras med utomlands gemenligen billigare än af enskilde upplånte penningar, hvadan vid inlösen till staten af privatbanor möjligen en ej ringa vinst kunde beredas riket genom de i dem innestående lånens konvertering, *dels* statsbanors anläggning kan, oafsedt alla tillfälliga konjunkturer, utföras jemnare och mindre så att säga ryckvis, under det att privatbanor väl

oftast komma till stånd genom aktieteckning och utföras under tider af rådande öfverspekulation, då prisen å såväl arbete som materiel äro högt uppjagade, *dels* ett planmessigt och med hänsyn till folkmängdens och näringslifvets betydenhet genomfördt system af statsjernvägar öfver hela riket bör icke blott gifva en jemnare och mer tillfredsställande afkastning, än om statsbanorna till allt för stor del utgjordes af sådana genom folkfattigare och i ekonomiskt hänseende mindre betydande nejder dragna linier, som lemnade en otillräcklig afkastning, utan äfven möjliggöra billigare driftkostnad och i synnerhet förvaltning, då man ju eljes hade en särskild centralförvaltning för hvarje särskild bana, och *dels* statsbanorna i regeln blifva solidare utförda, utan att dock utgifterna för deras byggnad kunna sägas i förhållande till beskaffenheten öfverskrida hvad enskilda banor kosta, dervid ej bör förbises, att staten till betydande både allmänt gagn och besparing kan bedrifva jernvägsbyggnaden äfven under ekonomiskt tryckta tider o. s. v. — Härtill kunde man väl ytterligare foga den anmärkningen, att svenska staten nu säkerligen äfven kan till följd af de rådande konjunkturerne förvärfva sig flera för densamma behöfliga jernvägar, vare sig genom inlösen af privatbanor eller genom nybyggnad, för ett jemförelsevis billigare pris, än om detta skall ske framdeles under ändrade förhållanden.

Från särskildt näringslifvets synpunkt har man anfört till förmon för ett mer omfattande, planmessigt statsbanesystem, *att* landet endast genom ett sådant kan ernå ett möjligast fullständigt, alla dess hufvuddelar tillgodoseende jernvägsnät, enär derigenom de talrikare vordne, mer lönande liniernas öfverskott möjliggör, att utan för stor risk och förlust anlägga äfven mindre lönande linier uti folkfattigare och jemförelsevis blott föga i ekonomiskt hänseende utvecklingsbara landsdelar, på samma gång som de blifvande jernvägslinierna böra varda mer rättvist fördelade öfver hela riket, än om denna fördelning skall nära nog

uteslutande förblifva beroende af enskilda privatintressens olika förmåga att göra sig gällande, och om stora delar af landet fortfarande skola få bidraga till att andra sådana erhålla statsjernväg, utan att sjelfva hafva fått åtnjuta någon motsvarande fördel, *att* den genom ett slikt statsbanesystem vunna enheten i förvaltningen skulle medföra stora förmoner med hänsyn till snabbhet, punktlighet och enkelhet i trafiken, *att* det vore en betydande fördel för näringsidkande i allmänhet och den mindre förmögna befolkningen i synnerhet, att man genom ett sådant system undsluppe de tryckande monopol i enskildes händer, som privatbanorna medföra, och att staten får i sin hand valet af den ledande finansiella planen för åtminstone de vigtigare jernvägarne inom landet, så att å ena sidan tarifferna å dessa, i den mon amorteringen af anläggningskostnaderna och de ökade trafikinkomsterna det medgifva, kunna till näringslifvets fromma nedsättas, hvilket ju ej i samma grad åtminstone kan väntas af de enskild vinst hufvudsakligast afseende jernvägsaktiebolagen, och å andra sidan förmögnare trafikanter eller mäktiga intressen ej kunna tillgodose sig på den stora allmänhetens bekostnad medels differentialtariffer, hvarigenom den fria konkurrensen inskränkes och svårigheter uppstå för mindre näringsidkare att arbeta sig fram och kunna bestå i täflan med de större, och *att* staten genom ett dylikt statsbanesystem blefve i tillfälle att genom särskilda anordningar vid trafiken och genom billigare fraktsatser upphjelpa sådana näringar, som deraf vore i behof under särskildt det första svagare skedet af deras utveckling, o. s. v.

Erfarenheten från utlandet talar vidare mycket för en utsträckning af statsbanorna till att omfatta åtminstone alla de vigtigare jernvägslinierna inom landet, då man t. ex. i Danmark, Tyskland, Frankrike och Italien med afgjord ekonomisk framgång både inköpt privatbanor till staten och dessutom ytterligare utvidgat statsbanenätet med nybyggda

linier, och inom statsvetenskapen hafva länge nog de mest framstående forskarne uti detta specialämne från och med R. von Mohl och K. Knies intill G. Cohn och A. Wagner allt allmännare och bestämdare uttalat sig till förmon för att jernvägarne inom hvarje land med mer utvecklade politiska och ekonomiska förhållanden till största parten åtminstone böra vara statsbanor.

Det är emellertid klart, att staten vid inlösen af privatbanor, som äro lämpliga för anslutning till statsbanesystemet samt hembjudas åt honom, får taga hänsyn till icke blott dessas anläggningskostnad, utan äfven, och detta till och med företrädesvis, deras beskaffenhet samt ekonomiska värde och politiska betydelse.

Frågan om våra privatbanors inlösen till staten väcktes i svenska Riksdagen till lif redan vid 1878 års riksdag af Herr A. Hedin uti en sakrik motion i Andra Kammaren (N:o 62), fast väl i något för allmän omfattning samt under ytterst ogynsamma tidsförhållanden, hvarföre den då ej heller vann en önsklig lösning. Anspråken åter på anläggning af nya statsbanor äro särskildt från de norra provinserna sedan flera år tillbaka nära nog oafbrutet återkommande vid riksdagen. Under sådana förhållanden och då frågan om statsbanornas ytterligare utsträckning såväl genom inköp af privatbanor som genom nybyggnad är en fråga af den allra största betydenhet samt derföre säkerligen äfven förtjenar en den grundligaste utredning, som ådagalägger både i hvilken mon tidens allt mer ökade anspråk kräfver en särskildt efter de ekonomiska förhållandenas beskaffenhet och kraf utvidgad plan för rikets förseende med statsbanor och i hvilken omfattning statens finansiella ställning medgifver en sådan plans genomförande; så får jag härmed hemställa,

> det Riksdagen måtte *dels* i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta genom sakkunnige män utreda i hvilken omfattning, för vin-

nandet af ett så vidt möjligt hela riket tillgodoseende statsbanesystem, nya jernvägslinier böra såsom statsbanor anläggas och redan befintliga privatbanor i samband dermed till staten inlösas, *dels* för sagda ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag, hvars belopp Stats-Utskottet behagade föreslå.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm i Januari 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

Motionen afstyrktes af Stats-Utskottet uti dess utlåtande N:o 20, andra punkten, med följande ord:

"Utskottet har ej ansett sig kunna förorda bifall till detta förslag. Visserligen kunde det, såsom Herr Ljungman framhållit, i och för sig vara ganska önskvärdt att ega tillgång till en fullständig, väl utarbetad plan för fullbordandet af hela rikets statsbanesystem. Nödvändigt torde detta emellertid på intet vis vara, allra minst å den nuvarande ståndpunkten för statens jernvägsbyggande. Hvarje beslut, som af statsmakterna fattas, vare sig om fortsättning af statens egna jernvägsbyggnader eller om inköp för statens räkning af enskilda banor, har naturligtvis föregåtts af särskilda undersökningar, hvarvid blicken varit fäst på det helas, på samhällets kraf. Enligt utskottets mening öfverdrifver motionären i ej ringa mon de olägenheter, som må vidlåda landets nuvarande jernvägsnät och de fördelar, som af en på förhand utstakad plans tillvaro skulle vara att vinna; och äfven om man kunde antaga, att en dylik plan vid blifvande beslut konseqvent komme att följas och leda till mera verkligt gagn än det nu tillämpade förfaringssättet att före hvarje steg till statsbanesystemets utveckling pröfva hvad man närmast vill vinna och företrädesvis eftersträfva, så torde det

vara visst, att upprättandet och godkännandet af en sådan plan, som motionären förordat och hvilken skulle afse ej blott nybyggnader för statens räkning, utan äfven inköp af enskilda jernvägar, hvilka alltså måste i planen angifvas, skulle göra det ganska svårt att hålla inom tillbörliga gränser så väl nybyggnaderna som, kanske ännu mera, anspråken på inköp af enskilda banor."

"På grund häraf, och då Kongl. Maj:t i allt fall ej torde sakna utvägar att anställa de mer eller mindre omfattande undersökningar, Han må finna i ifrågavarande afseende erforderliga, hemställer Utskottet,

att Herr LJUNGMAN's omförmälda motion ej må vinna Riksdagens bifall."

Vid föredragning i Andra Kammaren onsdagen den 11 Mars 1885 af motionen och Stats-Utskottets afstyrkande utlåtande, yttrades af motionären följande *):

"Jag har rätt mycket skäl, att vara synnerligt tacksam mot Stats-Utskottet, både för en välvillig behandling och derföre att det i motiveringen för sin åsigt om afslag dock inrymt ett erkännande af motionens kanske vigtigaste punkt. Utskottet säger nemligen, att det "visserligen kunde vara ganska önskvärdt att ega tillgång till en fullständig, väl utarbetad *plan* för fullbordandet af hela rikets statsbanesystem". Det är naturligt att, då man säger det en sådan plan är önskvärd, man ock erkänt, att man icke är i besittning af ett tillräckligt fullständigt statsbanesystem, och att man derföre äfven bör söka utveckla och fullborda hvad man redan eger derhän, att det en gång med fog kan benämnas ett *statsbanesystem för hela riket.*"

"Skälet hvarföre Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionen ligger synbarligen deri, att Utskottet håller före, att initiativet till den föreslagna åtgärden bör komma från Kongl. Maj:t, och att Riksdagen icke utan ovanligt be-

*) Andra Kammarens Protokoll. 1885. N:o 22, sid. 12—14.

vekande skäl bör i första hand befatta sig med sådana saker, som i motionen föreslagits. I utlandet hafva också, så vidt jag vet, regeringarna alltid tagit initiativet i sådana frågor. Att Utskottet icke velat på en enskild motionärs hemställan yrka på ett vidare fortsättande af statsbanebyggandet, torde tvifvels utan äfven böra hållas för mycket klokt, då man erinrar sig hvilket starkt motstånd, som inom Riksdagen mötte år 1881, då det var fråga om norra stambanans fortsättning till Angermanelfven. Men då Utskottet, med hänsyn till hvad jag i min motion yttrat om privatbaneväsendets olägenheter, förmenar, att jag i min skildring deraf gått till öfverdrift, tror jag detta Utskottets uttalande redan vara mer än tillräckligt vederlagdt af erfarenheten i utlandet. Det är också min öfvertygelse, att Utskottets påstående, att hvad som af svenska staten hittills uträttats i fråga om jernvägsbyggande varit sådant att det ådagalägger, att städse dervid "blicken varit fäst på det *helas*, på samhällets kraf", är långt ifrån öfverensstämmande med verkliga förhållandet, och att den dom, som framtiden med större sakkännedom och erfarenhet kommer att fälla om jernvägsbyggandet i Sverige, ingalunda skall blifva så mild och så gillande, som Utskottet föreställt sig. Då man emellertid i utlandet redan allmänt nog kommit till den öfvertygelsen, att staten bör ensam ega åtminstone alla de mer betydande jernvägarne i ett land, synes den tid icke heller böra vara långt aflägsen, när samma uppfattning gör sig gällande äfven här i Sverige, och för min del är jag derföre förvissad om, att den motion, hvarmed jag redan vid denna riksdag vågat framkomma, skall något längre fram i tiden i en eller annan form återkomma och då vinna Riksdagens *bifall*. Jag har i öfrigt icke något yrkande att framställa."

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

II.

Motion i Andra Kammaren, N:o 97: Om anslag till anläggning af för sillfiskets främjande behöfliga telegraf- och telefonledningar i bohuslänska skärgården.

Den allt större betydelse, det med vintern 1877—1878 å nyo "yppade ymniga sillfisket" i bohuslänska skärgården visar sig ega, icke blott emedan det allt tydligare börjat utveckla sig i en sådan riktning, som enligt föregående århundradens erfarenhet med säkerhet antyder en allt mer storartad framtid, utan äfven emedan man redan med framgång försökt införandet af förbättrade nya metoder för sillens både fångande och beredning till handelsvara, samt emedan nutiden erbjuder en mångfaldigad möjlighet af en tilltagande storartad afsättning, till följd af den oafbrutet sig ökande samfärdseln, manar till vidtagande af sådana åtgärder, hvarigenom det möjliggöres, både att drifva sjelfva fisket i allt större omfattning och att allt bättre tillgodogöra sig fångsten, så att nu innevarande fiskeperiod må om möjligt kunna i ekonomisk betydenhet till och med öfverträffa de föregående perioderna. Erfarenheten så väl från näst föregående bohuslänska sillfiskeperiod som från Skotland, hvars fiske under innevarande århundrade utvecklats till en den mest storartade betydenhet, bär nemligen tillräckligt vitne om i hvilken hög grad sillfiskenäringen kan främjas genom och för sin förkofran är i behof af en kraftigt ingripande offentlig verksamhet samt frikostigt understöd, åtminstone intill dess densamma nått den höga utveckling, att den förmår hjelpa sig sjelf*). Det är vidare klart, att detta behof af statens mäktigt verkande omvårdnad i synnerhet måste framträda i fråga om ett periodiskt

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 34—35. (*Utg. anm.*)

fiske, sådant som det bohuslänska sillfisket, vid hvilket det naturligen måste vara särskildt af vigt, att hastigt få näringen bragt upp till en sådan höjd, att man kan hoppas att i önsklig omfattning hinna, medan perioden räcker, tillvarataga all den rikedom, som hafssillens kustbesök innebära.

Ett hufvudvilkor för en sådan utveckling af bohuslänska sillfisket och på samma gång främsta föremålet för statens verksamhet och uppoffringar med hänsyn till detta fiske är nu tydligen, att staten drager försorg om att bohuslänska skärgården kommer i besittning af de för just nämnda utveckling oumbärliga *samfärdsmedlen.* Från Bohus län sjelft kan nemligen icke väntas någon nämnvärd verksamhet med hänsyn till afhjelpandet af detta sillfiskebedriftens hufvudbehof, ty dess befolkning egnar sig till största delen åt landtbruket, och den i jemförelse med jordbrukarne både fåtaliga och mindre förmögna fiskarebefolkningen saknar medel dertill. Sillfiskebedriften i Bohus län är ock en för alla öppen näring, som af ingen der utöfvas under sådana förhållanden, som karakterisera de på full enskild eganderätt till bedriftens föremål grundade näringarne, hvadan man ej heller från denna bedrifts utöfvare kan vänta sig någon större uppoffrande verksamhet till fiskets fromma. Så väl under näst föregående perioden i Bohus län som i broderlandet Norge har det derför varit staten, som måst träda emellan, för att det till näringens förkofran nödvändigaste icke skulle saknas, och så måste ske äfven framdeles, om något af nämnvärd betydenhet skall kunna åstadkommas.

Bland de för sillfiskebedriftens främjande oumbärliga samfärdsmedlen intager såsom bekant *telegrafen* ett mycket framstående rum. För bohuslänska sillfiskebedriftens utveckling är det nemligen nödvändigt, att anläggningar för sillens beredning till lämpliga handelsvaror komma till stånd i nödig omfattning, ty det är klart, att endast en mindre del af fångsten kan vinna afsättning till omedelbar förbruk-

ning såsom färsk fisk. Ej ens i det folkrika Storbritannien med dess täta jernvägsnät är en öfvervägande sådan afsättning möjlig, utan måste största delen af äfven dess sill genom saltning eller rökning beredas till hållbara handelsvaror. För åstadkommandet åter af dylika anläggningar eller s. k. "verk" i bohuslänska skärgården för sillens beredning till handelsvara är emellertid oumbärligt, att ett nödigt antal välbelägna platser finnas derstädes, hvilka äro i besittning af telegrafförbindelser; ty ingen nedlägger gerna stora kostnader för byggandet af dylika verk, med mindre han har tillgång till sådan plats för dem, å hvilken han, direkt eller medelst telefonledning, kan för affärens vederbörliga skötande stå i telegrafisk förbindelse både med hufvudorterna inom skärgården för sillfiskebedriften och med den öfriga affärsverlden. Vidare behöfves ett tillräckligt antal telegraf- eller telefonstationer inom skärgården för afsändandet af dels för ordningens upprätthållande möjligen oumbärliga underrättelser, dels för både fisket och afsättningen af den fångade sillen mycket gagnande offentliga väderleks-, fiske- och färsksillhandelstelegram. Den erfarenhet, man redan haft af de, till följd af de allt för begränsade tillgångarne och det otillräckliga antalet stationer, visserligen ännu långt ifrån tillfyllesgörande s. k. "sill-telegram", som bragts till stånd genom "Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande", har ock redan lemnat talande bevis på hur ofantligt stort det gagn kan varda, som genom ett fullständigare dylikt offentligt tillkännagifvande så väl af fiskets utfall i skärgården som af silltillförseln och sillprisen å de främsta afsättningsplatserna m. m. kan beredas näringen.

Inom Bohus län har emellertid norra skärgården med dess få fiskelägen redan blifvit tillgodosedd genom dels de äldre sedan många år tillbaka befintliga stationerna och dels den under ännu innevarande vinter nyupprättade stationen å Grebbestad, så att man der ej gerna kan med

hänsyn till sillfisket hafva behof af mer än blott en telefonstation (med ledning från Grebbestad) vid *Hafstenssund*, hvilket måste passeras af de norr ifrån kommande och inomskärsleden söder ut gående sillbåtarne. Mellersta och södra skärgårdarne åter med deras mycket vidsträcktare och mera splittrade område, mångfaldigt talrikare fiskelägen och fiskarebefolkning samt långt större betydelse för fiskerinäringen behöfva deremot flera nya stationer, innan de kunna anses hafva erhållit det för sillfiskebedriftens utveckling nödvändigaste. Så tarfvas t. ex. innom Sunnervikens fögderi en telegrafstation å *Kungshamn*, hvarifrån en telefonledning torde böra dragas till *Bovallstrand*, under det att inom Orosts och Tjörns fögderi behöfvas en station för nordvestra Orost å *Ellös* och en för Tjörn å *Stockevik* (billigast torde dessa väl kunna åstadkommas sålunda att stationen å Mollösund ändrades till telefonstation och telegrafstationen såsom sammanbindningsstation förlades till Varekil, samt telefonledningar derifrån drogos till Ellös och Stockevik) och inom Inlands fögderi behöfvas stationer å *Stenungssund* och *Tjufkil* samt inom Göteborgs fögderi en station vid *Hisingens sydvestra hörn*, således inalles åtta nya stationer, af hvilka dock åtminstone fyra eller fem kunna förses med endast en telefonapparat och sålunda kräfva en blott helt föga kostsam skötsel under den tid, de för fiskebedriften begagnas.

Enligt inhemtade tillförlitliga upplysningar skulle utförandet af de ofvannämnda telegraf- eller telefonledningarne med tillhörande stationer kräfva en anläggningskostnad af närmare 30,000 kronor.

På grund af det anförda få vi alltså hemställa,

> det Riksdagen måtte ställa ett förslagsanslag af högst 30,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande för anläggningen af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga tele-

graf- eller telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården.

Stockholm den 27 Januari 1885.

Axel Vilh. Ljungman. A. Andersson i Intagan.

J. Andersson. Knarrevik. A. P. Lind.

Gustaf Mellin.

III.

Motion i Andra Kammaren, N:o 98: Om anslag till en inomskärsfarled utmed Vestra Tjörn emellan Krosse- och Marstrandsfjordarne.

Bland näringar, som företrädesvis äro i behof af statens mellankomst för att kunna bringas upp till en högre utveckling, intaga fiskerinäringen och särskilt *de ymniga sillfiskena* ett framstående rum. Näringarnes historia lär oss sålunda, icke allenast hvilken stor ekonomisk betydelse sistnämnda fisken i verkligheten egt och ännu ega, utan äfven huru denna betydelse ofta ernåtts genom en klok och kraftigt ingripande verksamhet från statens sida. Så har t. ex. det nu så kolossala skotska ostkustsillfisket obestridligen en dugande ledning och stora uppoffringar från statens sida i hufvudsaklig mon att tacka för sin närvarande betydenhet och höga ståndpunkt. Ensamt under åren 1809—1841 uppgingo nemligen de genom den skotska fiskeristyrelsen för hafsfiskets förkofran använda statsmedlen till omkring 22 millioner kr.*) Det bohuslänska sillfisket kräfver

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 34. (*Utg. anm.*)

ock i så mycket högre grad en dylik omvårdnad från staten, som det är semisekulärt-periodiskt och sålunda efter några årtiondens förlopp upphör, hvadan det alltså är af nöden, att man redan från början af perioden så hastigt som möjligt söker bringa näringen upp till större betydenhet, på det att den i haſssillens ymniga kustbesök sig teende rika förvärfsmöjligheten måtte varda i högsta grad intensivt begagnad och det tillfälle, som erbjuder sig till en vidsträckt skärgårds icke blott höjande i betydenhet utan äfven skyddande emot de den plötsliga rika näringen åtföljande talrika olägenheterna, icke må till det allmännas skada lemnas obegagnadt.

Att åter statens verksamhet till näringslifvets höjande svårligen kan på ändamålsenligare sätt och med större resultat utöfvas, än då den framträder uti *samfärdselns utvidgande och förbättrande*, är en allmänt nog erkänd och af erfarenheten bekräftad sats, hvars sanning särskildt i fråga om de stora hafsfiskena till och med är snart sagt obestridlig. För det nu ånyo "yppade ymniga" bohuslänska sillfisket är betydelsen af en ökad samfärdsel så mycket mer i ögonen fallande som afsättningen af fångsten för detsamma hittills utgjort största svårigheten att öfvervinna. De nya samfärdselsförmoner, som behöfvas för det nämnda sillfiskets uppbringande till önsklig höjdpunkt, äro dels ökade telegraf- eller telefonförbindelser, dels förbättringar uti inomskärsfarlederna och dels sammanbindandet af åtminstone ett par centralt inom hvar sin hufvuddel af skärgården belägna lämpliga uthamnar med landets inre jernvägsnät medels derför nödiga uthamnsjernbanor. Af dessa samfärdselsförbättringar åter äro, till följd af fiskets utöfvande hufvudsakligen inuti skärgården, de nämnda *farledsförbättringarne* å ena sidan af synnerligt betydande vigt och å andra sidan i förhållande dertill jemförelsevis helt måttligt kostsamma.

För åstadkommandet af en oafbruten inomskärsfarled

hela Bohus läns hafskust utefter hafva fullständiga undersökningar verkstälts på föranstaltande och bekostnad af Göteborgs och Bohus läns landsting; men samtliga de för denna farleds åvägabringande nödiga arbetenas utförande skulle kräfva en i förhållande till betydelsen kanske väl stor kostnad, hvartill kommer, att flera af dessa arbeten äro af jemförelsevis blott mindre vigt för sillfiskbedriften. De för denna sistnämnda mest behöfliga upprensningsarbetena eller det erforderliga fördjupandet af inomskärsfarleden utmed Tjörns vestkust samt mellan fiskelägena Fjellbacka och Bovallstrand äro nemligen derjemte äfven de minst kostsamma bland dem. Af dessa sistnämnda arbeten åter äro, till följd af dels trafikens starkt tilltagande ökning ju mer man närmar sig densammas hufvudpunkt, det är Göteborg med dess talrika afsättningsmöjligheter, och dels den mellersta delens af bohuslänska skärgården öfvervägande betydelse för både hafsfisket i allmänhet och det ymniga sillfisket, de som behöfvas för fullbordandet af *inomskärsfarleden utmed vestra Tjörn* de vigtigaste, hvilket äfven af ofvannämnda landsting erkänts genom hemställanden till Kongl. Maj:t under åren 1867 och 1882 om denna farleds åvägabringande på bekostnad af allmänna medel, af hvilka hemställanden det första också ledde till utförandet af en del af de nödiga arbetena*). Denna farleds allmänna betydelse för samfärdseln i bohuslänska skärgården var sålunda insedd och erkänd redan före och oberoende af den med vintren 1877—1878 begynta nya sillfiskeperioden. Någon större lokal betydelse särskildt för den trakt, utmed hvilken den ligger, eger den deremot på intet vis, hvadan den heller icke någonsin torde komma till stånd, med mindre än att den bekostas af staten.

Erfarenheten från samtliga de föregående bohuslänska sillfiskeperioderna vitnar på det otvetydigaste derom, huru det ymniga sillfisket, som vid periodens början kunnat idkas

*) Jfr. Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 334. (*Utg. anm.*)

hufvudsakligen blott uti Bohus läns norra skärgård, efter några års förlopp begynt gå rikligast till allt längre söder ut vid samma läns mellersta och södra skärgård, och huru den mellersta bohuslänska skärgården eller skärgården från och med Marstrandsöarna och intill Sotehufvud städse haft det rikaste fisket under den mest betydande delen af perioden, så att bohuslänska sillfisket till och med i äldre tider efter den dåvarande hufvudorten i södra delen af mellersta skärgården ofta, på grund af denna sistnämndas öfvervägande betydenhet för bedriften, benämndes "Marstrandsfisket". Äfven nu innevarande period har, ehuru densamma, såsom väl äfven om än i olika grad med de föregående varit händelsen, tett sig i förstone rätt oregelbunden, dock redan visat en tydlig tendens till en utveckling i samma riktning som de föregående, så att fisket, som de första åren egde rum hufvudsakligen i norra skärgården, under innevarande vinter varit synnerligt rikligt i skärgården närmast norr om Marstrand, oaktadt befolkningen der ännu är jemförelsevis oöfvad uti näringsutöfningen. Denna omständighet är med hänsyn till åtgärderna för sillfiskebedriftens främjande noga att beakta, ty det är tydligt, att dessa åtgärder böra i främsta rummet afse fisket i den del af skärgården, uti hvilken man, på grund af föregående århundradens erfarenhet, har skäl att antaga, det fisket under den kommande delen af perioden skall varda betydligast, samt underlättandet af den färska sillens forsling så väl till de för sillsalteriers och andra s. k. "verks" anläggning lämpligaste orterna som till Göteborg, hvilket ju tydligen under nu innevarande period måste komma att utgöra den förmedlande hufvudorten för sillens afsättning såsom färsk fisk.

Såsom ofvan nämnts, har, på grund af hemställan år 1867 från Göteborgs och Bohus läns landsting, redan en del af de för ifrågavarande farleds åstadkommande nödiga arbetena utförts med anslag af de medel, som Riksdagen för år 1871 stält till Kongl. Maj:ts förfogande för under-

stödjande af liknande arbeten, och den 10 December 1872 efter afsyning godkänts; men då den farled, man sålunda erhållit, hvarken utgör ett fullständigt helt eller blifvit med hänsyn till varaktigheten utförd i tillräcklig omfattning, och då densamma nu, sedan sillfisket tillkommit, än mindre motsvarar sin bestämmelse, torde det ock böra anses vara med god hushållning öfverensstämmande, att genom utförandet af ytterligare nödiga arbeten åstadkomma ett verkliga behofvet tillfredsställande helt af det redan på allmän bekostnad verkställda, hvarigenom man skulle, såsom det heter i nämnda landstings hemställan till Kongl. Maj:t år 1882, "erhålla en sammanhängande och trygg inomskärsfarled från Soten till Göteborg." Härför åter är nödigt att, enligt af vederbörande distriktschef vid Kongl. Väg- och vattenbyggnadscorpsen uppgjordt förslag, dels uppmuddra sundet mellan Tjörns-hufvud och Tjörns-kalf till 12 fots djup under medelvattenhöjd, hvilket skulle medföra en kostnad af 14,900 kronor, och dels förbättra den 1872 åvägabragta farleden genom Hjerterösund och Toftösund, hvilket åter skulle kräfva en kostnad för det förra sundet af 52,550 kronor och för det senare af 2,700 kronor, hvadan alltså hela den ifrågavarande farledens åstadkommande skulle förorsaka statsverket en utgift af 70,150 kronor.

På grund af det anförda får jag alltså hemställa,

> det Riksdagen måtte ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 70,000 kronor för åstadkommandet af en fullständig inomskärsfarled utmed vestra Tjörn emellan Krosse- och Marstrandsfjordarne.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

IV.

Till

Riksdagens Stats-Utskott.

Med anledning af den förestående behandlingen inom Stats-Utskottet af de med hänsyn till det ymniga bohuslänska sillfiskets främjande i Andra Kammaren väckta motionerna N:o 97 och 98, får jag härmedels vördsammast aflemna följande upplysningar, rörande de i dessa motioner föreslagna åtgärderne.

I.

Hemställan om utförandet af de uti motionen N:o 97 föreslagna nya telegraf- och telefonstationerne uti bohuslänska skärgården har förut egt rum, enligt hvad Bil. A., sid. 14—16, och Bil. B., sid. 49—53, utvisa. Den obetydliga afvikelse från det ursprungliga förslaget, som motionen företer med hänsyn till ett par af de för behöfliga ansedda stationerne, har sin grund uti dels inhemtade noggrannare upplysningar i ena som andra hänseendet, dels den förändring uti den första planen, som egde rum vid utförandet af telegrafledningen från Uddevalla till Mollösund.

Telegrafiska meddelanden om fiskets utfall, sillprisen m. m. å ett tillräckligt antal platser inom skärgården äro oumbärliga särskildt för att lemna upplysning om, hvarthän den fångade sillen skall föras, för att för tillfället vinna afsättning, och till hvilket pris detta kan ega rum. I Norge hafva fördenskull ock omfattande telegrafledningar utförts på statens bekostnad, och är af förra årets Storthing beviljadt för budgetterminen 1884—85 ensamt till arvoden åt de under fisketiden tjenstgörande telegrafisterne ett belopp af 18,000 kronor (Bil. C, sid. 381), ett förhållande som tillräckligt utvisar hvilken vigt man der fäster vid snabba un-

derrättelser under fisket. Bristen på sådana medföra nemligen ofta stora förluster och den hämmar derigenom bedriftens utveckling. I Norge beviljade Storthinget derför ock, då bohuslänska sillen begynte gå till äfven vid Hvalöarne strax norr om Bohus län, genast ett anslag af 24,000 kronor för anläggning af en telegrafledning dit.

För det för sillfiskebedriftens utveckling så ytterst nödiga åstadkommandet af s. k. "verk" för sillens beredning till handelsvaror äro de ifrågasatta stationerne väl behöflige, och finnes ej någon utsigt att de, inom den närmare framtiden åtminstone, skola komma till stånd statens hjelp förutan. Bohus läns jordbrukande befolkning har ej behof af dessa stationer, och fiskarena liksom de, som möjligen kunna förmås att egna sig åt sillens beredning till handelsvaror, äro nu under den nya näringens första början af lätt begripliga skäl icke vare sig sinnade eller nog förmögne, att sjelfve bekosta anskaffandet af allt hvad som uti ifrågavarande hänseende är af nöden. Staten måste sålunda träda emellan och nu underlätta näringsutvecklingen genom anläggande af sådana telegraf- och telefonstationer, som äro oumbärliga för åstadkommandet af de under fisket nödiga silltelegrammen m. m. eller som kunna tjena såsom centralstationer för de befintliga eller blifvande närbelägna verkens af dessa sjelfva bekostade telefonledningar.

Flera af de föreslagna stationerne torde i framtiden vinna en ej ringa betydelse för den nu så tryckta sjöfarten.

Kostnaden för de ifrågasatta nya ledningarnas och stationernes åstadkommande uppgår enligt inom Kongl. Telegrafstyrelsen uppgjord beräkning till 29,501 kronor 50 öre (Bil. F).

II.

Frågan om utförandet af den uti motionen N:o 98 förordade inomskärsfarleden utmed Tjörns vestkust

väcktes inom Göteborgs och Bohus läns Landsting af en framstående man i Göteborg, häradshöfding Th. Berger, och blef, såsom i motionen framhålles, en hemställan till Kongl. Maj:t år 1867 deraf följden, hvilken hemställan ledde till utförandet af åtskilliga arbeten för den norra delen af nämnda farleds åstadkommande. Frågan om densammas fullbordande väcktes deremot först 1879 af en utaf bemälda Landsting förordnad kommitté (Bil. C, sid. 317), och år 1882 inlemnandes af samma Landsting till Kongl. Maj:t en hemställan om utförandet af den södra delen af farleden eller muddringen af sundet mellan Tjörns hufvud och Tjörns kalf (Bil. C, sid. 337—338, Bil. E), hvilken hemställan dock ej kunde till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, emedan vederbörande ej drog försorg om att undersökningshandlingarne fingo medfölja (Bil. B, sid. 339—340).

Göteborgs och Bohus läns Landsting har, såsom i motionen nämnes, bekostat undersökningar för åtskilliga andra dylika arbeten inom bohuslänska skärgården, hvilka arbetens utförande skulle kräfva en kostnad af 876,300 kronor (Bil. C, sid. 341, Bil. D, sid. 4—13), hvartill kommer att denna beräkning är tilltagen efter dimensioner å de ifrågasatta arbetena, som sannolikt äro allt för små för den trafik, som eger rum utmed Bohus läns norra skärgård och som med hänsyn till farten på Christiania kräfver större och mer djupgående fartyg, än nämnda dimensioner medgifva *). För den mellersta bohuslänska skärgården äro de uti bilagda kostnadsförslag (Bil. D.) upptagna *största* dimensionerne med 12 fots djup vid medelvattenhöjd fullt tillräckliga, och detta t. o. m. för den der inomskärs behöfliga ångbåtstrafiken,

*) Större bredd och djup än de föreslagna torde möjligen äfven kräfvas från försvarsväsendets synpunkt, hvartill kommer att norra bohuslänska skärgårdens samfärdselsbehof säkerligen bäst tillgodoses medels jernväg, för hvars åstadkommande kostnaderna i förhållande till det större gagnet och den afkastning, jernvägen medför, icke nog öfverstiga dem för farledens utförande, för att denna senare skulle föredragas (Bil. A., sid. 6—8).
(*Utg. anm.*)

enligt hvad erfarenheten från den längesedan på statens bekostnad der utförda farleden genom Albrektssund ådagalagt.

Den i motionen förordade farledens underhåll torde, om arbetena för densammas åstadkommande utföras med nödig omsorg och i nödig omfattning, enligt erfarenheten från den nämnda farleden genom Albrektssund, icke kräfva någon kostnad under de första årtiondena, enär en möjlig uppgrundning, som något litet skulle minska djupet, icke omöjliggör farledens begagnande under stormigt väder, då vattenståndet för öfrigt gemenligen är högt. Längre fram i fiskeperioden, då fiskebedriften nått stor betydenhet, skola nog ej utvägar saknas för då möjligen behöfliga underhållskostnaders täckande; men skulle fråga om underhållets bekostande af orten nu göras till vilkor för statsanslags beviljande, då skulle säkerligen inga af de ifrågasatta farledsarbetena komma till utförande (Bil. C, sid. 336).

Farleden i fråga eger endast ringa betydelse för sjelfva Tjörn, hvars hufvudsakligen landtbruksidkande befolkning har goda kommunikationer med sina afsättningsorter densamma förutan, men den eger så mycket större betydelse med hänsyn till den *förbi* vestra Tjörn gående kusttrafiken. Detta är också af Göteborgs och Bohus läns Landsting på det tydligaste erkändt (Bil. C, sid. 336, Bil. E) samt af mig uti en vördsam pro-memoria till civilministern år 1881 ytterligare framhållet (Bil. A, sid. 6— 8).

Äfven i Norge har man genom liknande arbetens utförande i hög grad gagnat sillfiskebedriften, så att föredöme ej saknas.

Stockholm den 6 Februari 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

Såsom bilagor till ofvanstående skrifvelse voro fogade:

A) Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket. Af Axel Vilhelm Ljungman. Göteborg 1882.

B) Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Af Axel Vilhelm Ljungman. Göteborg 1882.

C) Bohuslänsk Fiskeritidskrift. I. 1884, N:o 1—8. Göteborg 1884.

D) Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar. 1884, N:o 22.

E) Skrifvelse till Kgl. Maj:t från Göteborgs och Bohus läns Landsting, 1882 (Ur samma Landstings handlingar, 1882, N:o 22, Bil. C, sid. 29—30),

F) Kostnadsberäkning, uppgjord inom Kgl. Telegrafstyrelsen.

Bilaga Litt. F.

Kostnadsberäkning för inrättande af nedanstående telegraf- och telefonstationer i Bohus läns skärgård.

1:o)	Hafstenssund, telefonstation, med linie från Grebbestad, 11 kilometer à 125 kronor		1,375: —
2:o)	Bovallstrand, telefonstation, med ledning å blifvande telegraflinien till Kungshamn ifrån Tossene, 13 km. à 50 kr. . .	650: —	
	Ny linie från Tossene till Bovallstrand, 5,5 km. à 125 kr.	687: 50.	1,337: 50.
3:o)	Kungshamn, telegrafstation: linie med impregnerade stolpar från Bro å Lysekilslinien öfver Tossene, 20,5 km.:		
	365 impregnerade stolpar à 3,50 kr.	1,277: 50.	
	Fraktkostnad för stolparne à 1,50 kr.	547: 50.	
	Transport	1,825: —	2,712: 50.

	Transport	1,825: —	2,712: 50.
	Landsvägs-transporten och uppsättning af stolparne à 3 kr.	1,095: —	
	40,5 km. trådledning från Lysekil öfver Bro och Tossene till Kungshamn à 70 kr.	2,835: —	
	890 meter kabel med utläggning à 1,50 kr. . . .	1,335: —	
	En telegrafapparat i Lysekil	700: —	
	Stationsinredning i Kungshamn	1,900: —	9,690: —
4:o)	Ellös, telefonstation, med ny linie från Tegneby till Ellös, 8,5 km. à 125 kr.	1,062: 50.	
	Trådledning från Tegneby till Verekil, 8 km. à 50 kr. . .	400: —	1,462: 50.
5:o)	Stockevik, telefonstation, med linie från Varekil, 23 km. à 125 kr.	2,875: —	
	500 meter kabel vid Mjörn à 1,50 kr.	750: —	3,625: —
6:o)	Stenungssund, telegrafstation: linie med impregnerade stolpar, 8,5 km. från Videsgärde:		
	153 stolpar à 3,50 kr. . .	535: 50.	
	Fraktkostnad för stolparne à 1,50 kr.	229: 50.	
	Landsvägstransporten och uppsättning af stolparne à 3 kr.	459: —	
	Transport	1,224: —	17,490: —

	Transport	1,224: —	17,490: —
	Dubbel trådledning, 8,5 km. = 17 km. à 70 kr. . . .	1,190: —	
	Stationsinredning å Stenungssund	2,200: —	4,614: —
7:o)	Tjufkil, telegrafstation, med 1,5 km. stolplinie	200: —	
	Dubbeltråd 3 km. à 70 kr . .	210: —	
	Stationsinredning	2,200: —	2,610: —
8:o)	Hisingen (Lilla Varholmen), telefonstation: ny linie 20,3 km. à 125 kr.	2,537: 50.	
	300 meter kabel à 1,50 kr. .	450: —	2,987: 50.
9:o)	Varekil, telegrafstation, flyttad från Mollösund		300: —
10:o)	10 Telefonapparater à 150 kr.		1,500: —
	Summa kronor		29,501: 50.

V.

Utdrag ur Stats-Utskottets utlåtande N:o 5 vid 1885 års riksdag.

— — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — —

I en inom Andra Kammaren väckt, till Stats-Utskottet remitterad motion (N:o 98) har Herr A. V. Ljungman hemstält, att Riksdagen måtte ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af 70,000 kronor för åstadkommande af en fullständig *inomskärsfarled utmed vestra Tjörn emellan Krosse- och Marstrandsfjordarne.*

Till stöd för detta förslag har motionären åberopat betydelsen för det nu ånyo yppade, ymniga bohuslänska sillfisket af en ökad samfärdsel, hvilken vore så mycket mer i ögonen fallande, som afsättningen af fångsten för detsamma hittills

utgjort största svårigheten att öfvervinna. Af de samfärdselsförbättringar, som behöfdes för sillfiskets uppbringande till önsklig höjdpunkt, vore, till följd af fiskets utöfvande hufvudsakligen inuti skärgården, förbättringar uti inomskärsfarlederna å ena sidan af synnerligt betydande vigt och å andra sidan i förhållande dertill jemförelsevis helt måttligt kostsamma.

För åstadkommandet af en oafbruten inomskärsfarled hela Bohus läns hafskust utefter hade fullständiga undersökningar verkstälts på föranstaltande och bekostande af Göteborgs och Bohus läns landsting.

Af de arbeten, som dervid ifrågasatts, vore, till följd af dels trafikens starkt tilltagande ökning ju mer man närmade sig densammas hufvudpunkt, Göteborg med dess talrika afsättningsmöjligheter, och dels den mellersta delens af bohuslänska skärgården öfvervägande betydelse för både hafsfisket i allmänhet och det ymniga sillfisket, de som behöfdes för fullbordandet af inomskärsfarleden utmed vestra Tjörn de vigtigaste, hvilket äfven af ofvannämnda landsting erkänts genom hemställanden till Kongl. Maj:t under åren 1867 och 1882 om denna farleds åvägabringande på bekostnad af allmänna medel, af hvilka hemställanden det första också ledde till utförandet af en del af de nödiga arbetena. Denna farleds allmänna betydelse för samfärdseln i bohuslänska skärgården vore sålunda insedd och erkänd redan före och oberoende af den med vintern 1877—1878 begynta nya sillfiskeperioden. Någon större lokal betydelse särskildt för den trakt, utmed hvilken den låge, egde den deremot på intet vis, hvadan den heller icke någonsin torde komma till stånd, med mindre än att den bekostades af staten.

Den, på sätt nyss antydts, redan utförda delen af den erforderliga farleden hade åvägabragts med anslag af de medel, som Riksdagen för år 1871 stält till Kongl. Maj:ts förfogande för understödjande af liknande arbeten, och den

10 December 1872 efter afsyning godkänts; men då den farled, man sålunda erhållit, hvarken utgjorde ett fullständigt helt eller blifvit med hänsyn till varaktigheten utförd i tillräcklig omfattning, och då densamma nu, sedan sillfisket tillkommit, än mindre motsvarade sin bestämmelse, torde det ock böra anses vara med god hushållning öfverensstämmande, att genom utförandet af ytterligare nödiga arbeten åstadkomma ett verkliga behofvet tillfredsställande helt af det redan på allmän bekostnad verkställda, hvarigenom man skulle, såsom det hette i nämnda landstings hemställan till Kongl. Maj:t år 1882, "erhålla en sammanhängande och trygg inomskärsfarled från Soten till Göteborg". Härför åter vore nödigt att, enligt af vederbörande distriktschef vid Kongl. Väg- och vattenbyggnadscorpsen uppgjordt förslag, dels uppmuddra sundet mellan Tjörnshufvud och Tjörns-kalf till 12 fots djup under medelvattenhöjd, hvilket skulle medföra en kostnad af 14,900 kronor, och dels förbättra den 1872 åvägabragta farleden genom Hjerterösund och Toftösund, hvilket åter skulle kräfva en kostnad för det förra sundet af 52,550 kronor och för det senare af 2,700 kronor, hvadan alltså hela den ifrågavarande farledens åstadkommande skulle förorsaka statsverket en utgift af 70,150 kronor.

Herr Ljungman har till Utskottet öfverlemnat kostnadsförslag jemte öfriga, detta ärende rörande handlingar, af hvilka Utskottet tagit del.

Ehuru Utskottet ej vill förneka, att den i berörda motion föreslagna inomskärsfarledens åstadkommande kan medföra afsevärdt gagn, har Utskottet ej ansett sig kunna föreslå bifall till förslaget. Det må vara sant att, såsom motionären antydt, den trakt, utmed hvilken farleden ligger, ej skulle af densamma hemta den största fördelen, men tydligt är i allt fall, att med arbetet afses främjande af vinstgifvande företag, af intressen, hvilkas betydenhet motionären sjelf vitsordat.

Af de handlingar, motionären stält till Utskottets förfogande, inhemtas ock, att i följd af bristande deltagande från inressenters sida, föreslagna åtgärder i samma syfte som det till grund för motionen liggande redan tillförene funnits ej kunna från statens sida vidtagas. Sålunda förekommer i fråga om den af motionären omförmälda, den 10 December 1872 afsynade, med statsbidrag öppnade farleden innanför Hjerterön och Toftön i Bohus läns skärgård, att, sedan Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmält, att densamma ej hölle erforderligt djup, Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 19 December 1879, enär hvarken enskilde personer i orten eller vederbörande kommuner funnits villige, att verkställa de erforderliga muddringsarbetena, äfven om anslag af allmänna medel dertill beviljades, samt Göteborgs och Bohus läns landsting jemväl ansett sig icke böra åtaga sig verkställandet af nämnda arbeten eller ikläda sig ansvar för framgent underhållande af visst segeldjup uti farleden, funnit den gjorda anmälan icke för det dåvarande till vidare åtgärd föranleda.

Likaså, och sedan Göteborgs och Bohus läns landsting år 1882 anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder för upprensning till erforderligt djup af sundet mellan Tjörns hufvud och Tjörns kalf i närheten af Marstrand, samt Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånigt utlåtande deröfver anfört, bland annat, att angeläget vore att på förhand utreddes, hvilken eller hvilke de vore, som ville åtaga sig att utföra och ansvara för underhållet af arbetet, i fall detsamma komme att med bidrag af statsmedel verkställas, äfvensom att tillskjuta den andel af kostnadssumman, som komme att ifrågasättas, har Kongl. Maj:t den 2 Mars 1883 förklarat Landstingets framställning icke i ärendets dåvarande skick föranleda någon vidare åtgärd *).

*) Helt annorlunda hade dock utgången sannolikt blifvit, om undersökningshandlingarne i vederbörlig ordning fått medfölja framställningen. Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 339—340. (*Utg. anm.*)

I öfverensstämmelse med de åsigter, som sålunda i liknande fall gjort sig gällande, samt på grund af hvad Utskottet här ofvan anfört och då Kongl. Maj:t, om Han dertill finner skäl, kan af anslaget till, bland annat, upprensning af åar och farleder bevilja statsbidrag på vanliga vilkor till ifrågavarande arbetes utförande, hemställer Utskottet,

att Herr Ljungman's ifrågavarande motion ej må vinna Riksdagens bifall.

— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —

Vid motionens föredragning i Andra Kammaren, Onsdagen den 18 Februari 1885, anförde motionären*):

"Ehuru jag har allt skäl att vara tillfredsställd med det vänliga sätt, hvarpå Stats-Utskottet behandlat min motion, och ehuru jag har fullt klart för mig, att det icke lönar mödan, att nu yrka bifall till densamma, anser jag mig dock böra yttra några ord med hänsyn till de förhållanden, som jag med motionen sökt befrämja. Jag har nemligen funnit, att det råder rätt mycken missuppfattning om bohuslänska sillfisket och behofvet af att åstadkomma tillräckligt omfattande åtgärder till detsammas förkofran. Utskottet framhåller i sitt betänkande, att man borde kunna vänta bekostandet af hvad som i detta hänseende vore nödigt från landstinget, kommuner och enskilde. Jag skall med anledning deraf efterse, huruvida och i hvilken omfattning någon möjlighet finnes för en dylik medverkan från deras sida".

"Större delen af bohuslänska befolkningen är landtbruksidkande och landtbruket är landstingsområdets hufvudnäring. Sillfisket åter är en näring, som står alla rikets inbyggare öppen och nu bedrifves hufvudsakligen af en

*) Andra Kammarens protokoll, 1884, N:o 12, sid. 1—3.

ringa del af den befolkning, som bor spridd hela kusten utefter. Den landtbruksidkande befolkningen i Bohus län skördar af detta fiske icke mera gagn, än hvilken annan del af befolkningen i Sverige som helst. Den är visserligen i tillfälle att få köpa sillen billigare och litet färskare än andra, men har också ganska betydande olägenheter af det ymniga sillfisket. När sillen infinner sig, sjunka nemligen prisen på kött och fläsk betydligt, arbetskrafterna fördyras, och dertill kommer, att detta fiske äfven medför ganska stora sociala olägenheter, hvilket gjort, att städse många hållit före, att det vore bäst för Bohus län, om sillfisket icke funnes till. Under sådana förhållanden är det gifvet, att man icke från länets landsting kan vänta något synnerligt uppoffrande intresse för denna näringsgrens uppmuntrande. Den landtbruksidkande befolkningen skulle uppfatta hvarje större utgift i och för sillfisket såsom en *skattläggning* till förmon för en näring, af hvilken den skördar långt mera skada än gagn. Från länets hushållningssällskap kan man visserligen än någon tid bortåt hoppas, att uppoffringar skola göras för bohuslänska fiskeriernas främjande, men att detsamma icke kan åtaga sig underhållet af en farled, sådan som den ifrågavarande, är klart redan deraf, att dess hufvudsakliga inkomst kan upphöra hvilken dag som helst eller i samma stund Riksdagen beslutar, att bränvinsmedlen skola utgå och fördelas på annat sätt, än nu är fallet.“

“Hvad åter vidkommer den enskilda kommun, inom hvilkens område i fråga varande farled ligger, så är densamma allt för obetydlig och fattig för att den skulle kunna åtaga sig vare sig utförandet eller underhållet af ett så kostsamt arbete. Denna kommun har dessutom ingen särskild större fördel af denna farled, hvilken behöfs egentligen för dem, som måste passera kusten utefter *förbi* kommunen, men icke för dem, som skola dit eller derifrån.

“Hvad slutligen beträffar uppoffringar för det ifrågavarande ändamålet från enskilda personer, så är det visser-

ligen ganska vanligt, att sådana förena sig om för dem särskildt lönande företag, t. ex. om anstalter för laxfiskes förkofran och dylikt, och de göra det, emedan de kunna beräkna att vinna förmoner, svarande emot de uppoffringar, som de få vidkännas. Så t. ex. kan egarena af ett laxfiske bekosta laxtrappor, byggnader för laxodling m. m. liknande, emedan de hoppas att få igen sina penningar i en ökad afkastning af deras fiske, och egaren af en skog kan bygga dyrbara flottleder eller dylikt, emedan skogen derigenom vinner i värde o. s. v. Egde nu samma förhållande rum med skogen som i afseende på det ymniga sillfisket, att den vore en allas gemensamma egendom, skulle det säkerligen också vara omöjligt att förmå enskilde personer att göra dylika uppoffringar, då de dermed ju icke vunne någon privat fördel, motsvarande kostnaderna. Då nu det nämnda sillfisket är *statens* egendom och en mycket stor del af hela landets befolkning skördar fördel af detsamma, derigenom att den för billigt pris får en god och sund föda, synes det också vara klart, att staten bör göra uppoffringar för detsammas befrämjande, och gifvet är också, att, gör icke staten det, kommer all större verksamhet i det hänseendet att uteblifva. Jag kan i detta fall jemföra sillfisket i någon mon med sjöfarten. Om icke åtgärder voro vidtagna från det allmännas sida genom inrättande af fyrar och båkar m. m., skulle hvarken landsting, hushållningssällskap eller enskilde vidtaga dessa åtgärder i nödig omfattning, emedan man har den uppfattningen, att dessa inrättningar äro till för det allmänna och ej blott för den enskilde. Nu vill jag icke förneka, att med hänsyn till så väl sillfisket som sjöfarten man kan pålägga näringen sjelf afgifter, med hvilka kan åstadkommas mycket till densammas främjande, såsom ock har egt rum hos oss med hänsyn till sjöfarten och i Norge med hänsyn till hafsfisket; men sådant lärer dock hvad bohuslänska sillfisket vidkommer svårligen kunna ske nu i början af en fiskeperiod, då

fisket så nyligen kommit till stånd och ännu är jemförelsevis blott föga utveckladt och kraftigt, hvaremot det möjligen framdeles kan gå för sig. Jag vill derför hoppas, att när vid denna eller en kommande riksdag frågan om bohuslänska sillfiskets upphjelpande åter kommer före, Riksdagen måtte komma att taga de för samma fiske rådande egendomliga undantagsförhållandena i öfvervägande, då säkerligen ock utfallet skall blifva gynsammare än nu."

Häruti instämde Herr A. P. Lind.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

VI.

Till Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskap.

Sedan Riksdagen, enligt underdånig skrifvelse N:o 58 i 31 punkten, med anledning utaf en af oss undertecknade väckt motion, "såsom extra anslag att utgå *under år 1885* till Kongl. Maj:ts förfogande stält högst 24,000 kronor för anläggning i bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden"; få vi, på det att arbetet med nämnda ledningars utförande och stationers inrättande *ofördröjligen* måtte kunna taga sin början, hos Hushållningssällskapet anhålla om beviljandet af ett derför nödigt anslag.

De föreslagna nya stationerna äro:

1:o) för Norrvikens fögderi, hvilket förut redan eger telegrafstationer uti Strömstad, Grebbestad och Fjellbacka, en telefonstation vid *Hafstenssund;*

2:o) för Sunnervikens fögderi, hvilket redan förut besitter telegrafstationer uti Lysekil, Munkedal och Uddevalla samt telefonstation å Källviken, en telegrafstation å *Kungshamn* och en telefonstation å *Bovallstrand;*

3:o) för Orosts och Tjörns fögderi, hvilket förut eger blott en enda sådan station å Mollösund, en telefonstation vid *Ellös* och en telefonstation vid *Stockevik*, i samband hvarmed telegrafstationen å Mollösund skulle förändras till telefonstation och telegrafstationen förläggas till Varekil för att lämpligast kunna tjenstgöra såsom föreningsstation för såväl de nämnda trenne som blifvande telefonlinier inom fögderiet;

4:o) för Inlands fögderi, hvilket förut är i besittning af telegrafstationer i Ljungskile, Marstrand och Kongelf, tvänne nya stationer, den ena vid *Stenungssund* och den andra vid *Tjufkil*, samt

5:o) för Göteborgs fögderi, hvilket besitter stationer i Göteborg och Mölndal samt å Brännö och å Vinga, m. fl. ställen, en telefonstation vid *Hisingens sydvestra hörn.*

Ehuruväl afsedda egentligen för det ymniga *sillfisket* torde flera af de föreslagna nya stationerna synbarligen äfven varda af stor betydelse för utvecklingen af näringslifvet i öfrigt inom länet, enär de med de till dem hörande ledningarna obestridligen utgöra ett vigtigt steg till åstadkommandet af ett fullständigt telegraf- och telefonnät öfver hela länet, och skulle denna betydelse för särskildt den södra delen af länet mycket ökas, om telefon- i stället för telegrafledning kunde åstadkommas till de föreslagna nya stationerna å Inland.

I den förhoppning att Landstinget framdeles, på derom af oss väckt motion, äfven skall understödja telegraf- och telefonväsendets utveckling inom länet genom anslag, såväl

i form af bidrag till de nu ifrågasatta nya anläggningarnes utförande och ytterligare fullkomnande, som ock, och detta hufvudsakligast, under form af årligt understöd till betäckandet af de med stationernes upprätthållande förknippade utgifterne till Telegrafverket, få vi alltså hemställa,

det Hushållningssällskapet måtte för nya telegraf- och telefonanläggningars utförande inom bohuslänska skärgården ställa ett förslagsanslag af högst sex tusen (6,000) kronor till Förvaltningsutskottets förfogande*).

Stockholm den 20 Maj 1885.

Axel Vilh. Ljungman. A. Andersson i Intagan.

J. Andersson. A. P. Lind.

Gustaf Mellin.

VII.

Till Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län.

Sedan Riksdagen, på grund utaf genom undertecknad i förening med fyra af länets riksdagsmän i andra kammaren väckt motion, "såsom extra anslag att utgå under år 1885 till Kongl. Maj:ts förfogande stält högst 24,000 kronor för anläggning i bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner och enskilde till de

*) På förslag af sällskapets förvaltningsutskott beviljades å sällskapets årsmöte i Uddevalla den 18 Juli innevarande år, utan öfverläggning och *utan vilkor*, ett belopp af högst 4,000 kronor för ändamålet. Frågan om ledningarnas sträckning och de nya stationernes läge föredrogs deremot icke en gång, än mindre fattades derom något beslut. (*Utg. anm.*)

anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden" (Riksdagens skrifvelse N:o 58, 31 punkten), och sedan Kongl. Maj:t uti nådigt bref den 29 sistlidne Maj uppdragit åt landshöfdingeembetet i länet, att till Kongl. Maj:t inkomma med utredning om lämpligaste sträckningarna för de till nytta för sillfiskebedriften vid bohuslänska kusten ifrågasatta telegraf- och telefonledningarna; så får jag härmed vördsammast till ärendets närmare belysning framlägga en redogörelse *dels* för den uppfattning, som sökte göra sig gällande uti den nämnda motionen och som äfven vann Riksdagens bifall, *dels* för de "ledningar med tillhörande stationer", hvilka vid beräknandet af det begärda anslaget ansågos utgöra hvad som vore af behofvet mest påkalladt att erhålla med hänsyn till just sillfiskets förkofran.

Det af Riksdagen beviljade anslaget afser omedelbarligen endast och allenast sillfiskenäringens främjande, och ehuru det naturligen måste hållas för en fördel, om det som med anslaget åstadkommes äfven kan varda till gagn för andra näringar, så får dock tydligen detta anslag icke användas på sådant sätt, att det i verkligheten hufvudsakligast komme andra näringar och endast i ringare mon sillfiskebedriften till gagn. I fullaste öfverensstämmelse med syftet i Riksdagens beslut och skrifvelse kan åter sillfiskenäringen främjas, derigenom att de ifrågasatta anläggningarna utföras sålunda att de varda till fördel med hänsyn till *dels* sillfångstens utöfning, *dels* afsättningen af den färska sillen, *dels* anläggandet och skötandet af s. k. "verk" för sillens beredning till handelsvaror, *dels* affären med och spekulationen i de färdigberedda sillvarorna och *dels* upprätthållandet af god ordning i skärgården, anskaffandet af behöflig läkarehjelp, bistånd vid eldsvådor, strandningar o. s. v.

Telegraf- och telefonförbindelser erbjuda obestridligen talrika lätt insedda fördelar åt sjelfva sillfångsten samt

afsättningen af den färska sillen, enär de äro till gagn, derigenom att de 1:o) kunna bringa snabba underrättelser om *dels* den förestående väderleken samt iakttagna s. k. silltecken för bedömandet af fiskeutsigterne, *dels* platsen, hvar sillen går till, samt hennes beskaffenhet och pris å de olika fångstplatserne, *dels* tillförseln och prisen å de främsta afsättningsorterne och *dels* behofvet af färsk sill vid sillberedningsverken samt 2:o) möjliggöra *dels* det ögonblickliga tillkallandet af bogsering, dykare och annan hjelp under brydsamma förhållanden, *dels* de mest snabba tillkännagifvanden om att erhållen rikare fångst är att få köpa för sillförarne eller att sill önskas vid sillberedningsverken o. s. v. Fiskarena behöfva nemligen ledning med hänsyn till platsen, hvar sillen erhålles, och de pris, de kunna fordra för sin fångst, samt ega möjlighet att tillkalla silluppköpare i händelse af oväntad rik fångst eller bistånd i händelse af olycksfall och dylikt. Silluppköparne eller sillförarne åter behöfva underrättelser med hänsyn till platsen, der sill finnes fångad och till salu, och om tillförseln till samt priset å den färska sillen vid de främsta stora afsättningsplatserne såväl som vid sillberedningsverken, så att de kunna veta, både hvarest den sill de söka står att få köpa och hvar hon sedan förmonligast kan säljas, hvilken sistnämnda affär i flera fall bäst bör kunna uppgöras medels telegram eller telefonsamtal. Sillberedningsverken slutligen behöfva underrättelser om fiskeutsigterne, fångsterne af och prisen å sillen samt att vara i besittning af möjlighet att kunna tillkännagifva sin önskan om det tillfälliga behofvet af färsk sill åt sillförarne o. s. v.

Af särskildt stor betydelse böra de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarna blifva för de s. k. verken för sillens beredning till handelsvaror, hvilkas anläggning och tidsenliga inrättande de i hög grad underlätta, ty ingen kapitalist lär nu för tiden annat än med mycken tvekan vilja nedlägga kapital uti ett sådant verk, om han icke för

rimlig kostnad kan skaffa detsamma den nödiga telegraf- eller telefonförbindelsen med såväl de för sillfiskebedriften vigtigaste platserna inom skärgården som den öfriga affärsverlden, så vigtig för att icke säga oumbärlig är denna förbindelse för verkets vinstgifvande skötande. Denna omständighet utgjorde ock ett det allra vigtigaste hufvudskäl både för det ifrågavarande anslagets begärande hos och beviljande af Riksdagen.

Med hänsyn till det möjligast fullständiga uppnåendet af syftet med de ifrågavarande anläggningarna är tvifvelsutan nödigt, att de utföras på sådant sätt att de erbjuda största möjliga utsigter till vidare utveckling med minsta kostnad medels anslutning af bilinier samt nya stationer, och i öfverensstämmelse med denna uppfattning är ock i Riksdagens ofvan åberopade skrifvelse lagd större vigt å sjelfva ledningarne än å stationerne. För särskildt telefonväsendets utveckling i landsorten är nemligen åstadkommandet af väl utlagda stamledningar af den största betydelsen; ty kostnaden för anläggningen af nämnda oftast ganska långa stam- eller hufvudlinier är just hvad som mest afskräcker enskilde i allmänhet och egarne af sillberedningsverken hos oss i synnerhet från att skaffa sig förmonen af telefonförbindelse med de befintliga telegrafstationerne. Anläggningarne böra derföre, i korthet uttryckt, vara så utförda att de å ena sidan gagna så mycket och allmänt som möjligt och å andra sidan medgifva att detta gagn genom ytterligare utveckling kan i högsta mått ökas med billigaste omkostnader. Vidare böra ledningarna med tillhörande stationer erbjuda möjligast bästa förhållanden, i afseende på såväl anläggning och underhåll som tekniska beskaffenhet med hänsyn till begagnandet, samt såvidt möjligt äfven lemna nöjaktig behållning åt Telegrafverket och vara så klokt utlagda, att denna behållning kan ökas i mon af anläggningarnas utveckling, hvarigenom Telegrafverket

slutligen ock bör blifva i stånd att kunna nedsätta afgifterne.

Med hänsyn till särskildt stationernes läge kan anmärkas, det stationerne, der så ske kan, helst böra inrättas å platser, som ligga utmed stråkvägen för sillförarbåtarne samt å ort, der man enligt föregående århundradens erfarenhet kan med säkert hopp vänta, att sillen ymnigt skall gå till under den kommande delen af fiskeperioden, och som erbjuda stort utrymme och tillräckliga lägenheter för anläggningen af sillberedningsverk, fiskare- och arbetarebostäder m. m., utan att anbringandet af telefonledning från stationen till dessa verk behöfver ske medels anlitande af dyr och för afslitning utsatt kabel. (Jfr Bil.: Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 19—20, samt Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 7, 9, 10—12, 15—16, 19—20). Då det vidare äfven för sillfiskebedriften är af vigt, att telegraf- eller telefonförbindelsen är oafbruten hela året om, så är det tydligen förmonligt, om telegrafstation eger ett sådant läge, att tillströmningen af telegram varder så stor, att stationen kan hållas öppen för telegrafering under hela året, och af vigt att telegrafstation, som skall utgöra föreningsstation för ett antal telefonledningar, erhåller en med afseende äfven härpå förmonlig belägenhet*).

Ledningarne åter böra, der sådant ske kan, framdragas så att de medgifva det framtida anbringandet af särskilda trådar till de äfven för fiskerinäringen vigtige tjenstemännen i skärgården med bestämda bostäder, nemligen länsmän, apotekare och läkare, ty god ordning och snabb sjukvård äro äfven för sillfiskebedriftens utöfvare af värde.

---

*) Äfvenledes är af vigt, att enskilda lokalintressen icke böra gifvas någon det minsta berättigad anledning att med utsigt om framgång kunna lägga sig emot sådan telegrafstations förflyttning till lämpligare plats; ty förhållandena äro ännu för outvecklade inom bohuslänska skärgården för att det skulle vara möjligt, att redan från förstone träffa de allra bästa anordningarna. (*Utg. anm.*)

Vid bestämmandet af de ifrågasatta ledningarnes och stationernes fördelning på de skilda trakterne inom skärgården bör ej förbises, att fiskarena ofta flytta med sillen, följande hennes dref skärgården utefter, och icke fiska allenast inom sin egen hemorts skärgård och att fiskhandeln och särskildt sillforslingen är en gemensam näring hela skärgården igenom, hvadan stationerne ega en allmän och icke blott en lokal betydelse för hvar sin trakts fiskeriidkande och hvadan det ej är likgiltigt för den ena orten hvar den andras stationer äro belägna. Vidare måste dervid tagas hänsyn till *dels* den utveckling, sillfisket enligt föregående århundradens upprepade erfarenhet kan väntas komma att taga, *dels* den såsom en följd af den ekonomiska utvecklingen inom länet i afseende särskildt på samfärdselsförhållandena härrörande dragningen till Göteborg af den största delen af sillaffären, och detta i synnerhet i fråga om handeln med färsk sill, och *dels* det allmänna samt äfven efter sillfiskeperiodens slut bestående gagnet i förening med syftet att söka åstadkomma sådana förhållanden, som lemna skärgården mer oberörd och oskadad af sillfiskeperiodens en gång förestående upphörande, än under den förflutna tiden varit fallet. Den innevarande liksom de föregående sillfiskeperioderne hafva börjat med fiske i norra skärgården, men senare i perioderne har fisket alltid dragit sig mer söder ut samt på det hela taget varit mest betydande i Bohus läns mellersta skärgård, och antyder fiskets förlopp äfven under nu innevarande period en liknande utvecklingsgång. Norra skärgårdens fiskares större öfning uti sillfiske med både garn och vadar samt det af väderlek och hafsströmmar, synes det, väsentligen beroende olika fiskeförloppet under de skilda årgångarne hafva emellertid under innevarande period bidragit till att nämnda utveckling ännu ej utfallit i så hög grad till mellersta skärgårdens fördel, som under näst föregående period f. ex.; men särskildt sistlidne vinters fiske antydde dock så tydligt en utveckling i

den gamla riktningen, att allt tal, om att nu innevarande period ej skulle komma att i nämnda hänseende visa en tydlig öfverensstämmelse med de föregående, synbarligen är fullt oberättigadt, om nu ock flera afvikelser både egt rum och äfven framdeles kunna väntas. Äfven nu innevarande period har för öfrigt gifvit vid handen, att fisket med undantag af de första åren blott varit verkligen rikt i den norra skärgården, då det äfven varit det i den mellersta. (Jfr vidare härom Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 7, 9, 10—12, 15—16, 19—20, samt Bil.: Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 74—80).

Norrvikens alla fiskelägen af någon nämnvärd betydenhet ega antingen såsom Grebbestad och Fjellbacka redan telegrafstation eller ock skulle de såsom Hafstenssund få nödig telefonförbindelse med telegrafstation genom den nu föreslagna ledningen från Grebbestad till sistnämnda plats *). Sannäs torde ej vara af den betydenhet att särskild ledning behöfver dragas dit, ehuru kort densamma än blefve, då afståndet från Grebbestad är så ringa. Norrvikens fögderi blifver sålunda i förhållande till sin betydenhet för fiskerinäringen efter den nu föreslagna stationens inrättande det fullständigast med slik beqvämlighet försedda fögderiet inom länet, då ju *alla* dess större fiskelägen eller för fiskhandeln vigtiga platser skulle utan undantag blifva försedda med antingen telegraf- eller telefonstation, hvilket icke enligt förslaget i motionerne till Riksdagen och länets Hushållningssällskap blifver fallet inom något af de sydligare fögderierne. Hafstenssund eger ett så utmärkt läge utmed stråkvägen för sillförarbåtarne, att det särskildt i afseende på meddelandet af vigtiga underrättelser för handeln med färsk sill icke öfverträffas af någon annan plats inom Norrvikens fögderi, som nu saknar telegraf- eller telefonstation. Ledningen till Hafstenssund från Grebbestad skulle för öfrigt

*) Fögderiet eger dessutom telegrafstation uti Strömstad. (*Utg. anm.*)

bidraga till att telegrafstationen å sistnämnda plats finge större inkomster och med mindre ansträngning för trakten kunde hållas öppen hela året om.

Inom *Sunnervikens* fögderi, som redan eger för sillfiskebedriften vigtiga telegrafstationer uti Lysekil och Uddevalla samt telefonstation å Källviken, torde hufvudsakligaste behofvet af telegraf- och telefonförbindelse uti dess skärgård varda tillgodosedt genom inrättandet af de uti merabemälda motioner föreslagna stationerne vid Kungshamn och Bovallstrand. Fiskelägen, som blifva utan sådan förmon, äro Hunnebostrand samt de i närheten af Kungshamn liggande lägena Smögen, Fisketången m. fl., hvilka sistnämnda dock framdeles böra med jemförelsevis ringa kostnad kunna om nödigt bringas i telefonförbindelse med telegrafstationen å Kungshamn *).

Orosts och *Tjörns* fögderi har alltid spelat en hufvudrol i det bohuslänska hafsfiskets historia. Det erbjöd också de vigtigaste platserna för sillens beredning till handelsvaror under såväl 1500- och 1600- som 1700-talens fiskeperioder (Jfr Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 7, 9, 15). Orosts och Tjörns fögderi företer, såsom bestående af blott öar, den längsta kuststräcka, något fögderi eger inom hela länet, samt väl ock den talrikaste fiskande befolkningen. Det besitter det jemförelsevis största antalet mer betydande fiskelägen samt idkar verkligt storsjöfiske i större omfattning, än något annat fögderi i riket; men är i afseende på telegraf- och telefonväsendets utveckling det mest vanlottade inom länet, då det eger blott *en* enda station, nemligen telegrafstationen å Mollösund, och den till på köpet så isoleradt belägen, att den blott kan medföra gagn åt en

---

*) Säkerligen kunna båda de här ifrågavarande nya stationerne tillsvidare åtminstone nöjaktigt motsvara sin bestämmelse för fiskerinäringen såsom blott telefonstationer, i hvilket fall ledningen till Kungshamn bör utgå från Lysekil och ledningen till Bovallstrand från Fjellbacka öfver Qville, Stora Vrem och Råholmen. (*Utg. anm.*)

mycket liten del af ön Orost*), till följd hvaraf den ock, då den, på tillskyndan af ett enskildt handelsintresse, hölls öppen hela året om, lemnade ett ovanligt tarfligt resultat med hänsyn till portoinkomsten. Den blef anlagd väl hufvudsakligast med hänsyn till sillforslingen utmed kusten och den eger med afseende på denna ett mycket godt läge vid allmänna stråkvägen för sillförarebåtarne. Orosts och Tjörns fögderi skulle visserligen, äfven efter de uti motionerne förordade ledningarnes och stationernes utförande, icke dess mindre varda det med hänsyn till såväl fiskerierne som andra näringar sämst lottade inom Bohus län i fråga om telegraf- och telefonförbindelser, men erhållandet af det nu ifrågasatta skulle dock föra fögderiet ett långt steg framåt utöfver den ståndpunkt, det nu i nämnda hänseende intager.

För att nu med möjligast minsta kostnad förse *hela* fögderiet med det uti ifrågavarande fall behöfligaste, har föreslagits, att förändra den såsom sådan mindre välbelägna telegrafstationen å Mollösund till telefonstation samt anlägga en ny sådan station vid Ellös för nordvestra Orost och jemväl en vid Stockevik för Tjörn, under det att den nödvändiga central- eller vexlingsstationen för telefonlinierne i förening med telegrafstationen skulle förläggas till Varekil**). Hvilken annan ort än Varekil, som valdes för sistnämnda ändamål, skulle medföra större längd å de nya

---

*) Jfr Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 52, not 1. — Utom af här anförda skäl föreslogs Mollösund till erhållande af telegrafstation också derföre att det, såsom en af länets höfding företrädesvis omhuldad plats inom fögderiet, säkerligen skulle dertill af denne hafva i främsta rummet förordats, äfven om någon annan ort af petitionärerne föreslagits. (*Utg. anm.*)

**) Det är att märka, det förhållandena inom fögderiet, med hänsyn till snart sagdt allt hvad samfärdsel heter, måste förblifva blott provisionela, intill dess bohuslänska jernvägsfrågan erhållit sin lösning. Kommer nemligen Uddevalla—Ellös-banan till stånd, måste telegrafstationen naturligen förläggas vid den yttre ändpunkten för denna jernväg, d. v. s. antingen vid Malösund eller vid Ellös. En central- eller vexlingsstation för telefonlinierne behöfves dock alltid fortfarande å Varekil. (*Utg. anm.*)

telefonlinierne med ty åtföljande större kostnad samt dessutom flera andra olägenheter af betydenhet nog. Varekil eger nemligen det mest *centrala* läget inom fögderiet och har derföre äfven varit föreslaget såsom en lämpligare plats för domsagans tingshus än Svansund samt är af Hushållningssällskapet upprepade gånger föreskrifvet såsom boningsort för den för fögderiet gemensamme veterinärläkaren. Varekil erbjuder vidare ypperlig lägenhet för de salterier, som redan finnas eller ytterligare komma att byggas vid Orosts sydöstra kuststräcka, att förse sig med telefonledning. Från Varekil böra nu jemte den äldre redan befintliga ledningen förbi Härlycke, Tegneby och Nösund till Mollösund dragas nya linier 1:o) öfver Skopesund, Sundsby, Kollekärr och länsmansbostället Hoga till Stockevik och 2:o) öfver Härlycke, provincial-läkarebostället Horleby, länsmansbostället Ileberg, Hogen, Hålta och apoteket å Kårehogen (vigtig poststation) till Ellös. Härtill torde i framtiden komma ytterligare nya linier från Varekil 1:o) till Henån och Slussen, 2:o) till Stillingsön, 3:o) till Svansund, o. s. v. Näst Varekil torde af samtliga de platser, som ligga utmed den befintliga telegraflinien öfver Svansund, Varekil, Tegneby och Nösund till Mollösund, Svansund vara den till centralstation för *hela* fögderiet förmonligaste, såsom en betydande ångbåtsstation och fögderiets tingsplats samt i besittning af postkontor m. m.*). Minst fördelaktig af alla vore åter synbarligen Mollösund, till hvilken ort icke ens några sådana vägar leda, utmed hvilka telefonledningarne kunna dragas, så att för alla ledningar dit utom den uppåt Morlanda-dalen måste användas kabel, hvilken särskildt i fråga om ledningen till Tjörn behöfde blifva af större längd samt väl ock finge ett för skador utsatt läge. Ledningen till Ellös från Mollösund blefve dessutom vida mer utsatt för saltsjöluftens

*) Svansund skulle vidare såsom telegrafstation erbjuda ögonskenliga fördelar för spanmålshandeln samt sjöfarten på Uddevalla.

(*Utg. anm.*)

och stormens skadliga inflytande, än om den ofvan förordade sträckningen från det inre af ön Orost väljes för densamma*).

Ellös eger ett i afseende på förhållande inom åtminstone nordvestra delen af Orost centralt och för framtiden lofvande läge**) med hänsyn till *dels* insegling, hamn, läge utmed inomskärsfarleden (i synnerhet om sundet utmed östra Skaftölandet mellan Oxevik och Snäckedjupet muddrades) samt plats för anläggning af en välbelägen köping eller småstad, *dels* redan i närheten befintlig större poststation och apotek, *dels* det strax invid liggande, för både sjöfarten och försvarsväsendet vigtiga Malösund med Björnsundsfjorden, såsom nordvestra mynningen till inomskärsfarleden emellan Orost och Tjörn samt fastlandet, och *dels* byteshandeln mellan fiskarebefolkningen i skärgården och landtbefolkningen å Orost, hvilken sistnämnda genom utförandet af de redan fastställda nya vägarne från Henån till Morlanda och från Tegneby till Huseby just uti ifrågavarande nejd erhåller sin främsta utfartsled och sitt naturliga ekonomiska centrum***), allt förhållanden som ej ens kunna hafva undgått uppmärksamheten och som derför äfven framkallat beviljandet af ett större anslag från Hushållningssällskapet på förslag af dess förvaltningsutskott till undersökning af en jernväg från Uddevalla till Ellös, afseende i främsta rummet fiskeriernes och särskildt sillfiskets förkofran, samt nu göra Ellös förtjent af att erhålla åtminstone en telefonstation och att sättas i telefonförbindelse med fögderiets föreslagna centralstation för dylika å Varekil (eller Svansund). Ellös erbjuder ypper-

*) För att tillräckliga portoinkomster skola inflyta vid telegrafstationen, så att densamma utan allt för känbara uppoffringar för orten må kunna hållas öppen hela året om, är dessutom tydligen oumbärligt, att densamma gifves ett möjligast centralt samt äfven de inre och östra delarne af Orost afseende läge. Ungefär samma olägenheter som Mollösund skulle Nösund erbjuda såsom centralstation. (*Utg. anm.*)

**) Jfr vidare härom: Ljungman, A. V., En kort pro-memoria öfver bohuslänska jernvägsfrågan. Uddevalla 1885, Bilaga, sid. 3—5. Bohuslänningen, 1885, N:o 77. (*Utg. anm.*)

***) Trakten eger äfven Orosts förnämsta, mycket besökta qvarnar. (*Utg. anm.*)

ligt läge för den framtida anknytningen (der eller vid Kårehogen) af nya telefonlinier från Hellevіksstrand, Gullholmen, Malösund, Henån och kanske äfven Grundsund, hvartill kommer att hela nejden eger de yppersta lägenheter för anläggning af salterier och andra s. k. verk för sillens beredning till handelsvaror.

Bland platser i närheten, som kunde anses förtjente att nu genast eller åtminstone framdeles tillgodoses med telefonförbindelse, kunna nämnas Grundsund och Gullholmen. Det förra är beläget å Skaftölandet samt ett af bohuslänska skärgårdens största fiskelägen, men ligger väl långt afskildt från den öfriga delen af fögderiet, hvarföre det kanske förmonligast kunde erhålla telefonförbindelse sålunda att den befintliga linien från Uddevalla till Källviken medels kabel öfver Oxevikshamnen fortsattes dit ut. Gullholmen åter är ett urgammalt och lifligt fiskeläge utmed stråkvägen för sillförarebåtarne och liksom Mollösund mycket välbeläget för nämnde båtars förseende med underrättelser, men saknar fullständigt plats för anläggningen af nya s. k. verk och är tydligen till följd af läget å en liten holme olämpligt såsom centralort för kringliggande verks förseende med telefonledningar, enär dessa alla skulle behöfva kablar derför.

Stockevik såsom föreslagen station för linien till Tjörn*) eger ett centralt läge i förhållande till Tjörns tre främsta fiskelägen (Skärhamn, Klädesholmen och Kalfven—Rönnäng), är ångbåts- och poststation samt erbjuder talrika lägenheter i nejden för anläggningen af s. k. verk. Linien till Stockevik kan framdeles om nödigt fortsättas till Klädesholmen eller Rönnäng samt utvidgas genom anslutning af kortare linier till båda sidor af ön. Tjörn egde under förre fiskeperioden det största antalet s. k. verk i hela

*) Jfr Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 52, not 1. — Först fullbordandet af inomskärsfarleden utmed vestra Tjörn torde afgöra de ännu sväfvande förhållandena med hänsyn till utvecklingen af Tjörns samfärdsel. (*Utg. anm.*)

skärgården, belägna hufvudsakligast i Stenkyrke socken (jfr Bil.: Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 15). För det rika fisket, ehuru ej för de blifvande verken, utmed Tjörns östra kust erbjuda de å Inland föreslagna stationerne vid Stenungssund och Tjufkilshufvud åtskillig fördel, och bör isynnerhet den sistnämnda stationen, som ligger mer i stråket för sillförarbåtarne, liksom den föreslagna stationen vid Hisingens sydvestra hörn lända färsksillhandeln i snart sagdt hela mellersta skärgården till stort gagn.

Synbarligen bereda sålunda de nu föreslagne stamlinierne för telefonförbindelser inom Orosts och Tjörns fögderi möjligheten af en betydande framtida utveckling medels väl hufvudsakligast af enskilde bekostade ledningar till platser, som lämpa sig för anläggning af s. k. verk; men en tillökning redan nu af det i de ofvan åberopade motionerne begärda genom anbringandet af en ledning ut till Grundsund vore dock, om anslagen skulle det medgifva, mycket önskvärd.

Då *Inlands* fögderi redan eger telegrafstationer uti Kongelf och Marstrand samt vid Ljungskile, så kunde svårligen med hänsyn till sillfiskebedriften andra platser väljas för nya telegraf- eller telefonstationer än Stenungssund och Tjufkilshufvud. Stenungssund eger ett godt läge vid Hakefjord, som möjliggör en ej obetydlig utveckling äfven med hänsyn till sillfiskebedriften; men då svårighet torde visa sig att der kunna hålla en telegrafstation öppen hela året om, så torde väl telefonledning till Kongelf eller, i fall telegrafstationen å Orost kommer att förläggas vid Varekil eller Svansund, till sistnämnda station vara att föredraga*). Tjufkilshufvud åter ligger i en nejd, der ovanligt mycket sill fiskats under både den innevarande och

*) Hvad ofvan yttrats i frågan om Orosts och Tjörns fögderi med hänsyn till samfärdselsförhållandenas blott provisionela beskaffenhet, intill dess bohuslänska jernvägsfrågan funnit sin lösning, gäller äfven för Inlands fögderi. (*Utg. anm.*)

de föregående perioderne. Talrika och storartade ruiner efter s. k. verk finnas på öarne i grannskapet. Farlederne mellan Marstrandsöarne och fastlandet passeras af de fleste sillförarebåtarne, hvilka undvika färden förbi Pjeskuddarne och genom Sillesund samt föredraga den skyddade leden öster om Marstrandsöarne. Platser, som möjligen skulle kunna täfla med Tjufkilshufvud såsom föreslagen station för telegraf- eller telefonledningen till denna del af skärgården äro Brunskär, Toftaudde, Stensholmen och Långö, af hvilka platser dock endast den sistnämnda nu är tillräckligt bebygd. Långö såsom station skulle dock kräfva dyrare anläggningskostnad till följd af den långa kabel, som behöfdes dit ut, hvartill kommer att Långö skulle blifva lika olämplig såsom centralstation för ledningar till kringliggande verk som ofvan uppvisats i fråga om Gullholmen. Tjufkilshufvud erbjuder emellertid framför dem alla förmonen att redan vara både ångbåts- och poststation samt kräfver såsom liggande å fasta landet minsta anläggningskostnaden för ledningen, hvartill kommer att det ligger närmare de på sill så synnerligt rika fångstplatserna vid Hättan och Elgön m. fl. ställen i södra delen af Hakefjord. Då likväl föga anledning finnes att antaga, det Tjufkilshufvud såsom telegrafstation skulle få tillräckliga inkomster för att kunna hållas öppen hela året om, så vore tvifvelsutan fördelaktigast, om i stället telefonledning ifrån någon närliggande telegrafstation å fastlandet såsom Kongelf (eller Stenungssund?) droges dit.

Såsom en framtidstanke finnes ock i den åberopade motionen till Hushållningssällskapet antydt önskvärdheten af en längre telefonlinies åstadkommande från Göteborg till både Tjufkilshufvud, Stenungssund och Videsgärde samt derifrån till Uddevalla, hvarigenom möjlighet bereddes att, om sådant ansågs önskligt, ersätta telegrafstationerne å Ljungskile, Stenungssund och Tjufkilshufvud, ja kanske äfven å Orost (?) med telefonstationer och hvarigenom hela Bohus

län söder om Gullmaren kunde vinna den stora fördelen af direkt telefonförbindelse med både Göteborg och Uddevalla. Man erhöll då för nämnda del af länet en vacker början till ett statstelefonnät, motsvarande det skånska. Detta dock knappast för närvarande utförbara förslag förutsätter emellertid ett samarbete mellan statens och de enskilda telefonbolagens anläggningar, som nu ej finnes till.

Inom *Göteborgs* fögderi, som eger de bästa telegraf- och telefonförbindelserne inom länet, behöfves dock för sillfiskebedriften en ny station i Hisings-skärgården. Bland de ifrågasatta platserna för densamma erbjuder Lilla Varholmen den fördelen att kabel ej behöfves, att plats för en liten hamnstad och för talrika s. k. verk finnes i nejden, hvilka verk utan användning af kabel böra kunna begagna sig af ledningen till stationen, samt att densamma måste passeras af alla sillförarebåtarne, ehvad de gå leden vester eller öster om Björkön. Förlades stationen åter till Kalfsund, blefve sådant tydligen obeqvämt för dem, som använde segelleden öster om Björkön. Kalfsund eger vidare intet nämnvärdt utrymme till byggnader för vare sig det ena eller andra ändamålet att bjuda på, men det är tull- och poststation. Bättre vore då kanske ur fiskerinäringens synpunkt Björkö, hvilken eger talrika lägenheter för bebyggande. Då emellertid alla tre de här nämnda platserna tvifvelsutan framdeles komma att sättas i telefonförbindelse med Göteborg och då en centralstation vid Lilla Varholmen för dessa blifvande ledningar ju ännu ej behöfver anskaffas, så torde under nu för handen varande förhållanden af de nämnda tre platserne Kalfsund nog vara att föredraga.

Telefonledningen mellan Hisings-skärgården och Göteborg förutsätter emellertid, då staten ju icke är i besittning af tetefonledningarne inom Göteborg och då det nödiga samarbetet mellan statens och de enskilda bolagens anläggningar möjligen ej kan åvägabringas, inrättandet af en särskild station vid fisktorget i Göteborg, derifrån raporter

om silltillförseln och sillprisen flere gånger om dagen kunde sändas till stationen i Hisings-skärgården, sillförarne och färsksillhandeln till största gagn. De personer, som hufvudsakligast ombesörja färsksillhandeln på det inre landet, torde ej, eller väl endast mer undantagsvis, vara abbonenter hos telefonbolagen, men skulle i alla händelser liksom sillförarne skörda mycken fördel af den nämnda telefonledningen, då ju ofta affärer medels densamma skulle kunna afslutas eller åtminstone inledas. Telefonstationen i Hisingsskärgården behöfver sålunda stå i förbindelse uti Göteborg med både telegrafstationen och en särskild telefonstation vid fisktorget, om det med densamma åsyftade målet skall kunna nås.

Då Bohus län i afseende på telegraf- och telefonväsendets utveckling står långt efter alla de öfriga landskapen söder om Dalelfven, och då det sålunda synbarligen är af vigt, att *hela* det för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget utbekommes af staten, så böra fördenskull tydligen icke blott vilkoret derför uppfyllas, derigenom att Hushållningssällskap och Landsting tillskjuta derför nödiga 8,000 kronor, utan äfven ett tillräckligt antal ledningar med tillhörande stationer framhållas till utförande, på det icke en möjligen för högt tilltagen kostnadsberäkning må vålla, att mindre kommer till stånd, än som kan med de beviljade beloppen utföras.

På grund af hvad ofvan anförts, får jag alltså vördsammast hemställa,

att, då de uti motionerne innevarande år i Riksdagens andra kammare och hos Hushållningssällskapet begärda nya telegraf- eller telefonledningarna med tillhörande stationer äro med hänsyn till både behofvet för sillfiskebedriften och den förut befintliga fördelningen af denna förmon möjligast billigt och rättvist fördelade på de

olika trakterne af bohuslänska skärgården, desamma ock måtte varda till utförande enligt ursprungliga planen i främsta rummet förordade, men att, derest de för ändamålet beviljade medlen skulle sådant medgifva, derutöfver måtte ifrågakomma dels i första hand en ledning med tillhörande telefonstation för Grundsund å Skaftölandet, dels i andra hand fortsättning af ledningen till Stockevik ut till Klädesholmen.

Tjörn den 16 Juli 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

Riksdagsman för Orosts och Tjörns häraders domsaga.

VIII.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Med anledning utaf det "extra anslag" af 24,000 kronor, "att utgå under år 1885", som sistlidne Riksdag stält till Kongl. Maj:ts förfogande "för anläggning i bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer, under vilkor att Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden", och sedan Hushållningssällskapet den 18 sistlidne Juli för ändamålet beviljat 4,000 kronor, få

undertecknade, på det att *hela* det af Riksdagen beviljade anslaget måtte varda för ändamålet användt, härmed föreslå Landstinget, att tillskjuta det felande beloppet. Någon utsigt att detta skulle varda fyldt af kommuner eller enskilde personer finnes nemligen icke, i synnerhet som egarne af salterier och andra s. k. "verk" för sillens beredning till handelsvaror få vidkännas utgifter nog för att bringa deras verk i telefonförbindelse med de nyupprättade stationerne och dessutom, till följd af de usla konjunkturerne, hittills rönt föga uppmuntran i deras näringsutöfning.

Då nu vidare för såväl sillfisket som näringslifvet i öfrigt är af vigt, dels att antalet telegrafstationer inom länet ökas och dels att dessa stationer kunna hållas öppne för begagnande hela året om, och då detta senare ofta motverkas utaf den af Kongl. Telegrafverket fordrade garantien af 1,200 kronors behållen inkomst för hvarje station, så blefve ett bidrag från Landstinget till betäckandet af denna garanti tvifvelsutan en betydande uppmuntran till telegrafväsendets väl behöfliga utveckling inom länet. Bohus län står nemligen *efter* alla landskap i riket söder om Dalelfven i fråga om antalet telegrafstationer i förhållande till areal och folkmängd.

På grund af det anförda få vi alltså hemställa,

det Landstinget måtte *dels* bevilja ett anslag af 4,000 kronor att utgå under innevarande år för anläggning i bohuslänska skärgården af sådana telegraf- eller telefonstationer, som Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, finner vara af behofvet påkallade för sillfiskebedriftens främjande, och *dels* förbinda sig, att, i händelse af behof, för hvarje telegrafstation inom landstingsområdet deltaga med hälften uti betäckandet af den brist i den af Kongl. Telegrafverket för sådan stations öppen-

hållande under hela året fordrade minimiinkomsten, som kan komma att uppstå, samt för detta ändamål ställa ett förslagsanslag af 2,000 kronor till Förvaltningsutskottets förfogande för nästkommande år.

Uddevalla den 20 Juli 1885.

Axel Vilhelm Ljungman. A. P. Lind.

Gustaf Mellin.

Ansökningar, rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket.

I.

Till Konungen.

Sedan medlet af år 1873 har, på grund af Eders Konglig Majestäts nådiga bref den 28 Mars 1873, vetenskapliga undersökningar, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust, med understöd af allmänna medel utförts, i afsigt att genom dem åstadkomma dels en för utarbetandet af en förbättrad lagstiftning för sillfiskenäringen oumbärlig vetenskaplig utredning, dels sådan ökad kännedom om sillen, sillfisket vid vestkusten och öfriga sammanhang med detta egande förhållanden, af hvilka sillfiskenäringen kunde skörda gagn. Dessa undersökningar, hvars utförande på förslag af Kgl. Vetenskapsakademien i nåder blifvit mig anförtrodt, hafva för ernåendet af det åsyftade målet måst omfatta och afse 1:o) sillens och skarpsillens hela naturalhistoria, 2:o) sillfiskets historia och statistik, 3:o) sillfiskenäringens utöfning med hänsyn till såväl sjelfva fångsten som dennas afsättning och förbrukning, 4:o) sillfiskets vård såväl för sig sjelf som med fästadt afseende på de fisken, å hvilka denna vård utöfvar inflytande, 5:o) lagstiftningen för och 6:o) administrationen af såväl sillfisket som det öfriga hafsfisket, för så vida detta står i samband med sillfisket, 7:o) sillfiskarenas vård och deras skärgårds eller hemorts förkofran samt 8:o) sillfiskenäringens nationalekonomik, allt med fästadt afseende på de kraf, undersökningarnas ändamål i hvarje särskildt fall be-

tingade. Den uppfattning, enligt hvilken dylika undersökningar kunde begränsas till att blott afse den rent naturvetenskapliga sidan af den s. k. sillfiskefrågan, är nemligen nu att hålla för en öfvervunnen ståndpunkt, hvars fortfarande qvarhållande blott skulle medföra skada. Naturvetenskapen är heller icke längre hyllad såsom den enda vetenskap, hvars resultat behöfva anlitas för att belysa den invecklade frågan om sillfiskenäringens bästa främjande medels åtgärder från det allmännas sida.

De nämnda undersökningarna hafva, trots sin stora mångsidighet och ofantliga omfattning, utförts af mig ensam med ett årligt bidrag till kostnadernas täckande af allmänna medel, som vexlat mellan 2,000 kr. såsom minimum och 3,200 kr. såsom maximum, samt med undantag för de delar af åren 1882 och 1883, jag uppehållit mig vid riksdagen, fullständigt upptagit hela min tid. Resultatet af undersökningarna har "till allmänhetens nytta" offentliggjorts uti sexton särskilda broschyrer samt ett mycket stort antal uppsatser i tidningar och tidskrifter, men ännu återstår ett rikligt material och mycken förvärfvad erfarenhet, som, efter att hafva underkastats vederbörlig bearbetning och komplettering, bör kunna, i form af monografiska uppsatser öfver särskildt de sex sistnämnda af ofvan uppräknade föremål för den vetenskapliga undersökningsverksamheten, lända både näringen och den administrativa verksamheten till densammas förkofran till obestridligt gagn.

En sådan bearbetning och komplettering af de redan utförda och i full öfverensstämmelse med Kongl. skrifvelsen den 12 Maj 1882 afslutade vetenskapliga undersökningsarbetena skulle emellertid ytterligare under minst två till tre år upptaga hela min tid och arbetsförmåga samt dessutom fordra utländska resor till Norge, Storbritannien, Holland och Norra Tyskland samt ryska Östersjöprovinserna för det jemförande studiet der af fiskerinäringen eller fiskafsättningen. Denna bearbetning af nämnda material bör

nemligen, för att kunna motsvara sin bestämmelse, lemna en fullständig redogörelse, ej blott för de egna, utan äfven, till jemförelse eller föredöme, för de utländska näringsförhållandena, samt utsträckas till att jemte sillfisket afse äfven det öfriga mer betydande hafsfisket. Den resa, jag under sommaren 1882 med understöd af allmänna medel företog till Skotland, satte mig sålunda i tillfälle att utgifva en redogörelse för sillsaltningen, sillvrakningen och sillhandeln, som är den fullständigaste i sitt slag, och nya resor skulle kunna gifva uppslag till utgifvandet af flere sådana redogörelser "till allmänhetens nytta" öfver hafsfiskenäringens olika delar.

Då emellertid det anslag, jag hittills enligt kongl. skrifvelsen den 12 Maj 1882 för min undersökningsverksamhet uppburit, icke ens på långt när betäckt de med densamma förknippade utgifterna, än mindre lemnat skälig ersättning för det å undersökningarna nedlagda arbetet, hvilket för öfrigt icke någonsin kan komma att åt mig medföra en uppoffringarna motsvarande förmon, och *då* sålunda icke personlig vinst, utan blott intresse för en af min hembygds hufvudnäringar, hvilken nu efter inträdandet af en ny sillfiskeperiod, som framdeles säkerligen kommer att utveckla sig till en på ett regelbundnare fiskeförlopp grundad storartad betydelse, drifver mig att än någon tid fortsätta denna min vetenskapliga verksamhet, samt *då* statens utgifter för nämnda undersökningar hittills varit så ringa, och detta såväl i jemförelse med de summor, man i utlandet offrat på dylika vetenskapliga arbeten, som i förhållande till det praktiska resultat, mina arbeten medfört eller kunna väntas komma att medföra; *så* vågar jag härmed i djupaste underdånighet hemställa,

det Eders Konglig Majestät måtte under innevarande och närmast följande år bevilja ett anslag af allmänna medel till det belopp, Eders Konglig Majestät sjelf i nå-

der finner för godt bestämma, för den fortsatta bearbetningen och kompletteringen samt utgifvandet i tryck af den erfarenhet och det material, jag under tio års föregående undersökningar af fiskeförhållandena vid Sveriges vestkust samlat.

Underdånigast

AXEL VILH. LJUNGMAN.

Stockholm den 16 Februari 1884.

Såsom bilagor medföljde ansökningen från förstone följande tryckta skrifter, nemligen A) Skrifvelse till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förvaltningskommitté af den 8 December 1883. — B) Kortfattad berättelse öfver de under årtiondet 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna, rörande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust. — Senare fogades dertill, såsom en tredje bilaga (C) med anledning af de öfver ansökningen af vederbörande myndigheter afgifna utlåtandena, en skrifvelse till Statsrådet och chefen för Kongl. Civildepartementet af den 4 April 1885.

Bilaga C.

Till

Statsrådet och Chefen för Kongl. Civildepartementet.

Med anledning af de underdåniga yttranden, som af Kgl. Landtbruksakademiens förvaltningskommitté, Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län samt Kongl. Vetenskapsakademien under förra året afgifvits öfver min den 16 Febr. samma år till Kongl. Maj:t ingifna underdåniga ansökan om erhållandet af ett anslag af allmänna medel "för den fortsatta bearbetningen och kompletteringen samt utgifvandet i tryck af den erfarenhet och det material, jag under tio års föregående undersökningar af fiskeförhållandena vid Sveriges vestkust samlat", får jag härmed i största korthet, till närmare belysning af såväl de af nämnda myndigheter gjorda anmärkningarne som öfriga i samband med denna min ansökan stående förhållanden, af den be-

skaffenhet att de kunna inverka på frågans afgörande, vördsammast anföra följande.

Ehuruväl en utredning utaf de af mig under åren 1873—1883 utförda undersökningarnas ursprungliga syfte och afsedda omfattning icke gerna bör kunna utöfva något inflytande på min nu föreliggande ansökans afgörande, enär detta ju tydligen måste betingas blott och bart utaf den af mig samlade erfarenhetens värde för hafsfiskenäringen, och ehuru jag uti den min ansökan bifogade tryckta redogörelsen för nämnda undersökningar (Kortfattad berättelse, sid. 6—11, 21—27, 30—31, 38—39, 101) utförligt nog gjort reda för äfven dessas både syfte och omfattning; så anser jag mig dock böra begynna min framställning med en ytterligare utredning deraf, emedan tvänne af ofvan bemälda myndigheter i sina utlåtanden fästat särskild vigt dervid. De ifrågavarande undersökningarna voro nemligen alldeles *icke*, såsom det heter i det af professorerne Torell och Smitt författade utlåtandet, afsedda att utföras blott "i enlighet med det af Kgl. Vetenskapsakademien afgifna utlåtandet af den 12 Mars 1873", utan *i enlighet med bestämmelserna uti Kgl. brefvet af den 28 Mars 1873* samt "med ledning af ej mindre förutnämnda utlåtande än äfven de ytterligare anvisningar, som kunde varda af (de särskildt för ändamålet tillförordnade) kommitterade meddelade". Det kan säkerligen icke vara bemälde professorer obekant, vare sig att jag gjort mig underrättad om de ifrågavarande undersökningarnas syfte hos vederbörande statsråd eller att prof. S. Lovén såsom de nyss nämnde kommitterades ordförande uti en vördsam promemoria till Statsrådet och chefen för Kgl. civildepartementet den 9 December 1879 förklarat, att mitt "arbetssätt vore grundadt på en riktig uppfattning af uppdraget" (jfr Kortfattad berättelse, sid. 8), och deras äldre uttalanden i ämnet ådagalägga ock en i åtminstone ett hänseende olika uppfattning, i det de förut sökt anklaga mig för det jag ej befattat mig särskildt med vissa af de under

N:o 3 i min ansökan anförda frågor; men att denna anklagelse nu ej vidare upprepas härrör väl deraf att professor Smitt nu redan förmått att under loppet af några år förvärfva sig befattningen med dessa frågors praktiska lösning och deruti fullständigt misslyckats. Det åberopade utlåtandet från Kgl. Vetenskapsakademien innehåller för öfrigt åtskilligt, som är att hänföra till de under N:o 3—6 anförda frågorna, och det är säkerligen endast dess författares uppenbarligen så otillräckliga bekantskap med ämnet, som vållat, att de af mig under N:o 7 och 8 anförda frågorna blifvit förbigångna. Af samma utlåtandes innehåll kan i alla händelser icke dragas en slutsats så snäf som den bemälde professorer nu sökt komma till. Anmärkningen att de under N:o 3—8 anförda frågors utredning skulle "tillhöra dels särskildt anstälde tjenstemän, dels särskilda embetsverk och kommunala myndigheter" bör ju dessutom i lika hög grad kunna gälla om de under N:o 1 och 2 anförda frågorna, hvilka sistnämnda af sagde professorer nu ansetts bort ensamme utgöra föremål för undersökningarna, som dock synbarligen haft det klara medvetandet, om att den önskade fullständiga utredningen ej kunde erhållas från åsyftade tjenstemän embetsverk, att tacka för sin tillkomst.

Ehuruväl jag både i mina äldre uppsatser och särskildt uti den min ansökan bifogade tryckta skriften å talrika ställen (jfr Kortfattad berättelse, sid. 8, 16, 21—27, 34—35 38—39, 51—52, 101) framhållit, hur jag såsom undersökningsförrättare städse "*begränsat* min verksamhet till hvad som i och för lagstiftningen och administrationen vore mest trängande att få utredt", så söka icke dess mindre såväl Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län som Kongl. Vetenskapsakademien att uti deras utlåtanden förlöjliga min verksamhet derigenom att de uppgifva, att jag skulle "stält fordringarne för mitt uppdrags utförande större än för Sveriges geologiska undersökning". Det är emellertid ej jag, utan just Kongl.

Vetenskapsakademien i dess ofvan åberopade utlåtande af den 12 Mars 1873*) och prof. Smitt i sin promemoria till statsrådet och chefen för Kongl. civildepartementet af den 5 Februari 1878, som för ifrågavarande undersökningar uppstält såsom mål afslutandet af så omfattande naturhistoriska ("särskildt zoologiska"), meteorologiska och hydrologiska undersökningar, att jag med fog kunnat om dem yttra, "att de i verkligheten, *om* man genom dem ville ernå den äskade utredningen, kräfde både längre tid och större personal samt framför allt materiel, än den redan befintliga geologiska undersökningen, hvilken synbarligen har vida mindre omfattning och erbjuder långt obetydligare svårigheter att öfvervinna" (Kortfattad berättelse, sid. 16, 23—25). Man må nemligen ej förbise, att den af Kongl. Vetenskapsakademien och prof. Smitt fordrade vetenskapliga utredningen af f. ex. de meteorologiska och hydrologiska förhållandenas inflytande på sillfödans spridning, sillens förekomst m. m. förutsätter, då nämnda förhållanden äro underkastade sekulära vexlingar och då hydrologien ännu är en helt ny vetenskap i första skedet af sin utveckling, ensamt den minst ett helt århundrade igenom fortsatta undersökningar af mycket betydande omfattning. De nämnda sekulära förändringarna kunna nemligen ej i enskildheter beräknas, utan måste iakttagas.

Påståendet från professorerna Torell och Smitt, att jag "till kännedom om sillens och skarpsillens naturhistoria endast har lemnat ett fåtal iakttagelser", torde vara dikteradt af rent "personliga" grunder och vederlägges af det faktum, att mina skrifter öfver detta ämne blifvit öfversatta till fremmande språk på föranstaltande i de flesta fallen af en erkändt framstående naturforskare. De under senaste åren utförda vetenskapliga undersökningarna vid Skotlands kuster hafva ock bekräftat mina åsigter, rörande f. ex. be-

*) Nya handlingar rörande sillfisket i bohuslänska skärgården. I. Göteborg 1874, sid. 69—71. (*Utg. anm.*)

skaffenheten af sillens lekplatser, under det att de ytterligare vederlagt prof. SMITT's påståenden derom*), o. s. v.

Ofta bemälde professorers yttrande att "det anslag, jag uppburit, väl bör hafva varit tillfylles i jemförelse med de förmoner, som eljes bruka tillkomma naturforskare i min ställning", är synbarligen icke heller hållbart, då man tager i betraktande, *dels* att de ifrågavarande undersökningarna icke, såsom ofta är fallet med i viss mon liknande arbeten, utförts för egen räkning med syfte att bereda förrättaren meriter eller annan fördel, utan liksom f. ex. de åberopade geologiska undersökningarna varit statsundersökningar, *dels* att t. o. m. assistenterne ("geologerne") vid Sveriges geologiska undersökning få icke blott alla utgifter för deras undersökningsarbetens utförande m. m. bekostade af statsmedel, utan äfven dertill ega uppbära en jemförelsevis betydande aflöning för sitt arbete, under det att jag såsom ett slags chef för statsundersökningar, dem jag var förordnad att utföra med af mig utsedda biträden**), måst med ett ringa och egentligen ersättning för arbetet utgörande arfvode bekosta nästan allt det för undersökningarna nödiga samt derutöfver göra ganska stora uppoffringar, och detta oaktadt denna min verksamhet för det allmännas räkning förstörde min akademiska framtid samt icke kan åt mig medföra någon som helst förmon (jfr Kortfattad berättelse, sid. 13—16, 18, 28—30, 100). Det är säkerligen ej heller bemälde professorer obekant, vare sig att de löften, som gåfvos mig vid uppdragets emottagande, icke blifvit uppfylde, eller att det bemötande, som under min undersökningsverk-

---

*) Berättelser till Kongl. Civildepartementet den 25 Oktober 1880 och den 2 Febr. 1883. — Jfr vidare: Nordisk Tidsskrift for Fiskeri. VII, sid. 35—36, 256; Kortfattad berättelse, sid. 60—61; Bohuslänsk Fiskeritidskr., 1884, sid. 110; Second annual report of the fishery board for Scotland, Edinburgh 1884, sid. XIX, XXVII, 64—65, 71. (*Utg. anm.*)

**) Skälen hvarför undersökningarna blefvo utförda af undersökningsförrättaren ensam finnas angifna uti "Kortfattad berättelse" å sid. 13—14. (*Utg. anm.*)

samhet kommit mig till del, varit allt annat än godt. Det är under sådana förhållanden icke att undra öfver att t. o. m. Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län ansett, det jag "kunnat hafva billigt anspråk på att få mina egna tillskott i någon om ock ringa (sic!) mon ersatta" och att "ett anslag af 5,000 kronor årligen icke vore för högt beräknadt". En ersättning för de af mig gjorda uppoffringarna, ehuru tvifvelsutan fullt berättigad, har ej af mig begärts. Jag har endast önskat ett bidrag till afslutandet och utgifvandet under några års tid af de af mina förarbeten uti ämnet i fråga, som derunder kunna medhinnas, utan att dervid binda mig vid några ouppfyllbara vilkor, sådana som de af Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län framstälda. De uppoffringar, jag för min ifrågavarande verksamhet fått vidkännas, äro nemligen alldeles för stora för att jag utan afsaknad skulle kunna helt och hållet afstå från offentliggörandet af densammas resultat, och jag har derför, oaktadt jag sedan 1883 icke vidare haft något anslag att uppbära, dock oafbrutet fortsatt nämnda verksamhet.

Beträffande mina redan utgifna skrifters värde, tillkommer det icke mig att döma, men då ofta bemälde professorer antydningsvis sökt nedsätta detsamma*), så återstår mig endast att hänvisa till den betydande omfattning, i hvilken de, på föranstaltande af personer med obestridlig sakkännedom, blifvit föremål för utgifvande i utländsk öfversättning. Beträffande åter värdet af de skrifter, hvilkas utgifvande nu är ifrågasatt, kan naturligtvis, då de ännu ej äro författade, endast slutas från planen för desamma och

---

*) Det hade tvifvelsutan varit skäl, att professorerne F. A. Smitt och O. Torell reflekterat något litet på värdet af deras *egen* vetenskapliga verksamhet under årtiondet 1873—83 och dervid tagit i betraktande de förhållanden, under hvilka de arbetat med hänsyn till hög aflöning, materiela hjelpmedel af alla slag o. s. v., innan de så hastigt dömt i föreliggande fråga. En jemförelse mellan den egna och den så hårdt bedömda verksamheten hade säkerligen icke skadat. (*Utg. anm.*)

från värdet af de redan offentliggjorda skrifterna af samma slag, ett förhållande som säkerligen varit de båda Kungliga akademierna väl bekant och ett sätt att bete sig, som af dem äfven i liknande fall många gånger förut i deras utlåtanden blifvit med fog användt.

I utlandet hafva såsom bekant flerstädes liknande undersökningar begynts samt icke blott oafbrutet fortsatts, utan äfven, i de flesta fallen åtminstone, blifvit vidgade till allt större omfattning och understödda med allt tillräckligare medel, så att de äfven i allt högre grad kunna motsvara tidens ständigt växande kraf.

Beträffande nu särskildt bohuslänska hafsfisket, så torde vara obestridligt, att icke allenast det ånyo yppade ymniga sillfisket utan äfven det sorgligt nog i betänklig tillbakagång stadda storsjöfisket kräfva en betydligt ökad eller åtminstone en vida mer tillfredsställande offentlig verksamhet för deras höjande till en önsklig utveckling, på det att icke det tillfälle till ekonomisk förkofran af en vidsträckt skärgård, som de enligt både historiens vitnesbörd och utlandets erfarenhet tydligen erbjuda, måtte varda i väsentlig mon obegagnadt, och en stor nationalförlust derigenom beredas staten. För åstadkommandet af en slik förbättrad offentlig verksamhet äro emellertid sådana undersökningsarbeten för ernåendet af större insigter och sådana resor till utlandet, med syfte att hemföra och sprida en ökad kännedom om de der med hänsyn till vare sig sjelfva näringen eller lagstiftningen för och administrationen af densamma mer utvecklade förhållandena, som de af mig föreslagna, helt säkert att hålla för oumbärliga*); ty erfaren-

*) Äfvenledes torde vara tydligt, att dylika arbeten och resor måste, för att lända till önskadt resultat, utföras efter en för hela den behöfliga tiden möjligast klokt afpassad och beräknad plan, hvarföre ock det ifrågasatta anslaget behöfves för alldeles samma tid; ty ovissheten om hvad man har att påräkna för verksamhetens fullständiga genomförande förminskar tydligen i hög grad möjligheten af att kunna anordna densamma på ett tillfredsställande sätt (jfr Kortfattad berättelse, sid. 18). Kontinuitet i verk-

heten har redan på det otvetydigaste ådagalagt, att de myndigheter, som regeringen under senare tider haft att tillgå såsom rådgifvande eller verkställande i fråga om bohuslänska sillfisket, icke varit eller äro i besittning af den sakkännedom, som utgör ett oundgängligt vilkor för att de skulle förmått såsom sådana motsvara sin bestämmelse. — Sveriges vestkust torde ock vara den enda trakt i verlden, der en sådan offentlig verksamhet som den af mig under årtiondet 1873—1883 utförda afbrutits, oaktadt ett nytt löftesrikt fiske begynt, som gjorde densamma långt behöfligare än förut.

På grund af hvad sålunda anförts och för att, på sätt Kongl. Landtbruksakademiens Förvaltningskommitté antydt vara önskligt, bereda "en objektiv grund för bedömandet" af min ansökan, får jag alltså hemställa,

> det under innevarande och följande tre år ett årligt anslag af allmänna medel, stort 4,000 kr., måtte mig beviljas för den fortsatta bearbetningen och kompletteringen genom nya undersökningar och resor samt utgifvandet i tryck af under föregående fiskeriundersökningar samladt material och inhemtad erfarenhet*).

Stockholm den 4 April 1885.

Axel Vilhelm Ljungman.

---

samheten och visshet om hvad man har för densamma att påräkna äro ju synbarligen oumbärliga för målets nående med minsta kostnad inom kortaste tid. (*Utg. anm.*)

*) Det begärda anslaget för hela den ifrågasatta tiden skulle blott helt föga hafva öfverstigit de pekuniära uppoffringar, sökanden måst vidkännas för den föregående verksamheten med samma syfte. Ansökan bifölls den 7 Maj 1885 sålunda att ett anslag af 4,000 kronor beviljades, att lyftas med ena hälften vid medlet af sistnämnda år och med den andra vid början af år 1886. (*Utg. anm.*)

II.

Till Kongl. Lotsstyrelsen.

"Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande", hvars ändamål är att på hvarjehanda sätt verka för fiskerinäringens utveckling och förkofran, har, efter inhemtande af sakkunnige personers utlåtanden och öfverläggningar i ämnet, kommit till den åsigt, att såväl det svenska bankfisket i Nordsjön som fisket i Kattegat, hvartill nu användas mindre segelfartyg och segelbåtar, sannolikt skulle kunna bedrifvas med större fördelar, om dertill nyttjades mindre ångfartyg af lämplig storlek och å hvilka ångkraften begagnades för att utföra de eljes mycket betungande arbetena att upphala fiskeredskapen, vare sig att dessa utgöras af backor, garn eller släpnät, samt ankaret.

Innan fiskeriföreningen vidtager några åtgärder för ångkraftens användande vid nämnda fisken, anser den sig likväl böra föranstalta, att under olika väderleksförhållanden några fiskeförsök med ångfartyg anställas, vid hvilka en af fiskeriföreningen för redskapens upphalning anskaffad ångvinsch skulle användas. Föreningens tillgångar äro emellertid så begränsade, att den för närvarande icke kan hyra något ångfartyg i och för dessa försök.

Derföre, och då Kongl. Lotsstyrelsen — icke minst genom inrättandet af de för kusttrafiken synnerligen under sillfisketiden så utomordentligt gagnande gasoljefyrarne — visat sig, i hvad på Kongl. Styrelsen vidkommer, hafva rätt uppfattat behofven för fisket och den dermed i samband stående sjöfarten å Bohus läns kust, vågar föreningen med desto större tillförsigt härmed vördsamt anhålla,

att Kongl. Lotsstyrelsen måtte utan någon ersättning upplåta Lotsverkets ångfartyg "Göteborg" under innevarande år till anställande af fiskeförsök i Kattegat

5 till 6 gånger hvardera gången under 2 till 4 dagar samt å tider, då ångarens tjenst icke tages i anspråk för Lotsverkets räkning *).

Den för sjelfva fisket behöfliga redskapen samt fiskare anskaffar och bekostar fiskeriföreningen.

Göteborg den 20 Maj 1885.

Styrelsen för "Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande" kretsafdelning i Göteborg.

Mauritz Rubenson.	Joh:s Johansson.
Th. Plass.	Jens Ellerhusen.
P. A. Hagberg.	T. Simmingsköld.

*) Ansökan bifölls genom skrifvelse af den 9 Juni 1885, uti hvilken lotskaptenen i Göteborg uppdrages, "att för uppgifna ändamålet och på för Lotsverket lämpliga tider ställa chefsfartyget "Göteborg" till sökandenes förfogande, dock under vilkor att fartyget väl vårdas samt, då det för fiskeförsök användes, på sökandenes bekostnad assureras för ett belopp af 40,000 kronor". (*Utg. anm.*)

Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården.

Fortsättning. *)

IX.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde i Göteborg den 10 Juli 1885 med Förvaltningsutskottet i Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskap.

— — — — — — — — — — — — — —

§ 6.

Med öfverlemnande af bestyrkt afskrift utaf Kongl. Maj:ts nådiga bref den 29 sistlidne Maj, angående anslag för anläggning i bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- och telefonledningar m. m., hade Konungens Befallningshafvande i skrifvelse af den 18 i förra månaden anmodat Förvaltningsutskottet att dels meddela upplysning, huruvida Hushållningssällskapet är villigt, att bidraga till kostnaderna för anläggning af de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarna, och dels afgifva förslag å de platser i länet, hvarest, enligt Förvaltningsutskottets åsigt, telegraf- och telefonstationer böra inrättas.

Förvaltningsutskottet beslöt att i sammanhang härmed behandla en från herrar A. V. Ljungman, A. Andersson m. fl. inkommen motion af den 20 sistlidne Maj, i hvilken de anhållit, att Hushållningssällskapet måtte för nya telegraf- och telefonanläggningars utförande inom bohuslänska skärgården ställa ett förslagsanslag af högst 6,000 kronor till Förvaltningsutskottets förfogande.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 158—211. *(Utg. anm.)*

Herr Ordföranden *) hade i Afdelningen föreslagit, att Afdelningen måtte tillstyrka, att ett förslagsanslag af högst 8,000 kronor skulle till det sagda ändamålet af Hushållningssällskapet lemnas.

Afdelningen hade åter föreslagit, att Hushållningssällskapet skulle bidraga med en åttondedel af kostnaderna för de ifrågavarande telegraf- och telefonledningarnas anläggande, dock högst med 4,000 kronor.

Herrar Ordföranden, Nycander och Lundgren föreslogo, att Förvaltningsutskottet måtte tillstyrka ett förslagsanslag af högst 8,000 kronor; herrar v. Ordföranden, Kilman, Koch och Gibson hemstälde, att Afdelningens förbemälda förslag måtte tillstyrkas, hvilken mening herr Lundström äfven biträdde, dock så att han yrkade, det ett förslagsanslag af 4,000 kronor skulle lemnas.

Förvaltningsutskottet beslöt, efter votering, tillstyrka bifall till Afdelningens förslag, hvarföre det skulle föreslås:

att Hushållningssällskapet skulle bidraga med en åttondedel af kostnaderna för telegraf- och telefonledningars anläggande i bohuslänska skärgården, dock högst med 4,000 kronor.

Beträffande de platser, der telegraf- och telefonledningar borde anläggas, beslöt Förvaltningsutskottet föreslå:

att telegrafstation inrättas i Kungshamn, samt

att telefonstationer anordnas å Rössö, Bovallstrand, Smögen, Ellös, Stockevik, Stenungssund och Tjufkil.

— — — — — — — — — — — — —

In fidem.
Oscar Lindhé.

Justeradt den 17 Juli 1885.
J. J. Ekman.
Arthur M. Koch. Victor Lundström.

*) Landshöfdingen grefve A. Ehrensvärd. *(Utg. anm.)*

X.

Till Kongl. Telegrafstyrelsen.

Sedan, till åtlydnad af kongl. brefvet den 29 sistlidne Maj, Konungens Befallningshafvande hört länets Hushållningssällskap i fråga om det kostnadsbidrag, sällskapet kunde vara villigt att lemna för anläggningen af de telegraf- och telefonledningar i bohuslänska skärgården, för hvilkas utförande Riksdagen anslagit 24,000 kronor, får Konungens Befallningshafvande meddela, att Hushållningssällskapet vid allmän årssammankomst den 18 i denne månad beslutat till ifrågavarande ändamål bidraga med högst 4,000 kronor att under innevarande år ställas till Edert förfogande; och aflåter nu Konungens Befallningshafvande, enär Hushållningssällskapet således ej beviljat hela det belopp, hvarmed enligt Riksdagens beslut Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde borde bidraga, skrifvelse till Landstinget med förfrågan, huruvida Landstinget är villigt, att för anläggning af de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarna anslå enahanda summa, som af Hushållningssällskapet beviljats.

Angående läget för de till dessa ledningar hörande stationer, har Konungens Befallningshafvande, på grund af hvad i förberörda nådiga bref föreskrifves, hört Hushållningssällskapets förvaltningsutskott, hvilket i afgifvet utlåtande föreslagit, att, med bibehållande af *telegrafstationen* i Mollösund, en ny sådan måtte inrättas vid Kungshamn i Sotenäs härad samt att *telefonstationer* borde anläggas vid Hästevik å ön Hisingen*), Tjufkil, Stenung vid Stenungssund, Stockevik, Varekil*), Ellös, Smögen, Bovallstrand samt i stället för vid Hafstenssund, hvilken

*) Förekommer ej uti Förvaltningsutskottets protokoll, utan är tillagdt af Landshöfdingeembetet. *(Utg. anm.)*

plats i den af riksdagsmannen A. V. Ljungman m. fl. väckta motion uppgifvits såsom lämplig till station, å ön Rössö vid Kosterfjorden.

Sedermera hafva uti hit ingifven skrift handlanden Carl Wallentin m. fl. å Smögen bosatte personer gjort framställning om, att den till anläggning vid Kungshamn föreslagna telegrafstation måtte varda inrättad å Smögen, då i stället telefonstation skulle upprättas vid Kungshamn.

För egen del biträder Konungens Befallningshafvande Hushållningssällskapets förvaltningsutskotts förslag, men då olika meningar gjort sig gällande i fråga om telegrafstationen i Mollösund, antingen densamma bör bibehållas eller förflyttas till annan ort å Orost såsom t. ex. Varekil eller Nösund, i hvilket senare fall telefonstation skulle inrättas i Mollösund, har Konungens Befallningshafvande ansett nödigt, att genom kronofogden i orten ej mindre höra invånarne å Orost i nyssnämnda hänseende, än äfven för det fall, att telegrafstationen i Mollösund skulle komma att flyttas till annan ort å Orost, från kommunerna derstädes infordra yttrande, huruvida de äro villige, att kostnadsfritt för staten tillhandahålla lokal för stationen och, i händelse denna skulle hållas öppen äfven under tid af året, då sillfiske ej pågår, garantera Eder stadgad minimiinkomst.

Emellertid och då svar hvarken från Landstinget eller kronofogden lärer kunna förväntas så snart, men det är af synnerlig vigt, att, derest sillfiske af större betydenhet skulle under nästa höst yppa sig, åtminstone de i norra delarne af skärgården föreslagna telegraf- och telefonstationer då vore till begagnande färdiga, hemställer Konungens Befallningshafvande, att I villen låta uppgöra och hit meddela den i ofvanberörda nådiga bref omförmälda kostnadsberäkning; kunnande för närvarande och innan frågan om lämpligaste läget för en telegrafstation å Orost blifvit vederbörligen utredd de ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningarna inskränkas till en telegrafstation vid Kungshamn

och telefonstationer å Rössö, Bovallstrand, Smögen och Ellös.

Göteborg å Landskansliet den 23 Juli 1885.

Alb. Ehrensvärd.

Carl Hafström.

XI.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län.

Göteborg.

Sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, enligt nådigt uppdrag, inhemtat yttrande af länets Hushållningssällskap, i fråga om det kostnadsbidrag, sällskapet vore villigt att lemna för anläggning af telegraf- och telefonledningar i bohuslänska skärgården, för hvilket ändamål senaste Riksdag anslagit en summa af 24,000 kr., har i skrifvelse den 23 sistlidne Juli Kongl. Maj:ts Befallningshafvande behagat meddela Kongl. Telegrafstyrelsen:

dels att Hushållningssällskapet beslutit till ifrågavarande anläggning bidraga med högst 4,000 kronor, att under innevarande år ställas till Telegrafstyrelsens förfogande;

dels ock att, enär Sällskapet sålunda ej beviljat hela det belopp, hvarmed, enligt Riksdagens beslut, Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde borde bidraga, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ämnade att hos Landstinget göra förfrågan, om detsamma vore villigt att för omförmälda ändamål anslå enahanda summa, som af Hushållningssällskapet beviljats.

Beträffande läget för de till dessa telegraf- och telefonledningar hörande stationer, har nämnda Sällskaps förvaltningsutskott blifvit hördt och dervid föreslagit, att, med bibehållande af telegraf-stationen i Mollösund, en ny sådan må inrättas i Kungshamn inom Sotenäs härad, samt att

telefon-stationer anläggas vid Hästevik på ön Hisingen, Tjufkil, Stenung vid Stenungssund, Stockevik, Varekil, Ellös, Smögen, Bovallstrand samt, i stället för vid Hafstenssund, — hvilken plats i den vid Riksdagen härutinnan väckta motion uppgafs såsom lämplig för station — på ön Rössö vid Kosterfjorden.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har för sin del biträdt det af förvaltningsutskottet sålunda afgifna förslag; men, då olika meningar gjort sig gällande, angående telegrafstationen i Mollösund, antingen densamma bör bibehållas, eller förflyttas till annat ort på Orost, såsom t. ex. Varekil eller Nösund, i hvilket senare fall telefonstation skulle inrättas i Mollösund, har Länsstyrelsen ansett nödigt, att genom vederbörande ej mindre häröfver höra invånarne å Orost, än äfven, i fall telegrafstationen i Mollösund komme att flyttas till annan ort på samma ö, från kommunerna derstädes infordra yttrande, huruvida de äro villiga att, kostnadsfritt för staten, tillhandahålla lokal för stationen och garantera viss portoinkomst.

Som svar i ämnet icke lärer vara att förvänta så snart och då det vore af vigt, att för sillfisket åtminstone de i norra delarne af skärgården föreslagna telegraf- och telefonstationer under instundande höst kunde blifva till begagnande upplåtna, har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillika hemstält, att Kongl. Telegrafstyrelsen ville uppgöra och till Länsstyrelsen meddela den i Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 29 sistlidne Maj, rörande meranämnda telegraf- och telefonanläggningar, omförmälda kostnadsberäkning; kunnande för närvarande och innan frågan om lämpligaste läget för en telegrafanstalt å Orost blifvit utredd, dessa anläggningar inskränkas till en telegrafstation vid Kungshamn samt telefonstationer å Rössö, Bovallstrand, Smögen och Ellös.

Med anledning häraf får Telegrafstyrelsen äran meddela, att, enligt inom Styrelsen nu uppgjorda beräkningar

för ofvannämnda telegraf- och telefonanläggningar, kostnaderna för desamma skulle uppgå till följande belopp, nemligen:

för telegrafstationen vid Kungshamn, med ledning från Lysekil					kr. 12,580.
för telefonstation å	Rössö	„	„	Strömstad...	„ 4,800.
„ „ „	Smögen	„	„	Kungshamn	„ 1,350.
„ „ „	Bovallstrand	„	„	Fjellbacka...	„ 3,050.
„ „ „	Ellös	„	„	Mollösund...	„ 3,050.
„ „ „	Varekil	„	„	„	„ 2,250.
„ „ „	Stockevik	„	„	Varekil ...	„ 3,925.
„ „ „	Stenung	„	„	Ljungskile...	„ 2,150.
„ „ „	Tjufkil	„	„	Kungelf ...	„ 3,150.
„ „ „	Hästevik	„	„	Göteborg...	„ 3,750.
				Summa	kr. 40,055.

Telegrafstyrelsen anser sig tillika böra hafva äran upplysa, att, hvad först beträffar inrättandet af telegrafstation vid Kungshamn, härtill erfordras, förutom tillhandahållande af lokal, bestående af tre rum och kök jemte nödiga uthus, jemväl ersättande af hvad behållna portoinkomsten vid stationen kunde komma att understiga 1,200 kr. för år, detta senare under förutsättning att stationen skulle hållas öppen hela året om, hvilket torde vara erforderligt, i synnerhet i fall telefonledningar derifrån skola utgrenas. Om deremot vid Kungshamn åtminstone till en början och intill dess erfarenheten visat, att en fullständig telegrafstation vore behöflig, i stället inrättades telefonstation, så kunde denna vara i verksamhet under hela året, utan att för densamma behöfde bekostas någon särskild lokal, ej heller bidrag till fyllande af portoinkomsten, hvaremot för den person, som finge uppdrag att betjena telefonstationen, skulle beräknas en särskild ersättning af 25 öre för hvarje med telefon befordradt telegram eller annat meddelande. Kostnaden för inrättandet af telefonstation blefve äfven betydligt mindre och skulle för Kungshamn — under förutsättning att till

förbindelselinien användes samma materiel som till vanliga telegraflinier, så att telefonstationen när så påfordrades lätteligen kunde förändras till telegrafstation — komma att uppgå till 10,280 kronor.

Vidare är att bemärka, att, derest, såsom ifrågasatt blifvit, telegrafstationen i Mollösund förflyttades till Varekil och telefonstation i stället inrättas å förstnämnda plats, kostnaderna för denna förflyttning endast komme att utgöra omkring 450 kronor; hvaremot i sammanhang härmed skulle, utan ökad kostnad för anläggningen till Stockevik, kunna besparas anläggningskostnaden för telefonstation i Varekil, 2,250 kr., samt för telefonförbindelsen till Ellös, hvilken då skulle utgå från Varekil, i stället för från Mollösund, kostnaden nedsättas från 3,050 till 1,924 kr. Härigenom kunde således kostnaderna för de ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningarna på Orost minskas med tillsammans 2,926 kronor.

Med fästadt afseende på dessa förhållanden synes det Telegrafstyrelsen, som borde sistnämnda anläggningar anstå, till dess närmare blifvit utredt, huruvida vilkoren för inrättande af en telegrafstation i Varekil och förflyttning dit af den nuvarande stationen i Mollösund kunna uppfyllas.

Hvad beträffar den af Hushållningssällskapets förvaltningsutskott förordade telefonstationen å Smögen, tillåter sig Telegrafstyrelsen fästa Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uppmärksamhet derpå, att, då denna plats är ganska närbelägen till Kungshamn, som tvifvelsutan kommer att i främsta rummet erhålla önskad förbindelse, vare sig telegrafisk eller medels telefon, men kostnaden för telefonanläggning till Smögen, oaktadt det korta afståndet, blifver ganska dryg, emedan dervid till stor del måste användas kabel, samt då ortens riksdagsmän i deras motion om statsanslag till telegraf- och telefonanläggningen i Bohus län icke upptagit någon särskild anläggning till Smögen, men deremot föreslagit telefonstation vid Hafstenssund, för hvil-

ken sistnämnda, med ledning till Grebbestad, kostnaden är af Telegrafstyrelsen beräknad till 1,800 kr., det möjligen torde böra komma under förnyadt öfvervägande, hvilkendera af dessa begge anläggningar skall gifvas företrädet, för så vidt icke genom inskränkning i andra delar af ifrågasatta telefonförbindelser de anslagna medlen kunna blifva tillräckliga för anläggningen såväl till Hafstenssund som till Smögen.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt och då härtill kommer, att, i anseende till den framskridna årstiden, svårighet torde möta att under innevarande år medhinna flera än nedan uppgifna anläggningar, isynnerhet som telegrafverket detta år har att utföra andra telegrafarbeten till ovanlig mängd inom särskilda delar af landet, får Kongl. Telegrafstyrelsen för sin del föreslå, att de ifrågasatta anläggningarna inom Bohus län för närvarande inskränkas till följande:

1:o) inrättande af en telefonstation vid Kungshamn, i förbindelse med Lysekils telegrafstation, för en beräknad kostnad af..... kr. 10,280.

2:o) „ af telefonstation i Bovallstrand, i förbindelse med Fjellbacka telegrafstation ..... „ 3,050.

3:o) „ af telefonstation å Rössö, i förbindelse med Strömstads telegrafstation..... „ 4,800.

Summa kr. 18,130.

Stockholm den 4 Augusti 1885.

D. Nordlander.

M. Wennman.

e. f.

C. F. Engström.

XII.

Till Kongl. Telegrafstyrelsen.

Med anledning af Eder skrifvelse den 4 i denne månad, deri föreslås, att de ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningarna i Göteborgs och Bohus läns skärgård för närvarande skulle inskränkas till inrättande af telefonstationer i Kungshamn och Bovallstrand samt å Rössö, får Landshöfdingeembetet meddela, att, då Smögens fiskeläge, i anseende till sin belägenhet längre ut åt hafvet och tätt invid allmänna segelleden, är en för de förbipasserande fiskarena lätt åtkomlig ort, der tillfälle för dem att meddela sig med å andra orter boende uppköpare således lämpligen synes böra beredas, Landshöfdingeembetet fortfarande anser telefonstation å Smögen vara af behofvet i högsta grad påkallad, hvarföre och då anläggningen af densamma, enligt hvad i Eder skrifvelse uppgifves, icke skulle belöpa sig till mera än 1,350 kronor, Landshöfdingeembetet, med anmärkning att den af ortens riksdagsmän föreslagna telefonstationen vid Hafstenssund, enligt den af länets Hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalade, af Konungens Befallningshafvande i dess skrifvelse till Eder af den 23 sistlidne Juli biträdda mening, är obehöflig, när sådan station kommer till stånd å Rössö, hemställer, att utom telefonstationerna i Kungshamn och Bovallstrand samt å Rössö anläggning af dylik station jemväl å Smögen under innevarande år måtte komma till utförande.

Göteborg å Landskansliet den 12 Augusti 1885.

Landshöfdingeembetet.

Carl O. Andersson. Carl Hafström.

XIII.

Till Konungens Befallningshafvande i Göteborg.

Uti skrifvelse den 24 sistlidne Juli hafven I, under andragande att fråga uppstått, huruvida den i Mollösund befintliga telegrafstationen lämpligen bör der bibehållas eller om icke densammas förflyttning till annan mera centralt belägen och för samfärdseln mera tillgänglig plats å Orost skulle för allmänheten vara af stort gagn samt nämnda telegrafstation kunna å Mollösund ersättas af telefonstation, anbefalt mig, dels att vid sammanträde i frågan höra innevånarne i Orosts Östra och Vestra härader, dels ock att från kommunalstämmorna i nämnda härader infordra yttranden, huruvida de, för det fall att telegrafstationen i Mollösund skulle komma att flyttas till annan ort å Orost, äro villige ej mindre att ersätta kostnaden för anskaffande af lokal för stationen än äfven att, i händelse denna skulle hållas öppen under årstid, då sillfiske ej pågår, garantera Kongl. Telegrafstyrelsen stadgad minimiinkomst, äfvensom att med protokollen vid sammanträdet och kommunalstämmorna jemte eget utlåtande inkomma. Och då jag härjemte öfverlemnar utdrag af protokollet vid föreskrifna sammanträdet och inkomna utdrag af kommunalstämmoprotokollen, får jag vördsammast anmäla, att något sådant utdrag från Mollösunds kommun ännu icke ankommit, samt afgifva eget utlåtande.

Berörda sammanträde, som hölls den 18 dennes å Vrålands gästgifvaregård, bevistades af 11 personer från Vestra häradet, hvarjemte anföranden aflemnades från flera å Mollösund, Helleviksstrand och Käringön boende personer, af omkring 40 från Östra häradet och af 5 personer från Tjörn, samt framgår af dervid förda protokollet att, utom Grosshandlanden J. N. Sanne och Apotekaren A. C. Widell, hvilka ansågo telegrafstationen böra flyttas till centralare

belägenhet, öfrige från Vestra häradet jemte 2 à 3 från Östra häradet förordade telegrafstationens bibehållande å Mollösund, som således äfven borde blifva centralstation för telefonledningarne, enär telefonstationen hufvudsakligen tillkommit för sillfiskenäringens främjande, Mollösunds belägenhet är förmonlig för skärgården och telegraf ingalunda ersättes af telefonledning, eller, om flyttning är oundviklig med hänsyn till telefonledningars anbringande, telegraf- och centraltelefonstationen då må förläggas till det Mollösund närbelägna Nösund, såsom varande beläget vid saltsjön och fögderiets vigtigaste affärsplats och der skärgården och Orost jemte äfven Tjörn har sin beröringspunkt, eller, för den händelse förläggandet längre inåt ön skulle ifrågakomma, förordades af en och annan af dem Ileberg eller något deromkring liggande ställe. Något förslag om telefonledningarnes sträckning framhölls dock ej.

Med undantag allenast af 2 à 3 personer från Östra häradet biträdde eljes alla öfrige den åsigten, att telegrafstationen borde flyttas från Mollösund till annan mera centralt belägen och för samfärdseln mera tillgänglig plats å Orost samt förordades allmännast Varekil såsom lämpligaste stället och der jemväl centraltelefonstationen borde förläggas i öfverensstämmelse med filosofie doktorn A. V. Ljungman's här nedan omförmälda förslag.

Utaf åter Orosts Östra och Vestra häraders tolf kommuner hafva tio vid hållna kommunalstämmor förklarat sig icke vilja, vare sig telegrafstationen flyttas eller ej, deltaga i kostnaden för tillhandahållande af lokal för telegraf- eller telefonstation eller iklädandet af garanti för stadgad minimiinkomst, Tegneby kommun ingått på deltagande i berörda kostnad och garanti till en tredjedel samt Mollösunds kommun ännu ej afgifvit något yttrande.

Vid senaste riksdag väcktes af fyra riksdagsmän från Bohus län motion om ställandet af ett förslagsanslag af högst 30,000 kronor till Kongl. Maj:ts förfogande för an-

läggning af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården, deraf 24,000 kronor beviljades såsom extra anslag att utgå under innevarande år, med vilkor att Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde dertill bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden, derefter länets Hushållningssällskap för ändamålet medgifvit anslag med 4,000 kronor.

Sedan Kongl. Maj:t åt Eder uppdragit att inkomma med utredning om lämpligaste sträckningarne för de till nytta för sillfiskebedriften vid bohuslänska kusten ifrågasatta telegraf- och telefonledningarna, har en af nämnde riksdagsmän, herr filosofie doktorn A. V. Ljungman, uti skrifvelse till Eder af den 16 sistlidne Juli i afseende å berörda ledningars sträckning, hvad detta fögderi angår, föreslagit, att telegrafstationen å Mollösund förändras till telefonstation samt att nya sådana anläggas vid Ellös för nordvestra Orost och vid Stockevik för Tjörn, under det att den nödvändiga central- eller vexlingsstationen för telefonlinierna i förening med telegrafstationen skulle förläggas till Varekil, samt att från denna plats jemte den nu befintliga ledningen förbi Härlycke, Tegneby och Nösund till Mollösund dragas nya linier: 1:o) öfver Skopesund, Sundsby, Kollekärr och länsmansbostället Hoga till Stockevik; och 2:o) öfver Härlycke, provinsialläkarebostället Horleby, länsmansbostället Ileberg, Hogen, Hålta, apoteket å Kårehogen till Ellös, hvartill i framtiden kunna komma nya ledningar till Svansund, Henån, Slussen och Stillingsön.

Det är obestridligt, att den å Mollösund befintliga telegrafstationen tillkommit uteslutande för främjande af sillfiskenäringen och att detta hufvudändamål, för hvars vidare utveckling de ofvan omförmälda penningeanslagen jemväl beviljats, således icke får tillbakasättas, utan tvärtom måste så mycket möjligt är tillgodoses. Uti sin ofvanberörda skrifvelse har doktor Ljungman ådagalagt, att största vigt för

antydda syftets uppnående ligger uppå, att ledningarna anläggas på sådant sätt, att de å ena sidan gagna så mycket och allmänt som möjligt och å andra sidan medgifva att detta gagn genom ytterligare utveckling kan i högsta mått ökas med billigaste omkostnader, äfvensom att de erbjuda möjligast bästa förhållanden i afseende å såväl anläggning och underhåll som teknisk beskaffenhet med hänsyn till begagnandet, samt att de äfven lemna nöjaktig behållning åt telegrafverket, äfvensom att stationerna, der så ske kan, helst böra inrättas å platser, som ligga utmed stråkvägen för sillförarebåtarne och å orter, der man enligt föregående århundradens erfarenhet kan med säkert hopp vänta, att sillen ymnigt skall gå till under den kommande delen af fiskeperioden och som erbjuda lägenheter för anläggning af sillberedningsverk, utan att anbringandet af telefonledningar behöfva fördyras genom för långa ledningar medels dyra och för afslitning utsatta kablar.

Under det att medgifvas måste, att Mollösund väl har ett mycket godt läge vid allmänna stråkvägen för sillförarebåtar, måste dock, på sätt äfven under diskussionen vid sammanträdet å Vräland androgs, beaktas, att sillfångst i allmänhet icke till synnerlig ymnighet under föregående fiskeperioder förekommit vid nämnda läge närgränsande kust, utan att betydligaste sillfångsten egt rum vid Tjörns kuster och dernäst i trakten af Ellösfjorden, i närheten af hvilka ställen de flesta och största sillberedningsverken förefunnits, hvarjemte äfven bör anmärkas, att ett flertal sådana verk under föregående fiskeperioder äfven funnos vid östra kusten af Orost.

Det lärer af sådan anledning vara nödigt, att telegraf- och telefonledningarne anläggas så, att äfven dessa orters behof tillgodoses och att hufvudstationen förlägges å sådant ställe, att den erbjuder största möjliga utsigter till vidare utveckling med minsta kostnad medels anslutning af bilinier och nya stationer, särdeles som de anslag, hvilka redan

för ändamålet beviljats och hvad som ytterligare kan af länets Landsting medgifvas, näppeligen lära, utan iakttagande af all möjlig besparing, blifva tillräckliga för hela länets behof.

För befrämjande af sillfiskebedriften, till hvilken man måste hänföra äfven de verk, som erfordras för sillens beredning till handelsvaror och deras försäljning, ligger äfven vigt uppå, att telegraf- och telefon-förbindelsen må kunna vara oafbruten hela året om och således ej hållas öppen endast under årstid, då sjelfva sillfisket pågår. Skall detta syfte kunna uppnås, måste hufvudstationen förläggas å sådan central plats, som kan medföra största inkomster äfven från andra näringar, såsom sjöfart och handel m. fl., hvilket bäst uppnås derigenom, att telefonnätet erhåller största möjliga omfattning, och hvarest derjemte kan beredas kostnadsfri lokal och garanti för stadgad minimiinkomst.

Med hänsyn till ofvan antydda allmänna grunder och hvad vid ofvan omförmälda sammanträde förekommit, synes framgå:

att, om telegrafstationen bibehålles å Mollösund och dit jemväl förlägges centralstationen för telefonledningarne, dessa blifva af minsta omfattning och lemna mindre utsigter till vidare utveckling medels anslutning af nya linier och stationer, då väl derifrån komma att dragas allenast tvänne telefonledningar, den ena norr ut längs sydliga delen af Morlanda socken till Ellös och den andra söder ut medels lång kabel till Tjörns kust öfver Hoga till Stockevik, derigenom således tvänne ändstationer väl erhållas, men endast en telefonmellanstation; att dessa ledningar sannolikt blifva dyrare och af vanskligare art, än om hufvudstationen förlägges å någon af de andra föreslagna ställena, och att telegraf- och telefonväsendet derigenom faktiskt blefve inskränkt till i det närmaste blott Morlanda, Klöfve-

dals och Stenkyrka socknar, under det att det inre och östra Orost jemte nordöstra delen af Tjörn blefvo helt och hållet förbisedda, hvartill kommer, att ingen allmän landsväg leder till Mollösund och att direkt telefoniskt meddelande med vederbörande i afseende å ordningens upprätthållande och sjukvården m. m. icke uppnås; att förty och enär kostnadsfri lokal och garanti för stationens minimiinkomst för tillgänglighet året om icke fortfarande erbjudits, klokheten torde bjuda, att telegrafstationen, då det allmänna bästa synes sådant kräfva, flyttas från Mollösund och ersättes af telefonstation, som, ehuru sådant blifvit bestridt, sannolikt uppfyller samma ändamål som telegraf, fastän med något ökad kostnad för telefoneringen, samt vid sammanträdet antydda dröjsmålet med telefonering icke lärer kunna tillerkännas nämnvärd betydelse;

att Nösund, beläget i Tegneby socken invid saltsjön och på ett afstånd af omkring 0,5 mil från Mollösund, obestridligen är den plats å ön Orost, hvarest den största handelsaffärsverksamheten förekommer och hvilket ställe jemväl mycket besökes af skärgårdsfolk*), men dock ej har den mest centrala belägenheten; att telefonledningarna från denna plats medföra större kostnader, än om hufvudstationen förlägges till Varekil; att telefonnätet blifver af mindre omfattning och att den östliga och norra delen af Orost helt och hållet förbises, hvartill kommer, att, oaktadt Nösund har så nära belägenhet till Mollösund och telegrafstationen derstädes utan synnerlig kostnad eller besvär kunnat anlitas, nämnda

---

*) Nösund är nemligen platsen för fögderiets enda, i största omfattning bedrifna minuthandel med bränvin, men icke dess mindre torde dess betydenhet komma att raskt aftaga, så snart de beslutade nya landsvägarne i Orosts Vestra härad hunnit göras färdiga. *(Utg. anm.)*

station under sistlidna året lemnade högst obetydlig inkomst, samt att handlanden GERLE m. fl. väl erbjudit kostnadsfri lokal, men ej full garanti för minimiinkomsten*); att, om således telegraf- och centraltelefonstation icke kan eller bör här anläggas, å denna vid nuvarande telegraflinien liggande plats i stället bör anbringas telefonstation;

att, om telegraf- och centraltelefonstationen förlägges å kronolänsmansbostället Ileberg eller annan deromkring vid midten af ön Orost belägen plats, i det väsentligaste enahanda olägenheter, som i afseende å Nösund omförmälts, förekommer, hvarjemte må anmärkas, att hvarken kostnadsfri lokal eller garanti för minimiinkomst erbjudits för något af berörda ställen; samt

att, om åter hänsyn tages till båda öarne Orost och Tjörn, gästgifvaregården Varekil i Stala socken har den mest centrala belägenheten, och förlägges telegraf- och centraltelefonstationen till denna plats, öfver hvilken nuvarande telegrafledningen finnes, och i hvars närhet redan äro anlagda trenne sillberedningsverk, synes billigaste kostnaden uppstå för telefonledningars anbringande och största utsigter gifvas för framtida utveckling genom anslutning af nya linier, ty derifrån leder befintliga telegraflinien öfver Nösund till Mollösund; och skulle nya telefonlinier, enligt doktor LJUNGMAN'S ofvanberörda förslag, anbringas, dels öfver Horleby, Ileberg och Kårehogen till Ellös och dels öfver Skopesund, Sundsby, Kollekärr och Hoga till Stockevik, hvartill borde komma telefonledning österut till Svansund och vidare till Stenungssund i Inlands Nordre härad, hvarigenom erhöllos trenne ändstationer

*) Sådan garanti har senare uti skrifvelse den 12 sistlidne September erbjudits. *(Utg. anm.)*

och ett flertal mellanstationer samt således nästan hela fögderiet och en del af Inlands Nordre härad blefve delaktige af det för Orost och Tjörn afsedda telegraf- och telefonväsendet, hvarjemte härtill kommer, att å Varekil boende handlanden Simon Hedström vid Vrålands-sammanträdet erbjöd sig, att derstädes utan ersättning upplåta lokal för telegraf- och centraltelefonstationen och garantera för stadgade minimiinkomsten samt att derför ställa säkerhet.

I händelse anläggningskostnaden för telefonledningar från tingsstället och ångbåtsstationen Svansund, hvarest ortens postkontor finnes, icke blefve dyrare än från Varekil och föreståndarebefattningen för telegraf- och centraltelefonstation kunnat förenas med nu lediga postmästaretjensten, derigenom väl garanti erfordrats för mindre inkomstsbelopp än eljes, samt i fall kostnadsfri lokal och garanti för minimiinkomst kunnat beredas, skulle jag ansett Svansund hafva varit den för ändamålet lämpligaste platsen; allt under förutsättning att sillfiskebedriftens främjande i tillräcklig mon tillgodoses genom telefonledningar.

Orosts och Tjörns kronofogdekontor den 28 Aug. 1885.

Oscar Warmark.

XIV.

Till Konungens Befallningshafvande i Göteborg.

Då befolkningen inom Tjörns härad icke tilläts att deltaga i den öfverläggning, rörande telegraf- och telefonväsendets ordnande inom Orosts och Tjörns fögderi, som den 18 i denna månad egde rum inför kronofogden i orten, på den grund att Konungens Befallningshafvande föreskrifvit, att endast invånarne inom Orosts Östra och Vestra härad skulle i frågan höras, utbedja sig undertecknade, då sillfisket så-

väl under föregående som innevarande fiskeperiod alltid varit ymnigare vid Tjörn än vid Orost samt Tjörn vid förra perioden hade flera och större verk för sillens beredning till handelsvara än Orost, hvilket förhållande torde berättiga Tjörns invånare att i och för sillfiskets gagn få i den föreliggande frågan uttala sin mening, att härmed vördsammast tillkännagifva, att vi, beträffande telegraf- och telefonliniers anläggning inom fögderiet, alldeles enhälligt sluta oss till det af riksdagsmannen doktor A. V. Ljungman framlagda förslag att flytta telegrafstationen till fögderiets centrum å Varekil med telefonlinier derifrån till 1:o) Nösund och Mollösund, 2:o) Horleby, Ileberg, Kårehogen och Ellös, 3:o) Svansund och Stenungssund, samt 4:o) Skopesund, Hoga och Stockevik, enär icke allenast fisket härigenom bättre skulle tillgodoses, då ju alla orter af någon större betydenhet för sillfisket försågos med eller i sin närhet erhöllo telefonstation, än om telegrafstationen bibehålles på Mollösund eller flyttas till Nösund, utan äfven fögderiets skilda delar skulle komma att stå i telefonförbindelse med läkarebostad, apotek, tingshus, postkontor m. fl. vigtiga ställen, hvilken oerhördt stora förmon icke skulle vinnas, om telegrafstationen förlägges till Mollösund eller Nösund;

och utbedja vi oss vördsammast, att Konungens Befallningshafvande behagade vid afgifvande af förslag i frågan taga denna vår uttalade mening i benäget öfvervägande.

Tjörn den 26 Augusti 1885.

(Talrika underskrifter.)

XV.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, Göteborg.

Sedan Riksdagen anslagit medel i och för anläggning af telegraf- och telefonstationer inom Bohus län och det kommit till vår kännedom, att det varit fråga om att an-

lägga en telefonstation å Rössö inom Norrvikens fögderi med uteslutande af dylik å Hafstenssund, få undertecknade, derest icke möjligen båda dessa platser kunna blifva försedda med dylika inrättningar, härmed vördsammast anhålla, det Konungens Befallningshafvande behagade framhålla behofvet deraf å Hafstenssund.

Skälen till telefonstationens förläggande å Hafstenssund äro många, bland hvilka vi företrädesvis vilja framhålla följande:

Hafstenssund är kronohamn och lotsstation, i hvars närmaste grannskap sillfisket under innevarande sillperiod varit ymnigast inom norra skärgården, har en utmärkt året om isfri hamn, hvarest såväl fiskare som fiskhandlande inlöpa i afvaktan på fångst, och hvilken hamn alla fraktfartyg på kusten i flesta fall måste passera, är station för mellan Göteborg—Strömstad—Kristiania gående ångbåtar, hvilka ofta för storm, dimma och mörker der måste qvarligga, utan att kunna meddela sig med andra stationer och sina rederier, ofta vållande obehag dels för passagerare, som många timmar i oväder förgäfves väntat ångbåtarne, innan de fått kännedom om hindret, och dels för hufvudredarne, som sväfvat i okunnighet om det öde, som drabbat fartyget. Dessutom drifves å Hafstenssund den största exporthandel med hummer, ostron och lefvande torsk, sill och makrill, den senare inlagd i is, utföres till Norge och andra orter, hvarjemte derstädes idkas en betydande handel med mjöl och andra förnödenhetsartiklar. I närheten af Hafstenssund äro belägna de större öarne Resö, Galtö, Lindö, Kalfö, Hellsö, Lammö, den folkrika halfön Tanums-näs samt handels- och fiskeplatsen Sannäs, hvilkas bebyggare hufvudsakligen idka fiske och sjöfart. Då så många skäl tala för Hafstenssund, och intet af dessa, hvad oss är bekant, förefinnes på Rössö, i det att å denna ö hvarken finnas salterier eller fiskhandlare, knappast någon tjenlig hamn, då den enda som finnes är utsatt för sydliga och sydvestliga stormar, och då å ön

icke finnes mer än en obetydlig landthandel och i öfrigt ingen industri i ett eller annat afseende, hoppas vi, då dessutom anläggningskostnaden till Hafstenssund lärer blifva 3,000 kronor billigare än till Rössö, det Konungens Befallningshafvande täcktes i sitt förslag förorda Hafstenssund framför hvarje annan plats inom Norrvikens fögderi till erhållande af telefonstation.

Det torde tillåtas oss påpeka den omständigheten, att Rössön är belägen på knappast en mils afstånd från Hafstenssund, att segelleden deremellan alltid är isfri och att det således icke förefinnas några svårigheter för Rössöboarne att anlita telefonstationen å Hafstenssund. Omvändt kunde man också säga, att under sådana omständigheter det för Hafstenssund och kringliggande trakter ej möter hinder att begagna telefonstationen å Rössö, men då väl ingen kan bestrida, att Hafstenssund mycket mera kommer att anlita denna inrättning än Rössön, är det väl skäl, att den inrättas der den mest kommer att begagnas och hvarest största behofvet förefinnes.

Grebbestad och Hafstenssund den 5 September 1885.

(Talrika underskrifter.)

XVI.

Till Konungen.

Sedan i underdånig skrifvelse den 18 Maj innevarande år, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, Riksdagen hos Eders Kongl. Maj:t anmält, att i en inom Riksdagen väckt motion föreslagits, att Riksdagen måtte ställa ett anslag till Eders Kongl. Maj:ts förfogande för anläggning till sillfiskebedriftens främjande af telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården, samt att, då Riksdagen ansett, att genom bristande telegraf- eller telefonstationer i Bohus läns skär-

gård betydliga förluster förorsakades icke blott för Bohus läns fiskare, utan äfven för den befolkning, som eljes kunde vara i tillfälle att köpa färsk sill, och att ett dröjsmål med anläggning af sådana stationer sannolikt gjorde summan af dessa förluster större än hela den ifrågasatta anläggningskostnaden, Riksdagen såsom extra anslag, att utgå under år 1885, till Eders Kongl. Maj:ts förfogande stält högst 24,000 kronor för anläggning i bohuslänska skärgården af för sillfiskebedriftens främjande behöfliga telegraf- och telefonledningar med tillhörande stationer, dock under vilkor, att Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utfördes, bidroge med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden, har Eders Kongl. Maj:t, med anledning af hvad Riksdagen sålunda beslutat, i skrifvelse den 29 förenämnda Maj anbefalt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att efter vederbörlig utredning om lämpligaste sträckningarne för ifrågavarande telegraf- och telefonledningar samt, sedan Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inhemtat upplysning från Telegrafstyrelsen om kostnaderna för de ifrågasatta anläggningarne och gjort sig förvissad, huruvida Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilde vore villige, att bidraga till berörda kostnader med minst en fjerdedel deraf, till Eders Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt utlåtande i ämnet.

Till underdånigt fullgörande af denna befallning har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till en början anmodat Hushållningssällskapets förvaltningsutskott, att dels meddela upplysning, huruvida Hushållningssällskapet vore villigt, att bidraga till kostnaderna för anläggning af de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarne, och dels afgifva förslag å de platser, hvarest, enligt förvaltningsutskottets åsigt, telegraf- och telefonstationer borde inrättas, till svar hvarå förvaltningsutskottet i skrifvelse den 3 sistlidne Augusti meddelat, att Hushållningssällskapet vid allmän årssammankomst den 18 förutgångne Juli beslutat bidraga med en åttonde-

del af kostnaderna för de ifrågavarande telegraf- och telefonledningarnes anläggande, dock med högst 4,000 kronor; samt att förvaltningsutskottet ansåg, att telegrafstationen å Mollösund borde bibehållas*) och en ny telegrafstation inrättas i Kungshamn, äfvensom att telefonstationer borde anordnas å Rössö, Bovallsstrand, Smögen, Ellös, Stenungssund och Tjufkil**).

Emellertid hafva uti hit ingifven skrift handlanden Carl Wallentin med flere å Smögen bosatta personer gjort framställning om, att den till anläggning vid Kungshamn föreslagna telegrafstation måtte varda inrättad å Smögen, då i stället telefonstation skulle upprättas vid Kungshamn***).

Enär Hushållningssällskapet, på sätt förmäldt blifvit, ej beviljat hela det belopp, hvarmed enligt Riksdagens beslut Hushållningssällskap, Landsting, kommuner eller enskilda borde bidraga, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflåtit skrifvelse till Landstinget med förfrågan, huruvida Landstinget vore villigt, att för anläggning af de ifrågasatta telegraf- och telefonledningarne anslå enahanda summa, som af Hushållningssällskapet beviljats; hvarjemte och då olika meningar sökt göra sig gällande i fråga om telegrafstationen i Mollösund, antingen densamma borde bibehållas eller förflyttas till annan ort på Orost, såsom t. ex. Varekil eller Nösund, i hvilket senare fall telefonstation skulle inrättas i Mollösund, Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansett nödigt, att genom kronofogden i orten ej mindre höra invå-

---

*) Derom innehåller Förvaltningsutskottets protokoll *intet* (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 226). *(Utg. anm.)*

**) Öfverensstämmer icke med hvad Landshöfdingeembetet anfört uti skrifvelse till Kongl. Telegrafstyrelsen den 23 Juli 1885 (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 227). *(Utg. anm.)*

***) Den åberopade skriften innehåller alls intet om att telegrafstationen måtte varda inrättad å Smögen i stället för vid Kungshamn, utan synes vara tillkommen i full okunnighet om att sådan station fans föreslagen för sistnämnda plats. *(Utg. anm.)*

narne på Orost*) i nyssnämnda hänseende, än äfven för det fall, att telegrafstationen å Mollösund skulle komma att flyttas till annan ort å Orost, från kommunerna derstädes infordra yttrande, huruvida de vore villiga, att kostnadsfritt för staten tillhandahålla lokal för stationen och, i händelse denne skulle hållas öppen äfven under tid af året, då sillfiske ej pågick, garantera telegrafverket stadgad minimiinkomst.

Med tillkännagifvande af hvad sålunda blifvit åtgjordt och, då svar hvarken från Landstinget eller kronofogden kunde snart förväntas, men det var af synnerlig vigt, att, derest sillfiske af större betydenhet skulle under nästa höst yppa sig, åtminstone i de norra delarne af skärgården föreslagna telegraf- och telefonstationer då vore till begagnande färdiga**), har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i skrifvelse till Kongl. Telegrafstyrelsen, hemstält, att styrelsen ville låta uppgöra och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddela den i Eders Kongl. Maj:ts ofvan berörda nådiga bref omförmälda kostnadsberäkning, med förmälan tillika, att, innan frågan om lämpligaste läget för en telegrafstation på Orost blifvit vederbörligen utredd, de ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningarne kunde inskränkas till en telegrafstation vid Kungshamn och telefonstationer å Rössö, Bovallsstrand, Smögen och Ellös.

Till svar härå har Kongl. Telegrafstyrelsen meddelat, att, enligt inom styrelsen uppgjorda beräkningar för ofvannämnda telegraf- och telefonanläggningar, kostnaderna för desamma skulle uppgå till följande belopp, nemligen:

---

*) Hvarför icke äfven invånarne å Tjörn, hvilka dock obestridligen hafva både större intresse för och anspråk på ifrågavarande anläggningar för Orosts och Tjörns fögderi än Orost? *(Utg. anm.)*

**) Skulle sillfiske under *hösten* yppa sig, torde de för södra halfvan af länet ifrågasatta ledningarne obestridligen vara de vigtigaste, enär det tidiga höstfisket alltid egt rum derstädes och aldrig i norra skärgården. *(Utg. anm.)*

för	telegrafstationen	vid	Kungshamn	med ledning			
	från	Lysekil	.....			kr.	12,580.
„	telefonstation	å	Rössö	från	Strömstad	„	4,800.
„	„	„	Smögen	„	Kungshamn	„	1,350.
„	„	„	Bovallsstrand	„	Fjellbacka	„	3,050.
„	„	„	Ellös	„	Mollösund	„	3,050.
„	„	„	Varekil	„	„	„	2,250.
„	„	„	Stockevik	„	Varekil	„	3,925.
„	„	„	Stenung	„	Ljungskile	„	2,150.
„	„	„	Tjufkil	„	Kongelf	„	3,150.
„	„	„	Hästevik	„	Göteborg	„	3,750.
						Summa kr.	40,055.

Härjemte har Telegrafstyrelsen upplyst, att, hvad först beträffade inrättandet af telegrafstation vid Kungshamn, dertill erfordrades, förutom tillhandahållande af lokal, bestående af tre rum och kök jemte nödiga uthus, jemväl ersättande af hvad behållna portoinkomsten vid stationen kunde komma att understiga 1,200 kronor för år, detta senare under förutsättning, att stationen skulle hållas öppen hela året om, hvilket torde vara erforderligt, i synnerhet om telefonledningar derifrån skulle utgrenas; att om deremot vid Kungshamn, åtminstone till en början och intill dess erfarenheten visat, att en fullständig telegrafstation vore behöflig, i stället inrättades telefonstation, så kunde denna vara i verksamhet under hela året, utan att för densamma behöfde bekostas någon särskild lokal, ej heller bidrag till fyllande af portoinkomsten, hvaremot för den person, som finge uppdrag att betjena telefonstationen, skulle beräknas en särskild ersättning af 25 öre för hvarje med telefon befordradt telegram eller annat meddelande; och att kostnaden för inrättande af telefonstation blefve äfven betydligt mindre och skulle för Kungshamn komma att uppgå till 10,280 kronor, under förutsättning att till förbindelselinien användes samma materiel, som till vanliga telegraf-

linier, så att telegrafstationen, när så påfordrades, lätteligen kunde förändras till telegrafstation.

Vidare har Telegrafstyrelsen anmärkt, att, derest, såsom ifrågasatt blifvit, telegrafstationen i Mollösund förflyttades till Varekil och telefonstation i stället inrättades å förstnämnda plats, kostnaderna för denna förflyttning endast komme att utgöra omkring 450 kronor, hvaremot i sammanhang dermed skulle, utan ökad kostnad för anläggningen till Stockevik, kunna besparas anläggningskostnaden för telefonstation i Varekil 2,250 kronor, samt för telefonförbindelsen till Ellös, hvilken då skulle utgå från Varekil i stället för från Mollösund, kostnaden nedsättas från 3,050 kronor till 1,924 kronor, hvarigenom således kostnaderna för de ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningarne på Orost skulle minskas med tillsammans 2,926 kronor.

Med fästadt afseende på dessa förhållanden syntes det Telegrafstyrelsen, som borde sistnämnda anläggningar anstå, till dess närmare blifvit utredt, huruvida vilkoren för inrättande af en telegrafstation i Varekil och förflyttning dit af den nuvarande stationen å Mollösund kunde uppfyllas.

Beträffande den af Hushållningssällskapets förvaltningsutskott förordade telefonstationen å Smögen, har Telegrafstyrelsen fästat uppmärksamheten derpå, att, då denna plats vore ganska närbelägen till Kungshamn, som tvifvelsutan komme att i främsta rummet erhålla önskad förbindelse vare sig telegrafisk eller medels telefon, men kostnaden för telefonanläggning till Smögen, oaktadt det korta afståndet, blefve ganska dryg, emedan dervid till stor del måste användas kabel, samt då ortens riksdagsmän i deras motion om statsanslag till telegraf- och telefonanläggningar i Bohus län icke upptagit någon särskild anläggning till Smögen, men deremot föreslagit telefonstation vid Hafstenssund, för hvilken sistnämnda, med ledning till Grebbestad, kostnaden vore af styrelsen beräknad till 1,800 kronor, det möjligen torde böra komma under förnyadt öfvervägande, hvil-

kendera af dessa begge anläggningar skulle gifvas företrädet, för så vidt icke genom inskränkning i andra delar af ifrågasatta telefonförbindelser de anslagna medlen kunde blifva tillräckliga för anläggningen såväl till Hafstenssund som till Smögen.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och då dertill komme, att, i anseende till den framskridna årstiden, svårighet torde möta, att under innevarande år medhinna flera än nedan uppgifna anläggningar, i synnerhet som telegrafverket detta år hade att utföra andra telegrafarbeten till ovanlig mängd inom särskilda delar af landet, har Telegrafstyrelsen för sin del föreslagit, att de ifrågasatta anläggningarna inom Bohus län för närvarande måtte inskränkas till följande:

1:o) inrättande af en telefonstation vid Kungshamn, i förbindelse med Lysekils telegrafstation, för en beräknad kostnad af..... kr. 10,280.

2:o) „ af telefonstation i Bovallsstrand, i förbindelse med Fjellbacka telegrafstation ..... „ 3,050.

3:o) „ af telefonstation å Rössö, i förbindelse med Strömstads telegrafstation..... „ 4,800.

Summa kr. 18,130,

hvarjemte styrelsen på särskild förfrågan meddelat, att från dess sida hinder ej mötte för inrättande under detta år af en telefonstation jemväl å fiskeläget Smögen.

Landstinget har, vid föredragning af dels Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes ofvan omförmälda skrifvelse i frågan och dels en af A. V. Ljungman, Gustaf Mellin och A. P. Lind till Landstinget afgifven motion, hvaruti yrkats, att Landstinget måtte bevilja ett anslag af 4,000 kronor, att utgå för innevarande år för anläggning i bohuslänska skärgården af sådana telegraf- eller telefonstationer, som Eders Kongl. Maj:t efter vederbörandes hörande funne

vara af behofvet påkallade för sillfiskebedriftens främjande, beviljat det begärda anslaget af 4,000 kronor.

Kronofogden i Orosts och Tjörns fögderi, hvilken, på sätt ofvan förmäles, fått sig anbefaldt, att höra invånarne på Orost, rörande bibehållande eller förflyttning af telegrafstationen i Mollösund, äfvensom för det fall, att den komme att förflyttas till annan plats på Orost, infordra yttrande från kommunerna, om de vore villiga att kostnadsfritt för staten tillhandahålla lokal för stationen och garantera telegrafverket stadgad minimiinkomst, har insändt dels protokoll öfver ett vid Vrålands gästgifvaregård hållet sammanträde med Orosts invånare och dels utdrag af protokollet vid hållna kommunalstämmor, af hvilka senare synes, att af Orosts Östra och Vestra häraders tolf kommuner tio förklarat sig icke vilja, vare sig telegrafstationen flyttades eller ej, deltaga i kostnaden för tillhandahållande af lokal för telegraf- eller telefonstation eller iklädandet af garanti för stadgad minimiinkomst, en kommun, Tegneby, ingått på deltagande i berörda kostnad och garanti till en tredjedel samt en kommun, Mollösunds, tillstyrkt alternativet, antingen och helst att telegrafstationen bibehölles å Mollösund, eller, derest detta skulle möta hinder, att den ej förflyttades längre bort, än till grannplatsen Nösund, men att Mollösunds kommun ansåg sig ej vidare kunna ikläda sig en så betungande garanti, som den, hvilken nyligen kostat kommunen en relativt till dess storlek alltför betydande summa*).

Med framhållande af några allmänna grunder, rörande telegraf- och telefonledningarnes anläggande inom Orosts och Tjörns fögderi, har kronofogden anfört, hurusom, med hänsyn till dessa grunder och hvad vid nyssberörda sammanträde förekommit, syntes framgå*):

att, om telegrafstationen bibehölles å Mollösund och dit jemväl förlades centralstationen för telefonledningarne,

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 235—242. *(Utg. anm.)*

dessa blefvo af minsta omfattning och lemnade mindre utsigter till vidare utveckling medels anslutning af nya linier och stationer, då väl derifrån komme att dragas allenast tvänne telefonledningar, den ena norrut längs sydliga delen af Morlanda socken till Ellös och den andra söderut medels lång kabel till Tjörns kust öfver Hoga till Stockevik, hvarigenom således två ändstationer väl erhöllos, men endast en telefon-mellanstation, hvilka ledningar sannolikt blefve dyrare och af vanskligare art, än om hufvudstationen förlades å något af de andra föreslagna ställena, och att telegraf- och telefonväsendet derigenom faktiskt blefve inskränkt till i det närmaste blott Morlanda, Klöfvedals och Stenkyrka socknar, under det att det inre och östra Orost jemte nordöstra delen af Tjörn blefvo helt och hållet förbisedda, hvartill komme, att ingen allmän landsväg ledde till Mollösund och att direkt telefoniskt meddelande med vederbörande i afseende å ordningens upprätthållande och sjukvården m. m. icke uppnåddes, hvarför och enär kostnadsfri lokal och garanti för stationens minimiinkomst för tillgänglighet året om icke fortfarande erbjudits, klokheten torde bjuda, att telegrafstationen flyttades från Mollösund och ersattes med telefonstation, som sannolikt uppfylde samma ändamål som telegraf, fastän med något ökad kostnad för telefoneringen *);

att Nösund, beläget i Tegneby socken invid saltsjön och på ett afstånd af 0,5 mil från Mollösund, obestridligen vore den plats å Orost, hvarest den största handelsaffärsverksamheten förekomme **), men hade dock ej den mest centrala belägenheten, hvarföre telefonledningarne derifrån medförde större kostnader, än om hufvudstationen förlades till Varekil, och telefonnätet blefve af mindre omfattning, hvartill komme att, oaktadt Nösund hade så nära belägenhet till Mollösund och telegrafstationen derstädes utan synner-

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 231, 249. *(Utg. anm.)*

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 240. *(Utg. anm.)*

lig kostnad eller besvär kunnat anlitas, nämnda station sistlidna år lemnat högst obetydlig inkomst;

att om telegraf- och centraltelefonstationen förlades å Ileberg eller annan deromkring vid midten af ön Orost belägen plats, i det väsentligaste enahanda olägenheter, som i afseende å Nösund omförmälts, förekomma, utom det att hvarken kostnadsfri lokal eller garanti för minimiinkomst erbjudits på något af dessa ställen; samt

att, om åter hänsyn tages till båda öarne Orost och Tjörn, gästgifvaregården Varekil i Stala socken hade den mest centrala belägenheten, hvarföre och om telegraf- och centraltelefonstationen förlades till denna plats, öfver hvilken nuvarande telegrafledningen funnes och i hvars närhet redan vore anlagda trenne sillberedningsverk, billigaste kostnaden syntes uppstå för telefonledningars anbringande och största utsigter gifvas för framtida utveckling genom anslutning af nya linier, tilläggande kronofogden, att, i händelse anläggningskostnaden för telefonledningar från tingsstället och ångbåtsstationen Svansund, hvarest ortens postkontor funnes, icke blifvit dyrare än från Varekil, och föreståndarebefattningen för telegraf- och centraltelefonstation kunnat förenas med nu lediga postmästaretjensten, samt kostnadsfri lokal och garanti för minimiinkomst kunnat beredas, han skulle ansett Svansund hafva varit den för ändamålet lämpligaste platsen.

I ärendet hafva vidare till Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvits:

dels infordradt yttrande från tillsyningsmannen vid länets hafsfisken;

dels en skrifvelse från ledamoten af riksdagens andra kammare doktor A. V. Ljungman, innefattande en redogörelse för den uppfattning, som gjorde sig gällande i denna fråga vid Riksdagen, samt för de "ledningar med tillhörande stationer", hvilka vid beräknandet af det begärda anslaget ansågos ut-

göra hvad som vore af behofvet mest påkalladt att erhålla, med hänsyn till sillfiskets förkofran;

dels en af EMANUEL OLSSON och ANDERS ANDERSSON i Resö undertecknad skrift, hvaruti de hemstält, att till förmon för Resö med omgifvande skärgård telegraf- eller telefonledning måtte anläggas mellan Strömstad och Kragenäs;

dels ansökning från CHR. BERNTSSON i Rössö om enahanda anläggning emellan denna plats och Strömstad;

dels ansökning från A. E. SUNDBERG med flere i Stenungssund om enahanda anläggning derstädes;

dels skriftligt tillkännagifvande från åtskilliga Tjörns invånare, att de enhälligt slöte sig till det af riksdagsfullmägtigen doktor LJUNGMAN framlagda förslag att flytta telegrafstationen från Mollösund till fögderiets centrum å Varekil med telefonlinier derifrån;

dels en till Telegrafstyrelsen ställd ansökning från handlandena R. L. GERLE, C. R. HOLST och JOHN HOLST på Nösund, innefattande anbud att, derest telegrafstationen förlades å Nösund och hålles öppen hela året, samt alla inom Orost tillämnade telefonstationer fingo sin vexlingsstation i Nösund, under fem år på egen bekostnad ej mindre tillhandahålla lokal, än äfven till styrelsen utgifva det belopp, som efter afräkning af stationens inkomster kunde erfordras till utgifternas bestridande;

dels ansökning från handlanden AXEL LYDÉN med flere att Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte framhålla behofvet af en telefonstation på Hafstensstenssund;

dels ansökning af ett större antal invånare i Grundsund, Fiskebäckskil och Lysekil att ön Skaftö, så-

som hittills i saknad af telegraf- och telefonförbindelse med landets telegrafnät, måtte komma i åtanka vid bestämmandet af blifvande telegrafstationer;

dels skriftlig förbindelse från handlanden Simon Hedström, att, för den händelse telegrafstationen flyttades från Mollösund till gästgifvaregården och handelsplatsen Varekil i Stala socken och hålles öppen hela året om, samt alla inom Orosts och Tjörns härader uppstående telefonstationer jemväl der finge sin central- eller vexlingsstation, under fem års tid ej mindre utan ersättning tillhandahålla fullt lämplig och ändamålsenlig lokal för stationen, än äfven garantera Telegrafstyrelsen stadgad minimiinkomst eller, med andra ord, derest den telegrafverket tillfallande portoinkomsten vid stationen skulle understiga 1,200 kronor för år, ersätta telegrafverket hvad som i detta belopp kunde komma att brista; för hvilken förbindelses behöriga fullgörande Hedström företett en af två personer, hvilkas vederhäftighet blifvit af kronofogden bestyrkt, ingången borgen; och

dels ansökning från åtskilliga Solberga församlings invånare, att en telefonstation måtte anläggas vid Tjufkilshufvud i Lycke socken.

Då Landshöfdingeembetet härhos till Eders Kongl. Maj:t underdånigst öfverlemnar samtliga till detta ärende hörande handlingar, får embetet tillika, till åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning, deruti afgifva eget underdånigt utlåtande.

Hvad dervid först angår anläggningen af telegraf- och telefonledningar inom Orosts och Tjörns fögderi, der de tarfvas i den största omfattning, så har, på sätt här ofvan framhållits, Hushållningssällskapets förvaltningsutskott före-

slagit att telegrafstationen å Mollösund måtte der bibehållas *); hvaremot vid det af kronofogden hållna sammanträde med Orosts invånare på Vrålands gästgifvaregård meningarne varit mycket delade i afseende å såväl lämpligheten af att låta stationen förblifva vid Mollösund, som ock stället, till hvilket den i motsatt fall borde förflyttas. Pluraliteten tyckes dock vara ense om flyttningen till Varekil, såsom riksdagsfullmäktigen doktor Ljungman förordat, och denna åsigt delas äfven af kronofogden, som dock synes under vissa förutsättningar anse Svansund vara den plats, som borde föredragas.

Nekas kan icke, att för seglationen i allmänhet Mollösund, som måste passeras af alla emellan norr och söder vid kusten trafikerande båtar, har det beqvämligaste läget; men då för anordnande af ifrågavarande, för sillfiskebedriftens främjande afsedda, telefonledningarne kostnaden genom Mollösunds bibehållande blefve större, än om hufvudstationen förlades inne på ön, samt anläggningskostnaden i förevarande fall torde böra tillmätas en afgörande betydelse, finner Landshöfdingeembetet sig sakna anledning att afstyrka den förordade flyttningen, såvida Telegrafstyrelsen, som torde vara mest kompetent att ur teknisk synpunkt bedöma, hvarest centraltelefonstationen företrädesvis bör ligga, anser flyttningen från Mollösund förmonlig.

Landshöfdingeembetet hyser dock, med afseende deråatt Varekil icke har så central belägenhet som önskligt är, för sin del stor betänklighet att förorda Varekil såsom den för en centralstation lämpligaste belägenheten, utan anser sig i sådant hänseende böra förorda antingen Ileberg eller provinsialläkarebostaden Horleby, på hvilka båda platser lämplig lokal utan svårighet torde kunna beredas **). Från

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 226, 247, anm. 1. *(Utg. anm.)*

**) Jfr dock kronofogdens i fögderiet afvikande mening (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 241, 254) samt olägenheten af att de af Länsstyrelsen förordade platserna ej ligga vid den befintliga telegraflinien. *(Utg. anm.)*

hvilkendera af dessa platser som antages torde emelleritd ledningen böra dragas i de af doktor LJUNGMAN angifna riktningar: 1:o) öfver Skopesund, Sundsby, Kollekärr och Hoga till Stockevik; och 2:o) öfver Hogen, Holta och Kårehogen till Ellös.

Slutligen och hvad angår en telefonstation på Rössö, hvilken plats Hushållningssällskapets förvaltningsutskott ansett böra ifrågakomma framför den föreslagna stationen Hafstenssund, så ock vid betraktande deraf, att Hafstenssund är beläget nära intill Grebbestad, der telegraf redan finnes inrättad, och der utväg utan särdeles svårighet derigenom finnes, att från Hafstenssund kunna få telegrafförsändningar expedierade medels ledningen från Grebbestad, då deremot Rössö, såsom beläget på långt afstånd både från Strömstad och Grebbestad, är i saknad af all möjlighet till begagnande af dervarande telegraf- eller telefonförbindelse, anser Landshöfdingeembetet sig böra instämma med förvaltningsutskottet i denna del.

På grund af hvad sålunda förekommit, anser sig Landshöfdingeembetet böra underdånigst föreslå, att telegrafstationen eller till en början telefonstation inrättas vid Kungshamn, och att telegrafstationen vid Mollösund förflyttas antingen till Varekil eller annan lämplig, centralt belägen, plats inne på Orost, samt att telefonstationer anläggas på Rössö, Bovallsstrand, Smögen, Ellös, Stockevik, Stenungssund, Tjufkil och Hästevik; dock att, om de för ändamålet anslagna medel skulle visa sig blifva otillräckliga, med ordnande af stationerna på Ellös, Stenungssund, Tjufkil och Hästevik torde kunna tills vidare anstå.

Göteborg å Landskansliet den 20 Oktober 1885.

Underdånigst

Landshöfdingeembetet.

HENR. WESTIN. V. BILLMANSON.

XVII.

Till Göteborgs och Bohus läns Landstings jernvägskommitté.

Med anledning af en från den af Landstinget förordnade jernvägskommittén den 20 sistlidne April utsänd „uppmaning“, få undertecknade härmed å kommuners inom fögderiet eller å egna vägnar afgifva nedanstående förklaring:

Ehuru Orosts och Tjörns fögderis liksom väl äfven hela den öfriga bohuslänska skärgårdens samfärdselsbehof redan nu är något så när tillfredsställdt medels ångfartyg och segelbåtar samt de befintliga landsvägarne, så är dock obestridligt, att fögderiet skulle skörda synnerligt stor förmon af en jernväg, som, utgående från det inre landets jernvägsnät, erhölle sin ändpunkt vid hafvet inom fögderiet och helst å sjelfva ön Orost, så att den landtbruksidkande befolkningen med sina kördon kunde nå denna ändpunkt, på samma gång som den fiske- och sjöfartsidkande befolkningen der vunne en nu saknad, möjligast välbelägen hufvudort inom skärgården för utvecklingen och främjandet af äfven dess näringar. Erhålles ej en jernvägsändpunkt, sålunda belägen som här framstälts, då erbjuder dock en jernbana från Uddevalla eller från Frändefors till f. ex. Fiskebäckskil den förmonen, att den låter fögderiet hoppas, att framdeles kunna med jemförelsevis måttliga kostnader ernå hvad det verkligen behöfver med hänsyn både till den nämnda ändpunkten på sjelfva ön Orost och till de såväl redan vid undersökningen af den ifrågasatta jernvägslinien öfver Vindön och Henån till Ellös som senare, om än blott såsom framtidstankar, utkastade planerne till en eller flera genom fögderiets midt gående bibanor, ty sådanas tid kommer nog en gång här i Bohus län, och de måste derför äfven tagas med i räkningen, om nu också denna tid skulle ligga än så långt aflägsen. En jernväg, som icke eger station å sjelfva ön Orost, har nemligen eljes

ingen nämnvärd betydelse för landtmannanäringarna inom fögderiet; ty måste ångbåt användas för färden till jernvägsändpunkten, då föredrages af lätt begripliga skäl naturligen Göteborg såsom sådan. Af den föreslagna jernvägen till Lysekil skulle fögderiet sålunda icke kunna skörda något gagn, men väl icke ringa skada, derigenom att densamma, i synnerhet om den blefve utförd med understöd af statsmedel, ju komme att beröfva fögderiet de nämnda utsigterna, att sjelft en gång erhålla jernväg, eller att åtminstone i mycket hög grad minska dessa utsigter för detsamma. Af den föreslagna jernvägen längs genom länets fastland kan fögderiet icke heller skörda någon nämnvärd fördel, om man undantager att fisk och andra dylika skärgårdsprodukter genom densamma vunne en något genare väg söderut till Göteborg eller norrut till Norge, än öfver Uddevalla och Öxnered med Bergslagernas jernväg. Fögderiets samfärdsel i öfrigt på Göteborg torde af lätt begripliga skäl endast i mycket sällsynta undantagsfall komma att ske öfver den så kallade „längdbanan“ (eller „södra hufvudbanan“).

Den ifrågavarande, af fögderiets intressen fordrade uthamnsjernvägen från helst Uddevalla öfver Dragsmark till Malösund—Ellös erbjuder, vid jemförelse med andra jernvägar inom mellersta delen af Bohus län med samma syfte, följande ögonskenliga förmoner. Den är sålunda 1:o) kortast och derigenom äfven billigast att bygga (Lysekil—Frändefors-banan är f. ex. 3,4—3,9 mil längre med till dels äfven svårare terräng än uthamnsbanan till Orost*), så att, äfven om kostnaden för hela Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs omläggning till normalspårig inberäknas, varder dock linien till Malösund—Ellös betydligt billigare att

*) Linierna Uddevalla—Dragsmark—Malösund—Ellös och Uddevalla—Fiskebäckskil—Rågårdsvik äro ungefärligen lika långa, hvadan de här anförda skilnaderne äro beroende af huruvida hamnlinien till Ellösfjorden medräknats eller icke. Jfr vidare, beträffande de föreslagna ändpunkterne för uthamnsjernvägen (eller fortsättningsbanan) från Uddevalla öfver Dragsmark, Bohusläningen, 1885, N:o 77. *(Utg. anm.)*

bygga); den utgör 2:o) den naturligaste ändpunkten vid hafvet för icke blott Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernväg utan äfven Bergslagernas jernväg (Lysekil—Frändefors-banan deremot kan knappast anses som genaste vägen till hafvet för ens Bergslagernas jernväg, enär den visserligen är 1,7 mil kortare än hufvudlinien till Göteborg, men ock 0,3 mil längre än afståndet från Frändefors öfver Öxnered och Uddevalla till Fiskebäckskil), hvarigenom vår bana äfven bör erhålla en större trafik både absolute och i förhållande till längd och anläggningskostnad, än de med henne om företrädet täflande banorna; den erbjuder 3:o) genare väg för forslingen af hafsfisk och andra skärgårdsprodukter till de bästa afsättningsorterna inom landet (öfver Lysekil—Frändefors-banan f. ex. skulle dessa afsättningsorter behöfva nås med en ej obetydlig omväg, i händelse ej Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernväg utlades till normalspårig, hvarförutom afståndet till Öxnered från ändpunkten vid hafvet är 2,6 mil kortare från Ellös—Malösund och 3,1 mil kortare från Fiskebäckskil räknadt än från Lysekil) och den eger 4:o) den förmonligaste ändpunkten med hänsyn till *dels* både export och import samt möjligheten af framtida utveckling, *dels* betydelsen för kustförsvaret *).

I afseende nu särskildt på den stora betydelse, ändpunktens beskaffenhet alltid måste innebära för en uthamnsjernvägs ekonomiska utsigter och verkningar, torde vidare icke böra förbises, huru de här såsom ändpunkt för uthamnsbanan till Orost företrädesvis framhållna hamnplatserna vid Malösundsfarleden och Ellösfjorden erbjuda *dels* en den bästa och rymligaste hamn med en ypperlig, af ledfyr redan belyst insegling, hvilken hamns betydelse äfven för samfärdseln inom skärgården kommer att ökas, när farleden utmed östra Skaftölandet blifvit genom muddring så

*) Jfr vidare, beträffande fortsättningsbanan från Uddevalla öfver Dragsmark samt Lysekil—Frändefors-banan, Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning, 1885, N:o 159 (morgonnummer). *(Utg. anm.)*

förbättrad, att ångfartygen allmänt kunna välja att gå genom Oxevikshamnen *) och Snäckedjupet, i stället för genom Gåsörännan och förbi Islandsbergs hufvud, under deras färder längs skärgården, *dels* det yppersta tillfälle för anläggning af en väl planerad hamnstad, utan att vara besvärade af en mer eller mindre misslyckad planläggning från fordom **). Uti det så praktiskt kloka norra Amerika drager man sig aldrig för nyanläggning af en stad, då ypperligt läge dertill gifves, och föredrager sådan med rätta ofta framför att anknyta sina förhoppningar till redan befintliga tarfliga köpingar eller småstäder med misslyckadt läge.

Vid närmare granskning torde framgå, *att ingen bohuslänsk jernväg* gerna *kan påräkna att erhålla så stor trafik i förhållande till längd och anläggningskostnad och att ingen annan jernväg inom Bohus län skulle kunna medföra så stora förmoner åt icke blott hafsfisket och sjöfarten utan äfven näringslifvet i det inre landet som just uthamnsjernvägen till Malösund—Ellös.*

Ehuru helt visst en sträckning af den ifrågavarande jernvägen ifrån Malösund öfver Torebo, Henån och Vindön skulle i åtminstone ett hänseende erbjuda större fördelar för fögderiet än linien från Malösund öfver Flatön och Dragsmark, så måste fögderiet dock, då den förstnämnde för detsamma i viss mon fördelaktigare linien finge större längd och troligen äfven företer ganska betydande terrängsvårigheter (den utförda undersökningen lemnade härom ej nog nöjaktig upplysning, enär den fördes fram i orätt riktning), finna sig heldre tillfredsställdt med den sistnämnde linien öfver Dragsmark, än det vill riskera, att kanske gå miste om alltsammans, genom att hålla på den först anförda längre samt sannolikt allt för mycket dyrare sträckningen. I en

*) En annan riktning för denna farled är äfven ifrågasatt genom Fiskebäckskils hamn öfver edet, som skiljer den nordöstra mindre delen af Skaftölandet från den återstående större delen deraf, hvilket smala ed derföre skulle genomgräfvas. *(Utg. anm.)*

**) Jfr vidare Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 203. *(Utg. anm.)*

framtid med mer utvecklad teknik och mångfaldigt större anspråk på samfärdseln skall tvifvelsutan fögderiet varda tacksamt, om man nu, genom att förlägga den för skärgården och hafsfisket oumbärliga uthamnsbanan till mellersta delen af länets kust å Bokenäset söder om Gullmaren, underlättat anläggningen af en (till följd af ändpunktens belägenhet eller liniens riktning möjligen behöflig) bibana från lämplig punkt å denna uthamnsbana antingen öfver Flatön och Morlanda eller öfver Vindön och Henån nedåt midten af fögderiet.

Då emellertid den s. k. *bohuslänska centralhufvudbanan* eller *fortsättningsbanan från Uddevalla öfver Bokenäset till Malösund—Ellös* blott berör en mycket liten del utaf *en* enda utaf de till fögderiet hörande tio socknarne och då inom desse betydande arbeten och stora uppoffringar äro förestående för åstadkommandet af andra samfärdselsförmoner; så kan naturligtvis icke heller någon för ändamålet tillräcklig aktieteckning från fögderiets kommuner *nu* vara att påräkna, i synnerhet som inom dem den tvifvelsutan riktiga uppfattningen gjort sig gällande, att nämnda fortsättningsbana, *för att motsvara sin bestämmelse för fiskerinäringen, bör tillhöra statsverket och utföras i samband med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösen till staten och utläggning till normal spårvidd**).

Vräland den 20 Juni 1885.

(Underskrifter.)

---

*) Jfr Ljungman, A. V., Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket, sid. 16—21, 25—26. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid, sid. 26—34, 41—48. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41, 135—137, 314; 1885, sid. 161, 272. — Det här framstälda förslaget har vunnit ett ganska vigtigt stöd genom Landstingets beslut den 23 September 1885 (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar, 1885, N:o 26, sid. 9—10, § 42). *(Utg. anm.)*

XVIII.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Sedan de af herrar W. T. Lundgren, Adolf Olsson och J. Nilsson vid länets Landsting sistlidet år väckta motioner, angående anslag till jernvägsanläggningar inom länet *), blifvit för närmare utredning öfverlemnade till en kommitté, bestående af undertecknade sju personer, få kommitterade härmed vördsamt afgifva följande utlåtande:

Enligt § 51 af det i N:o 23 af Landstingets handlingar meddelade sammandrag af vid Landstinget förda protokoll skulle kommitterade hafva att

---

*) Uti dessa motioner framställdes följande anspråk, nemligen:

i herr W. T. Lundgren's motion:

„*dels* att Landstinget behagade anslå 250,000 kr. till anläggning af en (normalspårig) jernväg från Strömstad till Mon, under förutsättning och vilkor att det bolag, som för ändamålet bildas, anskaffar återstående beloppet för detta företag, vare sig genom statslån jemte enskild aktieteckning eller på annatt sätt,

dels att Landstinget behagade bestämma de vilkor i öfrigt, som pröfvas nödiga för utlemnande af förenämnda anslag"; och

i herr Adolf Olsson's motion:

„*att* Landstinget måtte med ett anslag af 250,000 kr. understödja anläggning af en normalspårig jernbana med lätt öfverbyggnad emellan Lysekils norra hamn och Frändefors station på Bergslagernas jernväg, att utgå på tid och sätt, som Landstinget kan finna lämpligast"; samt

i herr J. Nilsson's motion:

„*att* Landstinget behagade till en smalspårig jernbana mellan Uddevalla—Grebbestad och i öfrigt dragen öfver Herrestad—Saltkällan — Munkedal — Håby — Östeby — Foglekärr — Qville — Fjellbacka—Lilla Anrås och Nästegård med den afvikning från berörda sträckning, som till följd af en blifvande undersökning kan föranledas, bevilja 500,000 kr. och i sammanhang dermed till en (smalspårig) tvärbana från Lysekil till Håby 250,000 kr., att utgå med en tredjedel det år, banornas byggande påbörjas, och med ytterligare en tredjedel under hvartdera af de nästföljande två åren, detta dock under förutsättning icke blott att banorna byggas färdiga under tre år och att kostnaden till undersökning, der sådan erfordras, anskaffas genom frivilliga bidrag, utan äfven att, om endast endera af banorna kommer till utförande, det för denna bana begärda anslaget likväl kommer att utgå." *(Utg. anm)*

a) söka utröna behofvet och fördelarne af samt intresset för anläggningar af jernvägar, det vare sig tvärbanor eller en genom länet gående kustbana;

b) yttra sig om sättet och kostnaderna för banornas byggnad, lämpligaste spårvidden samt hvad trafik och inkomst kunde af desamma påräknas;

c) höra kommuner och enskilde i länet, i hvad mon och på hvad sätt de till banbyggnaderna skulle vilja bidraga;

d) göra sig underrättade, huruvida utsigt förefinnes att få bolag till stånd, som vilja åtaga sig att med möjligen påräkneliga bidrag af staten, Landstinget, kommuner och enskilde bygga och för framtida trafik underhålla banorna, samt

e) till nästa Landsting inkomma med de förslag, hvartill kommitterades arbeten kunna föranleda.

Kommitterade egde enligt Landstingets bemyndigande rätt att ej mindre till sitt biträde tillkalla i jernvägsbyggnadsärenden sakkunnige personer än äfven förstärka sig med ytterligare sju ledamöter, hvilket senare dock kommitterade ej funnit nödigt; och ställdes för bestridande af förekommande utgifter ett förslagsanslag af 5,000 kronor till kommitterades förfogande. På af Landstinget hos länets Hushållningssällskap gjord hemställan om beviljande af enahanda anslag för samma ändamål har sällskapet vid sitt i sistlidne Juli månad hållna årsmöte så till vida bifallit framställningen, att ett belopp af 2,500 kr. stälts till kommitterades disposition, och hafva derjemte de på Hushållningssällskapets bekostnad upprättade kostnadsförslag och undersökningshandlingar, rörande jernvägsanläggningar inom länet, till kommitterade utlemnats.

Dessutom hafva af Hushållningssällskapet öfverlemnats sju exemplar af nya skolkartan öfver länet att bland kommitterade fördelas.

De jernvägsundersökningshandlingar, som kommitterade emottagit, äro följande:

1:o) Kartbok till jernvägsprojekt Uddevalla — norska gränsen (Vassbotten), upprättad år 1869 af G. Sandell.

2:o) Kartbok till bibana från Långevall till Krossekärr, samtidigt upprättad.

3:o) Kartbok till jernvägsprojekt Uddevalla—Assmundtorp jemte kostnadsförslag, upprättade år 1873 af J. W. Kullberg.

4:o) Kartbok till jernvägsprojekt Uddevalla—norska gränsen (Vassbotten) jemte kostnadsförslag, upprättade år 1874 af W. Påhlman.

5:o) Kartbok till jernvägsprojekt Uddevalla—Rösshult jemte kostnadsförslag, upprättade år 1874 af W. Påhlman.

6:o) Kartbok till jernvägsprojekt Uddevalla—Fiskebäckskil och Uddevalla—Ellöse-strand jemte kostnadsförslag, upprättade af Wessel & Posse.

7:o) Kostnadsförslag och 8 kartblad till jernvägsprojekt Svarteborg—Grebbestad, upprättade af Ph. Oterdahl.

Nedan nämnda föreslagna jernvägssträckningar hafva hufvudsakligast varit föremål för kommitterades öfverläggningar, nemligen:

1:o) Längdbanan, tänkt såsom en fortsättning af Hallands-banan och löpande från Hallands gräns till Göteborg längs genom Bohus län samt anslutande sig antingen till stationen Præstebakke å Fredrikshalds—Sunnanå-jernvägen eller ock till Bergs station å genom Smaalenenes amt gående norska sydbanan,

2:o) Strömstad—Mon,

3:o) Strömstad—Uddevalla eller Grebbestad—Uddevalla,

4:o) Lysekil—Frändefors samt

5:o) Uddevalla—Dragsmark med ändpunkt vid antingen Fiskebäckskil—Rågårdsvik eller Malösund—Ellös.

De fleste af dessa föreslagna linier äro förut dels på

Hushållsningssällskapets eller Landstingets och dels på enskildes bekostnad undersökte. Hvad längdbanan vidkommer, äro undersökningar för densamma, söderifrån räknadt, gjorda ända till Tunge härad och derifrån till Præstebakke station, hvaremot terrängen genom Norrvikens fögderi öfver Svinesund till den ifrågasatta anknytningspunkten (Bergs station) i Norge icke blifvit undersökt. Med anledning af detta senare förhållande föreslogs inom kommittén att gå i författning om okulär besigtning af sagda terräng. Till en början skulle dock Svinesundspassagen, känd för sina branta höjder, underkastas dylik okulär besigtning i och för utrönande, huruvida en jernbaneöfvergång derstädes vore utförbar för rimlig kostnad; och uppdrogs åt ingeniören J. Norrman i Upsala, sedan öfveringeniören J. Danielsson förklarat sig förhindrad att åtaga sig uppdraget, att verkställa ifrågavarande undersökning; hafvande bemälte ingeniör till kommitterade aflemnat en profilskiss öfver Svinesundshöjderna och utkast till bro öfver sundet äfvensom kostnadsförslag för brobyggnad och viadukter, slutande på 715,000 kronor.

En okulär besigtning af terrängen från Bergs station, der en eventuel längdbana skulle råka norsk bana, till den punkt i Tunge härad, dit undersökning verkstälts, ansågs af ingeniören Norrman af föga värde, hvaremot förordades en fullständig undersökning. Då denna emellertid komme att betinga en utgift, alltför stor för att kunna bestridas af det utaf Landstinget till kommitterades förfogande stälda, af andra utgifter anlitade anslaget, läto kommitterade frågan härom anstå.

Då ett samarbete med kommunerna syntes kommitterade vara ett verksamt medel för utrönande af det intresse, hvarmed det ena eller andra af de många jernvägsförslagen omfattades inom de skilda delarne af länet, utfärdades för åstadkommandet af ett dylikt samarbete ett cirkulär till länets samtlige kommunalstämmoordförande med anmodan, att

de, hvar och en inom sin kommun, ville å laga utlyst stämma söka föranstalta om val af en eller ett par personer, till hvilka kommitterade kunde vända sig för erhållande af nödiga upplysningar, och hvilka vid möjligen förefallande behof och för bevakande af ortens intressen i jernvägsfrågan skulle å kommunens vägnar lemna kommitterade de meddelanden och hos dem göra de framställningar, hvartill frågan kunde föranleda.

Svar härå ingingo från 64 kommuner, hvilka alla med undantag af tvänne utsett ombud.

Till de sålunda utsedde sockneombuden samt alla länets landstingsmän äfvensom till andre för jernvägsfrågan intresserade personer utsändes sedermera ett cirkulär, innefattande uppmaning att, hvar och en för sin trakt, till kommitterade inkomma med uppgifter, rörande *dels* behofvet och fördelen af samt intresset för jernvägsanläggningar inom orten, *dels* storleken och beskaffenheten af den trafik, som ansåges vara att påräkna för den ena eller andra af de föreslagna banorna, och *dels* de bidrag, hvilka under form af aktieteckning, upplåtelse af nödig jord eller på annat sätt kunde påräknas för det ena eller andra jernvägsföretagets utförande; och hade inom den bestämda tiden eller sistlidne Juni månads utgång svar erhållits från:

1:o) 9 kommuner under bifogande af stämmoprotokollsutdrag,

2:o) 17 d:o genom utsedda ombud,

3:o) 4 enskilda möten genom d:o och

4:o) 8 enskilde personer.

Af länets 92 kommuner hafva 64 underlåtit att inkomma med de begärda uppgifterna, och inhemtas af de inkomna svaren:

a) att 11 kommuner förorda längdbanan utan angifvande af någon bestämd riktning och utan teckning af kontanta bidrag eller upplåtelse af fri jord, men att en kommun (Kongelfs stad) upplåter fri jord å sitt område, under

vilkor af en stations förläggande å detta område, hvilket åter förutsätter, att den bohuslänska delen af längbanan skulle taga sin början vid Jordfallets station å Bergslagernas jernväg; hvaremot, under vilkor af längdbanans dragning genom Bullarens härad och med slutpunkt vid Præstebakke station, Nafverstads och Mo kommuner tecknat bidrag till samma bana, den förra kommunen 15,000 kronor och den senare 5,000 kronor;

b) att för linien Strömstad—Ellelien—Mon uttala sig: dels Strömstads stad, som tecknat 100,000 kronor (utom 22,000 kronor af enskilde) och upplåtit fri jord å stadens mark, dels Nafverstads socken, som tecknat bidrag för 5,000 kronor, dels Skee socken, som upplåter fri jord med vilkor „att kostnaden derför uttaxeras lika på all fyrk inom Vette härad", och dels Tjernö och Hogdals socknar;

c) att för linien Grebbestad—Bullaren (Långevall) —Mon Nafverstads kommun tecknat bidrag med 10,000 kronor;

d) att för Linien Strömstad—Uddevalla bidrag tecknats af Strömstads stad med 50,000 kronor (utom 6,000 kronor af enskilde), liksom staden upplåter fri jord å sitt område; varande dock detta beslut alternativt fattadt, för den händelse nemligen linien Strömstad—Mon ej skulle komma till stånd; hvarjemte Tanums och Qville kommuner tecknat likaledes 50,000 kronor hvardera för banlinien Grebbestad—Uddevalla, Qville kommun dock under vilkor att bolag för jernvägens byggande bildats inom två år efter teckningen;

e) att för linien Lysekil—Frändefors bidrag tecknats af Lysekils köping med 300,000 kronor och af Håby kommun med 15,000 kronor; detta senare dock enligt stämmobeslut, som öfverklagats, men af Konungens Befallningshafvande i länet fastställts;

f) att linien Uddevalla—Fiskebäckskil—Rågårdsvik förordas af tre kommuner och en enskild person, samt att Fiskebäckskils kommun på egen bekostnad låtit genom in-

geniör verkställa fullständig undersökning å linien Fiskebäckskil—Rågårdsvik, samt

g) att utläggning till normal spårvidd af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banan och dess inlösen till staten förordas af ombuden för Uddevalla stad såsom en åtgärd, hvarigenom länets öfriga jernvägsbyggnader bäst skulle understödjas.

Som af det nu nämnda framgår, har offervilligheten *i allmänhet* inom kommunerna och ibland enskilde icke visat sig särdeles stor, ity att endast sju kommuner utfäst sig för lemnandet af kontanta bidrag åt jernvägsanläggningar och endast tre för samma ändamål erbjudit fri jord.

De inkomna svaren gifva derjemte vid handen, att meningarne temligen allmänt uttalat sig för en längdbana genom länet, enär ungefär hälften af de svar, hvari jernvägsanläggningar förordas, synas vara till förmon för längdbanan, hvaremot andra hälften splittras på sex tvärbaneförslag.

Ehuru kommitterade icke tillmäta de ingångna svaren alltför stor betydelse, har dock kommitténs flertal kommit till den åsigt, att den jernvägssträckning inom länet, för hvilken de största skälen tala, just är längdbanan, då denna, såsom en fortsättning af den s. k. halländska kustbanan och såsom förmedlare af ej mindre transitotrafiken mellan Norge å ena samt södra Sverige och Danmark å andra sidan än äfven den hufvudsakliga trafiken inom länet, särskildt med hänsyn till dess hufvudnäringar, landtbruk och fiske, detta senare för så vidt längdbanan sättes i förbindelse med hafvet genom bibanor, skulle bäst gagna länet, och då hon, såsom tillfredsställande intressena hos flertalet af länets kommuner, äfven borde hafva företrädesrätt i fråga om understöd från Landstingets sida.

Som emellertid flera andra jernvägsförslag åbanebragts, deraf en del, särdeles om de äro egnade att tillgodose fisket och i all synnerhet sillfisket, torde hafva berättigadt kraf på allmänt understöd, under det att andra deremot icke

synas vara af beskaffenhet att förtjena sådant, har det förefallit kommitterade nödvändigt, att Landstinget, eftersom frågan dock gäller anslag af tinget, uppgjorde för sin del en för jernvägsbyggandet inom länet gemensam plan och tillika fastställde de grunder, enligt hvilka tinget ville understödja dess framtida genomförande.

För detta ändamål och särskildt för underlättande af ränteliqvider och amortering af de lån, Landstinget för jernvägsbyggnader kan komma att upptaga, synes det kommitterade vara fördelaktigt, att en derför afsedd fond på det sätt bildades, att ett visst belopp årligen afsattes, hvilket belopp kommitterade, oaktadt jernvägsfrågans stora vigt och betydelse för länet i dess helhet, icke ansett för närvarande böra sättas högre än till 25,000 kronor för år.

Dels på grund af den omständigheten, att en del eljes önskvärda undersökningar till följd af dermed förenade stora kostnader ej kommit till utförande, samt dels af det skäl, att vederbörande kommuner och enskilde i allmänhet icke visat det intresse eller ådagalagt den offervillighet i fråga om bidrag till banbyggnaderna, som man vågat hoppas, anse kommitterade sig ej nu kunna framlägga ett på en detaljerad utredning grundadt utlåtande öfver de vid senaste Landsting väckta motioner, rörande anslag till jernvägsanläggningar, eller andra inom länet ifrågasatta jernvägsförslag, hvadan kommitterade våga tillstyrka, att en ny kommitté varder af Landstinget utsedd, hvilken finge sig uppdraget, att söka uppgöra ofvannämnda jernvägsplan samt bringa till slutlig utredning de ifrågavarande jernvägsförslagen.

De af Hushållningssällskapet till låns erhållna jernvägsundersökningshandlingar äfvensom de på kommitterades föranstaltande upprättade sådana varda härmed till Landstingets disposition öfverlemnade.

På grund af hvad i korthet anförts hafva kommitterade enats i den åsigten, att Landstinget bör finansielt understödja de jernvägsföretag inom länet, som Landstinget finner skäl

att godkänna, hvadan kommitténs flertal härmed får hemställa:

1:o) att Landstinget måtte besluta, att understödja ett successivt genomförande af en landstingsområdet i dess helhet afseende jernvägsplan, af beskaffenhet att den med iakttagande af nödig begränsning i anseende till utförbarheten *dels* på bästa sätt tillgodoser det stora flertalets intressen med hänsyn till såväl länet i dess helhet som hvart och ett af dess fögderier, *dels* förlänar åt hvart och ett af dessa en så vidt möjligt i förhållande till deras både betydenhet och behof rättvist afpassad jernvägssträcka;

2:o) att Landstinget ville i främsta rummet understödja utförandet af en genom åtminstone största delen af länet gående längdbana såsom en oundgänglig del af ofvan antydda jernvägsplan;

3:o) att Landstinget ville med fästadt afseende å fördelen för länets blifvande jernvägsföretag uttala sig för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banans inlösen till staten och utläggning till normal spårvidd utan utgift af Landstinget;

4:o) att Landstinget måtte besluta, att årligen från och med år 1886 afsätta 25,000 kronor till en jernvägsfond, hufvudsakligen afsedd för ränta och amortering af blifvande jernvägslån, och dermed fortfara till en början under fem år, samt

5:o) att Landstinget måtte öfverlemna uppgörandet af den i mom. 1 omförmälda jernvägsplan för hela länet till en ny jernvägskommitté, hvilken, med dispositionsrätt öfver återstoden af Landstingets och Hushållningssällskapets anslag, i sammanhang med sagde plans uppgörande har att ingå i de före-

liggande jernvägsförslagens slutliga och mera detaljerade utredning *).

Göteborg den 14 Aug. 1885.

ROB. M. THORBURN.
Åberopar särskild reservation.

ARTHUR M. KOCH.
Åberopas reservation.

C. LARSSON.

W. T. LUNDGREN.
Åberopar särskild reservation.

F. D. CARLBORG.
Åberopas reservation.

AX. VILH. LJUNGMAN.
Åberopande särskild reservation.

D. W. FLOBECK.

Reservation.

Mot kommitterades beslut att icke afgifva bestämdt förslag i fråga om afgörandet vid förestående Landsting af de till detta från förra Landstinget uppskjutna motionerne, angående anslag till jernvägsbyggnader, får jag härmed på följande grunder afgifva min reservation.

Då motionärerne såväl som intressenterne i de jernvägsföretag, motionerne afse, hafva lemnats den rymligaste tid att motivera deras sak, men de i trots af kommitténs offentliga uppmaning ej begagnat sig deraf i vidare mon, än som af kommitténs utlåtande synes, och *då* den knapphändiga motivering, som företes uti sjelfva motionerne, tydligen är alldeles otillräcklig, för att det gerna skulle kunna ifrågasättas, att blott på densamma grunda en tillstyrkan om beviljandet af så synnerligt stora anslag som de begärda, samt *då* tillfälle ju knappast kan saknas för intressenterne i nämnda företag, att, när de en gång förmå åstadkomma vederbörliga bevis för att deras anspråk äro berättigade, ånyo framlägga sin sak inför Landstinget; *så* anser jag att kommittén bort hemställa,

---

*) Samtliga punkterne med undantag af den fjerde biföllos af Landstinget den 23 September 1885, de två första punkterne dock först efter votering (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar, 1885, N:o 26, sid. 9—10, § 42). *(Utg. anm.)*

det Landstinget måtte lemna herrar W. T. Lundgren's, Adolf Olsson's och J. Nilsson's motioner utan afseende *).

Stockholm den 28 Augusti 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

XIX.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Sedan Landstinget genom beslut af den 18 September 1884 tillsatt en kommitté för att bland annat söka utreda behofvet och fördelarne af samt intresset för anläggningar inom länet af jernvägar, det vare sig tvärbanor eller en genom länet gående kustbana, har till denna kommitté afgifvits en „kort pro-memoria", innefattande en grundlig och förtjenstfull utredning i ämnet, af doktor A. V. Ljungman. Bland de hvarandra korsande och splittrande jernbaneförslagen förordar herr Ljungman på, såsom mig synes, goda grunder den „fullständiga längdbanan" såsom den för „länet i dess helhet" förmonligaste **). Att i den närmare framtiden genomföra ett sådant jernbaneförslag, torde dock möta oöfvervinneliga ekonomiska hinder. Men att, såsom i nämnda pro-memoria föreslås, uppskjuta frågan, för att under tiden genom årliga landstingsbidrag bilda en jernvägsfond af för ändamålet tillräcklig storlek ***), synes mindre lämpligt, då

*) Reservationen bifölls likaledes af Landstinget den 23 September 1885, och detta t. o. m. utan votering (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar, 1885, N:o 26, sid. 10, § 42). Öfriga reservationer lemnades deremot utan afseende. *(Utg. anm.)*

**) Den nämnda pro-memorian förordar icke ensamt „den fullständiga längdbanan", utan äfven och i lika hög grad dels tvänne s. k. fortsättningsbanor, en från Göteborg och en från Uddevalla, genaste vägen till lämpligast befunne uthamnar och dels en bibana från norra delen af längdbanan kortaste vägen ned till Grebbestad—Krossekärr (En kort pro-memoria öfver bohuslänska jernvägsfrågan, sid. 18—19). *(Utg. anm.)*

***) Något förslag om uppskof, till dess man hunnit samla en för jernvägsplanens genomförande tillräcklig jernvägsfond, innehåller icke åberopade pro-memoria, utan endast ett förslag att bilda en sådan fond, och detta hufvudsakligen för ändamål som närmare anförts i jernvägskommitténs utlåtande (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 271, 272). *(Utg. anm.)*

genom upptagande af lån medel kunna erhållas, att i den närmaste framtiden börja ett successivt förverkligande af en för „länet i dess helhet“ gagnande jernvägsplan. Då emellertid, huru än denna plan kommer att med afseende på längdbanans ändpunkt och sträckning gestalta sig för Bohus län, ett fast förslag föreligger för längdbandelen *halländska gränsen—Göteborg* med anslutning till halländska kustbanan, och då denna längdbandel just såsom en fortsättning af det mot sitt förverkligande långt framskridna halländska kustbaneförslaget eger utsigt, att inom kort tid nå fullbordan, torde Landstinget redan i år böra genom lämpligt anslag lemna understöd till denna bandel, med beräkning att härigenom ett bestämdt steg är taget i riktning mot det mål, hvars uppnående synes medföra största förmonen för „länets i dess helhet“ kommunikationer: *en genom hela länet gående bana.* Jag får derför vördsamt föreslå:

att Landstinget till anläggning af jernväg genom länets södra del eller halländska gränsen—Göteborg via Mölndal beviljar ett anslag af 100,000 kronor, mot vilkor att derför erhålla aktier al pari;

att Landstinget uppdrager åt sitt förvaltningsutskott att vidtaga de åtgärder, som för upptagande af lån, aktieteckning m. m. befinnas nödvändiga *).

Fässberg den 5 September 1885.

H. W. Lindeberg.

---

*) Motionen hänsköts den 23 September till förberedande behandling af ett särskildt utskott (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar, 1885, N:o 26, sid. 11), som till sammanträdet följande dag inlemnade tryckt utlåtande. *(Utg. anm.)*

XX.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Till följd af Landstingets uppdrag få undertecknade härmed afgifva följande utlåtande öfver den af kyrkoherde H. W. Lindeberg väckta motionen om bidrag med 100,000 kronor från Landstinget till fullbordande af vestkustbanan emellan Varberg och Göteborg.

Då Landstinget genom gårdagens beslut godkänt den af 1884 års jernvägskommitterade uttalade grundsatsen, att understöd från Landstingets sida i första rummet bör lemnas till „en genom åtminstone största delen af länet gående längdbana“ samt en början till genomförande af en dylik grundsats föreligger i det af motionären till understöd förordade jernvägsföretaget, så synes det utskottet vara för det stora ändamålets vinnande betydelsefullt, om Landstinget nu genom ett raskt och högsinnadt beslut ville bidraga till nämnda längdbanas påbörjande i länets södra del — om man än med fog kan säga, att denna del ej är i lika stort behof af förbättrade kommunikationer som norra Bohus län —, enär genom ett dylikt beslut den stora svårigheten att kunna ena länets representanter i Landstinget om en gemensam utgift för ett ändamål, som icke *genast* kan komma större delen af länet till godo, varder öfvervunnen och ändtligen ett steg taget att komma från blott öfverläggning till handling, hvarjemte, om Landstinget i sin mon bidroge till fullbordande af den äfven för riket i sin helhet så betydelsefulla vestkustbanan, man kunde förvänta, att regeringen skulle finna ett ytterligare skäl att sedermera, då ansökan derom sker, tillgodose Bohus läns anspråk på att också komma i åtnjutande af statens understöd för jernvägar.

De särskilda skäl, hvilka utskottet anser i synnerhet tala för ett dylikt bidrag, äro, att genom den påbörjade

södra vestkustbanans*) fortsättning från Varberg till Göteborg *dels* vunnes en förkortad väglängd af omkring 300 kilometer för samfärdseln mellan Norge och Danmark, *dels* förenades en betydande och fruktbar landsbygd samt den i stark tillväxt stadda fabriksorten Mölndal med Göteborg, *dels* erhölles en snabb och förmonlig afsättning icke blott till landets södra och folkrikaste delar, utan äfven till Danmark och Tyskland för länets fiskprodukter**), *dels* bereddes en fördel åt en trakt, som genom sin befolknings täthet samt storleken af dess fastighets- och inkomsts-taxering redan nu finge bära 30 procent af Landstingets utgifter till ränta och amortering både af det ifrågasatta och möjligen blifvande jernvägslån. Då nu vidare den ifrågavarande jernvägen kan påräkna en ytterligare ökad trafik från bibanor, af hvilka en redan är föremål för aktieteckning***), så synes det sannolikt, att Landstingets årliga utgifter för ränta och amortering af det nu ifrågasatta bidraget, hvilka utgifter väl komma att uppgå till omkring 6,000 kronor eller $^1/_{10}$ af senast uttaxerade landstingsskatt, inom få år skulle minskas genom jernvägsföretagets växande afkastning†).

Det är emellertid tydligt, att Landstinget genom beviljande af det ifrågasatta bidraget ej på något sätt förbundit sig att fortsätta längdbanans byggande från söder

---

*) Benämningen södra vestkustbanan är här använd för att skilja den mellan Göteborg och Helsingborg liggande delen af vestkustbanan från den del af sistnämnda bana, som är afsedd att fortsättas från Göteborg längs genom Bohus län till i närheten af gränsen mot Norge belägen jernvägsstation i Smaalenenes amt och som derför lämpligen kan benämnas norra vestkustbanan. *(Utg. anm.)*

**) Genom södra vestkustbanan och de ifrågasatta ångfärjorna öfver Öresund samt mellan Skånes sydkust och nordligaste hamn å Rügen bör nemligen ernås den för bohuslänska hafsfisket synnerligt betydande förmonen af direkt jernvägsförbindelse utan omlastning med Danmark och Tyskland. *(Utg. anm.)*

***) Kongsbacka—Kinna jernväg. *(Utg. anm.)*

†) Ett ytterligare skäl för att den ifrågavarande bandelen skall varda ett ekonomiskt fördelaktigt företag är att söka i de för tillfället rådande konjunkturerne, som medgifva densammas utförande till ovanligt billigt pris. *(Utg. anm.)*

emot norr, utan tvärtom har fria händer att, om så pröfvas lämpligt, besluta ett tidigare byggande af längdbanan genom norra delen af länet med utgångspunkt vare sig från Uddevalla eller från norska gränsen.

Enligt de upplysningar, utskottet på den korta tid, som stått detsamma till buds, kunnat förskaffa sig, har den från Varberg till Göteborg föreslagna fortsättningen af södra vestkustbanan en längd af 76—80 kilometer, af hvilka 16 falla inom vårt län. Kostnadsförslaget uppgår, rullande materiel inberäknad, till omkring 3,600,000 kronor, af hvilka, efter fördelning på kilometer, omkring 738,500 kronor skulle komma på bandelen genom Askims och Säfvedals härader; och skulle således det bidrag, motionären föreslagit, belöpa sig till mindre än $^1/_7$ af nämnda andel af anläggningskostnaden. Till den halländska delen af Varberg—Göteborgsbanan har Hallands läns landsting redan beviljat ett motsvarande bidrag med 70,000 kronor för banmil.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får utskottet föreslå, att Landstinget beslutar:

1:o) att, om södra vestkustbanan fortsättes från Varberg till Göteborg, dertill bidraga i form af aktieteckning med högst 100,000 kronor under förutsättning,

dels att jernvägens ändpunkt varder förlagd invid Göta elf å plats, som är tjenlig för banans fortsättning norr ut genom Bohus län,

dels ock att de aktier, som erhållas, tillhöra den förmonligaste serie, som för banans åstadkommande utfärdas;

2:o) att bemyndiga förvaltningsutskottet att å Landstingets vägnar

dels verkställa denna aktieteckning,

dels för detta ändamål i mon af behof upplåna nödigt kapital till för Landstinget förmonligaste ränta och amortering, med rätt till tidigare inbe-

talning, om Landstinget skulle besluta att upptaga större lån emot obligationer för fortsatt jernvägsbyggande inom länet,

dels söka vederbörlig stadfästelse å dessa beslut *).

Göteborg den 24 September 1885.

C. W. Collander.

H. W. Lindeberg. Axel Vilh. Ljungman.

---

*) Utskottets utlåtande bifölls den 25 September med en obetydlig förändring i andra punkten af mom. 1, som erhöll följande lydelse, nemligen: „*dels* att jernvägens ändpunkt vid Göteborg blifver så förlagd, att en förmonlig anslutning till densamma med en i framtiden genom Bohus län gående jernbana kan ega rum“ (Göteborgs och Bohus läns Landstings handlingar, 1885, N:o 26, sid. 18, § 65). *(Utg. anm.)*

Äldre uppsatser, rörande bohuslänska fiskerierna.

Fortsättning*).

III.

En kort Berättelse om Saltsjö Fiskerierne i Swerige**).

Wåra Swänska Fiskerier utgjöra nu en ansenlig Handelsgren i wårt Rike och ingen förnuftig lärer nu mera kunna tadla på deras nytta, sedan de hälst dessa sista åren så ögonskenligen bewist densamma. De äro en wälsignad frugt af wår Frihet och Friden, som för alla Handels rörelser är så högst oumbärlig. Af hwad wäsentelig nytta Fiskerierna i Swerige äro, behöfwer jag här så mycket mindre omröra, som det med okulstöteliga bewis är för allas ögon ådagalagt uti det makalösa Tal, som det om Fäderneslandet så högt förtjente Cancellie Rådet och Riddaren af Kgl. Nord-Stjerne Orden Herr Eduard Carleson hölt d. 29 Jul. 1749 för Kgl. Wetensk. Academien i Stockholm om Fiskeri Inrätningar i Swerige. Hwad wåra Fiskerier i almänhet angår, så äro de så gamla, som Sweriges inbyggare. Dessa hade i början endast tre födekrokar, nemligen at röfwa til sjös, at jaga och at fiska. Men de fiskade aldrig mera än det de åto up sjelfwa, mycket mindre brydde

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 1—14.

**) Ur Den Swänska Mercurius. Februarius 1756, sid. 449—462. (*Utg. anm.*)

de sig om, at fiska för andras räkning med egen winning. Då uti Medelåldren, men i synnerhet i 13, 14 och 15 Seclerne, många Millioner Sill och annan fisk årligen samlade sig på Skånska och Bohuslänska Kusterna, woro wi ännu så wårdslösa, at wi läto Lübeckarne och Skottarne hämta från wåra egna Stränder de rikedomar, som Gud och Naturen årligen tilböd oss liksom för intet I det 16 Seculum lämnade dessa Fiskhärar wåra kuster, och blodiga Successions och Religions krig sysselsatte oss så, at wi ej fingo tänka stort på hushåls saker. I början af det 17 Seculum steg en GUSTAF ADOLF på Sweriges Tron. Han war en Stor Konung i Fred och i Krig. Han gaf wår Handel et nytt lif och des flesta grenar kommo under honom aldraförst i en hälsosam rörelse. Hade han fåt lefwa, hade han säkert bragt wåra Fiskerier äfwen i gång. Men CARL GUSTAF war egenteligen den första, som tänkte på at låta Swenska skepp hämta Sill och fisk från öpna hafwet och til den ändan förbehölt sig och sina undersåtare uti Tractaten med Ängland af 1656, att fritt få fiska på Ängelska och Skotska kusterna, dock under det wilkor, at wi ej skulle få fiska med flera än 1,000 Buyser. Men det går långt wigare at skrifwa 1,000 Buyser på papperet, än utrusta och skicka dem på Sillfiske i Nordsjön. Jag kan ej säga, om wi skickade ut en eller ingen på försök. Konungens Polska och Danska krig, stora Statsförslager och tidiga död gjorde, at denna saken stannade i sin början. Souverainitetens införande i Swerige af Konung CARL XI och de långa krigen under Konung CARL XII tillåto undersåtarena föga annat, än at tänka på sit och sin egendoms förswar, som aldraminst woro hågade före, att lägga sina Capitaler uti Handelsrörelser, hwilka fordra upmuntran och understöd af en Regering, som älskar Frihet och Hushålning, men ej twång och krig. Så snart wi togo wår Frihet igen och lärde oss känna des wärde och smaka des frugter, sattes wår Hushålning och Handel alt efter hand i det skick de

nu äro uti. Fiskerierna kommo då åter uti betragtelse, och det så mycket mer, som den handelsrörelsen är oss både högst nödwändig och helt naturlig, ty wi hafwa från Gjöteborgs Skjär ej stort längre til Hitland än Holländaren från Amsterdam och Rotterdam, och sedan hafwa wi ännu en rik wälsignelse af fisk i wåra egna Skärgårdar, hälst den Bohuslänska. Detta föranlät twänne Handelsmän i Stockholm, at af Patriotisk nit för Rikets upkomst i underdånighet 1745 begära af Hans Kgl. Maj:t Högstsal. Konung FREDRIC I Privilegium på et Sill och Torsk fiskeri i Öster- och Nordsjön. Då detta Compagnie sedermera, oagtadt flera olyckor och många fiender icke allenast til Rikets både heder och stora båtnad blifwit både bestående och wida förökt, så har jag trot mig gjöra M. L. och hela det Swänska och Patriotiska Almänna en tjenst, om jag i korthet meddelar wåra Swänska Saltsjö Fiskeriers början och tilwäxt til närwarande tid, samt hwad Riket wunnit af detsamma.

År 1745 d. 12 Aug. utfärdade Konung FREDRIC I et Privilegium Exclusivum för Handelsmännerne i Stockholm Herrar Abraham och Jacob Arfwedson och Compagnie til idkande af et Sill och Torsk Fiskeri samt Hwalfiske och Skälfångst i Öster och Nord-Sjön. Wår nu allernådigt regerande Konung ADOLF FREDRIC, behagade samma år, som då warande Kongl. Höghet, at förklara sig för detta Compagniets Protector. Compagniets upsatte Associations Reglor blefwo af Hans Kgl. Maj:t bekräftade d. 13 Jan. 1746, just på en dag, då Hans Kongl. Höghet wår dyraste Kron Prins GUSTAF blef född. Samma år inkommo från en wiss utländsk Stad til Göteborg för Compagniets räkning twå Buyser med dertil hörigt manskap och fiskeri redskap, hwarigenom man således på en gång hade i riket både wetenskapen at fånga och ansa fisken samt de dertil erforderliga redskap. Hwar begriper lätt den möda och omkostnad, som Compagniet måste gjöra sig,

at blifva ägare af nysnämda twänne Buyser med de dertil hörande manskap och fiskedon, då de hemligen måste utpractiseras ifrån en Nation som med de aldraswåraste straff af lifs och ägendoms förlust hotat den ware sig in- eller utländsk, som på något sätt söker uthjelpa de til Fiskerierna bruklige Fartyg och redskaper. Compagniet, som i början war swagt och fåt endast få Interessenter, måste gå i dryga förskotter til dessa Buysers, manskaps och fiskedons betalning långt öfwer sit rätta wärde, at förtiga de dyra forlöner för de första Fiskeri redskaperna, som hit Landwägen öfwerkommo. Emedan Buyserna kommo sent om året til Gjöteborg, och man ej med sjelfwa wärkets inrätning kommit i behörig ordning, blef det året ingen utskickad. Buyserne flyttades emedlertid til Marstrand, derest Compagnie Stapelen då inrättades, hwarifrån den ena i Mart. 1747 utgik på Cabeljou fiske på Jutska Riffet och Doggers Bank, och den andra i Junii månad på Sillfiske under Hitland. De hemkommo i Sept. med nog liten fångst, som dock witnade förmedelst sin godhet, at wi hade rätta konsten til at ansa Fisken, som är en ganska stor omständighet. År 1748 gingo begge Buyserna på Sillfisket under Hitland, och et annat fartyg utsändes på Cabeljou fiske, men fångsten war detta året ej fördelaktigare än det förra, som til en del deraf kom, at et slags Roffisk Hay kallad blandade sig under Hitland ihop med Sillen, och utom det, at de jagade bort en stor del af Sillen, äfwen fastnade uti näten och gjorde allehanda skada. År 1749 gingo lika så många Fartyg ut, som förra året, och hade Compagniet, at fägna sig af en bättre fångst, än de bägge föregående åren, men den war dock ej så stor, at den kunde förorsaka någon synnerlig winst för Compagniet och Interessenterna. Samma år om hösten fant man för nödigt at flytta Stapelen från Marstrand til Stockholm. År 1750 sökte man med fördublade krafter at uphjelpa Wärket, som tagit sig så hederligen, at Compagniet kunde om wåren utskicka 4 Buyser och 1 Ja-

gare på Sillfisket och 2 Hukare på Cabeljou fisket. Det gjorde mera, och til at försöka, hwad som kunde stå at uträtta med fiskerierna i Östersjön, afsände det 1 Jagt åt Pommerska kusterna och 1 annan up til Botniska Wiken til det så kallade Fingrundet på Sillfiske. På dessa ställen wankade wäl Sill, men många swårigheter och hinder stå ännu i wägen, at ej Sillfisket på de ställen med fördel kan idkas. Sill Buyserne och Cabeljou Huckarne hemkommo äfven med mycken liten fångst. Alt detta kunde intet förminska Compagniets drift och nit, at til Rikets heder och båtnad försöka på flera ställen. Det war bekant, at man i Bohuslänska Skärgården fångade en myckenhet af Sill*), men Skärbönderna kunde hwarken rätt ansa den Sillen de fångat, icke heller ansade de al den de kunde fånga, utan kastade ofta tilbaka i sjön den fisk, som de ej sågo sig wara i stånd at hinna med at ansa eller försälja uti de omkringliggande orter, til hwilkas behof de endast idkade fisket. Compagniet sände fördenskull i Oct. detta året dit 1 fartyg med redskaper, tunnor och salt, samt folk, som skulle ansa Sillen, men då det ankom i Bohuslänska Skärgården, war redan tiden til Sillfångsten all, så at de endast uplade sina waror på en Compagniet tilhörig Ö Käringön kallad, hwarest Compagniet har et läge för Cabeljou fisket, utsökte sig lägliga fiskeställen och inrättade Skärgårds folket uti hwarjehanda til fiskerierna hörande handalag, hwilket alt kommit de följande åren wäl til pass. År 1751 fortsatte Compagniet fiskeriet med samma drift som det förra året, och hade haft den lyckan, at se sig rikeligen belönt genom en tämmel. wacker fångst, så framt Compagniet ej tillika haft den olyckan, at wid en om hösten timad stark storm förlora inemot twå tredjedelar af sina nät, utan den skadan, som sjelfwa fartygen ledo. Denna olyckan war så mycket större, som til hwar Buys fordras

*) Jfr Bohusländsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 2, 5. (*Utg. anm.*)

et nät*), och et sådant nät med alt des tilbehör kostar mot 18,000 dal. Koppm:t. Compagniet wille ej lämna någon fiskrik Kust i Östersjön obesökt, hwarföre det ock, oagtadt sin förlust året förut genom sina försök i Östersjön, skickade 1 Fartyg på Sillfiske på Pommerska och Blekingska kusten, och då detsamma på Blekingska sidan gjorde et tämmel. godt fiske, blef det der liggande wid Skärgården til om hösten, då det på hemresan af en stark storm kastades på en klippa utan för Carlscrona. Sedan denna tiden har man ej försökt widare i Östersjön. År 1752 fortsattes Sill och Cabeljou fisket i öpna hafwet med tämmelig god lycka. Skärgårds fisket i Bohus län lönade sig redan detta första året, och gaf hopp om den högd til hwilken det sedan med Rikets stora fördel på så kort tid stigit. Compagniet fiskade dock det året som för egen räkning i anseende til det, at de förra Fiskeri Idkarena gingo med ganska små steg från sin gamla plägsed, at endast fiska til sit och de nästgränsande orters behof. År 1753 är den rätta Epochen, hwarifrån man kan räkna Saltsjö fiskeriernas lyckeliga upkomst i Swerige, ty då började flera Inbyggare, hwilkas hemwister hade för fiskerier något fördelagtigt läge, idka desamma. De blefwo härtil upmuntrade af de förmoner, som Hans Kgl. Maj:t förunte dem, som wille idka fiskerier, och hwilka genom Hans Kongl. Maj:ts nådiga Circulaire Bref af den 8 Sept. 1752 til alla Landshöfdingar blefwo kundgjorde, såsom ock af Hans Kgl. Maj:ts nådiga kundgjörelse af samma datum til Encouragement för dem, som wille sätta sig neder i Skärgårdarne**). I följe härutaf blef det af Hans Kongl. Maj:t Fiskeri Compagniet förunte Privilegium Exclusivum uphäfwit, och hwar och en fritt gifwit, at idka fiskerier i öpna hafwet och dertil genom premier upmuntrade. Fiskeri-Compagniet fick til skadestånd i stället en Summa pennin-

*) Härmed menas tydligen en hel s. k. länk eller flotta af skilda drifgarn, som äro under fisket hängande vid en gemensam tross. (*Utg. anm.*)

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 230—231. (*Utg. anm.*)

gar. Hwad premierne angår, så äro de af följande beskaffenhet, för Sillfiske på Holländska sättet med Buyser under Hitland såsom det kostsammaste bestås i premium 40 dal. Silfm:t för hwarje läst, när de bewis uptes, som uti det sedan utkomna Reglementet föreskrifwas, för Cabeljou fisket i stora hafwet bestås 30 dal. Silfm:t för lästen. För fisket wid Rikets stränder bestås för 1 tunna Sill, då den rätt är ansad, i premium 3 dal. Silfm:t, för en tunna Cabeljou 4 dal. och för Makril och Sik 2 dal. Silfm:t tunnan. Dessa premier utdelas af Kgl. Commerce Collegium, och til at få en något tilräckelig fond til alt detta, lades en afgift på alla utifrån inkommande Fiskewaror, neml. på 1 tunna Sill, Gråsidor, Långor, Makrill och annan sort salt fisk 4 dal. Koppm:t, på 1 tunna Cabeljou 8 dal. Koppm:t, på 1 tunna Norsk Strömming, Torsk och Holländsk Sill 6 dal. Koppm:t, på 1 Skepp:d Skådefisk, Klipp, Mangelfisk, Bernfisk och Isländsk fisk 6 dal. Koppm:t och på 1 Skepp:d torra Långor, Gråsidor och Sporrar 4 dal. och 16 öre koppm:t. Många hafwa warit af den tankan, som skulle denna afgift så belasta de främmande fiskwarorna, at de wida skulle öfwerstiga sit förra pris, men förfarenheten har wist wederspelet i det 1 tunna Skotsk Sill, som tilförene altid gullit 57,60 til 72 daler, sedan den tiden ej kostat mera än 39, 42, 48 til 50 dal. Koppm:t, och 1 tunna Norsk, hwars pris förr warit 27, 30, 36 til 39 dal. nu ej gäller mer än 24, 27 til 30 dal. Koppm:t, hvilket kommit af den myckenhet Swänsk Sill, som altid upfylt Marknaden förr än den utländska hitkommit, och hwilken altid kunnat säljas med fördel om ej under dock åtminstone til samma pris, som den utländska, som är belagd med dryg tull, då den andra deremot ej allenast derifrån är befriad utan ock med premier befordrad, hwaraf ögonskenligen synes, at Fiskeriernes upkomst kostat Riket intet, och att Utlänningarne hafwa måst sjelfwa uphjelpa en sak, som förhindrar deras egna warors afsätning. Til följe af Riksens Ständers åstundan at Fiskeri

Compagniet skulle inrätta sin Stapel i någon wid Nordsjön belägen stad, lät Compagniet sina Buyser och andra Fartyg om hösten efter slutat Fiske insegla til Konghell, såsom det ställe, hwarest Compagniet beslutit at gjöra sin inrätning så wäl för detta, som för Strandfisket. Detta senare börjades samma år mitt i Sept. och syntes hwad de af Hans Kongl. Maj:t i nåder tillagde premier hade wärkat, emedan mitt i Dec. war in alles, Compagniets fångst med inberäknat, fångat 20,766 tunnor Sill. Carlshamn war den första stad i Riket, hwarest et Fiskeri Compagnie detta året utrustade 1 Buys för första gången på Sillfiske, som 1755 utwidgade Fiskeriet med 1 Buys til, så at nu derifrån årl. 2 Buyser utgå på Sillfiske under Hitland, hwilka efter slutat fiske därstädes begifwa sig til Bohuslänska skären, hwarest de ligga och bruka höstfisket. Samma år eller 1753 inrättades et dylikt Fiskeri Compagnie i Carlscrona af Kgl. Amiralitets Collegium och Borgerskapet, hwilket 1754 utrustade första Buysen. Carlscrona och Carlshamn hade förledit år 1 Jagare tilhopa *). Gjöteborg började äfwen 1753 et Compagnie och utsände år 1754 til en början 2 Buyser **). Altså går nu ifrån Swerige på Sillfisket under Hitland 9 Buyser. Utom dessa städer utsände äfwen följande Fartyg på Sillfiske i Bohuslänska Skärgården, såsom Stockholm, Uddewalla, Marstrand, Norrkjöping, Strömstad, Warberg, Malmö, Christianstad och Wisby. De ankomma i slutet af Aug. eller i början af Sept., då Sillen först börjar at wankas innom Hafsbandet derstädes til myckenhet, och gå åter derifrån så snart de fåt sina käril fulla, som gemenligen sker inom 1 månad eller 6 weckor alt efter kärilens myckenhet; men de af dessa nyss upräknade Städer, som ligga utom Sundet och altså Skärgården närmare, kunna profitera af fisket til mit uti Dec. då kölden

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 11. (*Utg. anm.*)
**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 3, 10. (*Utg. anm.*)

aldeles förhindrar dem, at fortfara*). År 1754 d. 8 Apr. utfärdade Hans Kongl. Maj:t sit Reglemente för Swänska Hafs och Skärfiskerierna**); hwilket i Holland ej allenast blifwit anset för et Mesterstycke i sit slag och med mycket beröm infört hel och hållit uti Hollandsche Historische Couranten i Delft, utan ock af de störste och uplystaste kännare af saken med förundran anset, at wi, som i Swerige ännu borde wara Nyläringar, kommit til en sådan högd uti konsten at rätt ansa Sill och annan fångad fisk. Huru ansenligen Gud wälsignat wåra Fiskerier detta året ses nogsamt deraf, at Compagniet i Stockholm inberäknadt tillika med de andra endast fångst 52,828 tunnor Sill.

Hwad nu Hwalfisket under Grönland och wid Strat Dawids angår, så är intet dermed någon början skedd förr än 1755, förmodeligen af den orsak, at hwar och en war mån om, at först wända til sin fördel det fisket, som war närmast tilhands och fordrade minsta förlaget at drifwa. Nysnämda år sammansatte sig et Compagnie i Gjöteborg, til at drifwa detta fiske, til hwilken ända de läto komma från Hamburg et därtil tjenligit Fartyg såsom Modell, tillika med des besätning, som i denna hanteringen woro fullärda. Detta Fartyg gek då strax om wåren ut til sit fiskeställe, hwarifrån det hemkom med en tämmelig lönande ladning, hwarföre man har all anledning at tro, det detta Compagnie för innewarande år lärer wara omtänkt, at än widare utwidga detta näringsfång***). Höga Öfwerheten har förunt til widare upmuntran detta fiskeriet premier såsom 20 dal. Silfm:t för hwarje läst, som Fartyget är drägtigt, 4 dal. Silfm:t för hwar tunna kokat Tran och 4 dal. dito för hwart Lisp:d tilredde Hwalfiske ben.

Förledit år eller 1755 upfiskades i Bohuslänska Skär-

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1885, sid. 2, 7. (*Utg. anm.*)
**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1884, sid. 232—246. (*Utg. anm.*)
***) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1885, sid. 12—13, § 14. (*Utg. anm.*)

gården så wäl af des Strandsittare, som af de från ofwannämde Städer utsände fartyg, samt af fiskeri-Compagnierne in alles 74,791 tunnor Sill. Så ansenligen har denna Handelsgrenen och detta för wårt rike så angelägna Näringsfånget stigit från sin späda början til närwarande tid; Men på det nyttan af dessa Fiskerier för Riket må lysa hwar och en desto bättre i ögonen, wil man meddela följande aldeles trowärdiga förtekning på Sillfångsten allenast.

Fiskeri Compagniets i Stockholm fångst af Sill under Hitland med Buyser från dess början til nu stiger til	1,600 tunnor	
Carlshamns Compagnie . .	223 „	
Carlscronas d:o . . .	67 „	
Gjöteborgs d:o . . .	26 „	
Summa	1,916 tunnor.	
Denna Sillen är aldeles så god som den Hollänska och kan derföre uptagas til 60 dl. K:mt tunnan, som gjör	K:mt Dlr.	114,960.
1752 års fångst i Bohus Läns Skärgård kan tagas til	1,000 tunnor	
1753 års	20,766 „	
1754 d:o	52,828 „	
1755 d:o	74,791 „	
Summa	149,385 tunnor.	
En tunna sådan har kostat Riket tilförene til utlänningen efter et antagit Medium 30 Dlr K:mt, som altså gjör		4,481,550.
Altså blir Rikets Nationella Avance, som Sillfiskerierna detsamma redan tilskyndat	K:mt Dlr.	4,596,510.

Härtil kommer en annan förmån, som är ej mindre

fördelagtig för et Rike än inkomst af pengar, det är, at Rikets Sjöfart därigenom märkeligen uplifwas, och et ansenligit antal Sjöfolk, som eljest i brist af arbete wore nödsakat at söka sin föda utomlands, få densamma här hemma, så wäl genom Transporten af Sillen til sin försälgnings-ort, som genom sjelfwa fiskandet, til hwilket et mångdubbelt större antal folk behöfwes. I anseende til de många smärre fartyg och båtar, som til fiskande i Bohuslänska skärgården brukas, kan man ej upge en noga förtekning på de fartyg, som brukas til sjelfwa fiskandet, utan endast meddela underrättelse om huru många fartyg kunna sysselsättas endast med Transporten af förledit års Sillfångst. Hela fångsten war 74,791 tunnor. Häraf drages för den Sill, som consumeras i orten och transporteras landwägen 20,000 tr., altså står qwar 54,791 tr. Til dessas transporterande behöfs 137 fartyg, när man tar det medium at fartyget bör wara af 400 t:rs drägtighet. Hwart sådant fartyg kan ej föras utan med 6 man i det minsta, som gjör 822 förfarna Sjömän. Den tiden på året, då dessa fartyg ej sysselsättas med transporten af fisk, så hämta de tunstäfwer, hampa och dylikt, som behöfs och hämtas i synnerhet från Östergjötland, Småland och Blekingen. Härutaf kan man nu sjelf gjöra et slut til de fartygs och folks antal, som föda sig med sjelfwa fiskandet. Än en förmån af fiskerierne för Riket och wår almänna Handelsrörelse. Det ena Näringsfånget räcker altid och bör räcka det andra handen. Flera af wåra Spaniefarare bringas i gång genom en prompt afsätning på deras hembringade Salt, och kan man uträkna, at til 74,791 tunnor Sill behöfs 18,700 tunnor Salt, hwilka utgjöra last för 5 Spaniefarare af 200 lästers storlek. At förtiga den winningen, som Tunbindare, Nätspinnare och alla de hafwa, som til et skeps utredande behöfwa låna sina händer. Man finner til exempel på de orter, där i Bohuslänska Skärgården tilförene ej fants en enda Tunbindare wärkstad, at där nu, sedan Fiskerierna kommo i gång,

äro 8 til 10 sådane. Men jag spar det bästa til slut. Det är ej nog, at wi bringat Holländaren och Skotten til lägsta pris som nästan är möjeligit, utan det som mera är, wi hafwa utskeppat ansenliga partier Sill til alla de förnämsta Tyska, Preussiska och Liflänska Hamnar wid Östersjön.

Häraf synes nu mer än tydeligit, hwad nytta Riket haft, har och lärer än hafwa at wänta i rikt mått af wåra Hafs och Skärgårds fiskerier, samt huru högeligen både wi och wåra efterkommande äro förbundne Herrar Arfwedsönerna, hwilka såsom rätta Patrioter, fast aldeles af egna medel icke allenast börjat detta näringsfånget, utan ock hållit ut de flera olyckor, som hände Compagniet i des första år, innan det kommit uti sin närwarande gång. Sedan man kom med Compagniet i ordning och gång hafwa flera så af Ridderskapet och Adelen, som åtskilliga förmögne Handlande och borgare i Stockholm och flerestädes, tagit såsom Interessenter del i detsamma. Men här bör ingalunda förgätas, at åtskilliga af Patriotiska förtjenster hos oss odödeliga Höga Riksens Herrar sökt på flera sätt befordra och deltaga uti detta härliga Närings-fång, såsom Hans Excellence Riks-Rådet, Riddaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Orden Hr Baron Carl Fredric Scheffer, som behagat åtaga sig at föra Presidium uti Compagniet här i Stockholm, General-Majoren och Commendeuren af Kongl. Swärds-Orden Herr Jacob Alb. Lantinghausen, och Cancellie-Rådet och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-Orden Herr Eduard Carleson som på altför många sätt befordrat dessa Fiskeri-inrätningar, uti hwilkas uphjelpande hos oss sist bemälte Herre tagit en beständig och nära del*). Wäl det Samfund, som styres af Patrioter.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 9—10, § 10. (*Utg. anm.*)

IV.

Berättelse om de Götheborgska Inrätningarna *).

Sillfiskefänget har i långliga tider tilbakars warit räknat för Holländarnes Guldgrufwa, och har det hos oss nu nyl. blifwit ansedt, som en synnerlig fördelagtig Hushålls-Artikel, hälst wi icke behöft, at fara långt til sjös efter denna waran, utan har Sillen sedan 1747 hopetals lupit åt wåra strander och liksom kastat sig i händerna på oss; ty 1747 och 1748 har Sillen til stor myckenhet börja stiga til stranderna i Bohus läns Norra Skärgård **); och sedermera Söder ut til Marstrand och sedan år 1752 i myckenhet til Götheborg ***), der detta fiske i gamla tider och til 1670 nog idkats; men sedan 1680 til närwarande tid har det afstannat, efter Sillen sedermera liksom förswunnit.

Af följande förtekning, som, efter inhämtad noga underrättelse, wisar huru mycket Sill i Götheborgs Skärgård Höstetiden år 1757 blifwit fångad, samt dels utom dels inne i Staden blifwit saltad, kan tydel. inhämtas det årets stora wälsignelse.

Sill, som i Skärgården utanför Götheborg blifwit insaltad och därifrån directe til andra Inrikes Städer afsänd

---

*) Ur Den Swenska Mercurius. Julius 1758, sid. 44—46. (*Utg. anm.*)

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1884, sid. 74—75; 1885, sid. 2, 5. — Om betydelsen af uttrycket »norra Skärgården" jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 72, anm.; 1885, sid. 306. — Förr antogs vanligast, att sillfisket börjat i södra skärgården, men nu är fult bevisadt, att början egde rum i skärgården mellan Grafverna och Strömstad. (*Utg. anm.*)

***) Uti Rikets Ständers öfver fiskerierna i Riket förordnade Deputations berättelse och betänkande den 22 April 1761 angifves väl oriktigt 1750 såsom tidpunkten för sillens börjande insteg uti Göteborgsskärgården under fiskeperioden 1748—1808 (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 75; 1885, sid. 2, 5). (*Utg. anm.*)

efter utgifne Tullpass, 14043 tunnor. Sill, som saltad ifrån Skärgården inkommit 804 1/4 tunn. Sill, som färsk til Staden ankommit, och efter utgifne Tullbewis blifwit af Stadens Inwånare insaltad til Salu, neml. i Masthugget på Ammiralitets Wärfwen och wid Stranden på gamla Elfsborgs Ladugårds ägor 21,451 1/4 Tunn. Inne i Staden insaltad til Salu 19,267 Tunnor och til Husbehof 1,000 Tunn. Färsk Sill, som inne i Staden af Almogen upköpt och til Landet utförd blifwit, utgör i det minsta 17,112. Tilsammans 73,677 1/2 Tunnor.

Sillen, som förut hållit sig på djupet och i Nordsjön, börjar vid slutet af Aug. och Septemb. att komma til Götheborgs skären, och då fångas den i Octob. och Novemb. med nät och notar eller så kallade wader, derpå insaltas han efter medföljande trykta underrättelse *) och erfordras ungefärl. til 1 Tunna Sill 1/4 Tunna Portugisiskt Salt, som sedermera debiteras mäst innom, litet utom Riket; men til at hjelpa debiten, wore högstangelägit, at laga, det waran blefwe öfwermåttan god och tillika kunde säljas för ganska civilt pris, hwilket dock knapt låter sig göra, så länge 1 Tunna Portugisiskt Salt kostar 10 dal. S:mt och 1 Ektunna, hwaruti Sillen skal packas och inläggas, 3 dal. dito Mynt. Widare wore det en högsbetydande omständighet, om wi rätt förstode konsten, at bygga Rökhus, röka Sillen och wiste huru Bökling rätteligen skulle beredas, och då skulle 1 Tunna färsk Sill ej på några dagar, då hon som mäst wankas, falla i priset ifrån 3 dal. S:mt til 1 dal. 16 öre, ja från 12 til 6 och 1 öre S:mt.

— — — — — — — — — — — — —

Lund, d. 21 Junii 1758.

Eric Gustaf Lidbeck.

---

*) Den lämnas här otrykt.

V.

Något om Sillfisket i Bohuslänska Skärgården, från en gammal Man i Skåne *).

Uti en vrå af Riket har jag fått se af Inrikes Tidningarne, huru Kongl. Wettenskaps och Witterhets Samhället i Götheborg äfven sträckt sin omsorg till det för Riket så vigtiga Sillfisket i Bohuslänska Skärgården, samt utlåfvat en belöning till den, som kan upgifva medel till denna handterings nytta och fördel.

Jag har i femtio år haft del i denna näring och tjugufyra år sjelf lagt handen vid Sillens fångande och insaltning, samt sedan år 1767 fruktat den fara, som nu hotar, nämligen, att denna välsignelsen skall gå ifrån våre stränder **), men icke funnit någon möjelighet huru det skadeliga vid handteringen skulle kunna förebyggas. I anledning af Kongl. Samhällets uppmaning har jag likväl ansett min pligt vara, att uppgifva den kännedom, jag äger i denna sak, öfvertygad att erfarenhet, samlad under en betydlig tid och genom ett uppmärksamt betraktande af detta Näringsfångs skiften, måste vara af väsendtlig nytta för det ändamål, som nu är i fråga.

Det är af yttersta vigt, att först nämna rätta orsaken, hvarföre Sillen, då hon är fet, icke kommer in i Skärgården och blir där qvar under sin leketid, såsom hon gjorde de första sexton åren; till denna olyckan äro vi sjelfve vållande; vi jaga henne bort med buller och stoj, hvartill Tunnebindare-verkstäder i synnerhet det mesta bidraga.

---

*) Ur Nya Handlingar af Kongl. Wettenskaps och Witterhets Samhället i Götheborg. I. Götheborg 1808, sid. 40—58. (*Utg. anm.*)

**) Enligt Riksens Högloflige Ständers Fiskeri Deputations berättelse om fiskeriernas tilstånd i Riket, gifven vid Riksdagen i Stockholm d. 18 Maj 1772, skall ock med anledning deraf att »Sillen under de sist förflutna fem åren senare uppå hösten, än förut vanligit varit, kommit in uti skären och hållit sig på längre afstånd från stränderne ut på djupet» m. m. „jemväl den farhoga uti landet upkommit, att Sillen, såsom i framfarna tider flera gånger skedt, til ortens och Rikets oboteliga skada åter torde småningom draga sig ifrån Svenska kusterna.» (*Utg. anm.*)

Då Sillen i Julii och Augusti månader vill leka (det gifves tvänne slags Sill, som leker på olika tider) söker hon grundt vatten för att enligt sin natur sammanpacka sig och gnida sida mot sida; den Sill, som blifver för hårdt klämd, dånar och kommer upp i vattenytan, där hon slukes af Fiskmåsar, som på sådana ställen hålla sig på lur. I stilla vatten och mot klar himmel kan man se något djupt ned; jag har där med förundran de första åren sett Sillen i den mängd, att där tycktes vara lika så mycket Sill, som vatten; men vid ett slag på vattnet af årans flata sida, har Sillen gjort en den hastigaste rörelse och försvunnit med lika snabbhet från det stället; ty innan hon lekt ut är hon qvick och skygg eller, hvad Fiskare kalla, vahr. När Sillen nalkas någon öppning mellan bergen vid våra stränder och vill där inrusa, så förorsakar det minsta buller, att hon vänder om och går till sjöss. På flere ställen i Skären äro väl långa sträckor utom Holmar mot hafvet hvarest icke heller är något Salteri; där kan väl Sillen smyga sig in, men hon får ingen fred i Skärgården; på alla ställen blir hon skrämd, till exempel: en Tunnebindare slår på en tunna ute på berget eller i en tom Sillebod; hvart slag gifver genljud i de kringliggande bergen; Sillen måste derföre till sjöss igen och söka grundt vatten på bankar i öppna sjön och vid Jutland isynnerhet Mariager och Lessö.

I afseende på detta kunde göras flere frågor; man vill besvara en bland de väsendtligaste — huru kan Sillen, i så fatta omständigheter, likväl sent på året inkomma och qvarblifva? ett skäl är: att i denna årstid hänger meränDels ett rägnrusk öfver bergen, som hindrar genljud; i Salterierne är då inlagdt salt, tunnor och skräp, så att stoj icke så höres som då bodarne äro tome; men förnämsta orsaken är den, att Sillen, då den är utlekt, icke är så qvick och vahr, utan matt och dufven.

En fullständig beskrifning på vårt Sillfiske, hvars like icke någon tid lärer varit, fordrade en hel bok, hvaruti

skulle förekomma mycket, som synes otroligt, bland annat — att en Salteri-ägare kunnat sluta Certeparti med 5 à 6 Skeppare och förbinda sig till dagen, då hvar och en af dem skulle få sin last, ehuru alle laddningarne ännu gingo lefvande i sjön!

För att styrka sanningen af hvad här blifvit sagdt, kunde äfven en myckenhet bevis anföras: men jag vill så kort, som möjeligt, endast nämna några få händelser, som tilldragit sig från början af detta Fiske till närvarande tid.

Förr än Sillen blef fångad i Skärgården, var den ganska litet bebodd. Uti norra Skärgården var den tiden ett arbetsamt och nycktert folk, som utom det de idkade allt slags fiske, egde små fartyg och for på fragter; men på södra Öarne herrskade stor fattigdom. Folket lefde där af fiske och deras redskap bestod endast af några snören med större och mindre krokar. Med de större fångades Råckor, som till Skåningarne bortbyttes emot Spannemål till vinterbröd, och med de smärre Makrill, Wittling och Småtorsk, som såldes i Götheborg, och för vinsten köptes bröd. Desse Öboar lågo på Sjötång, utan att äga en fjäderdyna. Många år hade de hört Sillen smaska i vattnet *), men deras själar voro lika så inskränkte, som husmöblerne, hvarföre de icke bekymrade sig om annat, än det som hakade fast på deras krokar. Sådant var tillståndet i Skärgården år 1751, då den för Svenska folket så lyckeliga händelsen inträffade, att Fiskaren Jacob Eriksson på Sotenäs vid sin hemresa från Götheborg i Augusti månad, råkade att ligga i blek om natten på Kungelfsfjorden, där han blef varse rörelsen af Sillen, som han trodde var Makrill. Denne Man af annan art, än Söderöboarne, skyndade sig hem, hämtade sin

*) En tvifvelsutan fullt obefogad gissning, då slikt ej ens kunnat så obemärkt passera och det dessutom är säkert, att hafssillen i början gick till endast vid norra skärgården mellan Kungshamn och Strömstad samt först senare begynte gå till i södra skärgården (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 2, 5, 292). (*Utg. anm.*)

Makrillnot och drog den första Sill vid Brunskär*). Rycktet hade vingar; flere Nordboar infunno sig med Makrillsnotar, och togs sedermera åren 1752 och 1753 så mycken Sill, att Regeringen lät utgå författningar till denna näringsgrens fördel.

År 1754 seglade jag med flere Skåningar till Göteborgs Skärgård, förde med oss tunnor, salt och nät, slogo läger på Söderöarne, hvarvid vi satte våre nät, och togo hvar natt så mycken sill, som kunde skötas. Året derpå hade dessa Öboar tillverkat några sådane nät.

Ett krig mellan Frankrike och England gaf anledning att 8 Danske och 8 Svenske Örlogsskepp utgingo hvart år till handelens beskydd; de lågo merendels om somrarne i Fläckeröns hamnar. I September månad år 1756 kommo alla desse Skepp seglande förbi Skärgården. Danskarne gingo åt Sundet, men Svenske Skeppen seglade in och lade sig på Riföfjord. Om aftonen satte vi och Öboarne efter vanligheten våra nät på detta stället, men om morgonen fanns icke någon Sill i näten; oaktadt inga skott lossades blef Sillen så förvirrad af deras nattklockor och annat buller, att vi måste fånga den i öppna sjön så länge Skeppen lågo qvar, hvilket fiske skedde med mera besvär i anseende till hafvets vågor. Imedlertid hade de hurtige Nordboarne förskaffat sig större vadar och drogo mycken Sill, den de sålde till så lågt pris, att det icke lönte mödan fånga Sill med nät. Jag flyttade derföre år 1757 til Hälsö. Folket här, som efterapat Nordboarne, hade förskaffat sig en not, hvarmed de fångade vid deras holmar så mycken Sill de ville. Några misslyckade försök att sälja Sill i Götheborg, där de utbjudit den hela dagar förgäfves, och om aftonen måste gå ut att kasta den i sjön, hade gjort dem så försigtiga, att de sedan icke öste mera Sill utur noten i båtarne, än de visste den dagen kunna få sälja; den öf-

*) Denna berättelse kan tydligen endast afse sillfiskets början (år 1752) i södra skärgården. (*Utg. anm.*)

riga lemnade de qvar i sjön. Året derpå sände en namnkunnig Köpman i Carlshamn Olof Berg flere Fartyg hit med timmer, bräder etc. och byggde Salterie. En Boråsare gjorde likaså på andra landet eller vid Skarvik. Här blef nu mycket buller, emedan Tunnebindare-verkstäderne voro alltid de första som blefvo färdige, hvaraf hände, att Sillen gick straxt bort från desse holmar. Mine Hälsöboar fingo ingen Sill i deras vadar, och alla lastade Sillbåtar, som kommo Norr ifrån, gingo Öster om Björkölandet. Jag ryckte derföre upp mine bopålar och bygde på en liten holme i Bovik. Här var då sjön så full med Sill, att Fiskarena med ringa besvär togo så mycket, de kunde hoppas få sälja. Man var öfverlupen dag och natt af dem, som ville sälja Sill. För att skona det goda folkets besvär att stryka segel och lägga till, restes en stång på Silleboden och aftal gjordes med Fiskarena, att då flaggan hissades, ville man handla; men när den var nedstruken köptes ingen Sill. Denna härlighet varade trenne år, då en Herre på Skäggenäs vid namn Wulfklo sände Fartyg hit och lät äfven bygga på denna holme. En Landtmätare från Norrköpingstrakten byggde midt emot på andra sidan om Sundet, hvaraf äfven hände, att Sillen genast försvann från desse klippor, men Fiskare fångade Sillen likväl bittida på året längre norr, vid Risö, Långö, Metsund, Klädesholmen etc. i den myckenhet, att oaktadt Salterier och Trankokerier öktes hvart år, var ingen brist för oss i flere år på Sill för godt köp, och under samma tid byggdes beständigt Salterier i norra Skärgården, så att år 1767 fanns där knappt en klippa, som ägde hamn, utan den hade sitt Salteri. Jag kom efter vanligheten till Skärgården i början af Augusti månad, utan att i tvänne månader salta någon Sill; Fiskarena gjorde dageliga försök på alla ställen, men allt förgäfves; ty här var denna vackra årstid ett så lustigt lefverne och buller, att Sillen omöjeligen kunde samla sig innom skären. Utom en myckenhet arbetsfolk och Fiskare,

voro hamnarne fulle med Fartyg, som väntade på Sillast. Sjöfolket som hade då intet att göra, sökte alla tillfällen att få hålla sig lustige med dans i stora Sillebodar, hvilket villigt blef dem tillåtet af de yngre Uppsyningsmännen öfver verken, helst det roade desse sjelfve att dansa med efter Lirespel, Violer och Walthorn, hvarpå icke var någon brist, där så många slags folk samlades till förtjenst. Några förnuftige fiskare sörjde och beklagade detta oljud. Med aflands vind vågade de sig ut till småholmar i öppna sjön, där de som oftast råkade på flere båtlaster Sill; men det förslog icke till så många behöfvande. Sillen såldes ock till ett den tiden ohördt pris 6 Daler S:mt tunnan. Några dagar före Michaëli inträffade svårt väder, som hindrade oljud, då kom Sillen in uti Skärgården och vi fingo den till godt köp, men hon var då utlekt och mager; sedan har Sillen sällan varit i Skärgården i den mängd som förr; dock äro Fiskarena nu mera utlärde att fånga den, anstalterna så stora med många vadar, båtar, Salterier och folk, att där i hast kunnat saltas så tillräckeligt Sill, som behöfdes, tills nu i några år vintren hindrat det. År 1776 var blid vinter; det året saltades så mycken Sill, att de fleste Förlagsmän förlorade på denna handel *).

Voro Salteri-ägarne fullkomligen öfvertygade om riktigheten af allt detta, så torde de kan hända vara benägne att låta förfärdiga sina tunnor afsides på fasta landet, och äfven ålägga sitt arbetsfolk och Matroser, att hålla sig så tysta, som möjeligt är; men huru skulle sådane befallningar kunna blifva efterlefvade? De förordningar, som ålagt Salteri- och Trankokeri-ägare att icke kasta Sillgäl och Trangrums i sjön, hafva ju icke tillräckeligen kunnat verkställas? Man har ej heller märkt att Sillen haft afsky för detta grums, men väl att en myckenhet åhl kunde fångas vid hvarje

*) Jfr om liknande fall: Trangrums-Acten. Stockholm 1784, sid. 153. — Ljungman, A. V. Anteckningar, rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1883, sid. 149, anm. 3. (*Utg. anm.*)

Trankokeri, i synnerhet då det fick gå färskt i sjön. Uti en stillastående insjö torde väl detta grums kunna förorsaka förruttnelse; men af saltsjö-vågor och ström föres hafsvattnet vida omkring. Uti några små stilla vikar kan väl grumset förorsaka någon uppgrundning; men sådant är af ringa betydenhet i en stor och vidlyftig Skärgård.

Det nyttigaste, som nu kunde göras, vore att förmå Fiskarena, att förskaffa sig Nät, och med dem fånga sin Sill bittida på året i öppna sjön, och nyttja sine vadar, då Sillen i Skären inkommit; ty att fånga den under isen låter sig näppeligen göra. Mig är det obekant, om Sillen blifver qvar under isen, eller hon flyttar sig dit, där öppet vatten är. Vill man taga för afgjordt, att hon finnes under isen, så är det likväl visst, att medan man hugger eller sågar den, går Sillen förmedelst dånet bort från detta stället, och kommer icke dit den dagen; fryser det om natten, så inträffar samma olägenhet dagen derpå: men här möta många andra hinder, af hvilka jag endast vill nämna några. Ehuru Fiskarena nog veta sina drägten, händer likväl ofta, att vaden råkar få håll, då de måste fara ut med en båt, att lyfta vaden upp, där hon i grunden tagit fast. Isen i Skärgården lägger sig ock merändels på sådant sätt, att ström och våg häfva den ena Isflokan på den andra, hvarigenom den blir ojemn öfver och under; öfra delen af noten tager då fast uti den ojemna isen, hvaraf händer, att den icke fås helbregda i land. Annorlunda förhåller det sig på en insjö: den kan tillfrysa slät som en spegel öfver och under. Men om Fiskarena hade nät, skulle det kanhända vara fördelaktigast, att såga $^1/_2$ alns bred ränna i isen så långt deras nät räcker, sticka de lösa isstyckena under fasta isen och i denna isränna nedsätta näten; dagen derpå torde väl vara någon is, som då sönderstötes och vaken hålles beständigt ren; den Sill som fastnat i näten löper icke bort, och på detta sätt kunde någon Sill fångas hvarje dag, så länge det lönar mödan.

Hvad Strömdragen beträffar, så är här ingen ebb och flod, ehuru midtöfver vid Aalborg på Jutland finnes betydande känning deraf. Uti denna Skärgård löper strömmen af och an, nord- eller sydlig. Då sydost regerar i Östersjön förorsakar den sydlig ström; när nordvest blåser i Nordsjön, inträffar genast nordlig ström; men desse strömmar äro icke våldsammare, än att där Sillen vill vara, blifver hon nog qvar, så vida den ej blir skrämd af hafsdjur eller menniskor, och vid sådane händelser flygtar hon lika så hurtigt mot som med strömmen.

Sedan Sillen nu blifvit så ovanligt dyr, vore mycket penningar att förtjena på Sillfisket i öppna sjön. Sjelf för gammal till detta företagande vore jag väl benägen att göra förlag, endast man hade en duglig menniska, som kunde anförtros en sådan handtering. Han borde vara uppfödd vid obeqvämligheterna af ett fiske och van att fara till sjöss, rådig, driftig och nyckter, sjelf lägga handen vid Sillens fångande och få sin lott af vinsten. Jag sökte förledit år efter en sådan person både i Malmö och Skanör; men fann icke någon som dertill var tjenlig, möjeligen kunde den träffas annorstädes. Om en Förlagsman gjorde ett sådant fynd, borde Näten köpas i Skåne och Sillen, så länge den vore fet, saltas på Holländska viset, det vill säga, att, så snart Sillen är fångad, hon så fort möjeligen ske kan gälas och kastas i en ho, lik ett baketräg, något Franskt, Lyneburger eller Engelskt salt strös på henne, samt sedan med roder röres af och an, till dess hon blifver mjuk och slinken i fisken, hvarefter hon insaltas i tunnor; men så snart tunnan är fullpackad bör hon slås till och läggas omkull, ty får hon stå rätt upp, tager Sillen af tryckningen sin förra styfhet. Tolf dagar derefter öppnas tunnan och Sillen läggas då med smått salt i så små käril, man vill. På sådant sätt handterad, kan den, ehvar det vore, säljas för Holländsk Sill. Utom vinsten skulle ett sådant försök verka mera än allt annat på Fiskarena, att de snart skulle skaffa sig

Nät, då tiden vill visa, om det lönar sig bättre, än fånga Sill under isen; säkert är, att Näten äfven så väl härtill äro tjenlige, som att sommartiden fånga Sill i öppna sjön och på grunderne vid Lässö.

Vid en af Söderöarne som ligger närmast hafvet, hvarest ännu icke är något Salteri och folk, som förorsaka buller, har Sillen de senare åren först visat sig. Den 12, 13 och 14 December 1804 fångades vid denna Ö en ansenlig mängd Sill; men på desse dagar samlades dit en sådan mängd Fiskare och Silluppköpare med båtar, att sjön vidtomkring blef betäckt, som förorsakade så mycket stoj och oväsende, att Sillen måste till sjös igen och blef borte i 3 veckor: om nu stark vinter inträffat, så hade fisket för det året varit förloradt. Det kan ock anses för en 40 års gammal villfarelse, som ännu låder vid folket i Skärgården, att de mot fisketiden önska vestlig blåst och högt vatten att drifva Sillen in*). Sannt är väl det, att Sillen merendels kommer in i Skären med vestlig vind; men orsaken dertill är den, att den vestliga vinden afhåller allt buller och stoj från sjön, hvaremot med godt väder eller östlig vind dånet höres ut i hafvet, då Sillen nog aktar sig att nalkas desse klippor. Om vid Sillfiskets början Salterierne blifvit byggde på Öarne längre in i Skärgården och på fasta landet, så torde det varit försigtigt. Nu då så grofva kostnader äro använde till byggnader på utöarne, är intet annat att göra, än att hvar och en Salteri-ägare förmanar sitt folk, att med all möjelig tysthet sköta sitt arbete, åtminstone kunde sjöfolk hala sina Fartyg och lyfta ankare med mindre höga rop; äfven borde det sjelfsvåld alfvarsamt hindras, att mot och under Sillfisket skjuta Sälhundar i Skärgården. Jag vet nog att man påstår, det

*) Den som här befinner sig i villfarelse är synbarligen författaren, som tydligen beherrskats af en förutfattad mening. (*Utg. anm.*)

Sillen endast äger två sinnen*), näml. synen och känslan: men man är mera berättigad att lita på egen erfarenhet, än förbunden att tro, hvad en del Naturkunnige behaga uppgifva.

Mine här frammanföre på egen erfarenhet grundade uppgifter i anledning af Kongl. Götheborgska Wettenskaps och Witterhets Samhällets i Inrikes Tidningarne kungjorde frågor, rörande Sillfisket i Bohuslänska Skärgården, lemnas till dess fria disposition, att genom trycket låta så mycket deraf komma till Allmänhetens kunskap, som nyttigt pröfvas.

B. N. S.

---

*) Den dåvarande utgifvaren af Göteborgs Kgl. Vetenskaps och Vitterhets Samhällets handlingar bifogade här en lång anmärkning, innehållande bevis för att fiskarne ega hörsel, hemtade hufvudsakligen ur Cuvier's Anatomie compareé. (*Utg. anm.*)

VI.

Anteckningar om Sillfisket i Bohus Län*);

meddelte af P. Dubb.

Flere år hafva redan förflutit sedan det senaste stora Sillfisket. Det är nu endast på några ställen i den yttersta Skärgården, hvarest Sillen visat sig årligen, ehuru tiden till hennes besök kan sägas vara mindre bestämd, och inträffar antingen höst, vinter eller vår. Man har säkert svårt att uppgifva de orsaker, hvarföre Sillen numera icke kommer till stränderna i den mängd som i senare hälften af det förflutna århundradet, och då man icke kan förutse den tid, när, efter hvad tillförene inträffat, denna rikedom å nyo tilldelas vårt fädernesland, synes vigtigt, att hvar och en som förvärfvat kunskap och erfarenhet om den under sista fisketiden brukliga bästa methoden att fånga och förädla denna vara, för efterkommandernes undervisning må samla så fullständig beskrifning deröfver, som kan åstadkommas. Inträffar nu åter denna lyckeliga period icke förr än då alla vid fisket och beredningen tillvande personer bortdött, skulle det kunna hända, liksom i de första åren af det sista fisket, att tvenne tiotal försvinna, innan näringen kunde uppbringas till den högd som ifrån 1764 till 1796, då den utan att till utländningen betala mer än 80,000—100,000 tunnor salt och 100 skeppund hampa, öfver 30 år inbragte, i allmänhet räknadt, årligen 2—3 millioner Rd. specie. Enligt Götheborgs Export-Journaler, utclarerades derifrån endast af rökta Sillen 3,500—4,000 tunnor till Medelhafvet, och Pilchards (en saltad och hoppressad Sill) till Westindien och Irland till lika mängd. Med tillhjelp af Special-utdragen ifrån Marstrands och Kongelfs Tullkamrar uppgick den ex-

*) Ur Kongl. Vetenskaps Akademiens handlingar för år 1817, sid. 32—46. *(Utg. anm.)*

porterade nedsaltade Sillen öfverhufvud årligen till 200,000 —250,000 tunnor, och mer än ett år utclarerades ifrån desse trenne Tullkamrar 80,000 åhmar Tran; samt från hela Skärgården mera än 350,000 tunnor Sill och 120,000 åhmar Tran. Genom säkra och pålitliga underrättelser bevarade ifrån den tiden, kunde deremot denna rörelse inom få år upphinna samma fullkomlighet, om icke öfverstiga den, genom bättre calculer, och genom undvikandet af de fel, som förut förefallit.

Som mycket, egentligen rörande Sillens Naturalhistoria äfvensom Sillfiskerihandteringen, blifvit på andra ställen afhandladt, inskränker man sig här vid några *Anteckningar*, dels såsom rättelser af visse uppgifter, dels såsom upplysningar för framtiden.

Att Sillen haft sina perioder i anseende till sin ankomst till Svenska stranden är väl bekant. Före 1747 hade man i mer än ett halft århundrade saknat den, och det var då som fisket år från år ökades; men omkring 1800 började det att åter aftaga och upphörde alldeles med år 1807. Sillstimmarne visade sig i början i Augusti och September månader, men inställde sig slutligen allt senare. Sillen kom väl det ena året efter det andra, tre veckor eller en månad senare än som den, efter talesättet, instötte i fjordarne det sistförflutna året; dock postponerades perioden småningom så, att den vid ofvannämnda år icke inkom i fjordarne förrän i Januarii månad, och 1801 i Mars och början af April. Sedermera visade den sig vid Jultiden aldra tidigast, men eljest i Februari, Mars samt April.

Uti den rikaste fisketiden hände dock nästan hvarje år, att Sillen kunnat fiskas i myckenhet också vårtiden, men som saltningsbehofvet redan var uppfyldt och Sillen icke var så fet, att Tran med någon fördel deraf kunde kokas, och oftast vadorne blifvit söndertagne och vadlagen hemgångne, blef sällan något af denna Vårsill fångad. När Sillen började visa sig 1747, och då upptäcktes genom no-

tar, hvilka vid Aspholmen drogos efter makrill, och i dess ställe befunnos fulla af Sill, besökte den först den södra Skärgården, som räknas ifrån Klädesholmarne och söder ut, då den norra går upp till Soten ifrån Klädesholmarne, till flere år framåt på 1750-talet*). Derefter fiskades den endast omkring Marstrand, uti Kongelfs Skärgård och i den norra Skärgården. Vid Klädesholmarne har den merendels funnits i början af fisket alla åren, och derifrån strukit in i fjordarne, i öster och norr, allt intill 1780-talet, då den återkom till den södra Skärgården och der fiskades lika så ömnigt som förut i den norra.

Orsaken till desse flyttningar torde väl kunna upptäckas. Vid den tiden ville man härleda den från Trangrumsets fria utlopp i sjön ifrån Trankokerierne. Men Trankokningen var ännu icke uppfunnen, då Sillen flyttade sig norr åt, och desse förädlingsverk blefvo i mängd anlagde uti den södra, så snart Sillen drog sig deråt, utan att deras tillverkningar och affall föste den derifrån uti mer än 20 år, eller allt intill fiskets slut.

Såsom, kanske, hörande till Sillens natur, bör anmärkas, att Sillen alltid tycktes söka färskt eller sött vatten, emedan den fångades icke endast uti Götheborgs Riviere och Elfvefjorden, utan äfven högt upp i Götha Elf ofvanför Götheborg och uti den grenen, som kallas Nordre Elf. Likasom den, efter sin flyttning till norra Skärgården, länge och i största myckenhet fångades uti Hakefjorden och ofvan Svanesund, samt uti Gullmarsfjorden och allt upp till Saltkällan. Elfve- och Björköfjordardarne hafva också sedermera längst bibehållit fisket.

Det torde ock förtjena anföras, att, sedan det ömnigare fisket upphörde, några båtar med fet Sill, som befunnits äga både mjölke och råmm, årligen kommit för 2—3 dagar till Torgs vid slutet af Maj eller början af Junii.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 2, 5, 292, 296—298. *(Utg. anm.)*

Denna Sill har blifvit fångad nära Ny Elfsborg uti Gåsesund; och fångas årligen på samma ställe, och är något mindre än Höstsillen och alldeles lika med den som fiskas utanför Varberg och vid Kullen.

Hvad sjelfva methoden af fisket eller *fiskningssättet* angår, äfvensom den särskilda skickligheten att på djupet upptäcka Sillens gång, kan det af följande, på de trovärdigaste berättelser fattade, uppgift inhämtas.

Ofvanföre anfördes, att Sillen upptäcktes år 1747 af en slump, då en not drogs efter Makrill *); huru länge denna redskap brukades är numera icke bekant. Troligt är likväl att Vadfisket icke började förr än kort före eller kort efter 1760, emedan den Sill, som då uppfiskades och framgent tilltog, var utan afsättning innan Trankokningen började. Att fisket med Vad börjats i norra Skärgården **), är så mycket sannolikare, som Fiskare- och Vadlagen derifrån, då Sill endast fanns i den södra Skärgården, alltid haft företrädet för södra Skärgårdens Fiskare i skicklighet att söka Sillen, att utforska strömdragen samt de bästa kastnings- och landningsställen för Sillvaden; de äro ock ansedde för en större ihärdighet, att dygnet om kunna hålla sig ute på vattnet uti äfven ganska svårt väder, hvarförutan äfven deras Vadlag voro manstarkare än södra Skärgårdens, hvilka gemenligen bestodo af 12—14 man, då de från den norra utgjorde 16—20. Derföre hände ock, att ehuru sillen, efter bruket att tala, stött in uti södra Skärgården, blef fisket icke rätt alfvarsamt och mäktigt, förrän Nordhottarne, som de kallades, dit anlände.

---

*) Jfr Nya Handlingar af Kongl. Wettenskaps och Witterhets Samhället i Götheborg. I. Götheborg 1808, sid. 44—45 (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 296—297). Uppgiften om sillens upptäckt under fiske med makrillvad afser väl sannolikt endast sillens första påträffande 1751 eller kanske rättare 1752 uti södra skärgården. Uti norra skärgården deremot har man väl upptäckt hafssillen under det derstädes äfven fordom brukliga vadfisket efter skarpsill och lottsill. *(Utg. anm.)*

**) Fiske med vad är urgammalt i norra skärgården (jfr Œdman, J., Bahus-Läns Beskrifning. Stockholm 1746, sid. 36). *(Utg. anm.)*

En *Vad*, hvarmed Sillen fångades, var ett stort nät utan kil eller kalf, sammansatt af 48 så kallade dukar, knutne med 1 och högst $1^1/_4$ tums stora maskor *) af utsökt godt hampgarn, hvardera utaf 38—40 alnars längd, som utgjorde Vadens djuplek och 9 alnars bredd, hvilken tillsammansydd med de öfrige dukarne utgjorde längden, som sålunda icke blef mindre än 144 (famnar eller) 432 alnar; likasom på Noten voro vid hvartdera hörnet en lina fästad, som på vederbörligt afstånd förenades till *en*, på hvarje ända af ungefär 100 famnars längd **), hvilka, sedan Vaden var utlagd, eller efter talesättet kastad, fördes till landningsstället utaf kännbåtarne. På landningsklippan voro vindspel uppsatte, hvarmed denna massan drogs till lands utaf tre fjerdedelar af Vadlagets arbetsstyrka. Vid Vadens öfra tälne voro korsstycken, af en half alns storlek i fyrkant och halfannan tums tjocklek, fästade på hvarje half famn, och vid den undre tälnan antingen sandposar eller dertill formade stenar, som sänkte den till bottnen, så att Vaden alltifrån bottnen stod upprätt i vattnet. Så snart Vaden med all möjelig tystnads iakttagande var nedsänkt, draglinorna fästade uti vindspelet och Vaden under indragning, så blefvo känningsbåtarne ifrigt sysselsatte, att inom drägtet, tvärsöfver och längsefter draglinorna, göra det starkaste buller, såväl ofvan som under vattenytan, för att jaga Sillen inåt Vaden, hvilket fortsattes allt till dess Vadens yttersta ända uppnått landningsstället; så började de stora båtarne att uppösa Sillen med stora håfvar eller kassar, som rymde en half tunna; desse voro fästade vid en lång stång af 10 till 12 alnars längd, hvilken fördes af en man, då en annan med en i håfven

*) Maskorna voro så små att 30—32 hvarf gingo på alnen (jfr Ekström, C. U., Praktisk afhandling om lämpligaste sättet att fiska sill, torsk, långa, makrill, hummer och ostron. Stockholm 1845, sid. 20, anm. 2). *(Utg. anm.)*

**) Fullständigare och riktigare uppgifter om de stora sillvadarnes beskaffenhet finnas lemnade af O. J. Westbeck (Nya Handl. af Kongl. Wetenskaps och Witterhets Samhället i Götheborg. I. Götheborg 1808, sid. 15) och C. U. Ekström (Praktisk afhandling, sid. 21—24).

fästad lina hjelpte till att uppdraga den och utstjelpa Sillen uti uppköpare- eller sillförarebåtarne, som voro belagde vid de på korktälnan fastgjorde stroppar. Ett sådant drägt gaf 300—400 och ofta 1,200 tunnor Sill, som genast kringfördes till förädlingsverken eller till Städerne. Kringförarebåtarne tillhörde dels sjelfva Vadlaget, dels Salterierna och dels privilegierade uppköpare, som till det förestående fisket dertill köpt sig rättighet utaf Sillfiskeriets Intendent. Stundom inträffade det så, att Sillen kunde instängas uti en vik, och om icke en Vad dertill befans tillräcklig, sköttes eller fogades en eller flere dertill, så att stundom 3—4 stycken blefvo tillsammansydde för att kunna instänga hela vidden af viken, hvarefter små vadar drogos der innom med all maklighet i 2—3 veckor, till dess att all Sillen blef uppfiskad. Då en vad indrogs till landningsstället, åtföljdes den af flere båtar för att kunna lätta den, hvilket skedde med linor, fästade vid korktälnan, för att upplyfta, då den fastnade vid något på botten; men om det icke lyckades, måste den djupas eller dragas tillbaka, och då blef hela drägtet förloradt; dylikt måste ock göras, då Sillen igenom sin mängd, strömdrag eller oförsigtigt dragande sammanklämdes, så att den dog eller qväfdes; dess tyngd förökades så derigenom, att vaden icke kunde dragas till landet. Om icke djupning kunde verkställas, måste vaden sönderskäras, för att räddas. Då flere Vadlag träffades på ett ställe, var *det* berättigadt att först kasta som upptäckt Sillstimmen, men de öfrige fingo kasta derutom i den ordning de ankommit*); denna ordning blef strängt iakttagen, och ofta genom våldsamheter handhafd eller bruten.

Sillstimmen åtföljdes alltid af mycken Sjöfogel, i synnerhet på grundare vatten, hvarigenom den ock på afstånd kunde upptäckas. När stimmarne voro mycket stora, beledsagades de af Sälar, Tumlare, Springare och äfven Hvalar.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 272 (§ 5), 292—293 (§ 5). *(Utg. anm.)*

Men för att på djupt vatten äfven kunna utröna om der fanns någon Sill, samt eljest för att utforska Sillstimmens mäktighet och direction, uppfanns den utväg, att med smärre roddbåtar, hvaraf 3—5 stycken alltid funnos vid hvarje Vadlag, och kallades kännbåtar, undersöka tillståndet, som sålunda verkställdes: att en man satt i densamma med ett uti fri hand hållit snöre, som i tysthet nedsänkt, hölls sträckt af vidfästadt lod utaf 2, 3 och 4 markers tyngd, och uppmärksamt, under det båten roddes med möjligen minsta buller, efterkände på 8, 10—14 famnars djup, om ingen dallring eller spelande rörelse af snöret uti handen upptäckte och tillkännagaf en Sillstimme. Derigenom utforskades äfven, hvarest och uti hvilken direction vaden skulle kastas, och hvar landningsstället skulle blifva, hvarvid fordrades äfven, att uppmärksamt uppsöka strömdragets kosa och vinden, så att vaden blef dragen emot desse rörelser, eller ock, såsom förmånligast, om icke stimmen, i synnerhet om den var mycket stor, kunde stängas. Om allt detta underrättades Vadkungen, som med 4—5 man befann sig på Vadbåten. Han begaf sig då dit med alla till Vadlaget hörande båtarne, och sedan han till någon del pröfvat riktigheten af uppgifterne, förrättades Vadens kastning, som bestod uti dess mycket rediga utläggning med den största tysthet, som kunde iakttagas, på det att intet oljud eller buller måtte bortskrämma Sillen, som vid sådana tillfällen med en förundransvärd hastighet aflägsnade sig, om den icke var alltför djupt inträngd uti fjordarne eller utmattad efter lektidens slut, då den kallades *dufven.*

Att för en alldeles okunnig beskrifva någon handtering, så att den derefter må kunna verkställas, fordrar att berättelsen blifver någorlunda noggrann och fullständig. Till den ändan är det som rörer sjelfva *Sillsaltningen* här antecknadt.

Den fångade färska Sillen infördes ifrån båten vid bryggan med skjufkärror, som voro af Justeraren uppmätte

till 80 kannor och krönte; inkomne uti Salteriet urstjelptes de uti bingarne, hvarvid 6—8 Gählare eller Gählerskor ställt sig med knif i fast skaft uti handen, och en tom korg stående på hvardera sidan; de togo Sillen utur bingen med vänstra handen, öppnade strupen vid ganen och uttogo innanmätet med mycken färdighet, så att råmm och mjölke qvarblefvo; gählen eller råken kastades uti korgen till höger och Sillen uti den till vänster; detta gick så fort, att Gählkungen, en gosse om 12—15 år knappast medhann, att uti bingen framskaffa Sillen, att tömma korgen med Sillen uti det kar, hvarest den blodsaltades, och råken uti en hög, eller i det dertill ämnade karet, och att återlemna de tömda korgarne. På de stora Salterierna brukades endast *en* korg för råken i senare tider, emedan der var utrymme för ännu en binge hvaruti den gählade Sillen kastades, och på lika sätt saltades, som eljest uti karet. Af råken kokades Tran, och den gählade Sillen var knappt kommen uti karet, förrän den öfverströddes med salt. Efter tillgång af tid och varme i luften, lemnades den blodsaltade Sillen uti karet 2—8 dagar, då det sades, att den mullade sig, innan den på vanligt sätt lades uti tunnor och nedsaltades. Härtill brukades i allmänhet S:t Ybes salt; men då Sillen skulle saltas för Vestersjön, hvarmed betecknades Irland och Vestindien, måste två tredjedelar Terra Vecchias salt tagas emot en tredjedel S:t Ybes, af den orsak, att det såsom hårdare låg osmält till sommmaren. Sillen blef väl deraf röd invid ryggraden, men höll sig dock fullkomligen ifrån härsknad. Saltet var knusadt eller krossadt till storleken af ärter. Den Sill, som icke skeppades förrän efter en eller flere månader, blef påfyld eller fick ny packning. Sålunda gick det till i allmänhet, men vid de stora Verken, som i senare tider anlades och hvarest 12,000—16,000 tunnor saltades om året under det största fisket, hade 2 gählare en mindre binge till vänster, och den stora, hvarutur den färska Sillen togs, till höger; den

gählade lades då uti den vänstra bingen, hvarutur den af en Saltare kastades med skoffa uti en ren tunna, hvarest genast öfver hvarje ordentligen lagd floka, ströddes salt; den fullagda tunnan fördes derpå undan, och en annan blef derefter fullagd och saltad. Sedan nu denna saltningen om 4—6 dagar sjunkit tillsammans, afhälldes laken uti ett kar, och tunnan fullpackades med Sill som legat med påströdt salt uti en binge, dertill beredd, och sedan den med trampning på bottnen blifvit väl ihopprässad i tunnan, slogs bottnen till och tunnan borrades för att medelst tratt påfylla så mycken lake som tunnan kunde emottaga. Allt efter som väderleken fordrade och tiden för öfrigt tillät, öppnades Silltunnan ånyo efter 6, 8 till 14 dagar, laken afhälldes, mera packsill inlades så mycket som kunde dit nedklämmas, bottnen tillslogs och saltlaken påfyldes åter, hvarefter denna tunnan var färdig till export med Höstpackning. Om på det sättet saltad och packad Sill blef qvarliggande öfver vintren, så förnyades packningen på lika sätt, sedan saltlaken var afhäld, hvarefter laken återigen påfylldes. Vid denna förbättrade methoden iakttogs med sorgfällighet att tunnorne voro mycket rene, och att de icke fingo stå länge öppne för luftens åverkan.

Sillfisket var för Rikshushållningen utaf yttersta vigt, och näst Jern-exporten, som det var nästan jemlikt, den mest riktande afsättnings-vara på utrikes orter. Huru nödvändigt må icke då blifva, att uti detta intervall, som deruti befinnes, undersöka alla de orsakers och hinders verklighet, som då påstodos vålla aftagandet eller dess totala upphörande. Trangrumsets obehindrade uttappning utur kettlarne i hafvet, till exempel, påstods så ifrigt vara dertill vållande, att alla de skäl som Naturkunnige nyttjade att bevisa dess oskuld, voro otillräcklige att häfva opinion emot dess skadlighet; och så länge inga undersökningar göras på hafsbottnen, kan dess förderfvande egenskap icke utrönas och

bevisas. Det är att förmoda, att den partiskhet, hvarmed det å ena sidan anklagades, och å andra sidan frikändes från åverkan på bottnen och på fisket, nu hafva kallnat, och att de oädla orsaker, som då anfördes till dess lastande, nu på 30 år må hafva upphört, då numera ingen annan än det allmänna och Naturalhistorien kan draga fördel af de upptäckter, som medelst sådan undersökning kunna göras, i synnerhet som de mindre bemedlade då skola hindras att hämta någon vinst af eller deltaga i den förmånliga Trankokningen, då den framdeles blefve möjlig, om trangrumsets oskuld (ej) derigenom styrkes, eller ännu värre, om ingen undersökning företages, men de likafullt blifva förpliktade att anlägga och underhålla onödiga grumsdammar, enligt de nu gällande författningar, med flere tusende Riksdalers större kostnad än tillförene, i anseende till skogsbristen och de öfver höfvan stegrade arbetslönerne, omkostnader, hvilka då måste läggas på varan och förhindra dess afsättning. Huru nitiskt och utan afseende på kostnad denna tvistiga sak omfattades af Kongl. Academiens framledne ledamot, Friherre CLAS ALSTRÖMER, är ännu uti friskt minne. De undersökningar, som genom hans åtgärd föranstaltades och verkställdes, borde nu på sina ställen controlleras genom förnyade rön, och, som önskligt vore, ske på allmän bekostnad; och frågan kunde blifva afgjord *).

Ehuru till en del gående ifrån egentliga ämnet, att specielt anföra andra föregifne orsaker, torde de likväl icke

---

*) Till framtidens anvisning antecknas följande källor:

1. *Trangrums-Acten.* Stockholm 1784. 220 s. 4:o med tillhörande Pejlings-Chartor och tillägg.
2. Bihanget till Trangrums-Acten. Götheborg 1785. 4:o med fortsatt pag. från den förra.
3. *Handlingar* och *Protocoller* rörande Kongl. Maj:ts i nåder förordnade beredning öfver Sillfiskeri-handteringens närmare reglerande. Götheborg 1789. 4:o.
4. De tvenne förstnämnde, uppsatta af Kongl. Academiens äfven framlidne ledamot, Doktor J. T. FAGRÆUS, innehålla vigtiga anteckningar om Sillens Naturalhistoria samt så mycket, som kunnat samlas såväl om Svenska Sillfiskeriet, som om andra Länders.

kunna här förbigås, utan berättelsens stympande. Man har *) antagit hypotesen om Sillens årliga utvandringar ifrån Ishafvet, och man har omtalat de tider, då Sillen infunnit sig vid Sveriges vestra stränder. Men då utvandringarne sägas ske årligen på lika tid, att den stora massan fördelar sig under sin gång söder ut uti flera colonner, så att hvarje kust får sin, då åter densamma uti Cattegat icke visar sig i en sådan ordning, så måste orsaker der förefinnas, som stundom draga den dit och stundom fördrifva den derifrån; och desse orsaker torde väl icke utan bestämda och i längre tid fortsatta observationer kunna utforskas. I början af dessa Anteckningar är också visadt, att Sillen uti mängd infunnit sig uti Bohus Läns inre skärgård, ungefär i 60 år, allt längre emellan eller senare än de förutgångna åren, så att den till slut kom 6, 7 och 8 månader senare, än då den först visade sig emot slutet af 1740-talet **). Då den finnes på kusten, torde man af vindarnes styrka och väderstreck, finna orsaken, att den kommer 3—4 veckor förr eller senare till stränderne, men derför icke till 6 månader och derutöfver. Sillfiskare påstå enhälligt, att Sill finnes alla år i myckenhet ute på djupet, och står, enligt deras talesätt, helt tjockt uti Rännan, eller den djupaste segelleden emellan Skagern och Pater-Noster-skären ***), och igenom deras Sillfösare, Hvalfiskarne, skall tvingas in i Skärgården. I sådant fall borde omtanken förmå dem att fiska Sillen derute med nät, antingen på Holländska viset eller såsom uti Blekingen.

Efter andras mening inkommer Sillen årligen vid början af sommaren uti Cattegat och stryker söder ut åt Sundet och Östersjön, hvarest den fiskas hela sommaren öfver,

*) D:r Fagræus i de anförde afhandlingarne, och senast Herr Noël de L'Isle.

**) Häri ligger ej litet öfverdrift och missuppfattning (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 73—74; 1885, sid. 2, 5 7, 302, 305). *(Utg. anm.)*

***) Den sill, som uti den s. k. Djupa-rännan utanför södra skärgården iakttagits under tiden mellan fiskeperioderna, synes för det mesta hafva utgjorts af lottsill eller stråksill. *(Utg. anm.)*

stundom ömnigare vid de södra stränderna, såsom nyligen efter berättelse vid Rügen och Ysedom skall hafva händt, stundom åter vid den nordliga kusten, i Blekingen och Skånska vallen, fastän aldrig i den mängd, som fordom skett vid Skanör och flerstädes. Bohus läns fiskare vilja påstå, att denna Sill är af annat slag än den som utgjorde Bohusländska fisket, och af dem benämdes riktig Hafs-sill. För mig, som icke vågar afgöra detta, synes Kulla-sillen vara något mindre och jemnstor, som troligtvis härleder sig från lika stora maskor på näten, hvarmed den fångas. Emellertid föregifves ock, att den har smärre hufvud och är tjockare samt ett par tum kortare än Hafs-sillen.

Om Sillen söker uppgrundningar eller vidsträcktare stränder vid lektiden, så tyckes att den, i likhet med andra fiskslag, skulle dertill hafva en i det närmaste bestämd lika tid hvarje år.

Att sillen i början af fisket i Bohus län, höst eller vinter, alltid hade råmm och mjölke, men likväl icke så allmänt vid Jultiden som tidigare på hösten, och att den qvarlemnades är allmänt bekant, liksom det är ganska säkert, att Sill, som tidigt på sommaren blifvit fångad uti Gåsesund och stundom på Björköfjorden, äfven varit med råmm rikligen försedd. Såväl vid Varberg som uti Sundet fås likså råmm-sill.

Om Sillen, antingen för denna eller annan oss obekant orsak, söker sött strömvatten, synes det äfven som tiderna dertill borde vara lika alla år. I de senare åren af sista fisket, då Sillen dröjde att instöta i fjordarne, troddes de blida vintrarne vara till detsamma vållande, och påstods att vattnet skulle blifva kallare och bergen snöbetäckta, innan den skulle förväntas, likasom ingen hade sig vidare bekant, att det bästa fisket 30 år förut och ännu senare inträffat i Augusti och September.

Det är ock en del som föregifva, att orsaken till Sillens uteblifvande härrörer ifrån den talrikare mängd Tum-

lare, Springare och Sälar, som nu skola befinnas i de yttre skären och mota eller afskrämma den, af samma skäl som den af dem och Hvalar drifves ut från Ishafvet.

Alla de vid fisket sysselsatte påstå icke mindre, att Sillen skyr för allt buller, och anföras många exempel huru stimmen hastigt flytt ifrån det tillämnade kastet igenom buller och slagsmål Vadlagen emellan, om ordningen eller rättigheten till Vadens kastande. Det säges äfven, att Sillen i början efter ankomsten på 1750-talet flydde utur den ena fjorden efter den andra uti södra Skärgården, och till och med öfvergaf densamma i följe af det buller, som Tunnbindare förorsakade *), hvilka under påstående fisketid, på nakna berghällarne förfärdigade tunnorna. Hvad verkan måtte då icke det starka kanon-dundret haft att afhålla Sillen i hela 10—12 år ifrån vår Skärgård, då antingen Engelska Convoyer eller Örlogs-Escadrer uppehållit sig inom de yttre Skären, och med signalskotten, dag- och nattskotten utom alla de bullrande saluter och högtidligheter, stört det lugn och den stillhet, hvarmed man tror att Sillfisket bör bedrifvas. Att man länge haft sådan öfvertygelse, bevisar också det Kongl förordnandet, att allt skjutande är i Skärgården förbjudit under påstående fisketid. Fästningarne också hvarken mottaga eller besvara saluter på den tiden.

Men icke mindre verkan måste väder och vind utöfva på ett sådant fiske. Ehuru det anställdes i fjordarne under östanvind, och jemväl då den stormade, hände dock sådant aldrig, utan att Sillen redan var inkommen uti de inre och djupare fjordarne; ty den starkare ström inomskärs och det låga vatten, som dessa vindar förorsaka, då de äro för flera dagar rådande, hafva alltid ansetts för menliga för fisket, i synnerhet då Sillen blifvit upptäckt uti hafsbandet. Då deremot vestliga och särdeles nordvestliga stormar, hvilka alltid gifva uppsjö, varit ihållande några dagar, och gjort

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 294, 295, 297—299. *(Utg. anm.)*

lugnare vatten inomskärs, hafva de alltid befordrat Sillens instötande i fjordarne, när den hållit sig nära kusten. Kunde derföre igenom observationer uträknas perioderne för vindars och deraf sig härledande strömdragens varaktighet och följd af andre orsaker, än de som nederbörd och utdunstning samt luftkretsens deraf beroende temperatur åstadkomma, och de rådande vindarnes directioner i denna delen af jordytan kunde bestämmas, så skulle man äfven efter min tanke kunna förutsäga, när något stort Sillfiske vore att förvänta. På flere år hafva nordveststormar sällan inträffat, och det aldrig af någon långvarighet, icke en gång 2 eller 3 dagar.

Att detta ämne i hela sin vidd förtjenar de kunniges åtanka, lärer icke bestridas, äfvensom det är att förmoda, det sannolikaste orsakerna, som bidraga till eller förhindra Sillens ankomst, kunna genom längre tid fortsatta iakttagelser utforskas.

VII.

Om Trankokningen i Bohus Län, jemte beskrifning på ett Trankokeri *);

af Pehr König,
Revisor i Directionen öfver Trollhätte Canal och Slussverk.

I början af det nu nästan alldeles upphörda Sillfisket saltades den mesta Sillen, men som detta icke kunde medhinnas, innan den blef för gammal, var köparen oftast i fara att få skämd eller föga varaktig Sill; eller ock, om saltningen kunnat väl verkställas, skulle en sådan mängd icke funnit afsättning, utan varan fallit i vanpris och änteligen rutnat i hamnarne samt handteringen således gått under.

1760 började Brukspatronen Cahman att med drift anställa Trankokning, icke allenast af råken af den gählade

*) Ur Kongl. Vetenskaps Akademiens handlingar för år 1817, sid. 47—52. *(Utg. anm.)*

Sillen, som sedan saltades, utan af Sillen hel och hållen. Flere följde hans exempel och till slut funnos öfver 2,000 Trankettlar i Skärgården (endast i Morlanda socken voro 38 Trankok); de minsta voro försedda med 2, de andra med 4, 8, 12 till och med 24 Kettlar. I första åren voro dessa gjutna af jern och innehöllo knapt 2 tunnor Sill, men med tiden förändrades de både i storlek och skapnad. Man gjorde dem äfven af koppar, som vägde från $3^1/_2$ till och med 5 skeppund och påbyggde dem med furu- eller granplankor, till hvilket påfynd man icke känner rätta upphofsmannen. De första försöken dermed verkställdes emellertid af hr S. Lindhult i Göteborg, och metoden antogs deretter allmänt. Utan att Inköpspriset höjdes, vans 10—12 gånger större rymd i kokkärilet, och med en nästan lika kostnad för inrättningen erhölls 10-dubbel mängd Tran af mycket bättre beskaffenhet, än den som kokades i vanliga jern- och kopparpannor. Metallens starkare hetta kunde icke med ringa mängd vatten dämpas, hvarföre den så kokade tranen blef brun och fick en skarp och från lukt såsom vanlig fisktran; denna åter hade en gulaktig färg i sitt flytande tillstånd, och stelnad vid 9 graders mild temperatur, var den hvitaktig och mild till smaken, hvarföre den af fattigare folk och i tarfligare hushåll brukades i matlagning. I Polen och Schlesien skall ock detta ämne blifvit nyttjadt af mindre förmögna likasom ister, hvilket det både till utseende och blöthet liknar.

När Tranen skulle kokas, inpumpades vatten i proportion af två tredjedelar mot en tredjedel Sill. Så snart vattnet nu uppkokt, stjelptes Sillen deruti och omrördes tills den alldeles sönderkokt*), då Sillen uppsköt ifrån bottnen och man upphörde att omröra. Fettet, som derefter började flyta ofvanpå, afskummades med en stor, vid och flat

*) Å flera Kokerier i Skärgården tillsattes midt i botten på kettlarne en hylsa, hvaruti en sådan anstalt, som vid Tegelbråkor användas, var fästad till massans omrörande; men huru den ock vändes, än med axeln ver-

kopparslef, och slogs först i en så kallad klartunna, som stod på sin botten upprät, och sedan den fällt allt grumset och vattnet till botten, aftappades den på tunnfat af ek (af 60 kannors rymd) medelst en tappkran, insatt i klartunnan en tredjedel från bottnen af kärilets höjd.

Så snart allt fettet var afskummadt, släcktes elden, dörrarne för eldrummet tillslötos och kranen vid bottnen öppnades, hvarigenom mörjan af den sönderkokta Sillen utsläptes med rännor i Grumsdammen*). Under detta gafs kallt vatten ur pumparne i ketteln, hvilken, sedan allt grumset utflutit, sköljdes, hvarpå kranen tillvreds, vatten påtappades, Sill instjelptes och kokningen började s å nyo. På väl inrättade Trankok åtgingo 6 timmar till en sådan kokning och skumning, så att 4 kok kunde ske om dygnet, eljest vanligtvis 3 kok.

Kokningen borde rätteligen ske med torf och grofva stenkol eller så kallade fyrkol, och ved nyttjades blott till

---

ticalt, än diagonaliter insatt i stafringen, befans dock, att tillräcklig kraft icke kunde begagnas till nog hastigt drejande omkring, för att hålla Sillen uppe från bottnen. Det lönte icke heller mödan att inrätta något kostbarare machineri, när två man voro tillräckliga, att med hvar sin, på 6 alnar långa skaft eller spakar fästade, breda kopparspade hålla Sillen jemt uppe.

*) I Trankokningens första period släpptes grumset ur ketteln genast i Saltsjön, der det genom vind och våg snart kringfördes och bortsköljdes. Men omsider yppades den farhåga, att hamnarne af grumset uppgrundades, ankarbottnen förderfvades och änteligen, att Sillen skydde grumset. I följe häraf utverkades genom några ifriga bemödanden icke allenast befallning till Grumsdammars uppförande af sten, utan flera Kokerier (neml. 120 af 328 som år 1783 drefvos) voro, för deras ansedda mindre goda belägenhet, nära att utdömas, om icke utslaget blifvit sedan upphäfvit. De kostbara Stendammarne hade likväl en mot afsigten stridande verkan. Grumset, som i dem samlades, öfvergick under ombyte af regn och värme till förruttnelse och fick en sådan skarp och odräglig stank, att den af hafsvattnet vid timad sjögång utspolade vätskan förstörde bottengräset vid stränderna och dödade alla de kräk, som deruti uppehöllo sig och skulle tjena Sillen till föda. Det är för öfrigt väl bekant, att grumset befunnits vara ett godt gödningsämne, hvarföre det omsider ock blef såsom sådant en handelsvara. Grumset uppspäddes i kar med så mycket vatten, att det utgjorde en tunn välling och kringstänktes med skoflar på marken. På ny jord var detta ett ypperligt gödningsämne för Höst-råg och Himmels-korn. På gammal åkerjord ansågs denna gödning vara för stark, men förträfflig till blandning i jordhögar. På mosslupna ängar, brukad i starkare tillblandning, har man sett mossan deraf förstöras och gräsvexten ökas.

antändning. Bättre inrättningar vid eldningen hade utan tvifvel tillåtit mer sparsamhet med bränslet. Emedlertid, till vinnande af någon besparing dermed, uppöstes af några efter afskumningen den tunnaste soppan, ännu kokhet, i stora baljor, hvilka uttömdes i kettlarne, sedan grumset blifvit utsläppt och ketteln rengjord.

En tunna Sill, som höll 80 kannor*), gaf i början 8 kannor Tran, men sedermera, allt efter fetman, ifrån 6 till 2 kannor. Mager Sill koktes icke.

För hvarje kettel fordrades till kokningen två man, hvilka kallades Kokare; derjemte måste en Fyrare hållas för hvar och en Grufva eller eldstad, hvarutom hvart och ett Kollag hade en förman och annan nödig betjening.

Till vidare upplysning af föregående, i korthet om Trankokningen anförda, bifogas en beskrifning och teckning**) öfver Trankokeriet *Saltkällsviken*, med 7 kettlar (belägit i Bokenäs pastorat, Dragsmarks socken och Lane härad).

Tab. I. föreställer en Planritning af det nämda Salteriet och Trankokeriet.

1. En Saltbod med boningsrum ofvanpå.
2. Sillsalteriet med Saltbod.
3. Planer och bryggor af plankor.
4. Upphöjd brygga, hvarå Tranfaten rullades ur Trankokeriet på planen.
5. Sjelfva Trankokeriet.
6. Lossen, bygd af grofva stockar, uthuggne på inre sidan och fodrade med bräder, genom hvilken Sillslädan medelst vindspel uppdrogs ur de vid ändan af Lossen liggande Sillbåtar till andra botten på Trankokeriet.
7. Pumphuset.
8. Vattenrännan ifrån pumparne till Trankettlarne.

---

*) Det är att märka att sillen mättes i flata tunnmått, som starkt rågades (Ljungman, A. V., Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1883, sid. 120). *(Utg. anm.)*

**) Gjord af Commissions-Landtmätaren N. A. Westborg.

9. Fördämning för grumset mot saltsjön, af grof stenmur uppförd och fylld med jord emellan samt på bägge sidor klädd med bräder.

10. Den så kallade Grumsdammen, i hvilken sillafskrädet samlas.

11. En Magasinsbod.

Tab. II. Fig. 1. Grundritning af Trankokeriet.

12. Visar murarnes ställning.

13. En smal gång.

14. En mindre vedbod.

15. 4 fönstergluggar på andra bottnen af Trankokeriet.

Fig. 2. Profil af *Trankokeriet.*

Fig. 3. Façad af detsamma.

Fig. 4. Afritning på en *Trankettel.*

a) Undre delen af tjock koppar, diametern af bottnen 3 alnar, sidohöjden 1 aln till och med den breda ringen, som inmuras.

b) Öfre delen, Stafringen kallad, af grofva granstäfvor, sammanbundne med tvenne jernband.

Fig. 5. En *Sillsläde* afritad; den var gjord af bräder, gående på medar, och medelst tåg och vindspel drogs Lossen igenom; och vid slädans uppkomst till öfversta bottnen stjelptes Sillen i derunder varande Bingar, som stodo vid väggarne och voro något högre stälde än Trankettlarne, så att Sillen genom rännor skoflades ur dem och i kettlarne.

Källvikens Salteri samt Olje- och Guanofabrik.

Då det alltid erbjuder intresse för kommande sillfiskeperioder vid bohuslänska kusten att ega tillgång på beskrifningar öfver de större verk och anläggningar för fiskets tillgodogörande, som under innevarande period kommit till stånd, samt en sådan beskrifning dessutom kan vara till samtida gagn och ledning, meddelas här en sammanträngd redogörelse för den mest fullständiga af dessa anläggningar.

Sedan det i slutet af 1870-talet vid bohuslänska kusten inträffade sillfisket under några år pågått, samt derigenom mera förvissning vunnits, att en af de semisekulära fiskeperioderna åter stod för dörren, började man allmännare inse nödvändigheten af planmessigare och kraftigare åtgärder för tillgodogörande af den rikedomskälla, hafvet erbjöd, än de mer och mindre planlösa samt merendels förlustbringande saltningsförsöken, som dittills egt rum och som bedrifvits hufvudsakligast ombord å derför under fångsttiden förhyrda ångbåtar.

Med anledning häraf samt på grund af den förtjenstfulla utredning af frågan, som doktor A. V. Ljungman såväl i flera tidningsartiklar som i af honom särskildt utgifna och kostnadsfritt utdelade afhandlingar lemnat, vardt ett möte med för saken intresserade personer utlyst i Uddevalla under Januari 1882, vid hvilket fiskeritillsyningsman G. v. Yhlen välvilligt tillhandagick med råd och upplysningar, hvarefter den 20 Maj samma år en af herrar W:m Thorburn, J. N. Sanne, A. W. Rydholm, Fr. Cöster, Johan Hasselgren och C. W. Collander undertecknad inbjudning utfärdades till bildande af ett „bolag för idkande af sill-

saltning samt tillverkning af sillolja och guano", med aktiekapital från 150,000—300,000 kronor, och kunde redan den 1 derpå följande Juni konstituerande stämma hållas med tecknarne, hvarvid benämningen „Uddevalla Sill-Aktie-Bolag" antogs.

Den af inbjudarne, efter föregången skriftvexling och öfverläggning i frågan, framlagda planen, att salteriet borde bedrifvas efter skotskt mönster samt olje- och guanofabriken efter den i Förenta Staterna gängse metoden vid deras rika menhaden-fisken, godkändes af stämman; och blefvo sedermera såväl manliga som qvinliga undervisare för stundande saltning från Skotland införskrifne genom fiskeritillsyningsman G. v. Yhlen's försorg, hvarvid den aktade firman Joseph Johnston & Son i Montrose då och sedermera visade största tillmötesgående, samt vidare ingeniören Bruno Wick från New York, genom svensk-norske konsuln Chr. Börs derstädes, anställd för fabrikens uppbyggande och metodens inlärande. För denna anställning, såväl som förut lemnade värderika råd och upplysningar i frågan, står Bolaget i stor tacksamhet till såväl konsul Börs som i första rummet Sveriges och Norges dåvarande minister i Förenta Staterna grefve C. Lewenhaupt.

Såsom en i flera afseenden lämplig plats för de beslutade anläggningarne inköptes $^1/_4$ hemman Backa i Dragsmarks socken, hvarest på östra sidan af Getvikssund, eller den mellan Skaftön och fastlandet gående fortsättningen af farleden "Norra Strömmarne" ut till Gullmarsfjorden, "Källvikens fabriker" äro belägna.

Anläggningen påbörjades strax efter midsommartiden 1882 och var före sillfiskets början samma höst i det hufvudsakligaste fullbordad. Den innefattar en fabrik för framställande af olja och guano utaf sill och derjemte ett sillsalteri.

Ingeniör Adolf Rydholm, som tillsammans med nämnde amerikanare (ingeniör Bruno Wick) ledt arbetena vid byggandet af dessa fabriker och sedermera fullbordat dem, samt likaledes från bedriftens början förestått tillverkningen, har här nedan lemnat följande närmare beskrifning jemte tillhörande ritningar öfver anläggningarna m. m.:

"Olje- och Guanofabrikens hufvudbyggnad är af trä i tvänne våningar samt inredd efter amerikanskt mönster. På södra sidan finnes tillbyggnad, innehållande oljereservoirer och på norra sidan magasiner för guano. Åt öster och i fortsättning af hufvudbyggnaden finnes en tillbyggnad af sten, innehållande maskin- och ångpannrum samt matsalar, kök m. m.

Norr om maskin- och pannhuset ligger torkhuset. Vid pannhuset reser sig en 80 fot hög skorsten. Fabriken ligger omkring 250 fot från lossningsplatsen för sillen. Vid denna finnes en reservoir af trä, rymmande 10,000 kubikfot sill, och häri förvaras den sill, som ej genast kan förbrukas af fabriken. Från reservoiren leder ett dubbelt jernvägsspår upp till fabriken. — Lossningen från sillbåtarne sker uti 4 kubikfot rymmande tunnformiga målkärl, som medels en svängkran upplyftas så högt, att innehållet kan tömmas uti de å jernvägen löpande vagnarna eller uti reservoiren, allt efter behof. Vagnarne skjutas af pojkar upp till fabriken, der öfverredet af dem, medels en ångvinsch, uppfordras till öfversta våningen. Här tömmes sillen uti en större vagn, som löper å räler 6 fot öfver tredje våningens golf, längs dettas hela längd och midt uti byggnaden. Vid ena sidan af detta spår finnas 8 stycken reservoirer af plank, uti hvilka sillen kokas. Vid andra sidan af spåret finnes plats beredd för lika många kokreservoirer, likasom äfven hela fabriken är afsedd för att i händelse af behof kunna förses med alla öfriga apparater för en dubbelt så stor afverkning som den nuvarande. Kokreservoirerna äro 9 fot i qvadrat och 5 fot höga samt gjorda af 3 tums plan-

kor (fig. 1, Pl. II). Vagnen, som löper på spåret öfver dem, är gjord sålunda, att dess botten utgöres af tvänne från sidorna nedåt mot midten lutande luckor, som vrida sig kring en gemensam axel längs vagnens midt. Hvardera luckan fasthålles, när vagnen är fyld, uti sitt läge af reglar, som medels en häfstång kunna utryckas, så att motsvarande lucka nedfaller och innehållet sålunda tömmes åt ena eller andra sidan (fig. 1, Pl. II). I bottnen äro kokreservoirerna försedda med ett system af ångrör, genomborrade af fina hål, hvarigenom ångan utströmmar och åstadkommer kokning af kärlets innehåll. Dessa rör äro täckta med en spjelbotten, som förhindrar sillen från att komma i direkt beröring med ångrören. Först fylles hvarje reservoir till en fots höjd med vatten, som bidrager till att uppluckra sillmassan, när den från vagnen nedstörtas i reservoiren. När 150 till 200 kubikfot sill blifvit tömda uti reservoiren, påfylles mera vatten, hvarefter ånga påsläppes och kokningen börjar. Härunder måste noga tillses, att massan blifver jemnt och öfverallt lika väl kokad. Den måste derför ständigt omröras och tilloppet af ånga efter behof modereras. När kokningen är gjord, hvilket sker efter $1^1/_2$ till 2 timmar, aftappas vattnet genom ett uti bottnen på reservoiren anbragt hål. Detta vatten medför nu en del olja och ledes derföre genom under golfvet gående trärännor till de uti tillbyggnaden befintliga oljereservoirerne. Sedan vattnet afrunnit från den kokta massan, lemnas denna att under ett par timmars tid få afkyla sig så pass mycket, att folk kunna nedgå uti reservoirerna och uppskaffa henne för att undergå pressning, hvarigenom ännu mera vatten och olja afskiljes. — Den hydrauliska pressen är placerad tätt invid kokreservoirerna och pressningen försiggår uti korgar af jern, som löpa på ett spår längs kokreservoirerna. En sådan korg föres nu intill den reservoir, som är färdig att tömmas, och den kokta sillmassan uppskaffas med grepar uti korgen, som sedan skjutes under pressen. Här underkastas

massan en pressning af ända upp till 20 atmosferers tryck, hvarunder olja och vatten utrinna mellan korgens spjelar och afrinna från det lutande golfvet mot samma rännor, uti hvilka innehållet från reservoirerne uttappats och derifrån till oljereservoirerna. Sedan pressningen fortgått tillräckligt länge, skjutes korgen öfver uti golfvet befintliga öppningar och, genom bottnens öppnande, släppes massan direkte ned uti mellersta våningen, hvarest en likadan pressning för andra gången företages, och härifrån släppes nu massan ned uti undra våningen, för att derifrån antingen utföras uti bredvidliggande magasin och lagras såsom halftorr eller s. k. råguano, eller medels en elevator uppfordras uti torkhuset. Hvarje hydraulisk press är försedd med tvänne korgar, så att, medan innehållet uti en pressas och uttömmes, sker ifyllningen af den andra. På ett dygn kunna omkring 2,400 kubikfot sill kokas och pressas med de inrättningar, som nu finnas, men genom långsammare kokning och pressning kan något mera olja uttagas ur sillen.

Oljereservoirerna äro 6 till antalet, gjorda af 3 tums plank liksom kokreservoirerna, samt 6 fot i fyrkant. De tvänne första af dem användas för att afskilja vattnet från oljan och äro 7 fot djupa. De äro försedda med ångrör, för att hindra innehållet från afkylning, och uti dem får oljan afskilja sig från vattnet samt afskummas sedan och ledes till de andra reservoirerna, för att renas och slutligen aftappas på fat.

Dessa reservoirer äro endast $4^1/_2$ fot djupa samt hafva äfven värmeledning. Denna ligger på bottnen, och man låter alltid ett lager af vatten öfvertäcka denne, och ofvanpå detta tappas sedan oljan. Om oljan finge komma i direkt beröring med de heta jernrören, skulle den mörkna deraf, hvarförutom äfven någon liten läcka i bottnen af kärlen, skulle medföra förlust af olja. Hvad sidorna af kärlen be-

träffar, kunna de medels skrufvar tilldragas, så att de göra fullständigt tätt.

Oljan tappas på vanliga fotogenfat och sorteras uti extra fin, prima, secunda och tertia, hvilken sistnämnda, i Amerika kallad gurry, är en massa af smörartad konsistens.

Den halftorra guanon undergår under de första fyra till fem dagarne en sönderdelningsprocess, hvarunder något vatten afskiljes. Sedan kan den förvaras under åratal, om den upplägges i hög, utan märkbar förvandling. Den innehåller 3—3½ % qväfve och 1½—2½ % fosforsyra.

För användningen af denna guano, som är fast nog att kunna försändas i säckar, finnes en särskild anvisning, enligt hvilken densamma genom upplösning i vatten kan antingen med större lätthet och på kort tid komposteras eller ock direkt utsprinklas öfver åker eller ängsmark; och kommer den med all säkerhet att för sin prisbillighet och kraftiga verkan vinna stor och rättvis uppmärksamhet hos jordbrukarne, här som i Amerika, när man en gång blifvit förtrogen med dess användande.

Den halftorra guano, som uppfordrats med elevatorn uti kokhusets öfra våning, tömmes härifrån genom en öppning uti golfvet ned uti den i nedre våningen stående torkmaskinen (fig. 2, Pl. II). Denna utgöres af en stor panna af gjutjern, till sin halfva höjd inpressad uti en än större panna, sålunda att mellanrummet blifver ett par tum och fullständig tätning finnes emellan dem. Den inre pannan är ungefär 8 fot i diameter och 2 fot hög och har ett lock af tunnare jernplåt. Uti denna panna tömmes guanon och omröres medels tvänne på en vertikal axel fästa armar, under det att ånga insläppes uti mellanrummet mellan den yttre och inre pannan. Den fuktighet, som derunder afdunstar, utsuges med en fläkt och inledes uti den från ångpannorna förande skorstenen. När massan efter viss tid ernått tillräcklig torrhet, utsläppes den genom en lucka i bottnen af pannan, som står på en 4 fot hög ställning, och får

afsvalna, siktas och tömmes i säckar om 100 kilogram stycket. Guanon är då fin nog, för att beqvämt kunna utsås äfven med såningsmaskiner och för att kunna hastigt upplösas uti jorden. Den håller nu 7,20—8 % qväfve, 4,20—6,50 % fosforsyra och något kali. En del plägar tillblandas med fosfater och kalisalt, så att en sammansatt guano af för vissa jordmåner lämpliga procenthalter qväfve, fosforsyra och kali erhålles.

Maskinrummet bakom fabriken innehåller en 20-hästkrafters liggande maskin af Tangyes system, hvarmed den bredvid stående hydrauliska pumpen drifves samt derjemte ångvinschen för sillens upphissande, elevatorn för uppfordring af guano till torkhuset, torkmaskinens omrörings-mekanism och utsugningsfläkten. Dessutom finnes uti maskinrummet en ångpump af amerikansk konstruktion, som uppfordrar vatten till kokreservoirerna och äfven förser de i hvarje af fabrikens våningar befintliga slangarne för spolning eller eldsläckning med vatten. Denna ångpump har sugrör för såväl saltvatten som färskt vatten, och finnes för hvardera ledningen en brunn gräfd, med ledning antingen till saltsjön eller till en i närheten befintlig dam, som af en bäck ganska rikligt förses med vatten. Till kokningen användes saltvatten, men derjemte matas ångpannorna med samma ångpump, och användes härtill företrädesvis färskt vatten. Ångpannorna äro tvänne, en större panna med två eldrör och en mindre tubulär panna, begge af engelsk tillverkning och motsvarande tillhopa omkring 60 hästkrafter. — Den återstående delen af byggnaden innehåller en matsal för arbetare och en mindre för befälet, samt kök, källare och bostad för restauratris och betjening.

För maskinistpersonalen finnes en särskild byggnad, uppförd något bakom dessa byggnader.

Salteribyggnaden är uppförd å pålad grund ute i vattnet, och intill den stöter en stor och rymlig, på pålar uppförd brygga. Byggnaden är 200 fot lång och 50 fot

bred uti två våningar, hvaraf den undre utgöres af en enda lokal för sillsaltningen och den öfra inrymmer en vind för förvaring af tunnor, band, korgar och arbetsredskap. Vid begge ändarne af denna vind finnas rum, utgörande kontor, bostad för föreståndaren och för en del arbetspersonal. Ena långsidan af salteriet vetter mot förenämnda brygga, som håller 12,000 qvadratfots yta och den andra mot upplagsplanen för den färdiga varan. Denna plan har en bredd, varierande mellan 200 och 100 fot, och en längd af omkring 400 fot samt har erhållits dels genom utschaktning af den ofvanför liggande backen, dels genom utfyllning i sjön. På denna plan kan i händelse af behof 15,000 tunnor sill uppläggas.

Vid lossning af sillen användas fyra enkla krantillställningar (fig. 1, Pl. III), placerade så som de svarta prickarne på planen af bryggan visa. Sillen uppmätes uti båten direkte i 2 kubikfot rymmande korgar (fig. 2, Pl. III) af vide och rotting; och har det visat sig, att säljarne af sill gerna använda detta mätningssätt, då det går fortare och lättvindigare än det vanliga sättet med målkärl af trä. När korgen är fyld, stickes ett tvärträ, som är fästadt vid kranens hissverk, genom handtagen på den, hvarefter korgen af en eller två man upphissas öfver broplanet, samt nedsättes på en vagn, rymmande tvänne sådana (fig. 2, Pl. III). Härmed köres nu sillen direkte in uti salteriet och fram till en af de stora "sillbingarne" (fig. 4, Pl. III), hvarest den utstjelpes och påströs med något salt. Jemte ernåendet af en rask och billig lossning förhindras sålunda äfven, att sillen genom för mycket handtering förlorar i utseende. Kring dessa sillbingar ställa sig nu "gälerskorna" parvis, försedda med gälknifvar (fig. 10, Pl. III), en "ganpyts" (fig. 8, Pl. III) samt en eller två sillkorgar (fig. 5, Pl. III). De knifvar, som fås från Skotland, ha visat sig ändamålsenligare än dem af svensk tillverkning, emedan de hafva en lämpligare form. Bladet är kortare och något

böjdt framåt, hvarigenom beqvämare och säkrare grepp med knifven erhålles. De prickade linierna å figuren utmärka de svenska knifbladens form. Den skotska knifvens blad är äfven, som det synes, starkare än den svenskas*). Sillkorgarne (fig. 5, Pl. III) äro flätade af klufven rotting med den glatta sidan vänd inåt, för att ej skada sillen. Gälning och sortering sker samtidigt, och den skotska beteckningen för olika sorters sill användes, så att märkena F för "full" eller "inmats"-sill, S för större "spent" eller "tomsill", samt SS för mindre "spent" användes, hvarjemte märket M betecknar den mera sällsynt förekommande "matties" eller "jungfru-sillen." Hvarje par gälerskor tillföra sin "packerska", som jemte dem bildar ett "lag", den gälade sillen och tömma den uti en större balja, "rousing tub" (fig. 6, Pl. III), hvarest den omröres med Liverpool-salt, och nedpackas sedan i tunnan uti täta schikt med ryggen vänd nedåt. Hvarje schikt beströs med salt, innan ett nytt läggs derpå, och härtill användes äfven Liverpool-salt; utmed tunnans sidor samt vid bottnarna lägges något S:t Ybes-salt. I allmänhet åtgå 6 kubikfot sill, $1^1/_2$ kubikfot Liverpool-salt och $^1/_5$ till $^1/_3$ kubikfot S:t Ybes-salt till denna packning. Tunnan af skotsk modell rymmer 121 liter eller 4,9 kub. fot. Packningen af sillen försiggår utmed väggarne af salteriet, sålunda att hvarje lag har sin bestämda och med sitt nummer försedda plats, hvarest tunnorna uppställas i tvänne rader från väggen inåt golfvet. Hvarje tunna märkes å bottnen med lagets N:o och saltningsdagens datum för framtida kontroll. Hvarje packerska har utom den nämnda baljan äfven en tunna salt bredvid sig. Dessa salttunnor tillföras efter behof från det bredvid belägna saltmagasinet med vagnar (fig. 3, Pl. III), som lemna en fyld tunna och återhemta den tomma. Två

*) Dessa olägenheter hos de svenska gälknifvarne torde utan svårighet kunna erhållas afhjelpta, om fabrikanterne blott underrättas om önskningarne. (*Utg. anm.*)

personer kunna på detta sätt lätt förse 30 lag med nödigt salt. För hvartannat lag lemnas äfven en tunna S:t Ybessalt. Saltet hemtas ur tunnan i en "saltpyts" (fig. 7, Pl. III). och utströs öfver sillen med silltallrickar (fig. 9, Pl. III), hvilka utgöras af en flat skål af förtennt jernbleck, oval till formen och med en kant rakt afskuren för att lemna bättre grepp för handen. När arbetet för dagen är slutadt, antecknas det af hvarje lag insaltade antalet tunnor, hvarefter aflöningen beräknas. Efter den första packningen lemnas sillen under 3 dygn att sjunka tillsammans, hvarefter påfyllning, igenslagning och tätning företages, och tunnorna utrullas, för att lagra en tid. Efter 12 till 14 dagar ända till 3 veckor företages en andra påfyllning. Vid denna tillgår så, att af de befintliga tunnorna en del tömmas uti en så med färskt vatten, hvarest sillen tvättas, och dermed påfyllas de öfriga tunnorna. Laken aftappas likväl förut, hvarföre ett sprundhål borras omkring en tum öfver nedre bukbanden. Sedan tunnan blifvit väl fullpackad, igenslagen och tätad samt lake påfyld genom sprundhålet, märkes den och är färdig för skeppning. Omkring 23 till 24 % af det ursprungliga antalet tunnor inpackas tillsammans vid dessa båda påfyllningar. Så kallad rundsaltning tillgripes endast i yttersta nödfall, när det gäller att emottaga en större qvantitet sill, än den som genast kan insaltas, och i sådant fall får sillen aldrig stå rundsaltad öfver ett dygn. Tillverkningen har uppgått ända till omkring 250 tunnor för dag och kan uppdrifvas till det dubbla af dessa belopp i händelse af behof. För upplag af de färdiga tunnorna hafva såsom underlag begagnats dels spiror med $1^1/_2$ fots mellanrum, dels släta stenhällar. De senare äro bättre, men böra beläggas med dubbla rader af bakar eller dylikt, för att skydda tunnbanden mot uppstående kanter å stenarne. Bryggan har vid midtelpirens yttre ända omkring 17 fots vatten och tillåter således, att ganska stora fartyg der kunna lasta.

Saltmagasinet, beläget söder om salteriet, står i förbindelse med detta medels en bro och är 45 fot bredt och 60 fot långt. Det ligger till en del direkte på berggrund, dels på en mycket stark grundmur. Väggarna äro uppförda af resvirke med $2^1/_2$ fot emellan stolparne, utvändigt beklädda med bräder i vertikal rigtning, samt invändigt med sådana i horisontel riktning, lagda med kanterna öfver hvarandra liksom å klinkbyggda båtar, hvarigenom större styrka ernås. Golfvet är af $2^1/_2$ tums plank med tätt lagda golfbjelkar. Detta magasin har nu i tvänne års tid innehaft omkring 20,000 kubikfot salt, upplagdt till 10 fots höjd, utan minsta olägenhet för byggnaden.

För den talrika qvinnspersonal, som arbetar uti salteriet och till största delen har sina hem aflägset belägna, finnes en särskild byggnad uppförd, innehållande 5 rum, hvardera 20 fot i fyrkant och 10 fot högt, samt ett lika stort kök. I hvarje rum finnas sofplatser inrättade för 12 personer, men kan vid behof rymma dubbla antalet.“

Anläggningen har ett för sitt ändamål särdeles gynsamt läge, ej särdeles långt från hafvet, tätt vid den segelled till inre fjordarne och Uddevalla, som lifligast trafikeras, och erbjuder en rymlig, för alla vindar väl skyddad hamn. En egen telefonlinie förbinder den med Uddevalla, en nyanlagd landsväg förer till det inre af fastlandet, och såsom ångbåtsstation har den ständig förbindelse med Uddevalla, Lysekil, Göteborg och mellanliggande orter.

Redan under sillfiskeperioden för hundra år sedan fans i närgränsande vik, som äfven tillhör samma bolag, en af de mera betydande anläggningarna för tillgodogörande af den ymniga sillen, hvarå en plan för jemförelses skull meddelas å Pl. I, efter teckning och beskrifning uti Vetenskapsakademiens handlingar för år 1817*). I öfrigt funnos i

---

*) Se Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 317—321. (*Utg. anm.*)

närheten en mängd liknande anläggningar, efter hvilka ännu spår ses på båda sidor om Getvikssundet, och om det väntade ymniga sillfisket blifver verklighet, torde många moderna fabriker sannolikt komma att der resa sig på ruinerna efter dem från ett århundrade tillbaka.

Under de trenne år, som snart tilländagått, sedan Bolagets nyssbeskrifna anläggningar kommo till stånd, har resultatet för dem, som å vår kust bemödat sig om, att på ett eller annat sätt tillgodogöra sillfisket och derför gjort betydande ansträngningar, ej varit vinstgifvande utan det motsatta, och Källvikens fabriker hafva icke heller kunnat undgå sin dryga andel deraf. Orsakerna till dessa förhållanden ligga dock, som bekant torde vara, uteslutande i den allmänna nedtryckning i allt affärslif, berörde tid företett, och detta ej minst å sillmarknadens område, till följd hvaraf ock de med nämnde bedrift i så stor och utsträckt omfattning sysselsatte skottarne och norrmännen fått vidkännas förluster, som antagligen måste beräknas i millioner.

Men hafva sålunda de förhoppningar, som anknöto sig till vårt sillfiskes återbegynnande, ännu ej realiserats för de med bedriften sysselsatte, så kan ju å andra sidan med fullt fog påvisas, att vårt land icke dess mindre redan tillskyndats en betydande nationalvinst genom de storartade qvantiteter färsk sill, som hvarje vinter tillförts det inre af landet.

Att det indirekta värdet af detta sunda och till ytterligt lågt pris erhållna födoämne varit högst betydande, inses lätt, då man besinnar, att 1 kubikfot färsk sill väger omkring 20 kilogram och förra vintern vid afsättningsplatserna å kusten oftast ej betingade högre pris än 25—50 öre (eller 1 till 2 öre för kilogram sofvelvara!) samt att endast från Göteborgs och Uddevalla jernvägsstationer afsändningarne in åt landet torde berörde vinter uppgått till mellan 400,000—500,000 kubikfot.

Uddevalla Sill-Aktie-Bolags bemödande, att vid salte-

riet å Källviken införa en bättre beredningsmetod, har ej varit utan efterföljd och erkännande, enär från olika delar af kusten personer blifvit ditsända, för att i densamma inöfvas, hvilken undervisning lemnats och fortfarande gerna meddelas kostnadsfritt. Äfven har en vid Källviken sålunda inöfvad qvinna, genom fiskeriinspektören G. Bergius' försorg, varit reqvirerad till Norrland, för att vid strömmingsfisket derstädes undervisa i berörde saltberedning.

Bolagets tillverkningar af fiskguano hafva ock för hvarje år tillvunnit sig allt större och äfven rättvist erkännande från jordbrukarnes sida, såsom ett i förhållande till dess verkan obestridligen billigt gödningsämne, hvarföre man ock med skäl kan förvänta, att denna anläggning, som till öfvervägande del framkallats af patriotiska känslor, skall under gynnsammare allmänna konjunkturer kunna lemna sina delegare äfven pekuniär uppmuntran för deras sträfvande, att på detta sätt söka för landet ytterligare tillgodogöra den ånyo framvällande näringskällan.

Uddevalla i Oktober 1885.

C. W. Collander.
Disponent för Uddevalla Sill-Aktie-Bolag.

Om beredning af s. k. konserver.

Anteckningar från en resa i Storbritannien och Norge
af W. A. Macfie *).

Jäsning och förruttnelse af de animaliska ämnena uppstå genom inverkan af små mikroskopiska organismer (bakterier), som öfverallt till större eller mindre mängd förefinnas uti den atmosferiska luften. Ett af hufvudvilkoren för födoämnens bevarande från inverkan af dessa förstörande processer blifver således, att döda de uti födoämnet redan befintliga bakterierna och att hindra luften från att tillföra nya sådana.

Uti England och Amerika användes i ofantligt stor skala och sedan flera år tillbaka en process, benämnd "canning," hvarmed man afser att uppnå detta resultat. Födoämnena kokas nemligen uti metallkärl, hvarunder, om temperaturen varit tillräcklig hög, de mikroskopiska organismerna dödas och luften utdrifves, hvarefter kärlen fullkomligt lufttätt tillslutas. Lämpligt behandladt efter denna metod, kan ett födoämne, vare sig kött, fisk eller grönsaker, hålla sig fullkomligt friskt under en lång följd af år; men genom den starka och långvariga kokningen förlorar detsamma något af sin naturliga smak, samt blifver väl mjukt, ehuru näringsvärdet dock torde förblifva detsamma, enär litet eller intet af de närande beståndsdelarne genom kokningen förloras.

---

*) Författaren, som med ett mindre understöd från Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande under sommaren 1885 besökt England, Skotland och Norge för studiet af konservfabrikationen derstädes, har till nämnda Förening inlemnat dessa anteckningar såsom resberättelse.
(*Utg. anm.*)

Att genom kokning samt luftens utdrifvande ur och fullständiga utestängning från förvaringskärlet skydda matvaror såsom kött, fisk, m. m. i fullkomligt färskt tillstånd under en längre tid, har länge varit en känd sak, men först på senare åren har häraf uppstått en storartad industri. De första försöken i denna riktning verkställdes i mindre omfattning, hvarigenom prisen på de färdiga konserverna ställde sig för höga för ett allmännare bruk, och till följd af mindre fullständig behandling voro de ej alltid fullt pålitliga samt möttes derföre äfven med misstroende från allmänhetens sida.

Först efter Krim-kriget, hvarunder stora qvantiteter matvaror måste preserveras för truppernas behof och befunnos förträffliga, började tillverkningen af konserver antaga mera betydande dimensioner, och på senaste åren har den antagit en kolossal storlek.

Genom stor omsättning samt förbättrade apparater och arbetsmetoder kan fabrikanten nu anskaffa och preservera födoämnena samt tillhandahålla allmänheten en färsk, sund och välsmakande konserv till ungefär samma pris, som den enskilde måste betala för råvaran. Ty, för det första, anläggas naturligtvis fabrikerna på de platser, der möjligast bästa, billiga och rika tillgång på råvaror finnas, och för det andra kunna de göra inköp, då varorna äro allra billigast, i synnerhet när en tillfällig rik tillgång nedtrycker prisen ganska mycket, och slutligen kunna de genom större och kontinnerliga uppköp betinga sig jemförelsevis ytterst låga pris. Härigenom har ock den förra lyxartikeln blifvit en billig, helsosam och närande maträtt, för den mindre bemedlade såväl som för den rike, och af ovärderlig nytta för proviantering af fartyg och trupper.

Sverige har tagit en ganska ringa, kanske allt för liten del i tillverkningen af konserver, men borde dock mycket väl kunna täfla med de andra länderna hvad några af konserverna beträffar, åtminstone i afsättning inom eget land.

Till en början torde dock äfven här svårigheter för afsättningen uppstå, förnämligast på grund af att vår sjöfart i allmänhet ej bedrifves på så aflägsna farvatten, att konserverna blifva en nödvändighetsartikel för fartygen och att svenska folket ännu ej fattat smak för preserverade födoämnen. Svenske konservfabikanter torde således under den första tiden ej kunna påräkna särdeles storartad omsättning, och enär inköpspriset är beroende på omsättningens storlek, uppstår väl äfven svårighet att kunna arbeta med förtjenst och upptaga konkurrensen med utländska större fabriker, hvilkas affärer kunna vara lönande med endast ett öres förtjenst för konservdosa; men för öfrigt möter ingen teknisk svårighet att drifva sådana fabriker i liten skala. Icke dess mindre böra vi af vår rika tillgång på fisk kunna tillverka goda, billiga och säljbara varor, som konsumenten kan finna sin uträkning uti att köpa, på samma gång fabrikanten erhåller sin skäliga vinst. Hvad kött och grönsaker beträffar fruktar jag emellertid, att vi hafva för starka medtäflare uti Amerika och England, i synnerhet som de låga transatlantiska frakterna sätta dessa i stånd att leverera sina varor uti Sverige med knappast större transportomkostnader, än hvad den inhemska fabriken finge vidkännas. För att erhålla ett ungefärligt begrepp om affärens betydenhet, behöfver jag endast anföra en fabrik i England, och dock äro de amerikanska anläggningarne af motsvarande slag långt mera storartade. Bröderne Maconochi's konservfabrik i Lowestoft upptager med byggnader, tomter samt ett sillrökeri, hvari rökas fyra millioner sillar på en gång, ej mindre än 3 tunnlands område, och dessutom har samma firma flera andra fabriker i Skotland, uteslutande afsedda för fiskkonservering, som sysselsätta flera hundra personer.

Till denna förstnämnda såväl som till de andra liknande fabrikerna i Skotland är tillträdet för fremlingar förbjudet, hvilket genom en på kontoren upphängd tryckt lapp bestämdt men artigt tillkännagifves. Jag fick dock

genom egarnes välvilja tillträde till några af fabrikerna, och jag vet ej hvilket som var mest att beundra, fabrikernas storlek, den oerhörda massa råvaror, som skyndsamt konserverades, eller den exemplariska ordning och renlighet, som öfverallt var rådande. Nästan alla till menniskoföda användbara ämnen tyckas vara lämpliga för den hermetiska konserveringen, och i dessa fabriker bearbetades kött, fisk, frukt och sylter på för deras inläggning lämpligaste och billigaste tider. Följande utdrag ur en af de månatliga priskuranterna från förutnämnda firma torde gifva en föreställning om affärens storlek och mångsidighet. Af sill finnas sålunda f. ex. ej mindre än 15 olika inläggningar.

Af annan fisk 20 sorter, inkokta på 56 vis.

90 olika slags anrättningar af kött.

30 „ „ soppor.

40 „ „ frukter, grönsaker och sylter.

Alla sorter voro inkokta i bleckburkar, innehållande 1 eller 2 *ℓℓ.* vigt af ämnet, och hållbara i alla klimat.

Firman har ett eget tryckeri för tryckande af dess priskuranter m. m.

För svensk fabrikation torde fisk, kött samt möjligtvis några af våra grönsaker och vilda bär kunna finna afsättning som konserver. Synnerligast i Bohus län med dess rika tillgång på fisk och lämpliga lokaler i anjovisfabrikerna, af hvilka en del äro försedda med ångkraft, borde god utsigt finnas för en sådan fabrikation att bära sig, om än ej genast, så dock sedan varan hunnit blifva känd och spridd. Lax och hummer äro visserligen hos oss oftast för dyra, för att man med dem skulle kunna upptaga täflan med Amerika; men för sill, kolja, helleflundra, skädda, torsk, makrill, långa, ål och hvitling m. m. borde vi kunna ernå lika stor prisbillighet, som utländska fabrikanter. Äfven för fårkött, då prisen om höstarne stundom äro särdeles låga, torde det kunna bära sig. Men först och främst måste noga beaktas, att så framt tillverkningen skall kunna vinna

förtroende och lemna vinst, måste ämnet, som skall preserveras, vara fullt färskt och af bästa beskaffenhet. Att kunna åstadkomma en god konserv af en mager fisk, som håller sina 80 procent vatten, är omöjligt, likaså att kunna få en närande och välsmakande kötträtt af ett gammalt torrt och utslitet kreatur. Endast af det bästa råmaterial och med en omsorgsfull behandling skall en vara kunna framställas, som lemnar fördelaktiga resultat.

För Sveriges egen konsumtion torde konserver af kött, fisksoppor, fiskpuddingar, fiskbullar samt s. k. "à la daube" på laxöre, ål m. m. hafva de största utsigterna till framgång.

Hvad sjelfva beredningen beträffar, torde man, för att erhålla rätter af passande smak och utseende, kunna rådfråga våra talrika kokböcker eller ännu bättre söka biträde af någon skicklig kokerska.

Den hermetiska inkokningen.

Sätten för konserveringen variera betydligt, men hafva alla samma hufvudsyfte och ändamål, nemligen, att genom kokning döda bakterierna, utdrifva luften och sedan fullständigt lufttätt tillsluta kärlet, hvaruti konserven förvaras. Bleckdosor äro härtill öfverallt använda, enär de äro billigast och bäst, och då vi redan hafva en betydande blecksla geriindustri i våra anjovisfabriker, möta härför inga svårigheter; men de vanliga anjoviskärlen äro ej fullt lämpliga, emedan för så stora bleckkärl allt för tjock plåt erfordras, på det ej kärlet af luftens yttre tryck må hopklämmas eller lida formförändring, när tryckförminskning inuti kärlet uppstår vid afkylningen, sedan den blifvit igenlödd strax efter kokningen. En sådan formförändring gifver lätt anledning till att skarfvar och lödställen å kärlet öppna sig, i synnerhet då dessa äro många och stora.

De vanliga amerikanska hummer- och laxbrukarne af ungefär 75 mm. vidd och 116 mm. höjd, vägande med innehållet 562 gram (innehållet ensamt väger omkring 1 engelskt skålpund), synas vara de lämpligaste, för att kunna säkert afhålla luften, och äro af passande storlek för konsumenterna. Men ju större kärlet är, ju billigare blifver det i förhållande till innehållet, och, genom att använda tjockare plåt och lämplig form på kärlet samt mera försigtighet vid inkokningen, böra 2 till 4 ⌀ konservburkar kunna användas.

Till alla 1 ⌀ burkar kan den vanliga plåten användas, men för att få en snygg, stark och pålitlig lödning, böra bottnarne pressas med en ungefär 3 mm. hög fals, som tränges utanpå burkens cylinder. Härigenom ernås en betydligt vigare inpassning af bottnarne och lödningen sker lätt, ty tennet flyter genast in mellan falsen och burken, och bottnen fästes äfven säkrare, än med den nu brukliga ytlödningen, som är opålitlig och har ett mindre godt utseende. Jag tror, att den nu på flera ställen begagnade maskinpressningen af bottnarne skulle jemte lödning med fördel kunna användas. För vanlig fisk äro kärl af den amerikanska och engelska formen fördelaktigast, d. v. s. långdragna cylindriska kärl, rymmande 1 till 2 ℓ., samt för flatfisk, rökad kolja och sill m. fl. ovala och låga sådana, hvaruti fisken får ett bättre utseende; men i alla kärl med stor och platt bottenyta måste denna vara gjord af tjockare plåt, för att kunna uthärda trycket utifrån.

För fiskpuddingar och à-la-daube-inläggningar böra kärlen hafva en konisk form och öppnas vid den vidare ändan, så att innehållet kan uppstjelpas helt på ett fat. Alla kärl, som afvika från den runda formen, blifva något dyrare i tillverkningskostnad, men, då utseendet af kärlet äfven spelar en vigtig roll, bör man ej försumma att egna nödig uppmärksamhet åt såväl dess form som utstyrsel.

Som stark och rättvis opposition på senare tiden upp-

stått mot den visserligen beqväma, men ovilkorligen ganska giftiga lödningen med zinkklorid såsom flussmedel, borde i stället alltid användas salmiak eller harts.

Hvarje lock bör genomstickas med ett fint sylhål i dess midt, och för att undvika att få en fördjupning rundt om detta lufthål, bör det pressas eller slås, innan locket fastsättes. Om koksättet N:o 1 användes (se sid. 343), drypes en droppa tenn genast öfver hålet, och genom att sedan vidröra denna droppa med en lödkolf, lemnas luften tillfälle att komma ut igenom hålet.

På lockets motsatta (inre) sida fastlödes en liten bågformig bleckremsa (bryggan) under hålet, så att bågen står ungefär 3 mm. ifrån och inunder öppningen, och är dess ändamål att, då luften och ångan utströmma, skydda hålet från att blifva tilltäppt genom konservens inträngande, samt att underlätta öppningens igenlödning, emedan vid tennets ditdrypande en liten tennpelare bildas upp från bryggan till hålet och igentäpper detta. Utan att detta försigtighetsmått iakttages, flyter en del tenn genom hålet in i burken och bildar tenndroppar här och der uti konserven, hvilket ser särdeles illa ut. För alla flata och stora burkar är en sådan brygga nödvändig, för cylindriska burkar kan den undvaras, ty kärlets form gör att konserven ej tränger alldeles upp emot locket. Men skulle svårighet uppstå, att den förutan kunna igenlöda burken, bör den användas, och kostar den i vanliga fall nästan intet, då ju det eljes värdelösa bleckaffallet dertill kan användas.

Burkarne böra noga torkas och synas invändigt, och har syra varit använd vid lödningen, måste de väl sköljas uti färskt vatten samt sedan noga torkas helst med hvetekli.

Råämnen, afsedda för konservering, böra vara friska, färska och af den beskaffenhet, att de kunna utgöra en sund och god maträtt, ty då först kan man hoppas på att deraf kunna tillverka en god konserv.

Fisk behandlas så skyndsamt som möjligt efter fång-

sten, fjellas eller skrubbas och skrapas noga, samt tvättas; från de flesta af de större fisksorterna såsom lax, torsk, långa, ål m. fl. bör skinnet afdragas eller frånskäras med knif, men de mindre fisksorterna liksom de, hvilka kunna skäras tvärs öfver, få bibehålla skinnet, emedan detta bättre sammanhåller fiskens kött i ordentliga bitar under kokningen; hufvud, stjert och fenor afskäras, buken uppsprättas, inmätet och simblåsan borttagas; inre delarne tvättas väl med vatten och fisken lägges en kort tid i vatten med lindrig salthalt, på det slemmet måtte utdragas ur skinnet (i synnerhet för lax, kolja och ål).

Sedan den ännu en gång tvättats uti vatten, för att befria den från slem och saltet, är den färdig att läggas in uti burkarne, antingen hel eller styckad. Fisk af makrills och koljas storlek sönderskäres tvärs öfver och samtidigt borttages stundom ryggraden. Större fisk såsom lax, helleflundra, torsk och långa klyfves och ryggraden borttages alltid. Styckningen sker lättast medels en apparat, bestående af flera paralella knifvar, som samtidigt dela hela fisken uti bitar af lagom storlek för burkarne. Bitarne inläggas och pressas stadigt ned i burkarne, utan annan tillsats än en ganska ringa mängd salt. I allmänhet äro konserverna mycket litet saltade, emedan burkarne skulle rosta, om större qvantiteter salt infördes i dem. För inhemsk afsättning tror jag vi borde använda något kryddor, såsom lagerbärsblad, peppar, dill m. m., för att få konservernas smak att öfverensstämma med motsvarande maträtt, sådan den tillagas inom landet; men för den engelska marknaden duger det alls icke att använda kryddor.

Dosorna fyllas till 3—6 mm. nära locket, som sedan genast ditpassas och noggrant fastlödes. Då intet vatten påfylles, måste man iakttaga, att bitarne placeras så tätt tillsammans, att det minsta möjliga mellanrum uppstår, hvilket sedan skall utfyllas af fiskens egen saft. I de större burkarne, eller med fisk i stora bitar, måste dock något

vatten tillsättas, helst först kokadt och lindrigt saltadt, eller till och med en särskild sås eller lake. Ty, huru väl än luften utdrifvits, vill konserven alls icke hålla sig, om tomrum förefinnes i förvaringskärlet. Till sås eller "gelée" användes extraktet af de väl rengjorda och sedermera länge kokta hufvudena och fenorna, hvilket i förening med litet gelatin utgör en fast fyllning för s. k. inkokt fisk eller à la daube på fisk. För att kunna vara förvissad om, att ämnet blifver fullkomligt hållbart, måste man utsätta detsamma för en ganska hög värmegrad under en längre tid (kokningen). Att hoppas på ett godt resultat, sedan man fylt en stor burk med fiskbitar, igenlödt den och kokat den på vanligt vis en kort tid, är fåfängt; den till knappa 100° Celsius uppgående värmen har ej förmått säkert omintetgöra de mikroskopiska bakterierna. Inom kort vakna de åter till lif, och konserven, som kostat så mycket penningar, tid och möda, är prisgifven åt deras förödande inverkan, ruttnar och blifver oduglig samt förstör fabrikantens anseende. För att med säkerhet kunna undvika detta, måste konserven utsättas för allra minst 112° Celsius under en timmes tid. De flesta fabrikanterna utsätta sina köttkonserver för en kokning under en temperatur, uppgående till 170° Celsius. Visserligen blifver härigenom varan något för mycket kokad, och får, synnerligen fisk, långt ifrån det goda utseende, en lindrigare kokning ger, men varan blifver helsosam och hållbar, och det är hermetikens ändamål.

N:o 1. Amerikansk lax. De helt och hållet igenlödda laxburkarne insättas i stora jerngaller, rymmande 800 burkar hvardera, och svängas sedan medels en kran in uti stora ånglådor, hvaruti de kokas en timmes tid. Ångan har ej här något öfvertryck, således går värmegraden ej öfver 100° Celsius. Ångbildningen inom dosorna är derföre så svag, att någon egentlig fara för deras sprängning ej kan uppstå. Efter att sålunda hafva kokats en timme, ut-

tagas gallren med burkarne ur ugnarne och ställas på ett bord, så att alla burkarnes bottnar äro åtkomliga; en man med en glödande lödkolf vidrör den lilla droppe tenn, som tillsluter hvarje lufthål. Den innestängda ångan och luften utströmma då genast och en annan person igenlöder genast hålet med en ny droppe tenn. Genast derefter vidtages en andra kokning i vatten, tillsatt med något salt för att höja dess kokpunkt. Kokningen här fortgår under 20 till 30 minuter. Efter kokningen afsvalas alla dosorna i kallt vatten och, om kärlen äro fullkomligt lufttomma och lödningen fullständig, skola dosornas bottnar hafva erhållit en inåtböjd form, men finnes deremot den ringaste uppböjning (kallad swellhead), är lödningen oduglig, och laxen skulle icke hålla sig en vecka, — och en enda otät burk, utsläppt i marknaden, kan rubba förtroendet för hela tillverkningen.

N:o 2. Engelska metoden synes vara för våra förhållanden lämpligare, och då dervid alls inga apparater af dyrbarare slag användas, blifver den äfven billigare, åtminstone så länge tillverkningen bedrifves i mindre skala. Lufthålen lemnas härunder öppna för luft och ångas utströmning, dosorna sättas i dertill afsedda grunda galler uti lådor af jernplåt, dessa nedsänkas derefter något i det stora kokkärlet, men ej djupare än att $^1/_3$ af burkens höjd står öfver kokvätskan, som består af en mättad lösning af klorkalcium i vatten. I detta bad, hvars kokpunkt är 133° Celsius, kokas dosorna under 2 till 3 timmars tid, derefter igenlödes hålet, medan ännu ånga strömmar derur, badet afkyles och burkarne doppas uti kallt vatten, för att se om de blifvit fullkomligt lufttomma. Men denna arbetsmetod har sina svaga sidor. Genom den långvariga och häftiga kokningen af dosornas innehåll uppstår en stor förlust af vätskor, så att $1^1/_4$ ⌀ färsk fisk måste användas, för att erhålla 1 ⌀ färdigkokad sådan. Badet uppvärmes antingen direkt genom eld under detsamma eller genom ånga under 2 atmosferers tryck, som uti rör ledes genom badet.

N:o 3. Ångskåpsprocessen. En förbättring af denna process användes uti de stora skotska och engelska konservfabrikerna och lemnar mycket bättre resultat, utan att vara särdeles kostbar. Uti ett större ångskåp af gjutjern eller plåt, med en dörr, som genom packning och skrufvar kan göras fullständigt tät, ställas dosorna på genombrutna jernhyllor, så tätt som möjligt, dörren tillslutes och tätas, hvarefter ånga af 50 till 70 ℔ tryck å qvadrattum och alltså med en temperatur af 148° till 158° C. så småningom insläppes. Lufthålen i dosorna lemnas öppna, men enär trycket inuti dosorna sålunda blifver lika med den omgifvande ångans tryck, uppstår härvid ingen förlust genom afdunstning. Kokningen fortgår omkring 1 till $1^1/_2$ timme. Ångtrycket minskas så småningom, och, då det fallit till 0, öppnas dörren hastigt, så att dosorna, som genom sin större massa bibehålla en hög temperatur, kunna igenlödas, medan deras innehåll ännu utvecklar ånga, hvilket börjar, så snart ångtrycket sjunkit något från sin högsta spänning inuti skåpet. Efter igenlödningen doppas dosorna uti kallt vatten, för att afsvalas. Dessa ångskåp måste gifvetvis förfärdigas med omsorg och af tillräcklig styrka, för att motstå ångtrycket i fråga.

N:o 4. Den s. k. Aberdeenska metoden är nära nog densamma som den näst föregående, men dosorna utsättas först för ånga af endast $^1/_2$ atmosfers öfvertryck, så att temperaturen blott uppgår till 112° C., och kokningen fortsättes under 1 till $1^1/_2$ timmes tid, hvarefter dosorna uttagas och det fina hålet igenlödes, derefter de åter insättas, för att uppvärmas med ånga af 116° temperatur under 20 till 30 minuter, hvarefter de afsvalas liksom vid föregående metod.

N:o 5. För inkokningen af kött användes alla dessa metoder, alldeles som för fisk, med undantag af en liten skilnad i sättet N:o 2 sålunda, att burkarne nedsättas till hälften af sin höjd i klorkalcium-lösningen, temperatu-

ren så småningom stegras från 80° till 100° och kokningen vid denna temperatur fortsättes under 4 timmar med lufthålet hela tiden öppet. Efter denna tid igenlödes hålet och värmegraden ökas under en half timmas tid till 127° till 132°, hvarefter dosorna kunna afsvalas. Vid denna metod är vigtförlusten stor. Det under N:o 3 omnämnda sättet är mycket att föredraga äfven för kött, emedan processen försiggår hastigt och ingen förlust af köttets safter uppstår.

Kokning utan luftens utsläppning. Somliga förorda kokning i vattenbad af fullkomligt tätade dosor utan något lufthål alls; men som dosorna nästan ovilkorligen måste explodera genom ångbildningen inuti dem, om temperaturen ökas öfver 100° till f. ex. 106° och luften ej kan bortgå, är detta förfaringssätt oriktigt och frambringar sällan en duglig vara.

Grönsaker och frukter kunna behandlas efter alla de nämnda sätten, men för största delen af dem torde ej en så långvarig kokning eller en så hög temperatur vara af nöden. Som det är önskvärdt att behålla växternas gröna färg, t. ex. på gröna ärter m. m., och som denna nästan helt och hållet försvinner under så lång kokning, har man sökt ersätta den genom tillsats af extrakt af "chlorophyll" (det gröna färgämnet uti växterna), eller sökt binda färgämnet i växten genom tillsättning af alkaliska salter.

Flera andra metoder finnas visserligen för matvarors konservering, men variera så föga från de här anförda, att det ej är nödigt beskrifva dem. Nästan hvarje konservfabrik har sina egna sätt att gå till väga, hvarpå den sätter särskildt värde; men hufvudanordningarna förblifva desamma.

Flera olika ämnen kunna tillsättas vattnet, för att höja dess kokpunkt, och användes förr merendels salt för detta ändamål; men det förmådde icke höja temperaturen mer än till 108° till 109° och måste ytterst noga bortsköljas från dosorna, för att undvika bildning af rost å dem. Olja

användes äfven, men är för dyr och måste ofta förnyas, ja äfven syror hafva försökts, men afskaffades snart, på grund af sina giftiga egenskaper.

För att visa förhållandet emellan temperatur och tryck hos vattenångan, bifogas följande tabell:

Vattenångans tryck öfver atmosferens		Volym ånga i förhållande till motsvarande vattenmängds volym vid 0° C.	Temperatur Celsius.
i atmosferer.	i ⌀ å qvadrattum.		
1/4	3,71	1318,00	106,6
1/2	7,43	1167,00	112,20
3/4	11,14	1014,00	117,10
1	14,86	897,09	121,55
2	29,72	619,19	135,00
3	44,58	476,26	144,95
4	59,44	388,16	153,08
4 1/2	66,87	359,99	156,80
5	74,30	428,93	160,20
5 1/2	81,73	305,98	163,48
6 1/2	96,59	268,82	169,37
7	104,02	253,59	172,00
8	118,88	227,98	117,10
9	133,74	207,33	181,60
10	148,60	190,27	186,03

Vid 100° temperatur är ångvolymen 1,700 gånger större än vattnets, hvaraf den är bildad, vid 0°.

Så snart dosorna afsvalnat, sköljas de i färskt vatten och torkas noga. Sedan bör dosan antingen fernissas eller målas. Amerikanarne använda helst en tunn blå eller ljus spritfernissa, hvaruti kärlen neddoppas för ett ögonblick och uppställas sedan med så liten stödyta som möjligt, för att hastigt torka. Norrmännen använda merendels oljefärg. I England och Frankrike användas ej så ofta fernissor, utan blecket får behålla sin färg. Dock är fernissningen ett ypperligt skyddsmedel mot rost och gifver dosan ett prydligt utseende, hvarföre den är att förorda.

Utstyrseln med etiketter spelar en större roll, än mången skulle kunna tro. En kraftig, väl och artistiskt utförd bild, helst af det konserverade ämnet, uti goda starka, men ej prålande färger, bidrager väsentligt till varans afsättning. En kort beskrifning om dosans öppnande och innehållets användande bör äfven tryckas på etiketten, som helt och hållet bör omsluta cylindern och endast lemna båda bottnarne fria. Etiketterna påklistras med gummi eller, såsom ofta i Amerika, med sjelfva fernissan. De större fabrikerna nyttja inventiösa maskiner till etiketternas fastklistring, och arbetet uträttas af dem med ytterlig snabbhet. Sedan konserverna äro fullt färdiga att utgå i marknaden, böra de likväl försigtigtvis lagras under 14 dagar, emedan det, trots all försigtighet, dock kan hända, att i en eller annan dosa jäsning uppstår, hvarföre, äfven vid den slutliga inpackningen efter lagringen, alla dosorna måste synas väl och hvarje dosa med icke konkava bottnar genast kasseras.

Förlustprocenten genom felaktig lödning, sprängning vid kokningen, sidornas inbuckling vid för hastig afkylning samt genom sedermera uppkommen jäsning och tillfälliga skador m. m. är svår att bestämma med någon säkerhet, men är rätt betydlig och måste medtagas i beräkningen öfver affären.

För att kunna få en tillräckligt stor marknad, på det att konservfabrikationen måtte kunna bedrifvas lö-

nande, måste vi söka inleda affärer äfven med utlandet, men härvid torde stora svårigheter vara att öfvervinna. Hvad England beträffar, är det redan försedt med konserver från egna fabriker till så låga priser, att vi svårligen kunna gå under dem, och de flesta andra länder, der vi skulle kunna finna afsättning, hafva genom höga införseltullar lagt hinder i vägen härför. Men, som vår egen tull af 20 öre för kilogram för konserver i olja och 30 öre för kilogram för alla andra hermetiska konserver, kärlet inberäknadt, gifver ett godt skydd mot import af utländska konserver, torde anläggningar härstädes, beräknade för afsättning inom Sverige, dock hafva utsigter till förtjenst, trots den begränsade omsättningen.

Följande utdrag ur en engelsk konservfabriks priskurant visar dock, att en icke obetydlig omsättning måste förefinnas för att, äfven med de i Sverige rådande låga fiskprisen, göra affären lönande.

N:o 122. Juni 1. 1885.

Pris för 100 st. dosor.	Kr.
Ny färsk Sill i 1 ⌀ dosor	22: 50.
„ „ Torsk i 2 „ „	60: —
Inkokt Ål i 1 „ „	51: 25.
„ Kolja i 1 „ „	41: 25.
„ Långa i 2 „ „	75: —
Stekt „ i 1 „ „	60: —
„ Makrill i 1 „ „	33: —
„ d:o i 2 „ „	63: 75.
„ Skarpsill i 1 „ „	30: —
„ Hvitling i 1 „ „	45: —
Amerikansk Lax (i England) i 1 ⌀ dosor . . .	37: 50
„ Hummer d:o i 1 „ „	50: 20.
„ Ostron d:o i $^3/_4$ „ „	33: 75.
Skotsk Lax (ny prima egen inläggning) i 1 ⌀ dosor	135: —
„ Oxkött i 1 ⌀ dosor	63: 75.
„ d:o i 2 „ „	118: 33.

Skotsk Fårkött i 1 ⌀ dosor . . . . . 60: —
„ d:o i 2 „ d:o . . . . . 112: 50.
Grönsaker (hermetiskt inkokta):
Rofvor uti 1 ⌀ dosor . . . . . 22: 50.
Palsternackor, Morötter, Rödbetor } uti 1 ⌀ dosor . . . 26: 25.
Sylter af Äpplen, „ „ Björnbär, „ „ Krusbär, „ „ Vinbär, „ „ Smultron } uti 1 ⌀ dosor från . . . . 23: —
till . . . . 34: —

Dessa pris äro gällande för partier om minst 1,000 dosor. För mindre partier stiga priserna ganska hastigt.

Norska priskuranter innehålla bortåt 100 olika nummer. Konserverna äro goda och omtyckta, hvarföre äfven omsättningen ökar sig. Priserna äro dock för vissa varor högre än motsvarande engelska.

Skulle konservtillverkning kunna vinna insteg. uti Bohus län och möjligen utveckla sig till ett betydande omfång, blefve äfven dermed en större omsättning och vinst beredd åt våra fiskare, något som vore i högsta grad önskvärdt.

Några anmärkningar om sillsaltning samt om handelsmärken för saltad sill.

Ehuru frågan om den Bohus läns skärgård sedan vintren 1877—78 årligen, om än under så olika fångstutsigter, besökande hafssillens tillgodogörande medels *saltning* redan förlorat icke litet af sin betydelse icke blott till följd af sillfiskets ojemnhet samt mindre förmonlighet, än man hoppats, med hänsyn till fångstens beskaffenhet, utan äfven och i all synnerhet på grund af de så ytterst ogynsamma för att icke säga genomusla konjunkturerna, hvilka äro sådana, att knappast ens de skotske och norske salteriidkarne, trots deras yrkesutöfnings ålder och det goda anseende och den stora spridning, deras sill sedan gammalt åtnjuter, förmå uthärda dem, och att de på intet vis medgifva för nybörjare att arbeta sig fram och göra en alldeles okänd och ny vara af jemförelsevis mer tarflig beskaffenhet gällande i marknaden vid sidan af de varor, som förut ensamt fylt densamme; så torde dock meddelandet af upplysningar, rörande sillens beredning till handelsvara äfven medels saltning, i alla fall hafva ett visst värde för det bohuslänska sillfisket, enär, hur usla konjunkturerne än äro, sillsaltning i mindre omfattning eller till husbehof likväl alltid torde komma att ega rum, hvarförutom man ju kan vänta sig, att de nuvarande dåliga konjunkturerne framdeles skola ändra sig till det bättre. I den mon nya erfarenhetsrön uti sillsaltningen blifva kända, skola de fördenskull också här meddelas, och hoppas Redaktionen, att herrar salteriidkare i bohuslänska skärgården icke skola uraktlåta, att uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift till både egen och allmän fördel med-

dela sina under deras näringsutöfning gjorda rön såsom bidrag till spridandet af en möjligast fullständig och god kännedom om hvad som vid sillsaltning är att iakttaga för vinnandet af möjligast goda resultat. Endast derigenom att den bohuslänska sillsaltningen allmänneligen utöfvas på ett tillfredsställande sätt kan nemligen bohussillen äfven såsom saltad sill vinna nöjaktig spridning i marknaden, och salteriidkarne emellan finnes sålunda tydligen en af gemensamma intressen betingad solidaritet, om ock densamma är för de fleste af dem helt och hållet omedveten och förbisedd*).

Någon tid efter offentliggörandet af det i bohuslänska skärgården senare utdelade häftet: "Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel", erhöll utgifvaren från en i Tyskland bosatt, erfaren norsk sillhandlare, som gjort affärer uti både skotsk, holländsk, fransk och norsk sill, en längre sakrik skrifvelse i här föreliggande ämne, af hvilken här må i öfversättning meddelas följande utdrag:

"Jag är fullständigt öfverens med Eder om, att man vid behandlingen af bohussillen bör helt och hållet öfvergifva det för den norska fetsillen använda sättet, och alldeles obetingadt tillgripa den skotska metoden".

"Den norska under Juli, Augusti, September och till dels äfven Oktober fångade fetsillen, som skall ut i marknaden med *istret* i sig, kräfver en säregen behandling, som i verkligheten är mycket kostsam, men som erfarenheten har ådagalagt vara alldeles oumbärlig, nemligen att sillen en längre tid får ligga i s. k. "fiskepackning" uti tunnorna, nära nog simmande uti lake**). Eljes skulle man riskera att sillen "sköte fettet" i allt för hög grad och blefve tranig samt att istret genom en från begynnelsen för stark packning icke styfnade tillräckligt, utan flöte ut som

---

*) Jfr Ljungman, A. V., Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1883, sid. 123, 147.

**) Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel, sid. 16, 55, 59. *(Utg. anm.)*

olja i laken*). Man får i den utländska marknaden alltid vara beredd på en till två månaders lagring under till dels mycket varmt väder, och derföre är det dessutom mycket riskabelt, att packa under nämnda månader fångad fetsill hårdt. Efter mitt förmenande får den icke en gång packas så hårdt som Lewis-sillen**), fast man i Norge ty värr af helt andra skäl än fruktan för varans hållbarhet packar för löst***). I verkligheten länder det till den norska fetsillens förderf att tyskarne sätta värde på att istret finnes qvar i sillen****). Kunde man nemligen få tyskarne att förbruka norsk fetsill utan ister, skulle ett långt större fält för afsättningen öppna sig, ty sådan packningen nu sker, är, såsom Wallem i sina intressanta jemförelser uti berättelsen öfver fiskeriutställningen i Berlin påvisadt, den norska sillen den dyraste af all sill (med undantag naturligtvis för Lewis-sillen, som dock blott spelar en helt obetydlig rol i den stora marknaden)".

"Den afgörande ("maassgebende") sillbedömaren är nemligen minuthandlaren, hökaren, i det inre landet, som köper några tunnor i sender och bäst vet hvilken sillsort han vinner mest på, och den puffar han för och framhåller för sin publik, hvars smak han sålunda stämmer om. Han vet väl att han på de dåligt fylda tunnorna från Norge, för hvilka

---

*) Jfr Norsk Fiskeritidende, 1884, sid. 19. *(Utg. anm.)*

**) En vid Skotlands vestkust fångad istersill (eller fetsill) af den mest förträffliga beskaffenhet, hvilken saltad efter skotsk metod såsom s. k. "seasticks" (Anteckningar rör. sillsaltning etc., sid. 57) skeppas till kontinenten, der den ofta betingar mycket höga pris. *(Utg. anm.)*

***) Jfr Löberg, O. N., Norges Fiskerier. Kristiania 1863, sid. 61—62. — Anteckningar rörande sillsaltning etc., sid. 140. — Norsk Fiskeritidende, 1884, sid. 19, 20. *(Utg. anm.)*

****) Om Lewis-sillen yttrar brefskrifvaren nemligen att, om hon "icke gälades alldeles tom, trodde han icke att hon skulle med så litet salt och den packning, hon får, hålla sig i 14 dagar, i synnerhet som det är garnsill". Denna gissnings riktighet har senare bekräftats uti Norge genom försök med å drifgarn fångad sill (jfr Norsk Fiskeritidende, 1884, sid 7—9), hvilka försök tillräckligt torde ådagalägga förmonen af en fullständig gälning, sådan som den af skottar och holländare verkställes.

(Utg. anm.)

han får betala samma tull och jernvägsfrakt m. m. som för de skotska, förtjenar mindre, och derför negligeras den norska sillen. Våra statistiska redogörelser öfver sillmarknaden bevisa för både Stettin och Hamburg, att tillförseln af norsk sill aftager i samma grad som den af skotsk sill tilltager. — Det vill stora ansträngningar till för att få den norska sillen att vinna terräng igen".

— — — — — — — — — — — — — —

"Då bohussillen alldeles icke besitter någon egenskap, som fordrar lätt packning, bör man taga steget fullt ut och använda skottarnes packning, hvilken t. o. m. öfverträffar holländarnes. Bedrifves detta rationelt, har denna sill en framtid, i trots af sin (väl all vintersill utmärkande) stora magerhet, — och i nationens intresse bör man fördenskull ifra derför".

Vid saltning af bohussill bör väl numera, till följd af dennas vanliga magerhet och den genom försök vunna erfarenheten, knappast kunna ens ifrågasättas, att använda andra än sådana fångster, som utgöras af den till både storlek och beskaffenhet bästa sill, som hos oss erhålles. Att salta utaf mer blandad eller mager sill bestående fångster, lönar säkerligen icke mödan. Vid packningen bör emellertid den tomma sillen (eller slosillen) icke läggas fullt så mycket på rygg, som efter skotskt föredöme bör ske med den fulla sillen (eller inmatsillen), utan litet mer på sidan, om än icke så mycket som norrmännen bruka. Tunnornas slutliga påfyllning må vidare icke vara otillräcklig; ty ingen må inbilla sig att en tunna sill, som innehåller en mindre sillmängd (och, om den är af norsk storlek, äfven en lätt skönjbar mindre rymd), skall föredragas framför en tunna, som innehåller en större sillmängd (af liknande sort). Om nu bohussillen redan till följd af sin beskaffenhet är svårsåld, så bör man väl ej öka detta ledsamma förhållande derigenom att köparen vet eller behöfver misstänka, att en tunna bohussill innehåller en vida *mindre* sillmyckenhet än en tunna

skotsk sill. Då råvaran i Bohus län gemenligen erhålles för så billigt pris i jemförelse mot i Skotland, bör man ej heller skada bohussillens afsättning genom att i marknaden utsända tunnor med märkbart mindre innehåll än de skotskas och holländskas *). Det är nemligen med den skotska sillen af d. s. k. lägre märkena (d. v. s. "spents" och mindre "matties" från ostkusten) och icke med den norska istersillen (eller fetsillen), som vår bohussill har att i främsta rummet täfla uti den utländska marknaden.

I fråga om lämpliga *handelsmärken* för bohussillen må ytterligare framhållas olämpligheten af att för denna öfver hufvud taget jemförelsevis magra sillsort använda de norska fetsillmärkena, då bohussillen ju är en sill af helt annat slag med mycket olika handelsvärde **). Bäst torde tvifvelsutan vara att märka den "fulla sillen" eller "inmatsillen" med *F*, den större "tomma sillen" eller "slosillen" med *S* och den mindre tomma sillen eller slosillen med *SS* samt den ännu ej till aflingsförhet utvuxna men dock saltningsbara "mellansillen" med *M*, allt i likhet med hvad redan egt rum vid flera bohuslänska salterier, der det skotska sillsaltningssättet blifvit användt. Då "istersill" (verklig fetsill) icke i sådan mängd erhålles i bohuslänska skärgården, att den kan blifva föremål för saltning till handelsvara, torde något särskildt märke för densamma icke heller behöfvas ***). Att, i motsats mot hvad i Norge brukas, med dubbelt bokstafsmärke angifva, att sillen är af mindre storlek, erbjuder den betydande förmonen, att sillhandlarne ej senare kunna (såsom med de norska K-märkena så ofta sker) genom tilläggning af en bokstaf "öfvermärka" sillen och sålunda förringa märkets tillförlitlighet.

---

*) Jfr i afseende på silltunnornas rymd: Anteckningar rörande sillsaltning etc. sid. 128—139. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 26—27.

**) Jfr i afseende på märkning af saltad sill: Anteckningar rörande sillsaltning etc., sid. 63—68, 127, 140—142.

***) Jfr Anteckningar rörande sillsaltning etc., sid. 67.

Likformighet och samvetsgrannhet vid åsättandet af sillmärkena äro emellertid oundgängliga vilkor för att de från den sillförbrukande allmänhetens sida skola tillerkännas något värde och medföra önskad fördel åt salteriidkaren.

A. V. L.

Ångkraften i bankfiskets tjenst.

En af de säkraste förvärfskällor för den bohuslänska skärgården är storsjöfisket, hvilket ock under århundraden derifrån varit idkadt. Man skulle väl kunna antaga att en näring, som haft en så lång forntid, också skulle deraf hemtat rik erfarenhet samt allt mer utvecklat sig, och sålunda hunnit derhän, att den tillgodogjort sig tidens fordringar med afseende å ändamålsenlig fångstredskap, lämpliga farkoster, bästa beredning o. s. v. Men så är i åtskilliga hänseenden icke fallet, och en af orsakerna härtill har kanske varit de periodvis återkommande sillfiskena, som tagit folket från den mera mödosamma fångsten å bankarne för att egna sig åt den lättare skötta sillfångsten, hvilken medför hastigare inkomster. Då emellertid den nyckfulla sillen vid innevarande sekels början uteblef, hade befolkningen å fiskelägena ej annan utväg att lifnära sig, än att upptaga det försummade bankfisket. För att uppmuntra företagsamheten anslogos af regeringen premier för byggandet af större fiskefartyg och för desammas utrustande, så att de kunde idka fiske i Nordsjön samt salta fångsten ombord. Det senare vardt emellertid uraktlåtet, hvadan också den förädlade varan lemnade mycket öfrigt att önska. För att komma näringen till hjelp bildades på sin tid två bolag, "Göteborgs och Bohus läns aktiebolag för storsjöfiske" samt "Göteborgs aktiebolag för storsjöfiske". Man införskref från Island en med beredningen fullt förtrogen person, och det mål man föresatt sig att skaffa en bättre beredd vara, det vanns — men afsättningen gick trögt; den nya varan lyckades ej falla i smaken, bolagen måste upphöra med sin verksamhet, och

med detsamma återgick man till det förra sättet för förädlingen. Ett tjugutal af år har förflutit sedan denna tid, och för närvarande befinner sig storsjöfisket på ungefär enahanda ståndpunkt. Bankskutan är af samma otympliga konstruktion, och beredningen af råvaran sker efter enahanda metoder som förr. Affärsmän härstädes, som egna sig åt handeln med den förädlade varan, hafva låtit komma till fiskarenas kännedom huru svårt det ofta är inom landet att afsätta en vara, åt hvilkens skötsel egnas så liten omsorg. Att den under dylika förhållanden ock betingar ett lägre pris, faller af sig sjelft. Att de svenska bankfartygen icke mera fylla anspråken är kändt, och en känd fackman säger ock: "att det kan väl ej dröja länge, innan man frångår den traditionella typen och går öfver till en mera tidsenlig".

Bankfisket, säges det, pågår från Mars till slutet af Augusti eller början af September. Men se vi närmare till huru förhållandet gestaltar sig, åtgår större delen af tiden med att tillryggalägga vägen från och till fångstplatsen, så att den vanligtvis illa seglande bankskutan åt sin besättning ej lemnar mera än 25 till 30 dagar till egentligt fiske å banken, der den har sitt uppehåll. Uppgifterna om fångstens värde äro af lätt förklarliga skäl mycket olika, beroende på en mängd omständigheter, men det kan antagas såsom uppgående till mellan 5,000 och 10,000 kronor för hvarje särskild bankskuta.

Bankfisket gaf emellertid äfven uppslag till skeppsrederirörelse med segelfartyg i Bohus län. Denna näring är nu stadd i betryck, och den dugtiga, sjövanda befolkningen lider ej ringa häraf. Frågan för dagen varder nu: månne icke äfven här vore på sin plats att söka komma näringen till hjelp och huru? Och i detta hänseende har en för Bohus läns fiske och fiskare varmt intresserad person kommit att tänka på möjligheten af att införa ångkraften i bankfiskets tjenst. Förutsättningarna för att detta kan gå för sig finnas: en i sjöfarten kunnig befolk-

ning, hvilken redan från sin tidigaste ungdom sysslat med fiske; vidare flere personer, som tagit sina befälhafvareexamina och sålunda äro berättigade att föra ångare, och än mer håg och lust saknas ej att kasta sig in på det nu erbjudna området, som kan gifva förtjenst, hvilket segelfarten nu icke gör.

Men här som vid alla nya företag framträder försigtigheten och manar till att ej inlåta sig på det nya oförsökta. Då Sven Foyn bygde sin första hvalfångstångare, hvem trodde väl då att den skulle omgestalta hela fångstsättet upp i de arktiska farvattnen, och likväl är det så. Äfven från Göteborg deltager man i fångsten uti dessa, och svenska fångstfartyg sysselsättas nu mer och mindre framgångsrikt i den af flere nationer med ångkraften till sin hjelp drifna säl- och hvitfiskfångsten. När nu första förslaget framkom att införa ångkraften vid bankfisket, mötte det motstånd från flere håll, och det framlades skäl härför, dock hufvudsakligen ur ekonomisk synpunkt. Men den man, som här hade gjort klart för sig hvad frågan innebär, han lät ej nedslå sina förhoppningar, åtminstone ej förrän han sjelf fått visshet om att saken ej går för sig.

Styrelsen för Kretsafdelningen i Göteborg af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande har haft nöjet att få aflåta skrifvelse till Kungliga Lotsstyrelsen med anhållan om att få för försök använda lotsångaren Göteborg, och denna framställan vardt välvilligt bifallen *), och försöket är nu gjort. För detsamma låter redogörelsen, afgifven af ångarens varmhjertade och för den nya fångstmetodens införande varmt intresserade chef, lotskapten Ouchterlony, som följer:

"Med anledning af Kongl. Lotsstyrelsens medgifvande åt Bohuslänska fiskeriföreningens kretsafdelning i Göteborg, att ångfartyget Göteborg finge användas till några fiskeför-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 223—224.
(Utg. anm.)

sök, hafva åtskilliga sådana blifvit anställda och hvaraf de, som utfördes under loppet af sommaren, förnämligast afsågo att utröna de förändringar, som kunde erfordras å den vinsch och de rullar, hvilka användas för backornas inhalning medels ångkraft, och uteslutes anteckningarne om dem, såsom varande af föga intresse. Genom vidtagna ändringar blefvo emellertid såväl vinschen som rullarne bragte i det skick, att af de från årets bankfiske hemkomne fiskarena å Kärringön ett vinter-fiskelag om 6 man kunde inbjudas till ett fiskeförsök med storbackor, och den 10 innevarande November, kl. 4 på morgonen, vid ovanligt vackert väder och nästan vindstilla, gick ångaren från Kärringön till sjös, och efter $2^3/_4$ timmars gång, hvarunder 6 mil tillryggalades, uppnåddes i dagningen det af fiskarena utsedda fiskestället, beläget något öfver 3 mil VNV från Hållö, hvarest djupet vid lodning befanns vara 74 famnar. Genast började utsättningen eller kastningen från ångaren och i VSV riktning af de till större delen med färsk sill agnade backorna. Efter 1 timme och 20 minuter hade alla backorna, tillsammans utgörande en längd af $1^1/_2$ mil, med 1,500 krokar blifvit kastade, och befanns då djupet vid yttre ändan af backorna vara 102 famnar. Sedan backorna stått $3^1/_2$ timmar, började dragningen med vinschen, och åtgick dertill något mera än 4 timmar, men ansågo fiskarena, att med något mera vana vid fiske med ångare borde såväl sättning som dragning i godt väder kunna ske på trefjerdedelar af den tid, som nu åtgick. Fiske-vinschen arbetade väl och uppfyllde sitt ändamål på ett mycket tillfredsställande sätt.

På tillfrågan af mig uppgåfvo de äfven, att vid fiske på vanligt sätt skulle sättningen kräft $1^1/_2$ och dragningen 5 till 6 timmar. Kl. 8 på aftonen återkom ångaren till Kärringön, och hade då under fisketuren, med inberäkning af kostnaden för uppeldningen, till ångarens maskin åtgått förbrukningseffekter för 8 kronor 15 öre.

Den för ett så kalladt dagfiske såsom medelgod ansedda fångsten utgjordes af:

70 stycken långor,
20 „ torskar,
25 „ koljor,
5 „ gråsejar,
2 „ kungsfiskar,
102 „ hajar, jemte en icke obetydlig mängd s. k. blåfisk, som anses hafva nästan intet värde; och värderade fiskarena denna fångst till 90 kronor.

Jag anser mig äfven böra anmärka, dels att under så gynsam väderlek, som vid ifrågavarande tillfälle, en för fiske uteslutande afsedd ångare icke varit förhindrad att ligga ute och fortsätta fisket samt att dertill kunnat användas betydligt större längd backor, än den vid försöket nyttjade, och dels att samma dag, omnämnda fiskeförsök egde rum, på grund af den rådande stiltjen, icke någon af de å Kärringön varande båtarne för vinterfiske kunde komma till sjös för att sätta sina storbackor.

Göteborg den 14 November 1885.

A. F. Ouchterlony.“

För att lemna en inblick uti hvad bankfisket nu gifver, må följande officiella siffror anföras:

År.	Antal bankskutor.	Fångstvärden i kr.
1874	112	684,782
1875 *)	171	850,782
1876	171	893,669
1877	180	937,170
1878	197	640,256
1879	197	751,057
1880	191	757,692
1881	190	794,568
1882	188	741,979
1883	—	746,264
1884	—	716,026

*) Från detta år medräknas äfven fångstfartyg om 10 till 20 tons.

När ångare komma att utrustas för fiske, så äro de ej allenast lämpliga för att å bankarna idka det sedvanliga backe- eller dörjfisket, utan de kunna ock utgå på "trawling" och jämväl deltaga i andra fisken. Vidare kunna de inrättas så att de med lätthet kunna transportera fångsten antingen i fruset tillstånd eller på annat sätt konserverad till afsättningsplatsen både inom landet och till utlandet. Vid våra allt bättre förbindelser med England öppnar sig en god marknad, och det af regeringen tagna steget, att komma näringen till hjelp med att aflöna en fiskeriagent, torde i så hänseende vara beaktansvärdt. Såsom fisket nu drifves, torde i annat fall nämnde agent ej erhålla så synnerligen stora försäljningsuppdrag, åtminstone från vestkusten, om man undantager de fall, då sillen i myckenhet går till och då spekulationen finner med sin fördel förenligt att uppsöka engelska marknaden.

Säkrare ha vi Tyskland att påräkna såsom kund. I Berlin pågår för närvarande en liflig rörelse att bereda befolkningen de fördelar, som billig fisk bjuder såsom födoämne. Der liksom i flere andra tyska städer är denna vår goda och närande spis endast tillgänglig för de burgna. Alltså öppnar sig här ett stort fält för afsättning och med samma till att bereda vår skärgårds idoga befolkning en säker förvärfskälla. Kretsafdelningen har nu heder af att den fått vara med om de första försöken, och om vi än mer kunna främja ifrågavarande angelägenhet, genom att understödja och uppmuntra den, så ha vi enligt mitt förmenande lemnat en god insats till det nya skede, som kan blifva en följd af att ångare med kraftige och sjövane män upptaga och föra fiskerinäringen vidare till enskildt och samfäldt gagn.

M. Rubenson.

Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under andra året af dess tillvaro*).

Föreningen har under andra året af sin tillvaro med ej ringa framgång verkat för sitt mål, ehuru de så ytterst tryckta konjunkturerne, i synnerhet med hänsyn till sillfiskebedriftens utöfning, utgjort ett oöfverstigligt hinder för att Föreningen skulle, såsom den önskat, kunnat rycka med sig skärgårdsbefolkningen till en allmännare gemensam verksamhet för fiskerinäringens höjande och skärgårdens utveckling till ett allt högre välstånd.

Föreningens *verksamhet* har under det förflutna året naturligen måst vara i väsentlig mon begränsad af Föreningens så föga mot behofvet svarande ekonomiska krafter, hvilka icke medgifvit anställandet af personer, som kunde uteslutande egna sig åt genomförandet af Föreningens ändamål, utan nödgat henne att verka blott genom egne ledamöters frivilliga men ock endast mer tillfälliga arbete**). Föreningen har under året haft talrika sammanträden både inom centralafdelningen i Uddevalla och inom kretsafdelningen i Göteborg för öfverläggningar uti fiskerinäringen rörande frågor m. m., som ligger inom Föreningens verksamhetsområde, hon har bidragit till anställandet af fiskeförsök, spridt kännedom om beskaffenheten af den mönstervadbåt för fiske

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 361—380.

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 376, 377—378. Af förekommen anledning får här än ytterligare framhållas, att Föreningens förtroende- eller embetsmän lika litet som redaktören af Föreningens tidskrift uppbära något det allra ringaste arvode för sin verksamhet för Föreningen, hvadan också anspråken på dem måste vara helt måttliga.

med snörpvad från Norra Amerika, som nu tillhör Föreningen, anordnat fisketelegram under sillfisket, lemnat bidrag till en af ledamöterne för inhemtande i utlandet af kännedom om fabrikation af konserver *), utgifvit Bohuslänsk Fiskeritidskrift samt för öfrigt sökt främja bohuslänska fiskerinäringen genom sådana åtgärder, som hon ehuru i saknad af nog rikliga penningmedel och aflönt personal ändock förmått åstadkomma.

Föreningens *samlingar* af fiskemateriel och fiskerinäringen rörande literatur hafva ej under året nämnvärdt ökats och befinna sig sålunda fortfarande i det allra första mycket blygsamma skedet af sin utveckling.

Föreningens *ekonomi* är visserligen i jemförelse med de utländska föreningarnes af samma slag inskränkt till helt små förhållanden, men den har icke dess mindre förmått att uppbära en verksamhet, som ej är att hålla för obetydlig.

Enligt den af Föreningens revisorer den 28 sistlidne September afgifna berättelsen öfver Föreningens ekonomiska förvaltning från den 30 September 1883 t. o. m. den 31 Juli 1885 var resultatet af denna sistnämnda som följer:

Föreningens

Inkomster:

Årsafgifter för 1883—85 af 61 medlemmar med 5 kr.	Kr.	305: 00.	
D:o för 1885—86 af 6 medl. med 5 kr. . .	„	30: 00.	
Räntor	„	27: 53.	362: 53.

Utgifter:

Organisationskostnader .	Kr.	113: 61.	
Diverse omkostnader. .	„	55: 72.	169: 33.
Behållning till nästa räkenskapsår Kr.			193: 20.

*) Resberättelsen finnes införd uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 335—350.

Hushållningssällskapets anslag:

Inkomster:

Anslag från Hushållningssällskapet Kr. 3000: 00.

Utgifter:

Föreningens tidskrift . .	Kr. 1,467: 95.	
Fiskeförsök med drifgarn och snörpvad . . .	„ 205: 35.	
Fisketelegram . Kr. 605: 86. hvarifrån afgå tidningarnes bidrag . „ 216: 00.	„ 389: 86.	
Resebidrag åt en medlem för att studera konservfabrikation . . .	„ 300: 00.	2363: 16.
Behållning till nästa räkenskapsår Kr.		636: 84.
Summa Behållning Kr.		830: 04.

Tillgångar:

Innestående på upp- och afskrifning i Bohus läns enskilda bank	Kr. 762: 00.	
D:o hos redaktionen af tidskriften	„ 53: 65.	
D:o hos skattmästaren	„ 14: 39.	830: 04.

Föreningen har erhållit löfte om att äfven för arbetsåret 1885—86 få från Hushållningssällskapet emottaga samma anslag af 3,000 kr., som Föreningen uppburit för arbetsåret 1884—85.

Föreningens *arbetsafdelningar* och *styrelse* utgöras efter senaste val den 28 sistlidne Maj af följande personer, nemligen:

Arbetsafdelningen för fiskfångst och fiskeredskap:

F. Carlson (Lysekil), ordförande.

J. Peterson (Uddevalla), vice ordförande.

N. Olsson (Glimsås, Kårehogen).

Arbetsafdelningen för fiskberedning och fiskhandel:
C. W. Collander (Uddevalla), ordförande.
B. Friddmann (Göteborg), vice ordförande.
A. Hagberg (Grundsund).
Arbetsafdelningen för fiskevård:
G. J. von Yhlen (Lysekil), ordförande.
W. Gibson (Jonsered), vice ordförande.
A. Macfie (Lysekil).
Arbetsafdelningen för fiskarevård och skärgårdens förkofran:
A. V. Ljungman (Lilldal, Tjörn), ordförande.
C. J. Ödman (Fiskebäckskil), vice ordförande.
P. Malmberg (Uddevalla).
Ledamöter i styrelsen jemte de fyra arbetsafdelningarnes ordförander:
M. Backelin (Fjellbacka).
F. L. Cöster (Uddevalla).
W. T. Lundgren (Strömstad).
M. Rubenson (Göteborg).
J. N. Sanne (Uddevalla).
Suppleanter i styrelsen jemte arbetsafdelningarnes vice ordförander:
R. W. Bley (Uddevalla).
J. Collander (Uddevalla).
C. S. Lilliehöök (Lysekil).
A. W. Rydholm (Uddevalla).
A. N. Widell (Marstrand).

Inom Föreningens styrelse är till ordförande och skattmästare utsedd herr C. W. Collander (Uddevalla), till vice ordförande herr F. L. Cöster (Uddevalla) och till sekreterare herr A. V. Ljungman (Tjörn).

Från Kretsafdelningen i Göteborg bifogas särskild berättelse.

Tjörn i Oktober 1885.

Axel Vilh. Ljungman.

(Bilaga.)

Berättelse från Kretsafdelningen i Göteborg.

Rörande Kretsafdelningens i Göteborg verksamhet under tiden från September månad sistlidne år till denna dag, får Kretsafdelningens Styrelse meddela följande:

Af de sedan förra redogörelsens aflemnande hållna fem sammanträdena hafva tre varit förenade med utställningar, omfattande saltad fisk, i olja och ättika inlagd fisk samt fiskkonserver, allt af svensk beredning, vidare fiskeredskap samt ritningar till ångbåt för bankfiske och till vinsch för inhalning af fiskebackor.

Skrifvelser hafva aflåtits till Kongl. Jernvägstrafiks- och Lotsstyrelserna med resp. anhållanden om fraktnedsättning för färsk sill samt om tillstånd att få använda lotsångaren "Göteborg" vid bankfiske.

De med de båda skrifvelserna afsedda resultaten uppnåddes, och vid senaste sammanträdet lemnade lotskapten A. F. Ouchterlony en redogörelse för de försök med bankfiske, han under sistlidne sommar och höst anstält med ångaren "Göteborg".

Följande resolutioner hafva fattats:

1:o) Kretsafdelningen anser, att om köpmännen i Göteborg egnade sig mera åt afsättningen af den färska varan uppåt landet, än nu sker, så skulle äfven den, i likhet med den saltade vestkustvaran, blifva mycket begärlig. Man kunde då ock vänta bättre handhafvande af de olika fisksorterna, både med afseende å deras oafvisliga behof af en rationell skötsel, såsom lämplig uppbevaring och inpackning i is uti för transporten enkom förfärdigade lådor, befordran med snabbaste lägenheter i kylvagn o. s. v.

Till underlättande af handeln med färsk fisk, särskildt sill, skulle ock bidraga, om en lämpligare och tillräcklig stor plats anvisades för fiskbåtarne, der fångsterna kunde både snabbt ilandföras och sedan förpackas allt efter omständigheterna. För försändningarne till jernbanan är särskildt läget af en dylik plats af stor betydelse.

2:o) Kretsafdelningen anser icke bohuslänska skarpsill- eller lottsillfisket lemna en tillräcklig eller lämplig råvara för sardinberedning i stort; men hvad åter beredning af fiskkonserver angår, så vore allt skäl att uppmuntra denna företagsamhet.

3:o) Kretsafdelningen anser det önskvärdt, att för den dagliga fisktransporten till Göteborg ångbåtar anskaffades, och att i sammanhang härmed mera omsorg egnades åt fiskens slagtning, nedisning och packning i lämpliga lådor o. s. v., äfvensom att försäljningen af fisken måtte ske genom auktion.

4:o) Kretsafdelningen anser ett cylindriskt tunnmått af 150 liters rymd vara det lämpligaste för mätning af färsk sill.

Föredrag hafva hållits af undertecknad Rubenson om "makrillfisket i Amerika och hvad svenska makrillfisket kan hafva att inhemta deraf", samt om "bankfiske."

Vid flera af sammanträdena har Kretsafdelningen haft nöjet att, utom flere fremlingar, räkna som gäster Föreningens ordförande och sekreterare, hrr C. W. Collander och dr. A. V. Ljungman, hvilke såväl inledt som deltagit i behandlingen af åtskilliga af de uppstälda diskussionsämnena.

Göteborg den 30 November 1885.

M. Rubenson.

C. W. Malm.

PLAN RITNING

öfver

Trankokeri och Sillsaltari-Wercket

Salt-Kjälls Viken:

Beläget i

Bohusländska Skärgården.

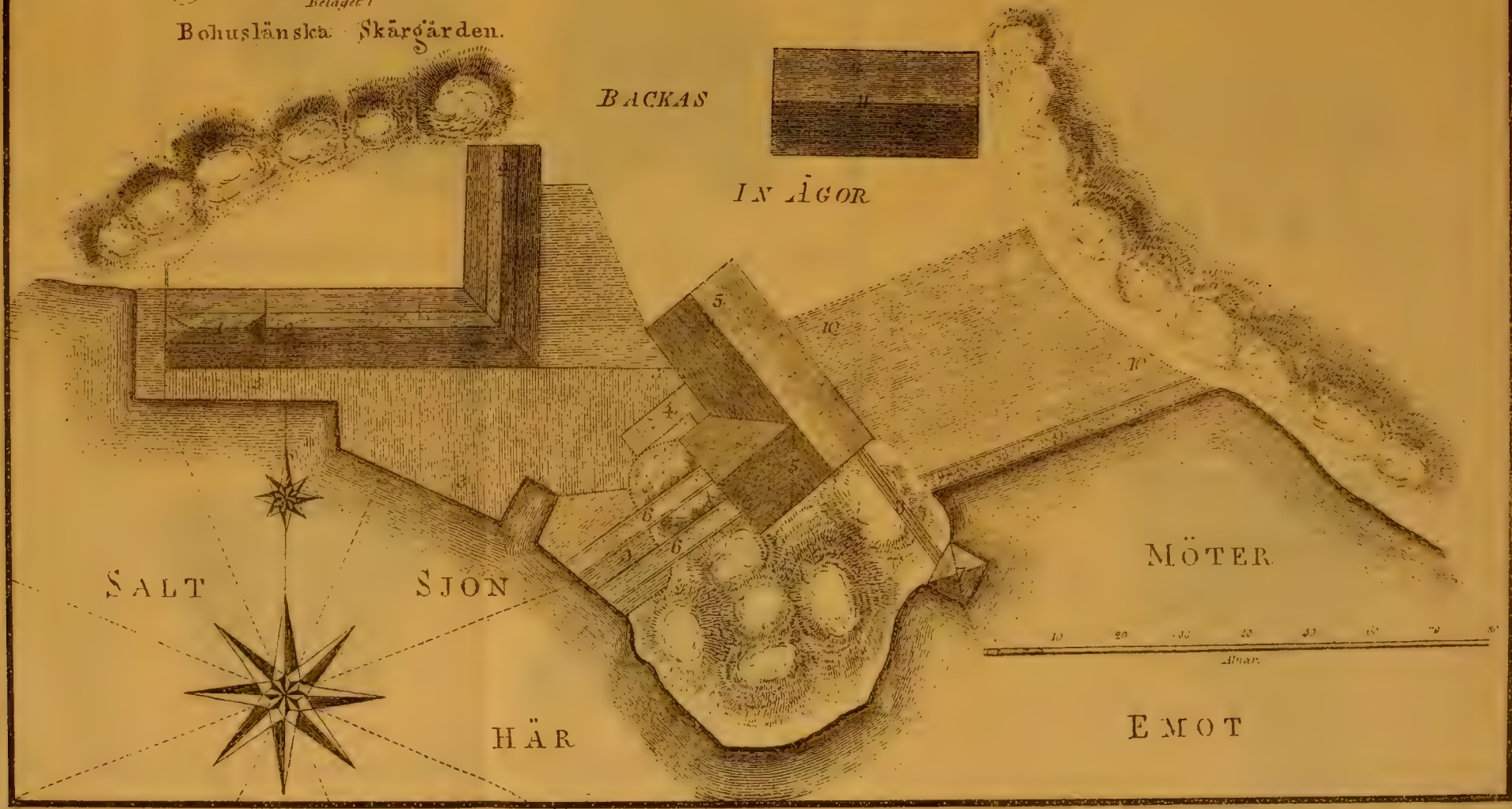

Fig: 1

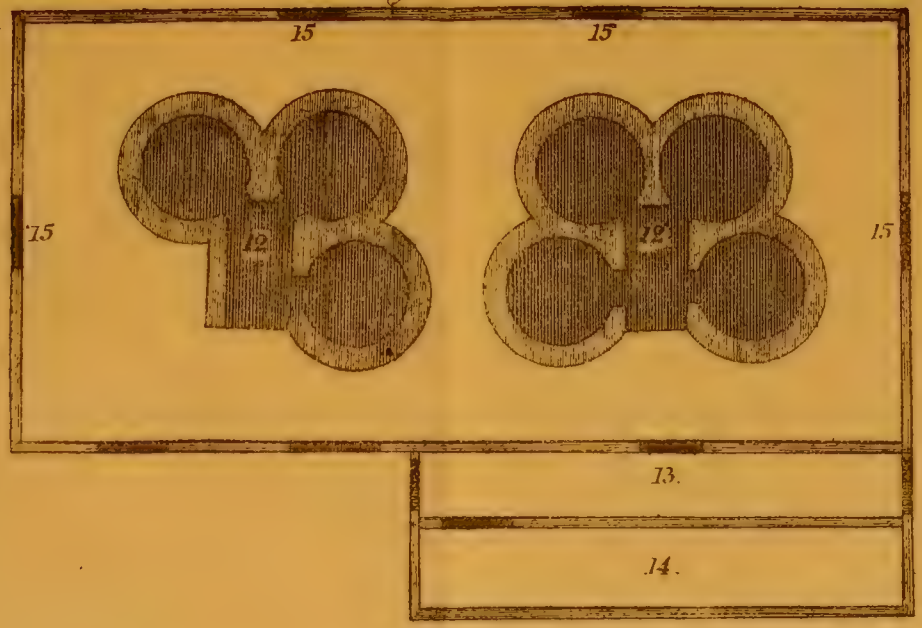

Fig: 2

Fig: 3.

Fig: 4

Fig: 5.

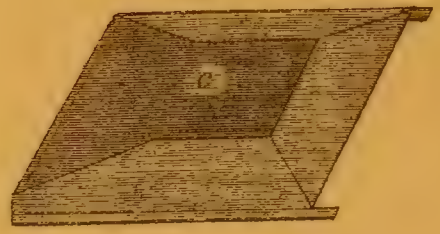

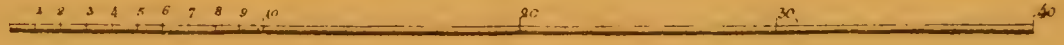

1 Saltmagasin
2 Saltert
3 Bryggplan
4 Bro till Trankokeriet
5 Trankokeriet
6 Sillossen
7 Pumphus
8 Vattenränna
9 Fördämning
10 Gramsdam
11 Magasin
KÄLLVIKENS FABRIKER
åren
1784
1884
Skala
1 Saltmagasin
2 Saltert
3 Bryggplan
4 Sillreservoir för Fabriken
5 Olje & Guano-Fabrik
6 Maskin & Pannrum
7 Spisrokal
8 Torkhus
9 Magasin för Guano
10 do do
11 Kol och vedbod
12 Ompackningsbod & Förrådsskjul
13 Maskinistbostad
14 Bostad för Sillsaltarskor
15 Förråd
16 Smedja
17 Upplagsplats
18 Plankväg
19 Väg till Uddevalla
20 Spårväg för Silltransport
Telefonledning
Färskvattensledning
Saltvattensledning
Brunnar
GETVIKS-SUND
GETVIKS-SUND

1.

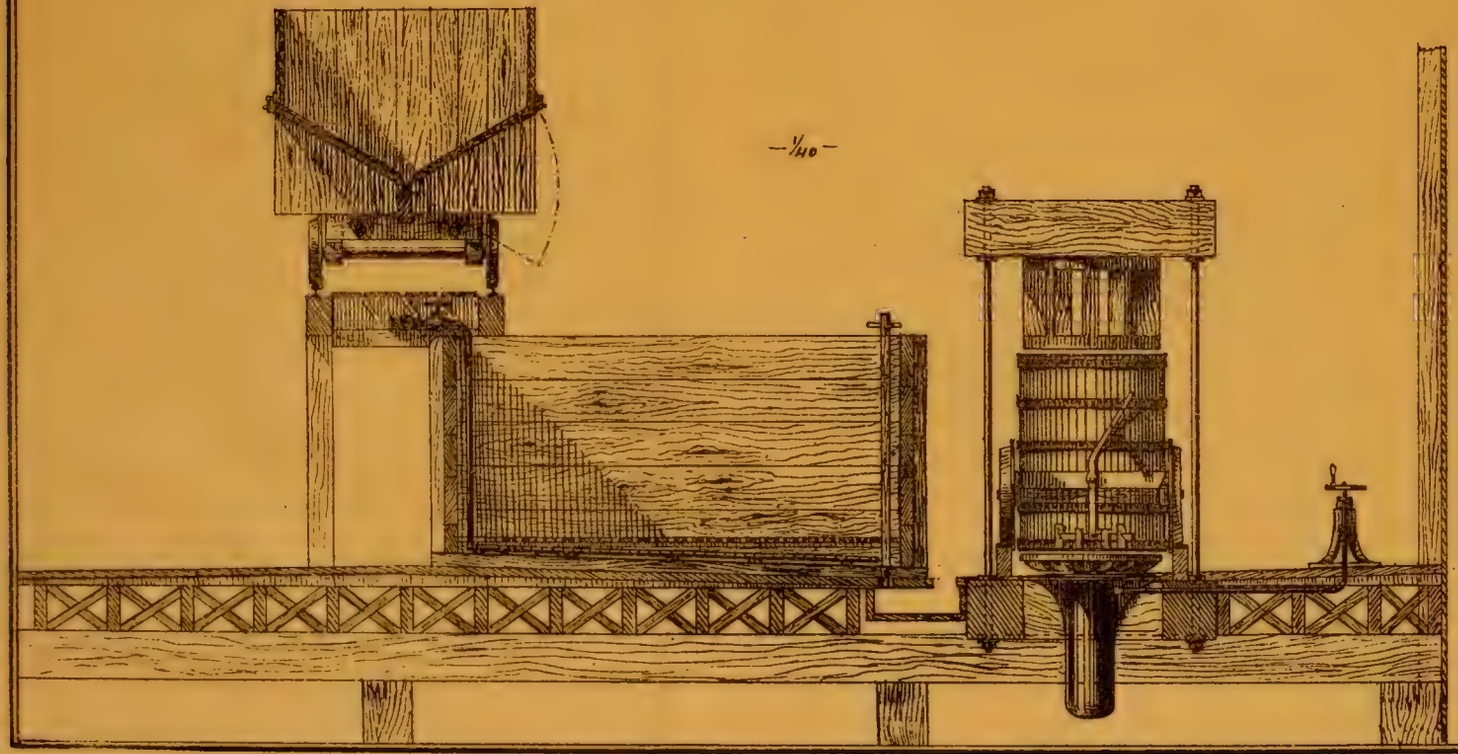

—1/40—

2.

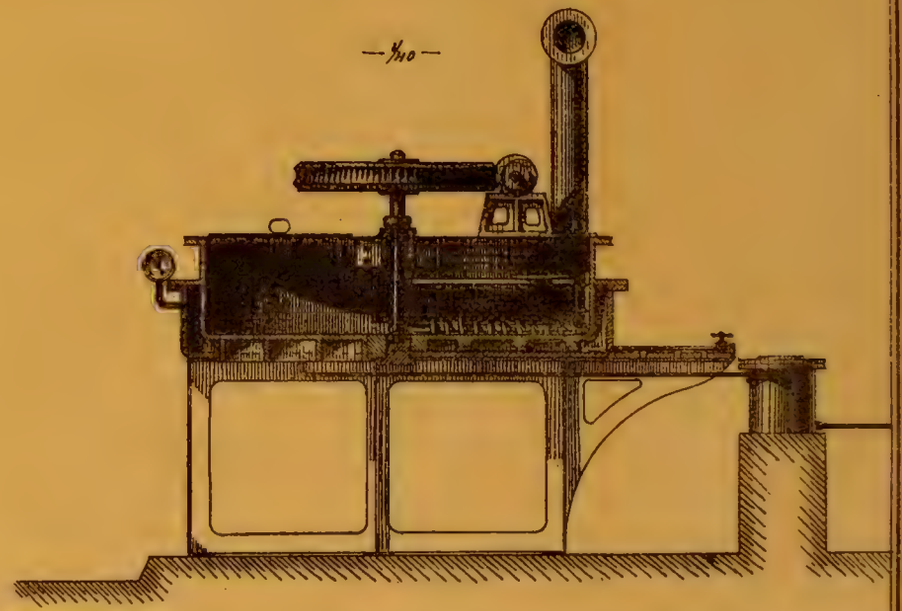

—1/40—

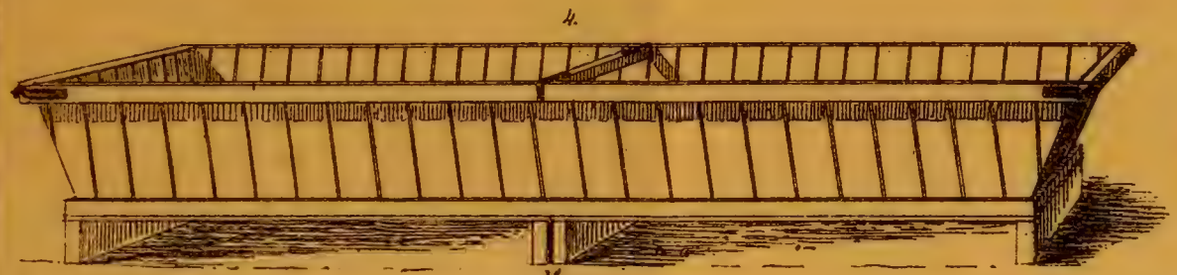
4.
- 1/4 -

5.

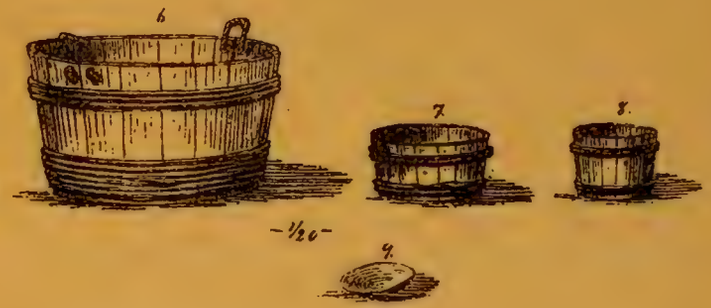
6.
7.
8.
- 1/20 -
9.

10

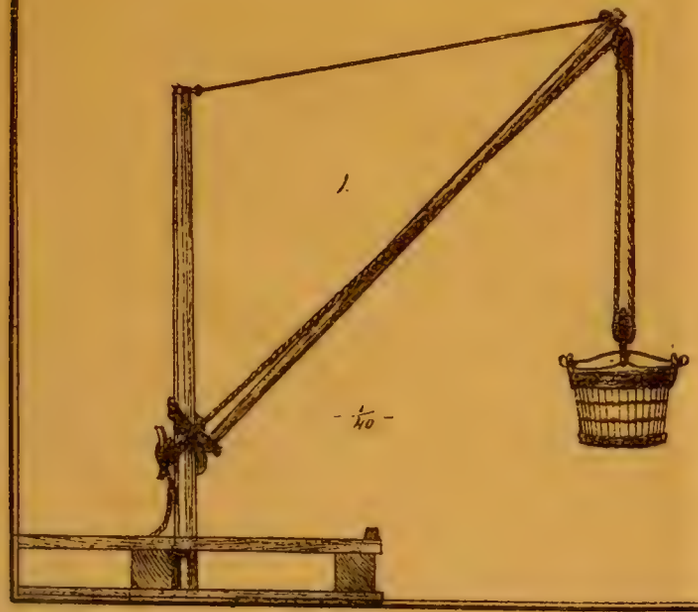
1.
- 1/40 -

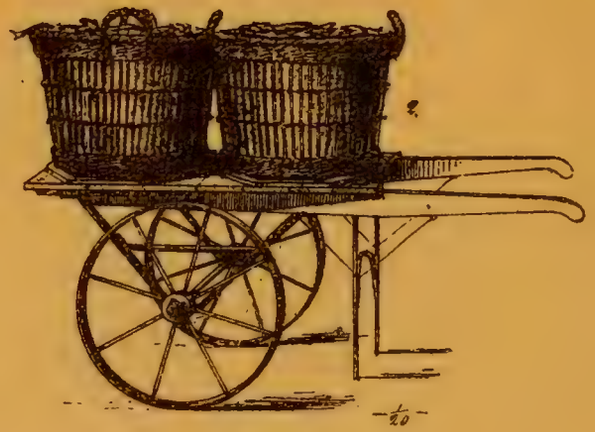
2.
- 1/20 -

3.
- 1/20 -

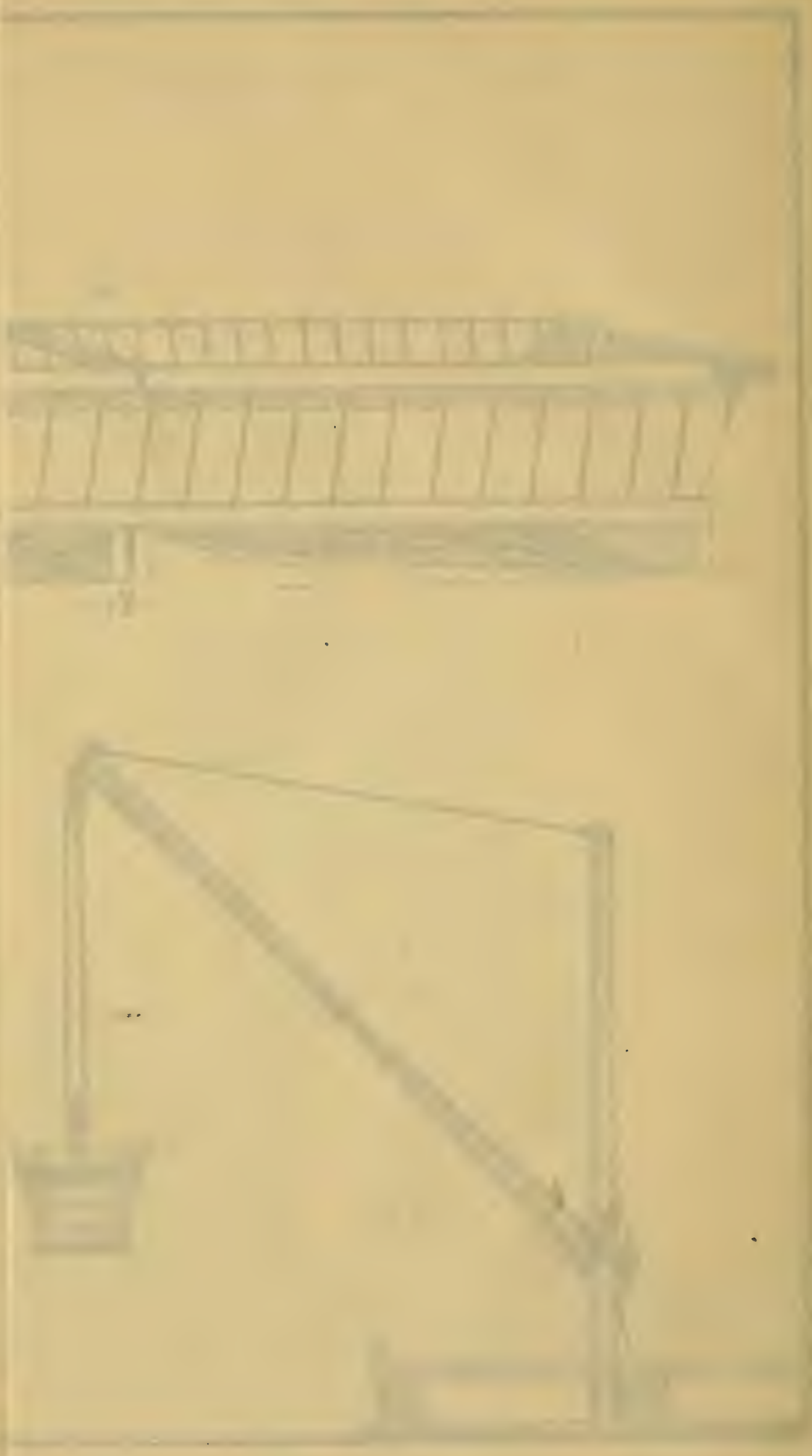

10,124
Jan. 26. 1886

BOHUSLÄNSK
FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

N:o 9—13. Januari—Augusti. 1885.

Innehåll: Äldre uppsatser, rörande bohuslänska fiskerierna, I, II (sid. 1—14). — Äldre handlingar, rörande lagstiftningen för bohuslänska fiskerierna, I—VIII (sid. 15—157). — Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården, I—VIII (sid. 158—211). — Ansökningar, rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket, I, II (sid. 212—224).

Tillkännagifvande från Redaktionen.

Icke blott den förestående behandlingen af den för Bohus län så vigtiga *fiskerilagstiftningen* jemte behofvet af en förbättrad *fiskeriadministration* i förening med en kraftfullare och mer planmessig *offentlig verksamhet till fiskerinäringens förkofran*, utan äfven det lifliga deltagandet uti verksamheten för de bohuslänska jernvägs- samt telegraf- och telefonfrågornas lösning har föranledt Redaktionen att i långt högre grad, än eljes blifvit fallet, lemna plats inom tidskriften för meddelandet af offentliga handlingar, rörande bohuslänska skärgården och hafsfisket. Uti nästa häfte skall emellertid denna ensidighet undvikas och bland annat af mer praktiskt intresse för fiskebedriften äfven införas beskrifningar, åtföljda af upplysande teckningar, öfver sillens

beredning till handelsvara, på det att tidskriften måtte lända till mer direkt gagn äfven för dem, som blott syssla med sjelfva fiskerinäringens utöfning men icke kunna taga del uti den offentliga verksamheten till denna näringsutöfnings främjande.

Då det äfven ligger i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte, att samla och genom offentliggörande både meddela åt samtiden och bevara åt efterverlden allt, som är af vigt för främjandet af Bohus läns fiskerier och skärgård eller som är upplysande för dessas historia och utveckling; så vänder sig derför ock Redaktionen härmed till allmänheten med anhållan om att en hvar, som dertill är i tillfälle, benäget måtte till Redaktionen för sagda ändamål insända 1:o) äldre handlingar, som lemna upplysningar om fiskerinäringens forna utöfning och betydelse, 2:o) domar angående enskild egande-rätt till fiske eller rörande fiskets utöfning och beskattning, 3:o) uppgifter, beträffande fiskens beredning till handelsvara och användning i hushållningen (fiskmatlagning m. m.) samt 4:o) upplysningar, angående fiskhandeln, fraktfarten å salt-export- och sillimporthamnarne m. m. dylikt. — De emottagna handlingarne skola efter begagnandet i oskadadt skick återställas.

Redaktionens adress är:

Doktor Axel Vilh. Ljungman.

Tjörn.

Tidskriften utlemnas endast till ledamöterne af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande, uti hvilken inträde kan vinnas genom insändande af den stadgade *årsafgiften* med *5 kr.* till Föreningens ordförande och skattmästare herr C. W. Collander (adr. Uddevalla) eller ock till Redaktionen.

GÖTEBORG,
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.
1885.

10,124
Jan. 26, 1886
2

BOHUSLÄNSK
FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

N:o 14—16. September—December. 1885.

Innehåll: Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården, IX—XX (sid. 225—279). — Äldre uppsatser, rörande bohuslänska fiskerierna, III—VII (sid. 280—321). — Källvikens salteri samt olje- och guanofabrik (sid. 322—334). — Om beredning af s. k. konserver (sid. 335—350). — Några anmärkningar om sillsaltning samt om handelsmärken för saltad sill (sid. 351—356). — Ångkraften i bankfiskets tjenst (sid. 357—362). — Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet och förvaltning under andra året af dess tillvaro (sid. 363—368).

Tillkännagifvande från Redaktionen.

Bohuslänsk Fiskeritidskrift afslutar härmed sin andra årgång, hvilken till följd af i viss mon mer tillfälligt rådande förhållanden måst i högre grad, än kanske önskligt varit, egnas åt utgifvandet af sådana hufvudsakligen äldre handlingar och uppsatser, som äro oumbärliga att hafva beqväm tillgång till, icke blott för bedömandet af frågorna om fiskerilagstiftningens och fiskeriadministrationens förbättring, utan äfven för den offentliga verksamheten till bohuslänska skärgårdens förkofran. Kommande årgångar behöfva emellertid till följd af det myckna, som nu i detta hänseende redan undangjorts, blott i jemförelsevis vida mindre

grad egnas åt samlandet och offentliggörandet af dylika handlingar, ehuru Bohuslänsk Fiskeritidskrift naturligen hvarken kan eller bör svika sin uppgift, att bevara åt eftervärlden erfarenheten från forna fisken och skärgårdsförhållanden. I hvilken mon tidskriften kommer att erhålla ett mer eller mindre omvexlande och på fiskebedriftens utöfning hufvudsakligast riktadt innehåll, är åter beroende på det intresse, allmänheten kommer att visa derför; ty från Tidskriftens ende redaktör kan ej rimligtvis väntas en så mångsidig och uteslutande verksamhet för bohuslänska fiskerierna, som är alldeles oumbärlig för att gifva Tidskriften en sådan mer praktisk riktning.

Då det emellertid ligger i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte, att samla och genom offentliggörande både meddela åt samtiden och bevara åt efterverlden allt, som är af vigt för främjande af Bohus läns fiskerier och skärgård eller som är upplysande för dessas historia och utveckling: så vänder sig ock Redaktionen härmed till allmänheten med anhållan om att en hvar, som dertill är i tillfälle, benäget måtte till Redaktionen för sagda ändamål insända 1:o) äldre handlingar, som lemna upplysningar om fiskerinäringens forna utöfning och betydelse, 2:o) domar, angående enskild egande-rätt till fiske eller rörande fiskets utöfning och beskattning, 3:o) uppgifter, beträffande fiskens beredning till handelsvara och användning i hushållningen (fiskmatlagning m. m.) samt 4:o) upplysningar, angående fiskhandeln, fraktfarten å salt-export- och sillimporthamnarne m. m. dylikt. — De emottagna handlingarna skola efter begagnandet i oskadadt skick återställas.

Redaktionens adress är:

Doktor Axel Vilh. Ljungman.

Tjörn.

Tidskriften utlemnas endast till ledamöterne af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande, uti hvilken inträde kan vinnas genom insändande af den stadgade *årsafgiften* med *5 kr.* till Föreningens ordförande och skattmästare herr C. W. Collander (adr. Uddevalla) eller ock till Redaktionen.

3 2044 093 328 367